

ΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

αντί

Περίοδος Β'
Τεύχος 897
Παρασκευή
15 Ιουνίου 2007
Τιμή: 4 ευρώ

α επικοινωνιακά τρικ της ΝΔ • Ο τυποκτόνος νόμος
ο σκάνδαλο της Αιξωνής • Το σχολικό βιβλίο Ιστορίας
ασυλία των πρυτάνεων • Κύπρος και πολιτική ηθική
κύκλος της Βοστώνης και οι μάταιες προσπάθειες του εκσυγχρονισμού

ίμης Ανδρουλάκης • Αντώνης Κοτσακάς
αντελής Οικονόμου • Γιάννος Παπαντωνίου

.και το ΠΑΣΟΚ συνεδριάζει

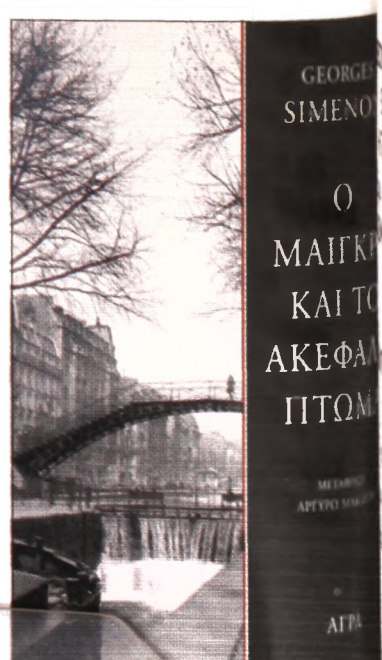
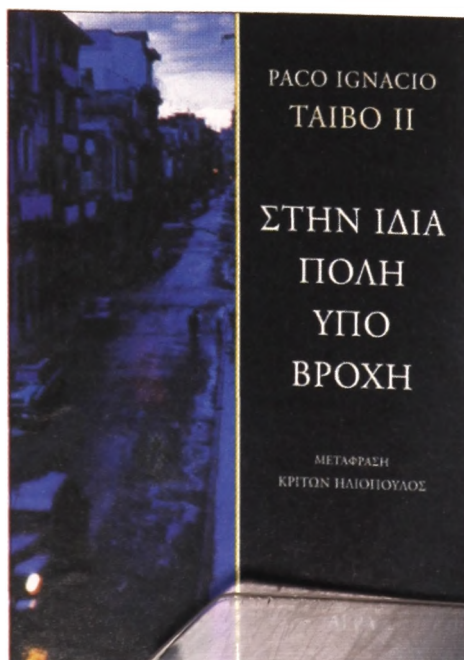
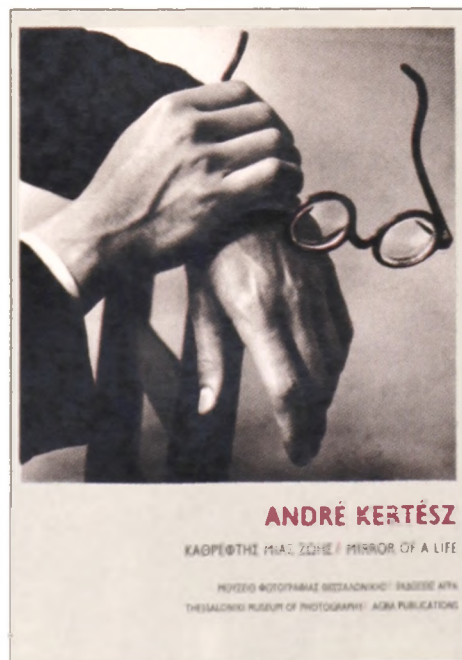
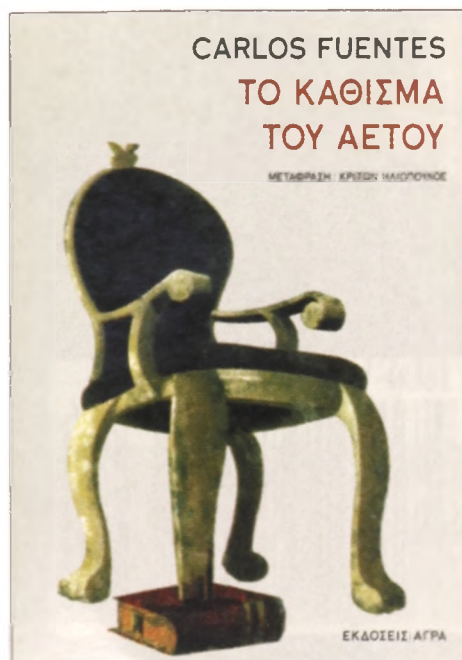
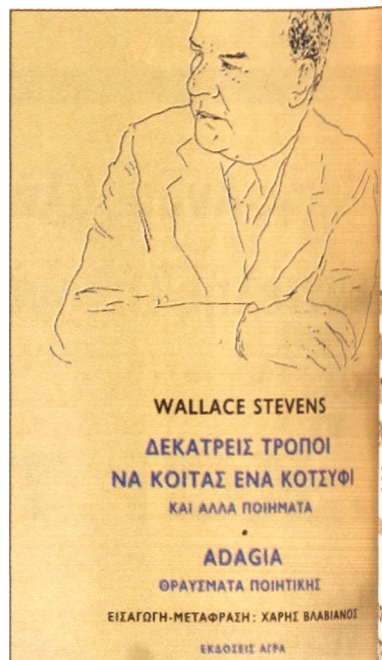
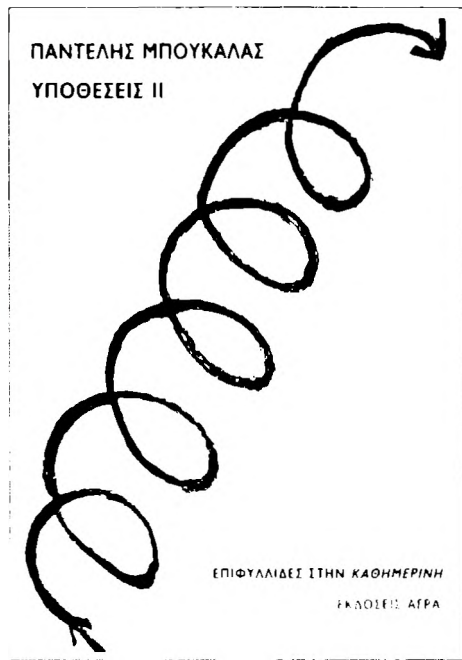
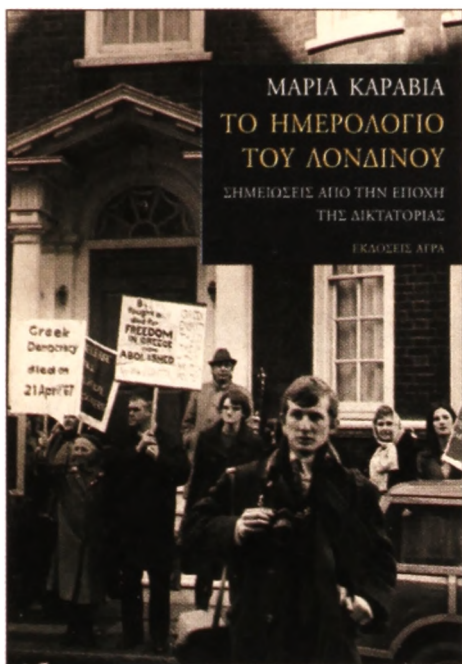
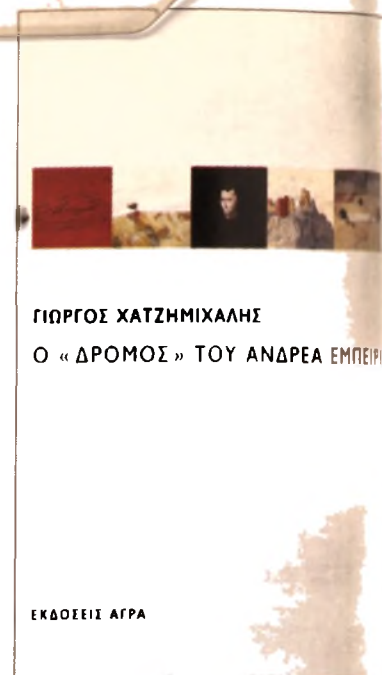
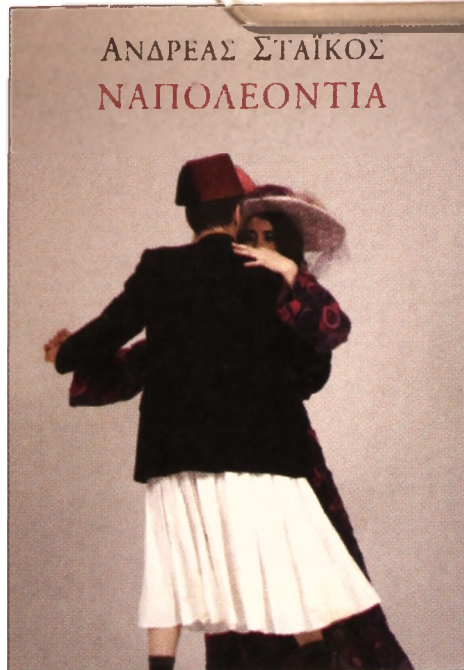
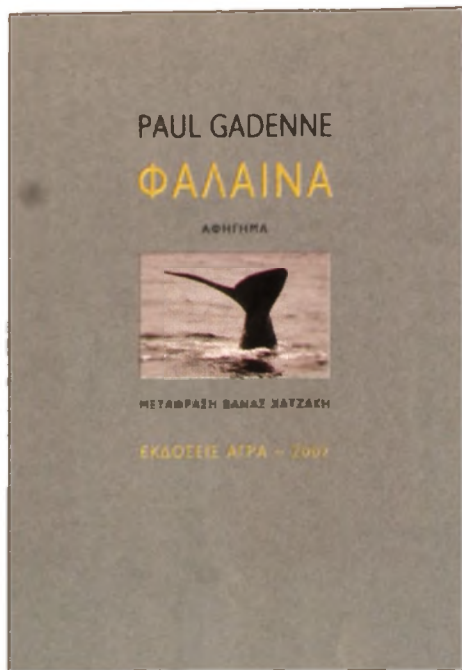

ISSN 1108-9822

9 771108 982000

2 4

Περίοδος Β' • Έτος 34ο • Τεύχος 897

Παρασκευή 15 Ιουνίου 2007

Τιμή τεύχους: 4 ευρώ

ΑΝΤΙ - ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Κωδικός εντύπου για τα ΕΛΤΑ: 1045

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

Τηλ. 210 7232713 - 210 7232819

Fax: 210 7226107

ANTI ON-LINE: <http://www.anti.gr>

e-mail: chraprou@otenet.gr

ΚΔΟΤΗΣ-ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ: Χρήστος Γ. Παπουτσάκης

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Ελευθερία Παπουτσάκη

ΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Παναγιώτης Τσάρας

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ: Τασία Ρούμπου

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΤΥΠΟΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.

Λεύκης 134, Κρυονέρι, τηλ. 210 6297600

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

Ετήσια συνδρομή: 26 τεύχη, Εξάμηνη: 13 τεύχη

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 39 ευρώ, Ετήσια 78 ευρώ,

Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 200 ευρώ

Φοιτητική ετήσια: 70 ευρώ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:

Εξαμ.: 74 ευρώ, Ετήσια: 148 ευρώ,

ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:

Εξαμ. 100 δολ. ΗΠΑ, Ετήσια 200 δολ. ΗΠΑ

ΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: 6 ευρώ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία

της Αθήνας: Περιοδικό ΑΝΤΙ,

για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α. Πουλουκτσή και Σία Ε.Ε.

Λασσήνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. 2310 237463

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

• ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ: Τα υπαρξιακά προβλήματα του ΠΑΣΟΚ	4
• Κώστας Κουφογιώργος: Γελοιογραφία	5
• ΑΝΤΗΝΩΡ: Παρά την αντιπαράθεση οι πολίτες προτιμούν «κυβερνήσεις συνεργασίας»	6
• ΑΝΤΙ-ΘΕΣΕΙΣ	8
• Ρεπόρτερ: Και εκλογικές ανθρωποθυσίες	13
• Γιάννης Κουρτάκης: Η προεκλογική στρατηγική της ΝΔ εξαντλείται σε επικοινωνικά τρικ	14
• ΗΜΕΡΟΔΗΚΤΗΣ	16
 Φάκελος ΠΑΣΟΚ	
• Γιάννης Ανδρουλιδάκης: Το κόμμα που δάγκωσε την ουρά του	18
• Παντελής Οικονόμου: Το ΠΑΣΟΚ και οι δημοσκοπήσεις	20
• Αντώνης Κοτσακάς: Τρεις κίνδυνοι για το ΠΑΣΟΚ	22
• Μίμης Ανδρουλάκης: Οι κρυμμένες εφεδρείες	23
• Γιάννος Παπαντωνίου: Να πούνε την αλήθεια	24
 • Κωστής Αχινιώτης: Κύπρος - Βήμα αριστερά	25
• Πιερής Μιχάλης: Απόβλεψη, Απεύθυνση, Λογοδοσία, περί συγγραφικής και πολιτικής ηθικής	26
• Σήφης Φιτσανάκης: Η οπερέτα συνεχίζεται	28
• Ρεπόρτερ: Οι πολιτικές διαστάσεις του σκανδάλου της Αιξωνής	30
• Τ.Δ.Κ: Ο νόμος Βενιζέλου στοιχειώνει τον Τύπο	33
• Ο τυποκτόνος νόμος και το Αντί	34
• Βασίλης Μπόνιος: Ιδανικοί αυτόχειρες στο Μαξίμου	36
• Γιάννης Ανδρουλιδάκης: Δικαίωση για την Ανοιχτή Πόλη και τη δεοντολογία	37
• Χ.Γ.Π: Η ασυλία των πρυτάνεων	38
• Οι μάταιες προσπάθειες: Συνομιλία του Κ. Κριμπά με τον Η. Γυφτόπουλο	40
• ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	50
• Δημήτρης Χαρίτος: Rodos Ecofilms '07	53
• Δημήτρης Χαρίτος: Αλέν Ρενέ: «Προσωπικοί φόβοι σε δημόσιους χώρους» και Ντέιβιντ Λιντς: «Inland Empire»	54
• Ειρήνη Μουντράκη: «Πόλεμος και Ειρήνη» - Φεστιβάλ Αθηνών	56
• Τακβόρ Βοσκεριτσιάν: Σχεδόν νεκροί	58
• Ευτύχης Μπιτσάκης: Το βιβλίο της Έκτης Δημοτικού, ένα μεταμοντέρνο ιδεολογικό υβρίδιο	59
• ΒΙΒΛΙΟ	62
• Κώστας Παπαγεωργίου: Κριτική βιβλίου	66

ΤΑ ΥΠΑΡΞΙΑΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΣΟΚ

Οι εκτιμήσεις για το πολιτικό κλίμα της εποχής συναινούν σύσσωμες σε ένα κοινό συμπέρασμα. Μια διαδικασία μαζικής αποδόμησης της κυβέρνησης βρίσκεται σε εξέλιξη στην κοινωνία, χωρίς η αξιωματική αντιπολίτευση να επωφελείται ένα δράμι από αυτό. Μέχρι εδώ, το συμπέρασμα αυτό αγγίζει τα όρια της κοινοτυπίας. Εδώ και 20 περίπου χρόνια, αυτό είναι ένα σχεδόν μόνιμο φαινόμενο στην Ελλάδα. Η εκάστοτε κυβέρνηση της χώρας έχει εξαιρετικά χαμηλή δημοτικότητα και η εκάστοτε αξιωματική αντιπολίτευση αδυνατεί να αναπτύξει δυναμική εξ αυτού.

Πλην όμως, είναι σαφές ότι σε αυτή τη φάση υπάρχει μια ποιοτική μεταβολή. Δεν πρόκειται απλώς για το γεγονός ότι η αξιωματική αντιπολίτευση δεν γεννά προσδοκίες. Το ΠΑΣΟΚ μοιάζει συχνά να υπόκειται σε μία παράλληλη –ου μην και μεγαλύτερη κατά περιόδους με την κυβερνητική– φθορά, ενώ συνήθως η πτώση της αξιοπιστίας της Νέας Δημοκρατίας σε διάφορους τομείς συνοδεύεται στις μετρήσεις από μια αντίστοιχη πτώση του ΠΑΣΟΚ, ωσάν κάποιο μαγικό χέρι να θέλει να αποφευχθεί το ενδεχόμενο να βρεθεί το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης μπροστά από το κυβερνητικό. Το ζήτημα της περιβόητης «διαφθοράς» είναι χαρακτηριστικό.

Τι οδήγησε το κόμμα που κατά τεκμήριο κυριάρχησε στην πολιτική σκηνή της χώρας σε αυτή την ιδιότυπα δεινή θέση; Το κακό κυβερνητικό παρελθόν αποτελεί αναμφισβήτητα μια εξήγηση. Και η Νέα Δημοκρατία έκανε πολύ χρόνο να συνέλθει από την κυβερνητική θητεία Μητσοτάκη 1990–93. Η αναντιστοιχία βρίσκεται στο γεγονός ότι η κυβέρνηση Μητσοτάκη είχε ήδη υποστεί συντριπτικά κατάγματα από την κοινωνική διαμαρτυρία καθ' όλη τη διάρκεια της θητείας της. Η κυβέρνηση Σημίτη αντίθετα, παρόλη τη δυσσαρέσκεια, έμοιαζε να διατηρεί την πολιτική ηγεμονία και να ενσωματώνει την ελληνική κοινωνία στις προθέσεις και τις πολιτικές της.

Το πρόβλημα επομένως για το ΠΑΣΟΚ είναι πιο δομικό. Και αυτό προσπαθούμε να εξετάσουμε σε αυτό το τεύχος, με το αφιέρωμα στο κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης, που αποτελεί το πρώτο από μια σειρά ανάλογων αφιερωμάτων· θα ακολουθήσουν η Νέα Δημοκρατία και η Αριστερά. Για το λόγο αυτό, δίνουμε και βήμα σε τέσσερις θεωρούμενες ως «αιρετικές» –και πάντως ελάχιστα στερεότυπες– φωνές από το χώρο του ΠΑΣΟΚ. Στους εκπροσώπους των δύο αριστερών τάσεων του κόμματος Α. Κοτσακά και Π. Οικονόμου, στον Μ. Ανδρουλάκη και στον διεγραμμένο άλλοτε τσάρο της οικονομίας των κυβερνήσεων Σημίτη Γ. Παπαντωνίου.

Ακόμα και σε αυτές τις τοποθετήσεις, ειδικά στις δύο πρώτες, το βάθος του προβλήματος που αντιμετωπίζει το ΠΑΣΟΚ γίνεται εμφανές. Τίθενται ερωτήματα υπαρξιακά στην πολιτική, όπως το ποια είναι η κοινωνική βάση στην οποία συγκεκριμένα αναφέρεται το ΠΑΣΟΚ σήμερα. Ένα πρόβλημα που βέβαια δεν είναι ελληνικό, αλλά αφορά το σύνολο της ευρωπαϊκής σοσιαλδημοκρατίας και έχει να κάνει με το γεγονός ότι οι ίδιες οι σοσιαλδημοκρατικές κυβερνήσεις βρέθηκαν κατά τη δεκαετία του '90 να επιτίθενται με πρωτόγνωρη σκληρότητα στα κοινωνικά στρώματα που παραδοσιακά τις στήριζαν.

Η ίδια η παραδοχή ότι το ΠΑΣΟΚ οφείλει να επανεξετάσει την κοινωνική του απεύθυνση με όρους ταξικούς αποτελεί ένα βήμα μπροστά από τον αφηρημένο και τελικά αδιέξοδο διαταξικό λόγο της ηγεσίας του. Το εάν θα μπορέσει να επηρεάσει βραχυπρόθεσμα τις θέσεις της αξιωματικής αντιπολίτευσης είναι εξαιρετικά αμφίβολο. Αυτό που είναι αναμφισβήτητο είναι ότι μια νέα ταξική θεώρηση της κοινωνίας αποτελεί αναγκαία συνθήκη προκειμένου να εξέλθει η Αριστερά συνολικά από το πολιτικό τέλμα των δύο τελευταίων δεκαετιών.

αντί

ΕΚΛΟΓΕΣ, ΤΩΡΑ!

ΠΕΡΙΜΕΝΕ
ΝΑ ΤΑΚΤΟΠΟΙΗΣΩ
ΤΟ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΟ
ΕΡΓΟ...

ΟΜΟΛΟΓΑ

ΚΑΡΤΕΛ
ΚΟΥΜΠΑΡΟΥ

ΥΠΟΚΛΟΠΕΣ

ΚΣΚΟΦΟΤΕΡΓΟΝΟ

Σ **ΠΟΛΙΤΙΚΟ**
ΕΚΑ
ΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Παρά την αντιπαράθεση οι πολίτες προτιμούν «κυβερνήσεις συνεργασίας»

ΟΙ ΕΚΛΟΓΕΣ θα διενεργηθούν μάλλον το φθινόπωρο, αλλά ποιο από τα δυο κόμματα εξουσίας (ΝΔ και ΠΑΣΟΚ) υβρίζει περισσότερο; Αν πιστέψουμε τον Πέτρο Ευθυμίου, εκπρόσωπο Τύπου του ΠΑΣΟΚ, ο υπ. αρ. 1 υβρίζων υπουργός είναι ο υπουργός Οικονομίας Γ. Αλογοσκούφης, εφόσον έφθασε να χαρακτηρίζει τον πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ Γ.Α. Παπανδρέου, ως τον «κανακάρη (= τον αγαπημένο, τον χαϊδεμένο) τόσο του εγχώριου, όσο και του διεθνούς κατεστημένου»... Με την «εκτίμηση» Αλογοσκούφη συμφώνησαν ένιοι υπουργοί, που υπέμνησαν, με την ευκαιρία, την «εχθρική στάση» του Συνδέσμου Ελληνικών Βιομηχανιών απέναντι στην κυβερνώσα Νέα Δημοκρατία... Άλλοι, όμως, υπουργοί διαφώνησαν με τη δήλωση Αλογοσκούφη. Είναι της γνώμης ότι η Νέα Δημοκρατία δεν έχει τίποτε να κερδίσει ανταγωνιζόμενη το ΠΑΣΟΚ στην καλλιέργεια «τεχνητής πόλωσης». Πάντως, καλού-κα-

κού, ο κυβερνητικός εκπρόσωπος Θ. Ρουσόπουλος αισθάνθηκε την ανάγκη να διευκρινίσει ότι οι δηλώσεις Αλογοσκούφη είναι «απαντητικές» (στα όσα κατά καιρούς δήλωσε ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ, εις βάρος της ΝΔ), και ότι δεν μπορεί να συγκριθεί το «κανακάρης», λόγου χάρη, με λέξεις όπως «σπείρα», «σικελική συμφωνία» και άλλα ομοειδή, που χρησιμοποιεί ο Γ.Α. Παπανδρέου. Πάντως, κατά τις εκτιμήσεις της Αριστεράς, η ένταση και το ύφος της αντιπαράθεσης μεταξύ ΝΔ και ΠΑΣΟΚ, δεν αναλογούν στο εύρος των πολιτικών συμπτώσεων των δυο κομμάτων. Και η ζωή προχωρεί...

Ο ΝΙΚΟΛΑΣ ΜΠΕΡΝΣ ΕΠΑΝΕΡΧΕΤΑΙ: ΑΙ ΚΑΚΑΙ ΣΥΝΑΝΑΣΤΡΟΦΑΙ ΦΘΕΙΡΟΥΣΙΝ...

ΠΩΣ ΠΡΟΧΩΡΕΙ, όμως; Προχωρεί ποικιλοτρόπως: Πρώτον, με την επίσκεψη του Νικόλας Μπερνς, υφυπουργού Εξωτερικών των ΗΠΑ, στην Αθήνα. (Το Βήμα κάλυψε την επίσκεψη και, ειδικό-

τερα, τη συνάντηση του αμερικανού υφυπουργού με τον υπουργό Ανάπτυξης Δ. Σιούφα, κάτω από έναν ενδεικτικό τίτλο: «Οσμή αερίου με τις ΗΠΑ»...) Ο Μπερνς, ούτε λίγο, ούτε πολύ, ζήτησε να περνάει, από τον αγωγό Τουρκίας-Ελλάδας-Ιταλίας, μόνο κασπιακής προέλευσης (δηλαδή μη ρωσικό) φυσικό αέριο, θυμίζοντας ρητά της χρησιμότητας, όπως: *Αι κακαί συναναστροφραί φθείρουσιν ήθη χρηστά...*

ΠΡΟΧΩΡΕΙ, δεύτερον, με την επίσκεψη του πρώην αντιπροέδρου των ΗΠΑ Αλ Γκορ, ο οποίος –ολίγου δειν– θα ήταν, σήμερα, πρόεδρος των ΗΠΑ. Ο Αλ Γκορ έφθασε από την Κωνσταντινούπολη, για μια διάλεξη με θέμα «Μια ενοχλητική αλήθεια». (Στόχος και του Αλ Γκορ, όπως και πολλών άλλων ακτιβιστών για το περιβάλλον, είναι να αφυπνίσουν την κοινή γνώμη για τις καταστροφικές διαστάσεις τις οποίες έχει λάβει το φαινόμενο του θερμοκηπίου).

ΕΤΟΙΜΑΣΤΗΚΑΝ ΑΚΟΜΗ ΔΥΟ ΤΟΜΟΙ ΤΟΥ ΑΝΤΙ (2004)

Είναι έτοιμοι και διατίθενται από τα γραφεία του περιοδικού
(Δημοχάρους 60, Αθήνα 115 21)

δυο ακόμα τόμοι του ΑΝΤΙ που συμπεριλαμβάνουν τα τεύχη
804 έως και 833 (Ξ)

και 821 έως και 833 (ΞΑ)

Θα βρείτε επίσης τους τόμους των προηγούμενων ετών

ΠΡΟΧΩΡΕΙ, τρίτον, με τη δωρεά-μούθ του ιδρύματος Νιάρχου (κόστους 300 εκ. ευρώ, στο Δέλτα Φαλήρου), για την κατασκευή Εθνικής Βιβλιοθήκης και Εθνικής Λυρικής Σκηνής, σε έκταση 200 στρεμμάτων, στο Δέλτα Παλαιού Φαλήρου. Με την ευκαιρία, η Καθημερινή σημειώνει ότι η σημασία της δωρεάς είναι πολύ μεγαλύτερη από τα 300 εκατομμύρια, γιατί μπορεί να σηματοδοτήσει μια νέα εποχή, όχι μόνο για τη μητροπολιτική Αθήνα, «αλλά και για τον τρόπο που αντιλαμβανόμαστε ταλαιπωρημένες έννοιες, όπως χορηγία, ευεργεσία, έργα ευποιίας και πολιτισμού, δημόσιος χώρος, εθνική ταυτότητα...». (Ένας όρος που χρησιμοποιούσαν, παλαιότερα, οι αιγυπτιώτες έλληνες, για να εκφράσουν πράξεις μεγάλων ευεργετών, ήταν η λέξη «φιλογένεια». Ο όρος δεν απαντάται στα λεξικά της ελληνικής γλώσσας).

ΚΑΙ ΜΙΑ ΣΥΣΤΑΣΗ: ΜΗ ΒΡΙΖΕΤΕ ΑΥΤΟΥΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΟΠΟΙΟΥΣ ΜΠΟΡΕΙ...

ΚΑΛΑ ΟΛΑ τα παραπάνω, αλλά οι πολίτες –σε ποσοστό 46%– επιθυμούν οι εκλογές να διεξαχθούν στο τέλος της τετραετίας, δηλαδή τον Μάρτιο του 2008, σύμφωνα με δημοσκόπηση της VPRC, για λογαριασμό της Καθημερινής και του Σκάι... Αλλά αν είναι έτσι, τότε, τι γίνεται με το περίφημο σύνθημα του ΠΑΣΟΚ: «Όσο νωρίτερα, τόσο καλύτερα οι εκλογές»; Από την άλλη, ερωτήματα δημιουργεί το ότι η πλειοψηφία των ερωτηθέντων (με ποσοστό

59% έναντι 37%) επιλέγει κυβέρνηση συνεργασίας, ως προοπτική, και όχι αυτοδύναμη κυβέρνηση μετά τις επόμενες εκλογές. Κάποιοι θα πουν, βέβαια, ότι αυτά συμβαίνουν εις τας Εσπερίας και όχι στην Ελλάδα, «όπου δεν μάθαμε ακόμα να κολυμπάμε»... Πάντως, μάλλον δεν πρέπει να θεωρηθεί τυχαία η υπόμνηση ορισμένων αρθρογράφων ότι και στην πολιτική ισχύει, ενίοτε, ό,τι και στον κόσμο των επιχειρήσεων: «Μην υβρίζετε εκείνους με τους οποίους μπορεί να χρειαστεί να συνεργαστείτε». Όσο για το «πουκάμισο του Κενταύρου» (που το χρησιμοποίησε και ο κ. Π. Ευθυμίου...), ποτέ δεν ξέρεις τι μέλλει γενέσθαι. Και επειδή όλες σχεδόν οι εφημερίδες αισθάν-

θηκαν την ανάγκη να εξηγήσουν στο αναγνωστικό τους κοινό ποιος ήταν ο Νέσσος, ποια η Δηιάνειρα, ποια η Ιόλη (η παλλακίδα του Ηρακλή...), ας πούμε και μεις ποιος ήταν το τέλος του Ηρακλή. Τρελός από τους πόνους, λοιπόν, μια και το φοβερό χιτώνιο του κατάκαιε το κορμί του, ανέβηκε στο όρος Οίτη και ετοίμασε πυρά για να καεί. Την ώρα που καιγόταν, όμως, κατέβηκε ένα σύννεφο από τον Όλυμπο και τον τράβηξε πάνω στους θεούς. Επιμύθιο: Κανείς δεν ξέρει τι, ακριβώς, θέλουν οι θεοί, όπως κανείς δεν μπορεί να προβλέψει, επακριβώς, τις εξελίξεις, αν πάμε, δηλαδή, για μονοκομματικές ή συμμαχικές κυβερνήσεις.

ANTHYNΩP

Επικοινωνήστε με το Αντί: www.anti.gr

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

Ένας συλλογικός τόμος που αναδεικνύει τη μοναδική προσωπικότητα του Αλέξανδρου Παπαναστασίου. Ο πολιτικός που σφράγισε με την προοδευτική παρουσία και δράση του την εποχή της διαμόρφωσης του νέου ελληνικού κράτους.

Εκδόσεις Πολύτυπο Κεντρική διάθεση: τηλ.: 210-72.32.819

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

Θεσμοί, Ιδεολογία και Πολιτική στο Μεσοπόλεμο

Εκδόσεις:
• Κ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ
• Γ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ
• Τ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ
• Κ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ
• Θ. ΒΕΡΕΜΗΣ
• Β. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ
• Η. ΔΙΑΟΥ
• Δ. ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΑ
• Γ. ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΗ
• Γ. ΚΟΝΤΟΛΕΩΝΗ
• Γ. ΚΟΝΤΟΛΕΩΝΗ
• Γ. ΜΑΥΡΟΓΕΩΡΓΑ
• Δ. ΜΑΥΡΟΓΕΩΡΓΗ
• Κ. ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ
• Χ. ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ
• Α. ΠΕΤΡΑΚΗ
• Α. ΡΕΓΓΙΟΥ
• Κ. ΡΕΓΓΙΟΥ
• Κ. ΣΑΒΒΑΔΟΥ
• Α. ΣΑΒΒΑΔΟΥ
• Α. ΤΑΚΗΣ

ΚΑΛΛΙΟ ΑΡΓΑ...

Άργησαν, αλλά το βρήκαν τελικά: Για τη διαφθορά στο Δημόσιο, λέει, φταίει μεταξύ άλλων και η ατιμωρησία. Το βρήκε ο γενικός επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης Λεάνδρος Ρακιτζής, ο οποίος, κάνοντας έναν απολογισμό των πεπραγμένων του περασμένου χρόνου, κατέληξε σε μερικά βασικά συμπεράσματα, όπως ότι η διαφθορά και η κακοδιοίκηση τρέφονται σε μεγάλο βαθμό από την πειθαρχική ατιμωρησία των δημοσίων υπαλλήλων και την ανεπάρκεια των ελέγχων (η οποία δημιουργεί στους παρανομούντες συνθήκες ασυδοσίας) καθώς και ότι η βραδύτητα σχετικά με την απονομή δικαιοσύνης, κυρίως στα οικονομικά εγκλήματα, βοηθάει στην αντίληψη περί ατιμωρησίας με την -επί της ουσίας- παραγραφή των αδικημάτων.

Απολύτως σωστά όλα αυτά, κ. Ρακιτζή μας, αλλά δεν κομίζετε γλαύκα στην Αθήνα. Εδώ ο κόσμος το 'χει τούμπανο, για δεκαετίες ολόκληρες, άσχετα αν κάποιοι επέμεναν να το έχουν κρυφό καμάρι...

Τ.Κ.Δ.

ΔΙΑΠΛΟΚΗ – ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ 10-0

Το Αντί επεσήμανε πρώτο ότι, πέρα από τις διαφανόμενες πολιτικές ευθύνες, το σκάνδαλο των ομολόγων ήταν η ευκαιρία που περίμενε ως μάννα εξ ουρανού η διαπλοκή για να στριμώξει τον Κ. Καραμανλή και να επιβάλει όρους συγκυριαρχίας ενόψει των εκλογών. Η ευθύνη βεβαίως γι' αυτήν την κατάσταση βαρύνει πρωτίστως τον πρωθυπουργό και τις επιλογές προσώπων και προτεραιοτήτων που έκανε. Από την άλλη μεριά, όμως, είναι βέβαιο ότι όσο πιο αδύναμος οδεύει προς τις εκλογές ο πρωθυπουργός τόσο περισσότερες παραχωρήσεις θα αναγκαστεί να κάνει στη διαπλοκή. Δύο είναι τα εργαλεία που χρησιμοποιούν για την αποδυνάμωση του Καραμαν-

λή, διότι περί αυτού πρόκειται: Το σκάνδαλο των ομολόγων και το κόμμα Καρατζαφέρη. Έτσι, το διαμορφωμένο από τη διαπλοκή πολιτικό παιχνίδι εμφανίζεται καθημερινά από τις τηλεοράσεις και τις εφημερίδες ως εξής: Σύσσωμα τα ΜΜΕ μαζί με το ΠΑΣΟΚ στηρίζουν τον Καρατζαφέρη για να μπει στη Βουλή και να μην πάρει η ΝΔ αυτοδυναμία. Αν δεν υπάρξει αυτοδυναμία πρέπει να γίνει συμμαχική κυβέρνηση. Μεταξύ ποιων όμως; Μια συνεργασία ΛΑΟΣ – ΝΔ δεν φαίνεται στον ορίζοντα. Όπως και της ΝΔ με το ΚΚΕ, παρόλο που το τελευταίο στηρίζει σταθερά την πρώτη -η κυβέρνηση Τζαννετάκη, βλέπετε. Δεν είναι, επίσης, ορατή μια συνεργασία του ΠΑΣΟΚ με το ΚΚΕ ή το

ΛΑΟΣ, ή του Συνασπισμού με το ΠΑΣΟΚ. Έτσι η μόνη μετεκλογική συνεργασία η οποία δεν έχει αποκλειστεί είναι μεταξύ ΝΔ και ΠΑΣΟΚ, η οποία είναι και η πιθανότερη, εάν δεν υπάρξει αυτοδυναμία. Κι αυτή την προοπτική δεν την προωθούν ποικιλοτρόπως ο Μητσοτάκης ή ο Σημίτης που πολύ θα ήθελαν να επανέλθουν μέσω αυτού του τρόπου στην ηγεσία του πολιτικού παιχνιδιού. Την προωθεί, κυρίως, η γνωστή ομάδα των μεγάλων συμφερόντων που στήριξε τον Καραμανλή στην πορεία του για την εξουσία, εν ονόματι τάχα της «διαφάνειας» και από την επομένη άρχισε να τον ψαλιδίζει. Ας μην είναι πια τόσο αφελείς στο Μαξίμου. Εκτός αν δεν είναι.

Β.Ζ.

ΠΑΡΑΛΙΕΣ

Σταμάτησε την απεργία πείνας ο δήμαρχος Ελληνικού Χρήστος Κορτζίδης. Και σίγουρα αυτή η υπερπροσπάθεια δεν πήγε χαμένη αφού και μεγάλο μέρος της ελληνικής κοινωνίας ευαισθητοποιήσε, αλλά και σε πρακτικό επίπεδο σηματοδότησε εξελίξεις. Από την Κυριακή 10 Ιουνίου η ιδιωτική πλαζ του Αγίου Κοσμά μετατράπηκε σε ελεύθερη δημοτική ακτή. Το πρόβλημα, όμως, δεν έχει λυθεί οριστικά, αφού αμέσως έπιασαν δουλειά οι υπάλληλοι των νυχτερινών κέντρων θέλοντας να επανατοποθετήσουν τα κάγκελα. Τα συμφέροντα της νύχτας στην παραλιακή δεν είναι διατεθειμένα να παραδώσουν αμαχητί τα όπλα τους. Οι υποσχέσεις για ανοιχτές παραλίες δεν πρέπει να παραμείνουν στα λόγια. Τα αρμόδια όργανα της πολιτείας έχουν πλέον την ευθύνη να πάρουν σύντομα τις σωστές αποφάσεις εφαρμόζοντας τους νόμους.

ΣΩ.ΛΕ

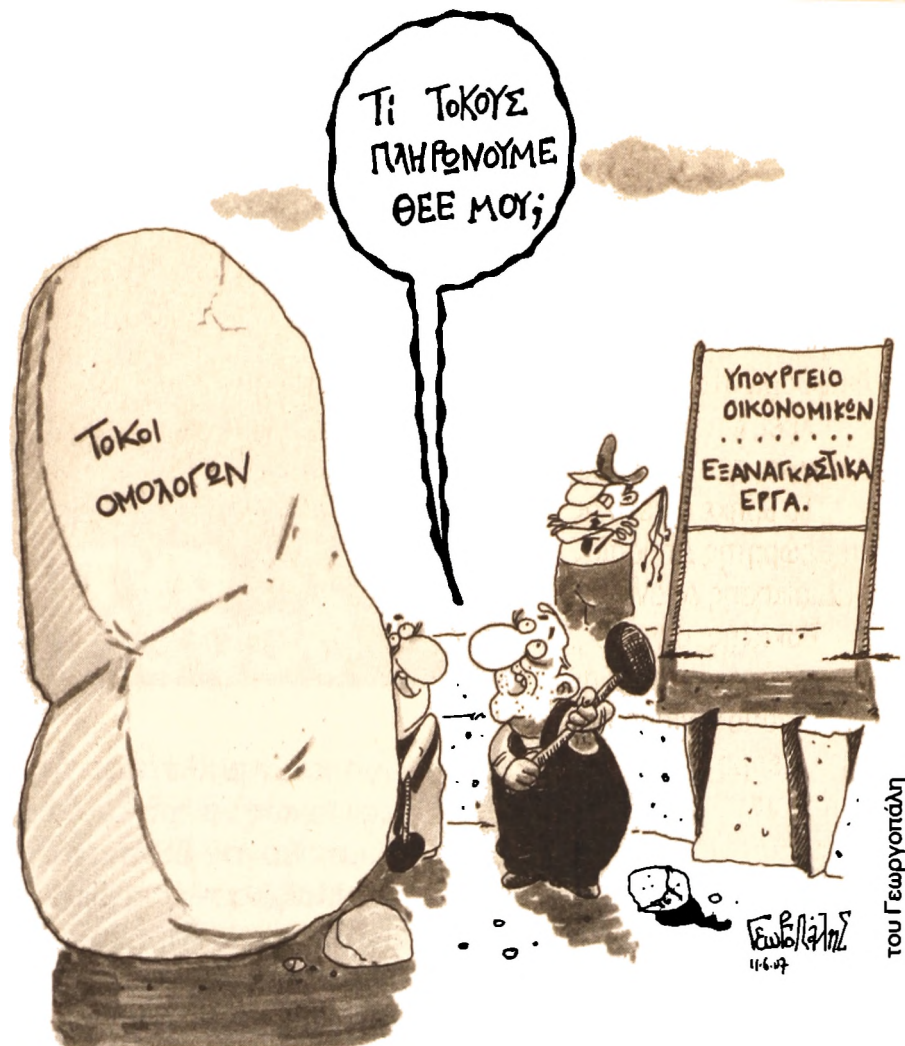
ΚΟΛΑΚΕΙΕΣ(;)

Τον χορό σέρνει ο Παναγιώτης Ψωμιάδης που μέσα από υψηλές νότες λυρικότητας διαμηνύει ότι «ο Καραμανλής είναι ο μεγάλος έρωτας όλων των Ελλήνων». Το μαντήλι δεν πέφτει κάτω, το σηκώνει ο Θ. Ρουσόπουλος και δηλώνει ότι «ο πρωθυπουργός έχει οριοθετήσει προσωπικά τον πολιτικό πολιτισμό». Ακροβατώντας ανάμεσα στην αλήθεια και το ψέμα οι στυλοβάτες της πολιτικής πραγματικότητας επαναφέρουν τα τεχνάσματα της παραμυθίας. Ανεβαίνει το δίχως άλλο ο πυρετός της προεκλογικής αναμέτρησης. Φυσικό είναι να αυξάνονται τα κρούσματα του παραληρηματικού λόγου. Υπομονή, η πραγματικότητα θα παραμείνει η ίδια χωρίς εκπλήξεις.

ΣΩ.ΛΕ

ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Απορεί κανείς με την ταχύτητα της ανακοίνωσης του προϊστάμενου της Εισαγγελίας Εφετών κ. Κολιοκώστα για την ανάγκη σύγκλησης της Ολομέλειας Εφετών, προκειμένου να αναθέσει την περαιτέρω διερεύνηση της υπόθεσης των ομολόγων σε εφέτη ανακριτή, πριν καν ολοκληρωθεί το έργο της προανάκρισης. Γιατί, όπως επισημαίνουν έγκριτοι νομικοί, «θα ήταν εύλογο να περιμένει το πέρας της προανακριτικής έρευνας προτού εκφέρει γνώμη». Αντιθέτως, ο προϊστάμενος της Εισαγγελίας Εφετών έσπευσε να προδικάσει ότι υπάρχουν επαρκείς ενδείξεις για τέλεση απάτης, νομιμοποίηση εσόδων από παράνομη δραστηριότητα, σύσταση εγκληματικής οργάνωσης και φοροδιαφυγή, ώστε εκ του σχήματος αυτού να δημιουργείται απυρόβλητο για τους φερόμενους ως «εξαπατηθέντες» διοικητές ταμείων οι οποίοι έτσι εμφανίζονται ως θύματα, άρα δεν μπορεί να είναι δράστες απιστίας και δωροληψίας ή δωροδοκίας. Και περιέργως η ανακοίνωση συνέπεσε με δήλωση του κ. Αλογοσκούφη, ο οποίος, υιοθετώντας το προηγούμενο νομικό σχήμα, δήλωσε για μια ακόμα φορά ότι οι ανίδεοι διοικητές έπεσαν τάχα θύματα άπληστων χρηματιστών. Πρόκειται, λοιπόν, να θεωρηθούν «απατεώνες» χρηματιστές και ενδεχομένως τράπεζες του εξωτερικού που έδρασαν ως μέλη μιας εγκληματικής οργάνωσης σε βάρος των ταμείων; Όποιος γνωρίζει τον Ποινικό Κώδικα θα συμφωνήσει ότι είναι πολύ δύσκολο να θεμελιωθεί η άποψη ότι οι δι-

οικητές ταμείων παραπείσθηκαν ή εξαπατήθηκαν να αγοράσουν ομόλογα την ταυτότητα των οποίων γνώριζαν εκ των προτέρων και αποφάσισαν την αγορά τους από συγκεκριμένη χρηματιστηριακή εταιρεία. Σε τι ακριβώς εξαπατήθηκαν από την χρηματιστηριακή εταιρεία της εμπιστοσύνης τους; **Π.Π.**

ΕΛΛΗΝΟΡΩΣΙΚΟΙ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΙΚΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ

Αξιοσημείωτες παρουσίες αλλά και ηχηρές απουσίες σημειώθηκαν στην επιχειρηματική αποστολή που συνόδεψε στη Ρωσία τον πρόεδρο της Δημοκρατίας και τους 4 υπουργούς της κυβέρνησης. Μεταξύ άλλων παρόντες ήταν εκπρόσωποι των εταιρειών Κιολείδης (οχήματα) και Thales (ηλεκτρονικά), οι οποίοι ενδιαφέρονται να συμμετέχουν σε προγράμματα ρωσικών εξοπλισμών των ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων. Όπως θα θυμούνται οι αναγνώστες του Αντί, σε κτίριο της εταιρείας Κιολείδης «έτυχε» να βρίσκεται γραφείο της αμαρτωλής Drumilan, η οποία είχε αναλάβει τα αντισταθμιστικά οφέλη για τα ρωσικά αντιαεροπορικά συστήματα TOR, τα οποία επίσης ως γνωστόν «έκαναν φτερά», μαζί με την «κάθαρση». Αντιθέτως, από την αποστολή απουσίαζε ένας πολύ γνωστός για τις «δουλειές» του με τη Ρωσία. Ο ιδιοκτήτης της εταιρείας Scorpio κ. Δαφέρμος, ο οποίος προ ετών μεσολάβησε για να πουλήσουν οι Ρώσοι στην Ελλάδα αντιαρματικούς πυραύλους «Κορνέτ». Σύμφωνα με ασφαλείς πληροφορίες πάντως, ενώ η εταιρεία του είχε δηλώσει συμμετοχή

στην αντιπροσωπεία, πέντε ημέρες πριν την επίσκεψη την απέσυρε. Οι κακές γλώσσες στα μοσχοβίτικα βουλευάρτα του Αρμπάτ λένε ότι βέτο στη συμμετοχή του έβαλαν κύκλοι της ρωσικής κρατικής εταιρείας οπλικών συστημάτων «Ροσαμπαρονέξπορτ», η οποία ελέγχεται από το Κρεμλίνο, και θέλει να πουλήσει στην Ελλάδα τα ΤΟΜΑ (Τεθωρακισμένα Οχήματα Μάχης), τα αντιαεροπορικά ΒΥΚ και άλλα ρωσικά όπλα. Οι ίδιοι κύκλοι λένε πολλά και διάφορα για τα πρόσωπα που στηρίζουν τον κ. Δαφέρμο, μεταξύ των οποίων είναι και ένας γνωστός βουλευτής της Νέας Δημοκρατίας, που κινείται περί τον κ. Μειμαράκη. Τα γνωρίζει αυτά ο υπουργός Εθνικής Άμυνας, που σε όλο το διάστημα της παραμονής του στη Μόσχα έδειχνε να είναι αλλού; Βέβαια, το Μαξίμου διαρρέει ότι οποιαδήποτε αγορά γίνει από τη Ρωσία, θα πραγματοποιηθεί με διακρατική συμφωνία. Ορθώς, αλλά και τα προηγούμενα χρόνια υπήρχαν διακρατικές συμφωνίες, οι οποίες όμως δεν απέτρεψαν «ιπτάμενα σκάνδαλα» και «υπερηχητικές μίζες».

Θ.Γ.

ΚΟΡΔΕΛΕΣ ΚΑΙ ΕΓΚΑΙΝΙΑ

Ο επικοινωνιακός οργασμός της κυβέρνησης θεριεύει, καταναλώνοντας ολοένα και περισσότερα καύσιμα στη μηχανή του. Τι είναι ο κουρνιαχτός από το θέμα των ομολόγων μπροστά στην πλημμυρίδα των εγκαινίων που επιβεβαιώνουν την ύπαρξη κυβερνητικού έργου; Εγκαίνια ΚΕΠ στο Παπάγου, Διεθνές Πανεπιστήμιο στη Θεσσαλονίκη, Κέντρο Εξυπηρέτησης στη Βιομηχανική Περιοχή Καρδίτσας, εκδοτήριο για εισιτήρια αστικών συγκοινωνιών στο Σύνταγμα. Εικόνες παραγωγικού αναβρασμού για όλα τα γούστα και όλες τις απαιτήσεις. Και ας μην είναι ορισμένα από αυτά ολοκληρωμένα έργα. Για όλα προνοούμε. Ας είμαστε έτοιμοι, πριν μας πιάσουν στον ύπνο οι πρόωρες εκλογές.

ΣΩ.ΛΕ

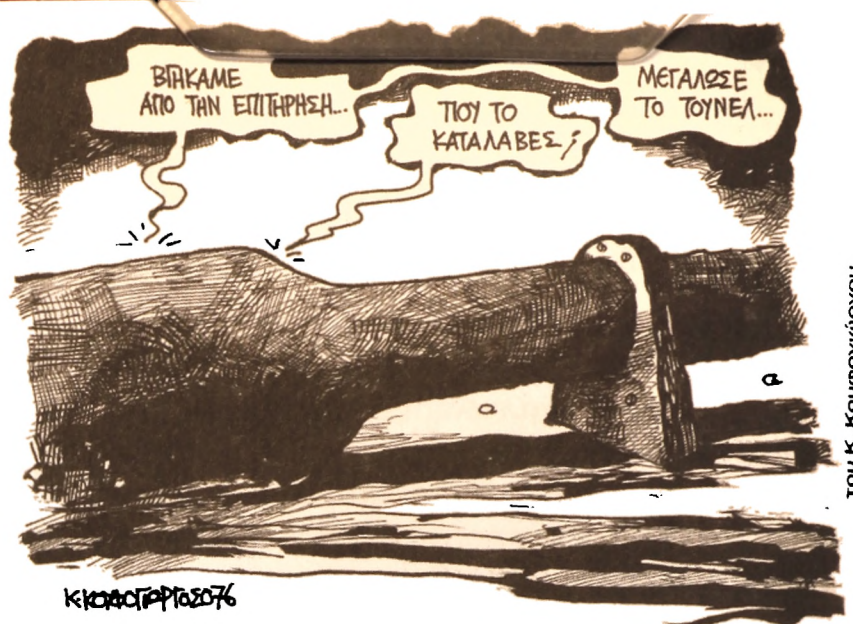

του Δημήτρη Πετσέτιδη

ΚΡΥΩΣΑΜΕ ΑΠΟ ΤΑ «ΥΠΟΓΕΙΑ ΡΕΥΜΑΤΑ»

Μήνες τώρα ακούμε βαθυστόχαστες αναλύσεις για την εκλεκτική συγγένεια ΚΚΕ-ΛΑΟΣ που έχει τρομάξει τον Περισσό: βλέπει έντρομος τους οπαδούς του να κατευθύνονται προς την ακροδεξιά, για την επανάληψη του «φαινομένου Λε Πεν», που τάχα πήρε τους ψηφοφόρους του γαλλικού ΚΚ και άλλα τέτοια χαριτωμένα για να περνά η ώρα. Βγήκε, λοιπόν, μια δημοσκόπηση του *Ελεύθερου Τύπου* της Κυριακής, η οποία αποδεικνύει ότι από το ΚΚΕ προέρχεται το 2,9% των υποψηφίων ψηφοφόρων του ΛΑΟΣ, δηλαδή περίπου 0,1% του εκλογικού σώματος. Την ίδια στιγμή, οι συμπαθούντες τον ΛΑΟΣ που προέρχονται από το ΠΑΣΟΚ εμφανίζονται 9πλάσιοι, δηλαδή προσεγγίζουν το 1% του συνόλου των εκλογέων! Φυσικά, η δημοσκόπηση έμεινε ασχολίαστη και οι έγκυροι αναλυτές εξακολουθούν τον χαβά τους για τα υπόγεια ρεύματα ψηφοφόρων του ΚΚΕ προς τον ΛΑΟΣ. Σιγά τώρα μην αφήσουμε την πραγματικότητα να μας χαλάσει μια ωραία ιστορία, που λέει κι ένας παλιός δημοσιογράφος...

Γιαν. Ανδρ.

Η ΑΤΑΚΤΗ ΥΠΟΧΩΡΗΣΗ ΣΤΗ ΜΟΣΧΑ

Για γέλια και για κλάματα ήταν η Ντόρα στη Μόσχα. Δίχως να 'χει καμία ατζέντα συζήτησης, η υπουργός Εξωτερικών πήγε -ή εστάλη από το Μαξίμου- στη ρωσική πρωτεύουσα μόνο και μόνο για να σπάσει ο πάγος που δημιουργήθηκε στις ελληνορωσικές σχέσεις, όταν η κ. Μπακογιάννη τάχθηκε υπέρ της τοποθέτησης αμερικανικών συστοιχιών πυραύλων και αντιπυραυλικών συστημάτων στην Πολωνία και Τσεχία. Κάτι που είχε προκαλέσει την οργή του Κρεμλίνου, το οποίο θεωρεί μια τέτοια ενέργεια ως κίνηση περικύκλωσης της Ρωσίας από το ΝΑΤΟ. Ο ρόλος της Ντόρας μέσα στην αντιπροσωπεία των πρωτοκλασάτων υπουργών (Εξωτερικών, Αμύνης, Πολιτισμού, Τουρισμού) που συνόδευσαν τον πρόεδρο της Δημοκρατίας Κάρολο Παπούλια στο πρόσφατο ταξίδι του στη Ρω-

σία ήταν τυπικός. Περιοριζόταν δε στη φωτογράφησή της με τον ρώσο υπουργό Εξωτερικών Λαβρόφ και στην υπογραφή της ανανέωσης του -επίσης τυπικού- πρωτοκόλλου συνεργασίας Ελλάδας-Ρωσίας. Από την πλευρά της, η κ. Μπακογιάννη ουσιαστικά ζήτησε συγγνώμη από τη ρωσική πλευρά για την unfair τοποθέτησή της σχετικά με τις αμερικανικές κινήσεις στην Κεντρική Ευρώπη. Βέβαια, κάτι τέτοιο δεν έγινε δημόσια, αλλά μέσω διαρροών του περιβάλλοντός της, οι οποίες έλεγαν ότι, σύμφωνα με την τωρινή θέση της Ντόρας, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η γνώμη της Ρωσίας και ότι οποιαδήποτε ενέργεια πρέπει να γίνεται κατόπιν διαλόγου ΝΑΤΟ-Ρωσίας. Δηλαδή, πρόκειται για άτακτη υποχώρηση από τις προηγούμενες θέσεις της.

Θ.Γ.

Η INTRACOM ΔΕΝ ΘΕΛΕΙ ΤΟΝ ΟΤΕ, ΑΛΛΑ ΝΑ ΓΙΝΕΙ ΑΥΤΗ ΟΤΕ

Οχι, δεν θέλουν τον ΟΤΕ. Τα θέλουν όλα. Μπορεί οι διάφοροι φοβεροί και τρομεροί «αναλυτές» να ερμηνεύαν την εξαγορά της Intracom Telecom από τη ρωσική Systema ως απόπειρα της δεύτερης να μπει στον ΟΤΕ, αλλά, ως όλα δείχνουν, η πραγματικότητα είναι τελείως διαφορετική. Οι Ρώσοι δεν θέλουν με τίποτα να επωμιστούν τον «ακριβό» ΟΤΕ, με τα γνωστά και μεγάλα βαρίδια που κουβαλάει η επιχείρηση. Αντίθετα, θέλουν να τον ανταγωνιστούν και να αποσπάσουν σημαντικό μερίδιο της αγοράς

του. Πρώτος στόχος τους, να πάρουν την Αθήνα. Ιδού πόσο απλά και σαφώς παρουσιάζει την κατάσταση έκθεση στελεχών του υπουργείου Εξωτερικών: «Τον Οκτώβριο του 2006 η Intracom Telecom μέσω της θυγατρικής της Hellas Online προχώρησε στην εξαγορά της εταιρείας «Αττικές Τηλεπικοινωνίες», η οποία προσφέρει υπηρεσίες ευρυζωνικού Ιντερνέτ, καθώς και υπηρεσίες triple play (συνδυασμός σταθερής τηλεφωνίας, ιντερνέτ και τηλεόρασης μέσω του τηλεφωνικού δικτύου). Έχει δικτυο οπτικών ινών στο λεκανο-

πέδιο Αττικής μήκους 500 χιλιομέτρων, το οποίο διαθέτει κυρίως σε μεγάλες εταιρείες. Παράλληλα, η ρωσική τηλεπικοινωνιακή εταιρεία JSC Komstar (Consern Sitronics, θυγατρική της Systema) εξαγόρασε το 51% της Hellas Online AE έναντι τιμήματος 47,9 εκατ. ευρώ, μέσω αύξησης της μετοχικού κεφαλαίου της εταιρείας». Συμπέρασμα: «Κατ' αυτόν τον τρόπο -αναφέρεται στην έκθεση- η Systema τοποθετείται στην ελληνική αγορά ως βασικός ανταγωνιστής του ΟΤΕ».

Θ.Γ.

ΡΩΣΙΚΕΣ «ΦΟΥΣΚΕΣ»

Γιατί στη Μόσχα, όταν διπλωματικοί και οικονομικοί κύκλοι ακούνε για Έλληνα μεγαλοκατασκευαστή-ιδιοκτήτη μεγάλης εφημερίδας και τις σχέσεις του με τον ρωσικό κολοσσό φυσικού αερίου Gazprom, γελάνε; Οι ίδιοι λένουν, μάλιστα, πως όσα κυ-

κλοφόρησαν στην Ελλάδα γύρω από «στρατηγική συνεργασία» του εν λόγω κατασκευαστή με την ρωσική εταιρεία, την ανάληψη της γιγαντιαίας κατασκευής ενός περιφερειακού δακτυλίου στη Μόσχα, καθώς και ενός ποδοσφαιρικού σταδίου είναι πα-

ραμύθια, προκειμένου να αυξηθεί η μετοχή της εταιρείας του. Κάτι που, όπως λένουν, επετεύχθη με την ανακοίνωση αυτών των σχεδίων. Πάντως, οι άνθρωποι που τα λένε αυτά, είναι στα μέσα και στα έξω στις μπίζνες που γίνονται στη ρωσική πρωτεύουσα. Το εν-

διαφέρον είναι ότι από τους ίδιους κύκλους κυκλοφορούν φήμες σύμφωνα με τις οποίες το κλίμα στη Μόσχα δεν είναι και τόσο ευχάριστο και για έναν άλλο στενό συνεργάτη των Ρώσων στον ενεργειακό τομέα. Η Ρωσία ξύπνησε.

Θ.Γ.

Η ΕΘΝΙΚΟΦΡΟΣΥΝΗ ΑΝΤΕΠΙΤΙΘΕΤΑΙ

Το να αγαπάς και να σέβεσαι κάτι ή να το αντιπαθείς και να το υποτιμάς είναι ζήτημα προσωπικής συνείδησης του καθενός. Το αυτό ισχύει και για τις πατρίδες, τις σημαίες, τα φλάμπουρα, τους θυρεούς, τα πατριωτικά άσματα και τους εθνικούς ύμνους. Άλλος τους ακούει και στέκεται προσοχή κι άλλος τους ακούει και χαϊδεύει τα αχαινά του. Βασικό στοιχείο κάθε ολοκληρωτισμού, είτε για το ναζισμό και το φασισμό πρόκειται είτε για το σταλινισμό, είναι να καταστήσουν την αγάπη προς την πατρίδα υποχρεωτική μέσω της αστυνομίας και των εισαγγελιών. Στην Ελλάδα το ζήσαμε αυτό στις δεκαετίες της εθνικοφροσύνης και δεν το ξεπεράσαμε ποτέ οριστικά. Άλλωστε από κρυφο-φασίστες και κρυφο-σταλινικούς άλλο τίποτα στην Ελλάδα.

Απόδειξη, η σωρεία όλων εκείνων των μετα-

εθνικοφρόνων, που βγήκαν παγανιά με αφορμή το έργο της Στεφανή να «θυμίζουν» ότι η ελευθερία της σκέψης, της έκφρασης και των συναισθημάτων σταματά εκεί που αρχίζει η πατρίδα τους...

Γιαν. Ανδρ.

Ο ΒΟΥΚΕΦΑΛΑΣ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΖΑΣΤΑΒΑ

Μετά το πρόγραμμα της ολονυχτίας προκειμένου να αποσοβηθεί ο κίνδυνος για την ελληνική Μακεδονία, σειρά παίρνει τις επόμενες ημέρες η διοργάνωση συλλαλητηρίου με διοργανωτή τον Θεσσαλονίκης Άνθιμο. Η μεγάλη αγρυπνία φώτισε τα πνεύματα του «πατριωτικού μετώπου». Επιστροφή με φρενήρη ρυθμό στις ένδοξες ημέρες του 1992, με τις σημαίες να κυματίζουν και να σηκώνονται πλακάτ με τίτλο «ο Βουκεφάλας

δεν είναι Ζάσταβα». Στην γειτονιά μας ο Μπους τυγχάνει αποθεωτικής υποδοχής στην Αλβανία, ενώ στα Γιάννενα έγιναν διαδηλώσεις διαμαρτυρίας για την επίσκεψη Μπους(!). Ο βαθύς ύπνος συνεχίζει να σκεπάζει τους εγκεφάλους της ελληνικής διπλωματίας. Ταξιδεύουμε με την υπεροπτική αμερικανική αεροπορία εκείνων που αγνοούν τη σημασία των ναυτικών χαρτών!

ΣΩ.ΛΕ

ΚΑΡΑΤΖΑΦΕΡΗΣ

Ακάθεκτος καλπάζει στις άνδρες στέπες της πολιτικής ενδοχώρας ο Καρατζαφέρης. Άλλος ένας θεράπων και εκλαϊκευτής μεγάλων επαναστατικών τάσεων που αναζητεί νέους κώδικες επικοινωνίας με το ποιμνίο του. Και ως γνήσιος αναμορφωτής της κοινωνίας δεν χαρίζεται σε κανέναν. Σαν μύγες που ενοχλούν το κούτελό του χαστουκίζει τους αντιπάλους. Τελευταίο θύμα του ο Παπαθεμελής. Μέσα στο κλίμα των φλογερών ζυμώσεων δηλώνει συμμαχητής του και ο θρυλικός Παπά-Τσάκαλος. «Είμαι αριστερός και παραμένω αριστερός γιατί ο Καρατζαφέρης είναι κομμουνιστής(sic). Στο γραφείο του έχει τον Βελουχιώτη, τον Τσε Γκεβάρα και τον Κάστρο». Εμπρός αδελφια, η ώρα σήμανε!

ΣΩ.ΛΕ

ΘΑ ΦΥΤΕΥΟΥΜΕ ΓΑΪΔΟΥΡΑΓΚΑΘΑ...

Δεν εξελίχθηκαν όλα όπως τα περίμενε ο Καραμανλής στο ταξίδι του στη Λάρισα. Η σκηνοθεσία δεν άγγιξε το τέλειο εξαιτίας της απείθαρχης στάσης των αγροτοσυνδι-

καλιστών τύπου Κοκκινούλη. Οι κάμερες δεν ήταν παρούσες, αυτό όμως δεν εμπόδισε το μαινόμενο στέλεχος να στολίσει δεόντως με το γλαφυρό του ύφος την κυβερνητική πολιτική. «Μας

ζητάνε να αλλάξουμε καλλιέργειες και να φυτέψουμε γαϊδουράγκαθα;» αναρωτήθηκε οργισμένος. Όσο και να προσπαθεί η Ρηγίλλης τα αγκάθια συνεχίζουν να αγκυλώνουν το μαλακό υπογά-

στριο της Ν.Δ. Με το πρόσχημα της προστασίας της εσωκομματικής πανίδας, στο τέλος δεν θα απομείνει κανένα «λουλούδι» για να ανθίσει στην αυλή της Ρηγίλλης!

ΣΩ.ΛΕ

Ο ΤΖΑΚ, Ο ΚΟΚΚΑΛΗΣ ΚΑΙ ΤΑ... ΚΟΚΑΛΑ

Ορμα Τζακ και τα κόκαλα δικά σου. Εδώ κι αν έχει ουσία αυτή η φράση. Επειδή ο Τζακ ο... «Κύπριος», όπως τον αποκαλούν επιχειρηματικοί κύκλοι της Μόσχας, ήταν εκείνος που λέγεται ότι έβγαλε στη φόρα προ ετών την υπόθεση του ρωσικού Λόττο, στην οποία, ως γνωστόν, είχε εμπλακεί ο Σωκράτης Κόκκαλης. Ο Τζακ λοιπόν, κατά πως λέγεται, εκεί πάνω στο Βορρά, έλαβε το πράσινο φως για να «στριμώξει» τον πρόεδρο, με την υπόσχεση ότι τα... κόκαλα θα ήταν δικά του. Γι' αυτό το σκοπό ήλθε σε επαφή με Έλληνες μεγαλοεπιχειρηματίες (αλλά και βουλευτές της ΝΔ και άλλους)

φανατικούς αντιπάλους του «Κρόκου». Τι αξίας ήταν τα κόκαλα; Για κάτι εκατομμύρια ευρώ κάνουν λόγο μοσχοβίτικοι -ελληνικοί και ρωσικοί- κύκλοι. Η αλήθεια να λέγεται. Έτσι, ο Σωκράτης Κόκκαλης «στριμώχτηκε» μεν άσχημα από τις αποκαλύψεις γύρω από το ρωσικό Λόττο, αλλά η υπόθεση αυτή δεν έστεκε τελικά και κακώς έγινε σημαία από ορισμένους επιφανείς (νομικούς και άλλους) στη γνωστή δικαστική υπόθεση. Όλα αυτά είναι, όμως, περασμένα ξεχασμένα πλέον. Άλλωστε ο Σωκράτης απαλλάχθηκε πανηγυρικά δια βουλευματος επί ΝΔ. Συνεργάτες του, όμως, στη Μόσχα μάς λένε

ότι η υπόθεση τον ενόχλησε τον ίδιο σφόδρα με τις αποκαλύψεις περί σχέσεων του με τη Στάζι, επειδή όπως λέει και ξαναλέει στους ίδιους «ποτέ δεν θα εξαπατούσε τη Ρωσία». Τώρα πια Σ. Κόκκαλης και Ρώσοι πλέουν σε πελάγη φιλίας και στενής συνεργασίας. Εκτός του ότι η Intracom «παντρεύτηκε» με τον ρωσικό τηλεπικοινωνιακό γίγαντα Systema, τώρα «χτυπάει» και το ρωσικό «Στοίχημα». Κι εκεί είναι πολλά τα λεφτά! Πάντως, πολλοί αμφιβάλλουν εάν θα πετύχει τους στόχους του ο κ. Κόκκαλης με τα άτομα που έχει επιλέξει για να του κρατήσουν το γραφείο της Μόσχας.

Θ.Γ.

ΜΙΑ ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Από τον καθηγητή Γ. Πανούση πήραμε την επιστολή που ακολουθεί: Στο Αντί τχ. 896, σ. 8, ο συνεργάτης σας Γ. Κουρ. υπογράφει άρθρο με τίτλο «Ας πρόσεχαν» που αναφέρεται σε εμένα. Ιδού τα πραγματικά περιστατικά:

- Το ΥΠΕΠΘ αποστέλει εγκύκλιο στα πανεπιστήμια.
- Η Διεύθυνση Διοικητικού του Πανεπιστημίου Αθηνών αποστέλει έγγραφο στις γραμματείες των τμημάτων
- Οι γραμματείες των τμημάτων βγάζουν ανακοινώσεις.

Η δική μου «συμμετοχή» (όπως προκύπτει και από σχετικό δημοσίευμα της Αυγής 31/5/07) ήταν ακριβώς αντίθετη από αυτήν που τόσο «πιστά» περιγράφει ο συνεργάτης σας.

Καθηγητής Γ. Πανούσης

Η απάντηση του συντάκτη μας: Το σχόλιο στο οποίο αναφέρεται ο κ. Πανούσης γράφτηκε πριν κλείσει η ύλη του προηγούμενου περιοδικού και επομένως πριν αναληφθεί η συγκεκριμένη πρωτοβουλία από τον πρύτανη κ. Κίττα σε συνεργασία με τον ίδιο. Η διαμαρτυρία του ωστόσο είναι δίκαιη και φυσικά η διάψευση της πολιτικής εκτίμησης του σχολίου βαραίνει εμένα τον ίδιο ως υπογράφοντα. Ούτως ή άλλως, σχετική διευκρίνιση είχε προβλεφθεί να γίνει σε αυτό το τεύχος του περιοδικού. Ελπίζουμε ανάλογες πρωτοβουλίες, ως αυτή των κ. Κίττα και Πανούση, να ληφθούν και από άλλους πρυτάνεις και προέδρους τμημάτων, ώστε η ακαδημαϊκή αρμονία να αποκατασταθεί χωρίς επιδείξεις εκδικητικότητας από καμία πλευρά.

Γ. Κουρ.

ΣΧΕΣΕΙΣ ΑΓΑΠΗΣ...

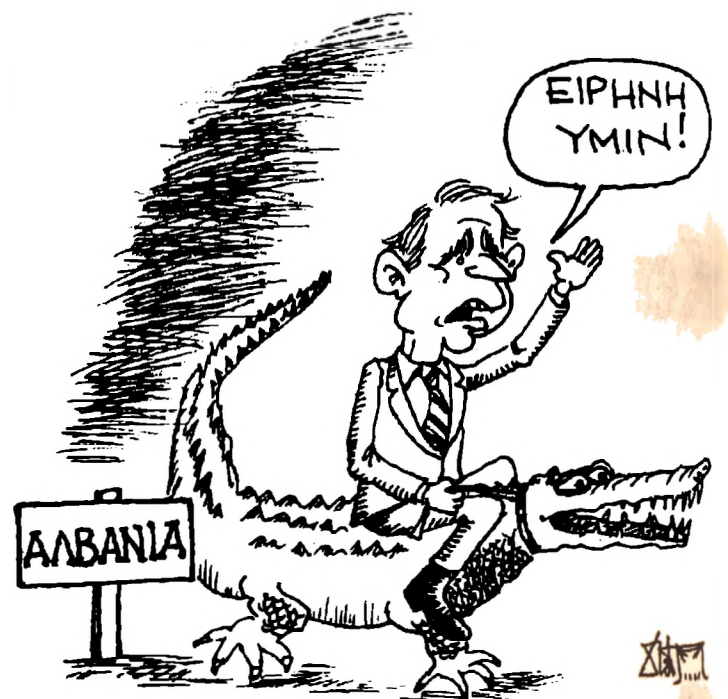
Ο πρώτος αμερικανός αξιωματούχος, ο οποίος έσπασε τον πάγο στις σχέσεις ΗΠΑ – Αλβανίας, μετά την πτώση του κομμουνιστικού καθεστώτος που είχε επιβάλει στη μικρή βαλκανική χώρα ο Εμβέρ Χότζα πριν από 45 χρόνια, ήταν, το 1991, ο τότε υπουργός Τζέιμς Μπέικερ. Μιλώντας σε μια ογκώδη συγκέντρωση που παραληρούσε, στην πλατεία Σκεντέρμπεη, ο Μπέικερ είχε ανεμίσει μια επιταγή αξίας 6 εκατομμυρίων δολαρίων που προσέφερε στην κυβέρνηση της χώρας.

«Η υπερδύναμη αποφάσισε να μας ενισχύσει οικονομικά και μας προσέφερε από δυο δολάρια στον καθένα», μου έλεγε σκωπτικά την επόμενη μέρα ο Μπασκίμ Χότζα, εκπρόσωπος Τύπου του προέδρου Ραμίζ Αλία, μοιράζοντας νοερά το ποσό της επιταγής στα 3 εκατομμύρια κατοίκους της χώρας.

Η πρωτοβουλία έκδοσης της Ανθολογίας Βαλκανικής Ποίησης Αίμος από τους «Φίλους του περιοδικού Αντί» είναι γνωστή στους αναγνώστες μας από τα συχνά δημοσιεύματα και τις αναφορές στην έκδοση αυτή. Ωστόσο, θα πρέπει να υπενθυμίζουμε το ενδιαφέρον που δείχνουν άνθρωποι των Γραμμάτων και του Βιβλίου που μας καλούν να μιλήσουμε για την έκδοση αυτή από πολλά σημεία της επικράτειας. Στην Πάτρα, στο ιστορικό βιβλιοπωλείο «Πολύεδρο», γνωστό για την παραγωγή σημαντικού πολιτισμού στην πόλη, το βράδυ της Δευτέρας 11 Ιουνίου, παρουσιάσαμε την έκδοση του ελληνικού τόμου, που κυκλοφορεί σε αναθεωρημένη ανατύπωση του 2007. Παράλληλα είχαμε την ευκαιρία να

αναφερθούμε και στον τόμο του Αίμου, που μόλις κυκλοφόρησε στη βουλγαρική γλώσσα. Η φιλόξενη και θερμή υποδοχή του Κώστα Καπέλα και της Όλγας Νικολοπούλου αλλά και το πυκνό κοινό που συγκεντρώθηκε στην κα-ταπράσινη αυλή του βιβλιοπωλείου έδωσαν την αφορμή για να μιλήσουμε εφ' όλης της ύλης. Ο Χρήστος Παπουτσάκης άνοιξε τη βραδιά μιλώντας για τις δυσκολίες της έκδοσης, η Κατερίνα Κωστίου, επίκουρη καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Πάτρας, με την εμπειριστατωμένη εισήγησή της κράτησε το βάρος της συνολικής παρουσίασης του βιβλίου, η Άντεια Φραντζή έφερε στο προσκήνιο μικρές και μεγάλες δυσκολίες που προέκυψαν στο πλαίσιο των βαλκανικών συνεργασιών με έμφα-

ση στο πρόβλημα που ανέκυψε με την απουσία της τουρκικής συμμετοχής εξαιτίας της ένταξης του Θούριου του Ρήγα ως ποιητικού προλόγου της ανθολογίας, ενώ ο Αντρέας Ζαρμπαλάς, ποιητής και μεταφραστής, ο οποίος μετέφρασε την ελληνική ποίηση προς την αλβανική γλώσσα, αλλά και την αλβανική προς την ελληνική και επιμελήθηκε τον αλβανικό τόμο που ήδη κυκλοφορεί, αναφέρθηκε στα σύνθετα μεταφραστικά προβλήματα. Ο Κώστας Καπέλας μας διάβασε μια επιλογή ποιημάτων, που έκλεισε με τον καλύτερο τρόπο την εκδήλωση. Γιατί αυτό που μετρά περισσότερο σε αυτήν την έκδοση-γέφυρα ανάμεσα στους λαούς των Βαλκανίων, είναι η εξαιρετική ποιότητα των επιλογών και των μεταφράσεων. **Α.Φ.**

Μερικούς μήνες αργότερα, δύο Αμερικανοί διπλωματες που είχαν έλθει στα Τίρανα για να «στήσουν» την εγκαταλελειμμένη για δεκαετίες αμερικανική πρεσβεία, ένα μεσημέρι που είχαν πάει για φαγητό σε ένα κεντρικό εστιατόριο της πόλης, πολιορκήθηκαν από νεαρούς Αλβανούς που τους έκλεψαν ό,τι είχαν και δεν είχαν, ακόμα και τα ρούχα τους.

Είναι βέβαιο ότι ο Τζορτζ Μπους, που επισκέφθηκε πριν από μερικές ημέρες επίσης τα Τίρανα, δεν είχε τίποτα από όλα αυτά υπόψη του. Πήρε, όμως, μια καλή γεύση και μάλιστα από πρώτο χέρι, όταν, μετά τις αγκαλιές και τα φιλά με τους Αλβανούς στο κέντρο της πόλης, ανακάλυψε ότι έλειπε το ρολόι του...

Τ.Κ.Δ.

Ο ΑΙΜΟΣ ΤΑΞΙΔΕΥΕΙ

Και προεκλογικές ανθρωποθυσίες

του Ρεπόρτερ

Ανθρωποθυσίες, οι οποίες θα περιλαμβάνουν τη δική τους Ιφιγένεια ή Ιφιγένειες, αλλά και των αντιπάλων, ετοιμάζεται να κάνει η κυβέρνηση προκειμένου να έχει ούριο άνεμο στις εκλογές. Σε μια προσπάθεια να αντιστραφεί το δυσμενές κλίμα από την υπόθεση των ομολόγων, να εμφανιστεί ο πρωθυπουργός συνεπής με τη δέσμευσή του για μηδενική ανοχή στη διαφθορά και –κυρίως– να εγκαλείται πλέον το ΠΑΣΟΚ για σκάνδαλα ανοίγουν οι φυλακές για όσους εμπλέκονται σε σκάνδαλα: παλιά και νέα. Τουλάχιστον αυτό προσδοκά το κυβερνητικό σχέδιο αντιμετώπισης, που βρίσκεται σε εξέλιξη από την περασμένη εβδομάδα και αναμένεται να ενταθεί το επόμενο διάστημα, όπως αποκαλύπτουν πλέον και οι ίδιοι οι υπουργοί, οι οποίοι δεν κρύβουν τη χαρά τους για τις επερχόμενες εξελίξεις.

Στην κατεύθυνση αυτή θεώρησαν ορισμένοι ότι εντάσσονται και οι ποινές που επιβλήθηκαν στους άλλοτε προβεβλημένους πρυτάνεις του Πάντειου Πανεπιστημίου κ.κ. Μεταξόπουλο και Κώνστα για κακοδιαχείριση στο πανεπιστήμιο κατά την περίοδο διακυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ. Ποινές που πάντως θεωρούνται λίαν επιεικές, εάν υπολογιστεί το κοινωνικό κύρος που κουβαλά η ιδιότητα του πρυτάνεως αλλά και τα διαπραχθέντα κακουργήματα. «Το κερασάκι στην τούρτα» αναμένεται να είναι όμως το θέμα της Δημόσιας Επιχείρησης Κινητών Αξιών, της περίφημης ΔΕΚΑ και των αγοραπωλησιών μετοχών που έκανε κατά την περίοδο των εκλογών του 2000, υπόθεση από την οποία η κυβέρνηση προσδοκά τεράστια οφέλη αφού θα αφορά στελέχη του ΠΑΣΟΚ.

Ήδη το Ποινικό Τμήμα του Αρείου Πάγου αναίρεσε την απόφαση του Τριμελούς Πλημμελειοδικείου Αθηνών, με

την οποία αθώωθηκαν για την υπόθεση του Χρηματιστηρίου το 1999 οι κ.κ. Π. Κονταλέξης, Γ. Μπατατούδης, Δ. Ράνιος, Σπ. Τασσόγλου, Ι. Μούστος και Ηλ. Μπογδάνος. Ο Άρειος Πάγος έκρινε ότι η απόφαση του Τριμελούς Πλημμελειοδικείου Αθηνών έχει ελλιπή ειδική και εμπεριστατωμένη αιτιολογία και ότι εσφαλμένα εφάρμοσε τον Ποινικό Κώδικα. Παράλληλα, ο Άρειος Πάγος έκρινε ότι λόγω παραγραφής έπαυσε η δίωξη σε βάρος των έξι, για το χρονικό διάστημα από 30.3 έως 27.5.1999. Κατόπιν αυτών οι έξι θα παραπεμφθούν σε νέα δίκη για τα αδικήματα της παραπλάνησης του επενδυτικού κοινού και της διασποράς ανακριβών στοιχείων.

Να υπενθυμίσουμε την επίμονη άρνηση του υπουργού Δικαιοσύνης να ζητήσει έρευνα για όσα καταγγέλλονται εναντίον τού πανταχόθεν βαλλόμενου προέδρου του Αρείου Πάγου κ. Κεδίκογλου; Άσχετο. Σε κάθε περίπτωση, έστω και τώρα, η κυβέρνηση θα μπορεί ενδεχομένως να ισχυρίζεται ότι δεν υπάρχει ατιμωρησία για το «έγκλημα» του Χρηματιστηρίου, και –κυρίως– θα μπορεί να εγκαλεί το ΠΑΣΟΚ σε απολογία κάθε φορά που το θέμα των ομολόγων θα γίνεται κυρίαρχο στην προεκλογική περίοδο.

Για να γίνει ακόμη πιο πιστευτή η προσπάθεια της κυβέρνησης, θα θυσιάσουν και «γρανάζια» της κυβερνητικής μηχανής που έχουν εμπλοκή στο σκάνδαλο των ομολόγων, είτε βρίσκονται στο υπουργείο Οικονομικών είτε στο υπουργείο Απασχόλησης. Πρόκειται για αδύναμα γρανάζια τα οποία ήδη έχουν εγκαταλειφθεί στην τύχη τους και ωστόσο μπορούν να δώσουν στην κυβέρνηση εκείνο το άλλοθι που χρειάζεται για να μπορεί να ισχυριστεί τα περί μηδενικής ανοχής.

Όλο αυτό το σχέδιο έχει εξυφανθεί

στο Μέγαρο Μαξίμου και η προσδοκία είναι ότι θα αφαιρεθεί από το ΠΑΣΟΚ αλλά και την αντιπολίτευση γενικότερα –καθώς και από στελέχη της Ν.Δ. που επικρίνουν την κυβέρνηση στο θέμα των ομολόγων– το επιχείρημα ότι συγκαλύπτονται σκάνδαλα και όλοι ίδιοι είναι.

Το μακιαβελικής έμπνευσης σχέδιο μπορεί όμως να ολοκληρωθεί με την προϋπόθεση ότι το πόρισμα της Αρχής Καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από το ξέπλυμα «μαύρου χρήματος» δεν θα θίγει πολιτικά πρόσωπα και δεν θα αποδίδει ευθύνες στην πολιτική ηγεσία των υπουργείων Οικονομίας και Απασχόλησης (έστω και αν ο κ. Τσιτουρίδης έχει αποπεμφθεί για άλλο λόγο). Τώρα, το πόσο αυτοί οι σχεδιασμοί θα αποδώσουν τα αναμενόμενα στην κυβέρνηση είναι άλλο θέμα, δεδομένου ότι στη συνείδηση των πολιτών κυριαρχεί πλέον η αντίληψη ότι «όλοι ίδιοι είναι».

Η προεκλογική στρατηγική της ΝΔ εξαντλείται σε επικοινωνιακά τρικ

του Γιάννη Κουρτάκη

Είναι γνωστό ότι σε Ρηγίλλης και Μαξίμου ενδιαφέρονται περισσότερο για τις εντυπώσεις παρά για την πολιτική ουσία. Έτσι και τώρα, η «προεκλογική» στρατηγική τους εξαντλείται σε επίπεδο επικοινωνίας, αφού επί της ουσίας δεν υπάρχει καμία πολιτική στόχευση. Η αδράνεια που παρατηρείται εδώ και ένα εξάμηνο στο πεδίο των κυβερνητικών δράσεων νομιμοποιείται πλέον επισήμως και ο κ. Καραμανλής αναζητά μόνο «νομοσχέδια που θα δημιουργούν προσδοκίες έστω και για την επόμενη τετραετία».

ΚΑΘΟΡΙΣΤΙΚΟ ρόλο για τις επικείμενες πολιτικές πρωτοβουλίες της κυβέρνησης αναμένεται να παίξουν οι εξαμηνιαίες δημοσκοπήσεις που θα αρχίσουν να δημοσιοποιούνται περί τα τέλη της επόμενης βδομάδας. Πρόκειται για τις έρευνες της MRB, της Metron Analysis αλλά και τις αντίστοιχες που πραγματοποιεί η εταιρεία Alco. Οι επιτελείς του κυβερνώντος κόμματος δίνουν ιδιαίτερα μεγάλη βαρύτητα στα αποτελέσματα των συγκεκριμένων γκάλοπ αφού διενεργούνται σε μια χρονική συγκυρία που κατά κοινή ομολογία δεν μπορεί να χαρακτηριστεί και ως η ευνοϊκότερη για το κυβερνών κόμμα. Απεναντίας, θεωρείται από τις πλέον «μελανές» και δύσκολες από την ημέρα που κέρδισε τις εκλογές η ΝΔ, αφού πέραν των παρενεργειών που προκλήθηκαν από το σκάνδαλο των ομολόγων για πρώτη φορά καταγράφεται φθορά και στο προφίλ του πρωθυπουργού.

Μάλιστα, πολλοί είναι εκείνοι που υποστηρίζουν πως δεν είναι τυχαίο το timing που επελέγη για να εξέλθει του μεγάρου Μαξίμου ο κ. Κώστας Καραμανλής, που με αφορμή τις προσυνεδριακές διεργασίες περιοδεύει ανά την Επικράτεια, έχοντας ως προφανή στόχευση να «γυρίσει» το αρνητικό για την κυβέρνησή του κλίμα. Οι τελευταίες πρωτοβουλίες, λοιπόν, πέραν της ουσίας και της εκλογικής σκοπιμότητας που εξυπηρετούν, εκτιμάται πως θα επηρεάσουν και το δείγμα των εξαμηνιαίων ερευνών. Αυτό άλλωστε φαίνεται να είναι και ένα από τα ζητούμενα για τα στελέχη της κυβέρνησης. Να «φύγουν», δηλαδή, για τα μπάνια, έχοντας αυξήσει τη διαφορά που τους χω-

ρίζει από το ΠΑΣΟΚ. Είναι γνωστό ότι σε Ρηγύλλης και Μαξίμου ενδιαφέρονται (διαχρονικά) περισσότερο για τις εντυπώσεις παρά για την (πολιτική) ουσία. Εν προκειμένω όμως η συγκεκριμένη στρατηγική εξυπηρετεί (και εξαντλείται) σε επίπεδο επικοινωνίας, αφού επί της ουσίας δεν υπάρχει καμία πολιτική στόχευση.

Σύμφωνα με καλά ενημερωμένες κυβερνητικές πηγές, επ' αυτού υπάρχει «άνωθεν εντολή» προκειμένου να μην εκδηλώνονται πρωτοβουλίες από υπουργούς και κρατικούς λειτουργούς που θα εμπεριείχαν το ρίσκο για πολιτικό κόστος. Έτσι, κατά κάποιο τρόπο, νομιμοποιείται η αδράνεια που παρατηρείται εδώ και ένα εξάμηνο στο πεδίο των κυβερνητικών δράσεων. «Φέρτε νομοσχέδια που θα δημιουργούν προσδοκίες έστω και για την επόμενη τετραετία», φέρεται να έχει πει στους υπουργούς του ο κ. Καραμανλής. Όποια σχέδια νόμου προωθηθούν κατά το αμέσως προσεχές διάστημα για ψήφιση στη Βουλή θα έχουν ένα και μόνον στόχο: Να αυξήσουν την επιρροή του κυβερνώντος κόμματος σε ευμετάβλητες εκλογικές μάζες, όπως είναι οι ασθενέστερες οικονομικά ομάδες και οι αγρότες, που άρχισαν –όπως φαίνεται από δημοσκοπήσεις που πραγματοποιήθηκαν στην ευρύτερη περιοχή της Θεσσαλίας– να γυρίζουν την πλάτη στο κυβερνών κόμμα.

ΣΤΟ ΕΥΡΩΨΗΦΟΔΕΛΤΙΟ ΚΑΙ Ο ΚΟΚΚΙΝΟΥΛΗΣ

Εκτός από τα όσα εξήγγειλαν ο πρωθυπουργός και ο υπουργός Αγροτικής Ανάπτυξης στο προσυνέδριο της Λάρισας, χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί και η περίπτωση επανιδρύσεως της Αγροφυλακής, που, όπως καταγγέλλεται από τα κόμματα της αντιπολιτεύσεως, δεν εξυπηρετεί ουσιαστικό σκοπό, αλλά γίνεται σε μια περίοδο μόνον και μόνον για να εξυπηρετήσει μικροκομματικά (διαχρονικά) αιτήματα. Για το μέλλον υπάρχουν και άλλοι σχεδιασμοί που θα αποσκοπούν στην εκλογική πελατεία των αγροτών. Για παράδειγμα, ο κ. Καραμανλής δείχνει να αντιμετωπίζει, σύμφωνα με ασφαλείς πληροφορίες του Αντί, με πολύ καλό μάτι την πιθανότητα να συμπερι-

λάβει στο ευρωψηφοδέλτιο του κόμματός του τον γνωστό αγροτοσυνδικαλιστή Θανάση Κοκκινούλη. Η εξέλιξη αυτή δεν θα πρέπει να θεωρείται κατ' ανάγκη ως θετική για την Ν.Δ., αφού είναι πολλοί εκείνοι που θα εκλάβουν τα όσα έλεγε και έκανε κατά το παρελθόν ο γαλάζιος αγροτοσυνδικαλιστής ως μέρος ενός «στημένου παιχνιδιού».

ΚΑΡΑΤΖΑΦΕΡΗΣ ΚΑΙ Β' ΑΘΗΝΩΝ

Πέρα των μικροπολιτικών προβλημάτων που λίγο ως πολύ έχει αρχίσει να τα αντιμετωπίζει, ο κ. Καραμανλής καλείται να χειριστεί μέχρι τις εκλογές και δύο μείζονος (εκλογικής) σημασίας θέματα. Το ένα άπτεται της παρουσίας του ΛΑΟΣ του κ. Γιώργου Καρατζαφέρη, που αναδεικνύεται απειλή για το κυβερνών κόμμα, και το άλλο αρχίζει και τελειώνει στα όρια της μεγαλύτερης εκλογικής περιφέρειας, της Β' Αθηνών. Σε ό,τι αφορά το κόμμα Καρατζαφέρη, στο μέγαρο Μαξίμου προς το παρόν αποφεύγουν να κάνουν το οτιδήποτε, αφού εκτιμούν ότι το ποσοστό που θα καταφέρει να αποσπάσει στην περιοχή της Μακεδονίας η «Δημοκρατική Αναγέννηση» του κ. Στέλιου Παπαθεμελή θα είναι επαρκές για να αφήσει εκτός Βουλής το ΛΑΟΣ. «Θα ξεφουσκώσει» αναφέρουν χαρακτηριστικά στελέχη του κυβερνώντος κόμματος που γνωρίζουν την πολιτική ανθρωπογεωγραφία στη Βόρειο Ελλάδα. Οι ίδιοι επισημαίνουν ότι ένας από τους βασικούς λόγους που θα συντελέσει στην αποδυνάμωση του ΛΑΟΣ έχει να κάνει με το γεγονός ότι «ο πατριωτικός λόγος του Παπαθεμελή είναι πειστικότερος από του Καρατζαφέρη».

Εκτός, όμως, από την ζημιά που θα γίνει από το κόμμα Παπαθεμελή, στη κυβέρνηση θα βγάλουν προς τα έξω στελέχη που έχουν ισχυρή επιρροή στην δεξιά δεξαμενή ψηφοφόρων, όπως είναι ο υπουργός Δημόσιας Τάξης κ. Βύρωνας Πολύδωρας, ο υφυπουργός Απασχόλησης κ. Γεράσιμος Γακουμάτος και οι βορειοελλαδίτες βουλευτές κ. Κώστας Κυτίδης, Γιάννης Ιωαννίδης κ.ά. Στη προσπάθεια αντιμετώπισης του Καρατζαφέρη υπάρχει όμως ένας σοβαρός κίνδυνος που επισημαίνεται συχνά πυκνά στον πρωθυπουργό από

τον μυστικοσύμβουλό του, επικοινωνιολόγο κ. Γιάννη Λούλη. Και ο κίνδυνος αυτός έχει να κάνει με το γεγονός ότι θα υπάρξει μετατόπιση από το μεσαίο χώρο, που κρίνεται πως χάρισε τη νίκη στη ΝΔ στις προηγούμενες εκλογές.

Η ΑΛΛΑΓΗ ΤΟΥ ΣΚΗΝΙΚΟΥ

Το μεγαλύτερο πρόβλημα που αντιμετωπίζει η κυβερνώσα παράταξη δεν άπτεται τόσο του ΛΑΟΣ όσο της αλλαγής σκηνικού που καταγράφεται στην Β' Αθήνας. Σύμφωνα με μυστικές δημοσκοπήσεις στη μεγαλύτερη εκλογική περιφέρεια παρατηρείται υπεροχή του ΠΑΣΟΚ με το ΚΚΕ, ΣΥΝ και το ΛΑΟΣ να παρουσιάζουν αυξητικές τάσεις. Η εξέλιξη αυτή, σύμφωνα με τους δημοσκόπους, μπορεί να επηρεάσει ευρύτερα το εκλογικό αποτέλεσμα, με δεδομένη τη δύναμη της Β' Αθήνας. Αν και ο εκλογικός νόμος κατανέμει τις έδρες με βάση τον απόλυτο αριθμό ψήφων, υπάρχει σοβαρό ενδεχόμενο η ΝΔ να επικρατήσει ανά την Επικράτεια, και να έρθει δεύτερη στη Β' Αθήνας και να δυσκολευτεί να πετύχει την αυτοδυναμία.

Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο οι επιτελείς του κυβερνώντος κόμματος θα επιχειρήσουν πρωτίστως να συσπειρώσουν το νεοδημοκρατικό κοινό και δευτερεύοντως να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις παραμονής των κεντρογενών ψηφοφόρων στους κόλπους της ΝΔ, εξέλιξη που θα τους δώσει τη δυνατότητα για όσο το δυνατόν μικρότερη διαφορά μεταξύ των δύο πρώτων κομμάτων στη Β' Αθήνας.

Όλη αυτή η κινητικότητα έχει έναν και μόνον στόχο που δεν είναι άλλος από το χρόνο διεξαγωγής των εκλογών, που, όπως όλα δείχνουν, έχει αποφασιστεί. Δεν είναι άλλωστε τυχαίο ότι τα περισσότερα κυβερνητικά στελέχη δρουν και αποφασίζουν έχοντας ως χρονικό ορίζοντα το φθινόπωρο. Το ερώτημα, τώρα, που τίθεται είναι το πώς θα «πάει» σε πρόωρες εκλογές ο κ. Καραμανλής. Η απάντηση που δίνουν όσοι τον γνωρίζουν είναι ότι δεν θα επικαλεστεί εθνικό θέμα (που δεν τον συμφέρει), αλλά θα ικανοποιήσει το αίτημα του κ. Γιώργου Παπανδρέου που ζητά επίμονα να στηθούν κάλπες.

ΠΕΜΠΤΗ 31.5.2007 – ΤΕΤΑΡΤΗ 13.6.2007

ΠΕΜΠΤΗ 31.5.2007

• Χριστιανικό χαράτσι στους κατοίκους της Πετρούπολης και του Περιστερίου από τον Ιερό Ναό Ευαγγελισμού της Θεοτόκου της Λαμίας με τις ευλογίες της Ιεράς Συνόδου καταγγέλλει ο βουλευτής του Συνασπισμού κ. Γ. Δραγασάκης. Οι κάτοικοι υποχρεώνονται να καταβάλουν ειδικό «επίδομα», ώστε να μην αμφισβητηθεί η κυριότητα των κατοικιών που έχουν νόμιμα αποκτήσει. Αντί να πάρει το κράτος την εκκλησιαστική περιουσία, εκβιάζουν κιόλας οι παπάδες!

• Οι κάτοικοι του Αλίμου και του Ελληνικού παίρνουν τον νόμο, που δεν λένε να εφαρμόσουν τα αρμόδια όργανα της Πολιτείας, στα χέρια τους και ρίχνουν τα κάγκελα που απαγόρευαν την πρόσβαση στις ακτές.

• Νεοφιλέλευθερο παραλήρημα από τον γενικό γραμματέα του ΟΟΣΑ, που προτείνει μείωση των συντάξεων και των μισθών καθώς και δίδακτρα στα ΑΕΙ. Μέχρι και οι νεοδημοκράτες τρόμαξαν από τα λεγόμενά του και έσπευσαν άρον άρον να τα κουκουλώσουν.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 1.6.2007

• Συνάντηση Παπούλια-Πούτιν στη Μόσχα. Δριμύτατη επίθεση κατά των ΗΠΑ από τον ρώσο πρόεδρο που τις κατηγορεί για νέα κούρσα εξοπλισμών.

• Αρχίζει η αντίστροφη μέτρηση για την παραπομπή των προσώπων που ενδεχόμενα τέλεσαν αξιόποινες πράξεις στην υπόθεση των ομολόγων. Έχει να πέσει κλάμα στην Κυβέρνηση και στη Νέα Δημοκρατία!

• Ρατσιστική υστερία στον

Πολύ άσεμνα τα έργα του Βελάσκεθ. Να κατασχεθούν πάραυτα!

Ασπρόπυργο. Άγνωστοι έκαψαν το σχολείο που φτιάχτηκε για τα τσιγγανόπουλα καθώς το κανονικό σχολείο δεν τους δεχόταν. Και μετά μιλάμε για πολιτισμό και δημοκρατία. Φασισμός σε όλο του το μεγαλείο και με την υπογραφή της Πολιτείας που δεν βρίσκει δύο κοντέινερ για να μάθουν γράμματα τα παιδιά. Ντροπή, κυρία Γιαννάκου.

• Χοντρό και άθλιο παιχνίδι ΠΑΣΟΚ με τις πανελλαδικές εξετάσεις. Ενώ είναι πασιφανές ότι η γνωστοποίηση των

θεμάτων νωρίτερα από την καθορισμένη ώρα είναι απόρροια του «πολέμου των φροντιστηρίων», ο Γιωργάκης δημιούργησε θέμα για κομματικούς σκοπούς.

ΣΑΒΒΑΤΟ 2.6.2007

• Απλά μαθήματα φασιστικής ιδεολογίας. Μετά από ανώνυμη καταγγελία –οι κουκούλες έχουν πάντα το ίδιο χρώμα ανεξάρτητα από τον χώρο που προέρχονται– η αστυνομία μπούκαρε στην έκθεση ArtAthina και αφαίρεσε βίαια έργο τέχνης της σκηνοθέτιδας και πανεπιστημιακού Εύας Στεφανή, με αιτιολογία την προσβολή δημοσίας αιδούς και εθνικών συμβόλων. Μάλιστα συνελήφθη και παρε-

όμως τι κάνει εκτός από δημόσιες σχέσεις;

• Πανελλαδική δημοσκόπηση της Metron Analysis φέρνει τη διαφορά μεταξύ των δύο πρώτων κομμάτων στα όρια του στατιστικού λάθους (ΝΔ 33,4% – ΠΑΣΟΚ 32,0%), το ΚΚΕ στο 6,8%, τον ΛΑΟΣ στο 4,4% και τον ΣΥΝ στο 3,6%. Φαίνεται ότι δεν θα περάσουμε καλά το βράδυ των εκλογών, οποτεδήποτε και αν γίνουν!

• Επιτέλους μετά από 2.000 χρόνια χριστιανικού μεσαίωνα ο κόσμος αρχίζει να ξυπνάει. «Η σταυροφορία των αθεϊστών» είναι ο τίτλος του *Der Spiegel*, το οποίο περιγράφει μία νέα γενιά διανοητών που με όπλο τον Δαρβίνο, το Ίντερνετ και τη διογκούμενη αγανάκτηση από την ανάμειξη της εκκλησίας (βλέπε τον κ. Παρασκευαΐδη) στη διαμόρφωση των πολιτικών επιλογών προσπαθούν να απελευθερώσουν τον πληθυσμό από την πίστη. Είθε!

ΚΥΡΙΑΚΗ 3.6.2007

• Δεν μας τα λέει καλά ο πρωθυπουργός. Με τρεις φράσεις, «αργήσαμε», «λάθος πρόσωπα» και «κάνουμε αυτοκριτική» έσβησε μίζες 42 εκατ. ευρώ. Φαίνεται ότι έμαθε καλά το μάθημα από τον άνθρωπο που θαυμάζει, τον Ανδρέα Παπανδρέου, με την αλησμόνητη έκφρασή του «είπαμε να κάνει ένα δώρο στον εαυτό του, αλλά όχι και 700 εκατομμύρια». Άντε και στα πάμπερς!

• Σκηνικό πολέμου στήνει η Τουρκία στα νοτιοανατολικά σύνορά της με το Ιράκ. Συγκεντρώνει μεγάλες δυνάμεις στη μεθόριο με το ιρακινό Κουρδιστάν, τη στιγμή που οι ΗΠΑ μεταβίβασαν την ευθύνη για την ασφάλεια τριών επαρχιών στην περιφερειακή κυβέρνηση του Κουρδιστάν. Είναι ίσως η πρώτη

φορά μετά τη διάλυση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας που οι Τούρκοι νιώθουν τι πάει να πει να μην έχουν την ολόπλευρη υποστήριξη μιας υπερδύναμης.

- Εκτός από το ΠΑΣΟΚ, και η Νέα Δημοκρατία δεν πάει πίσω και παίζει προεκλογικό της παιχνίδι με τις πανελλαδικές. Τα θέματα που μπήκαν είναι τέτοια που οι υποψήφιοι να πιάσουν το 10 και να μην μείνουν θέσεις κενές όπως πέρυσι σε ΑΕΙ και ΤΕΙ. Εντάξει και αν βαθμολογήσουν με δέκα την ερώτηση ποιος είναι ο Μέγας Αλέξανδρος θα περάσουν όλοι. Κάτι δεν πάει καλά εκεί, στο Υπουργείο Παιδείας.

ΔΕΥΤΕΡΑ 4.6.2007

- Δυνατές πιέσεις ασκεί η κυβέρνηση στα Ταμεία να δεχτούν την προσφορά της JP Morgan και να χαρίσουν τους τόκους στην αμερικανική τράπεζα. Και όλα αυτά ενώ ξεκίνησε η παρέλαση των μαρτύρων στους αρμόδιους εισαγγελείς!

- Καλά, μόνο σε ελληνική ΔΕΚΟ θα μπορούσε να γίνει. Παρήγγειλαν και παρέλαβαν τους νέους συρμούς του οδοντωτού στην Ακράτα και στη συνέχεια ανακάλυψαν ότι δεν χωράνε στις σήραγγες. Κύριε Λιάπη, έλεος. Ξηλώστε τους, είναι επικίνδυνοι!

- Έφυγε ένας από τους τελευταίους μεγάλους της κωμωδίας. Ο Σωτήρης Μουστάκας.

ΤΡΙΤΗ 5.6.2007

- Θα μας τρελάνουν οι νεοδημοκράτες. Προσλαμβάνουν στο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο, με τη λογική Χούπη, ημετέρους με μισθούς 9.000 ευρώ για απολυτήριο Λυκείου.

- Στριμώνονται τα πράγματα για την κυβερνητική παράταξη. Εφέτης ανακριτής αναλαμβάνει τις ανακρίσεις για τα ομόλογα. Από τη μία ο

εφέτης από την άλλη ο κ. Ζορμπάς· δεν φαίνεται να τη βγάζει καθαρή ο Καραμανλής.

ΤΕΤΑΡΤΗ 6.6.2007

- Βαριές ποινές στους πανεπιστημιακούς του Παντείου που καταχράστηκαν χρήματα του ιδρύματος επέβαλε το δικαστήριο. Για την ιστορία: Αιμίλιος Μεταξόπουλος 25 χρόνια, Δημήτρης Κώνστας 14 χρόνια, Παναγιώτης Γετίμης 16 χρόνια, Κώστας Παπαθανασόπουλος 14 χρόνια. Αυτοί οι «κύριοι» που θέλουν να ονομάζονται πανεπιστημιακοί δάσκαλοι, επί πασοκικής εικοσαετίας, δίδασκαν τα παιδιά μας. Μπράβο και σε ανώτερα!

- Δικαστικό αγώνα ξεκινά η Νιγηρία κατά της φαρμακοβιομηχανίας Pfizer, ξέρετε αυτής που παράγει το Viagra, κατηγορώντας την ότι χορήγησε σε παιδιά μη εγκεκριμένο φάρμακο για τη μηνιγγίτιδα. Δυστυχώς η Μαύρη Ηπειρος παραμένει το πειραματόζωο κυβερνήσεων και εταιρειών.

- Εκλογές στην ΕΣΗΕΑ, με τους δημοσιογράφους να βγάζουν πρώτο τον δεξιό υποψήφιο.

- Συνεχίζονται οι εκδηλώσεις στη μνήμη του Γρ. Φαράκου. Πάντως το ότι ήταν ο πνευματικός πατέρας της ΚΝΕ φαίνεται ότι οι περισσότεροι το ξεχνούν. Γιατί;

ΠΕΜΠΤΗ 7.6.2007

- Για να αρθεί η επιτήρηση από τις Βρυξέλλες, οι του υπουργείου Οικονομικών φαίνεται ότι είναι ικανοί να κάνουν τα πάντα. Το τελευταίο τους κατόρθωμα: πήραν κρυφό δάνειο από την JP Morgan ενός δισεκατομμυρίου ευρώ για «πιστωτική διευκόλυνση», όπως την ονόμασαν. Γαλαντόμα η τράπεζα!

- Εμπλοκή στην επαναγορά

του ομολόγου. Τα Ταμεία αρνούνται την προσφορά της αμερικανικής τράπεζας να επιστραφεί μόνο το κεφάλαιο.

- Ρελάνς Πούτιν στον Μπους στο περιθώριο της συνόδου των G8. Προτείνει η πυραυλική ομπρέλα των ΗΠΑ να εγκατασταθεί στο Αζερμπαϊτζάν αντί για την Ευρώπη. Οι Αμερικάνοι δεν το περιμένουν και δείχνουν αμήχανοι.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 8.6.2007

- Πανικός στην κυβέρνηση από το διαφαινόμενο αδιέξοδο στο θέμα της επιστροφής του ομολόγου, που προτείνει να πληρώσει η ίδια τους τόκους. Όχι βέβαια από την τσέπη της, αλλά από τον κρατικό προϋπολογισμό. Δηλαδή διπλή χασούρα για τους ασφαλισμένους. Και χάνουν τους τόκους και θα πληρώσουν και τις μίζες. Έχουν και άλλα έξυπνα παιδιά οι γονείς των φωστήρων της Νέας Δημοκρατίας;

ΣΑΒΒΑΤΟ 9.6.2007

- Σαββατιάτικο κρύο ντους για τον κ. Καραμανλή. Δίωξη κατά του Βουρλούμη για κακούργημα, για ζημιά 54 εκατομμυρίων ευρώ στον ΟΤΕ που προέκυψε από υπερτιμημένες συμβάσεις με τη Ζίμενς και την Ιντρακόμ, αποκαλύπτει η *Ελευθεροτυπία*. Πολλά τα ερωτήματα με πρώτιστο το γιατί απεκρύβη τέσσερις μέρες το γεγονός;

ΚΥΡΙΑΚΗ 10.6.2007

- Ελπίζαμε ότι η δημοτική αρχή της πρωτεύουσας θα είχε μεγαλύτερες ευαισθησίες απέναντι στις κοινωνικές μειοψηφίες. Το να συνοδεύει η δημοτική αστυνομία τους υπαλλήλους του Βωβού, που μοίραζαν χρήματα στους Ρομά του Βοτανικού για να φύγουν, είναι τουλάχιστον άθλιο. Αλλά φαίνεται ότι οι εξουσίες

είναι πάντα ίδιες σε όλα τα μήκη και τα πλάτη της γης!

- Σαν επίκαιρα από την Ελλάδα του '50. Οι Αλβανοί υποδέχονται στους δρόμους τον πρόεδρο των ΗΠΑ Τζ. Μπους. Στρατηγέ, ιδού ο στρατός σας!

- Τι τον ήθελε τον κάμπο ο κ. Καραμανλής; Ο γαλάζιος αγροτοσυνδικαλιστής κ. Κοκκινούλης τα έψαλε στον πρωθυπουργό και χάλασε τη φέστα που είχε ετοιμαστεί. Ας πρόσεχε!

- Γαλλικές εκλογές με τον Σαρκοζί να σαρώνει και πάλι. Μετά από αυτά τα αποτελέσματα τα αριστερά σχήματα πρέπει να ανασυγκροτηθούν τάχιστα. Γιατί αλλιώς...!

ΔΕΥΤΕΡΑ 11.6.2007

- Είναι τόσο μεγάλη η τρύπα του προϋπολογισμού, που η κυβέρνηση αναγκάζεται εν μέσω εκλογών να βγάλει το ΣΔΟΕ παγανιά για να την καλύψει.

ΤΡΙΤΗ 12.6.2007

- Κοκορομαχίας συνέχεια. Ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ, από την Κόρινθο, χαρακτήρισε την ηγεσία του Υπουργείου Οικονομίας «εγκέφαλο» στην υπόθεση των ομολόγων. Οξύτατη ήταν η απάντηση του υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών Γ. Αλογοσκούφη, ο οποίος χαρακτήρισε τον πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ «πολιτικό κανακάρη του εγχώριου και διεθνούς κατεστημένου». Να φεύγουν όλοι όσο το δυνατόν γρηγορότερα!

ΤΕΤΑΡΤΗ 13.6.2007

- Το Γενικό Λογιστήριο δείχνει η JP Morgan για το ομόλογο των 280 εκατ. ευρώ και αδειάζει τον κ. Κουρή. Για να ακούσουμε τώρα τον αντίλογο!

ΗΜΕΡΟΔΗΚΤΗΣ Ο Δ' Ο ΡΟΜΑ

Με το τεύχος αυτό, ανοίγουμε στο *Αντί* ένα φάκελο για τις πολιτικές δυνάμεις στην Ελλάδα, ένα φάκελο που θα ολοκληρωθεί μέχρι το τελευταίο καλοκαιρινό τεύχος του περιοδικού. Ξεκινάμε με το ΠΑΣΟΚ, τη μία από τις δύο κυρίαρχες μεταπολιτευτικά πολιτικές δυνάμεις της χώρας και αυτήν που την κυβέρνησε τα 19 από τα 26 τελευταία χρόνια. Ένα κόμμα που μοιάζει να διέρχεται μια σιωπηρή κρίση εδώ και αρκετά χρόνια, τόσο στον εσωτερικό του προσανατολισμό όσο και στη σχέση εμπιστοσύνης (ή μη) με τους πολίτες. Και το οποίο εμφανίζεται μέχρι σήμερα αναλογικά αδύναμο να κεφαλαιοποιήσει την τεράστια ηθική

και πολιτική κρίση την οποία διέρχεται η κυβέρνηση. Για τα θέματα αυτά, ζητήσαμε την άποψη των Μίμη Ανδρουλάκη (βουλευτής Επικρατείας του ΠΑΣΟΚ), Αντώνη Κοτσακά (μέλος του Εθνικού Συμβουλίου του ΠΑΣΟΚ, επικεφαλής της εσωκομματικής τάσης «Ρεύμα Κοινωνικής Αριστεράς» και τέως βουλευτής και υπουργός), Παντελή Οικονόμου (μέλος του Εθνικού Συμβουλίου, επικεφαλής του ρεύματος «Έλληνες Σοσιαλιστές», πρώην βουλευτής και υποψήφιος στην Α' Αθήνας) και Γιάννου Παπαντωνίου (βουλευτής Α' Αθήνας, διαγραφμένος όμως από την κοινοβουλευτική ομάδα του ΠΑΣΟΚ).

Το κόμμα που... δάγκωσε την ουρά του

του Γιάννη Ανδρουλιδάκη

Στις τελευταίες δημοσκοπήσεις ή τουλάχιστον στις πιο έγκυρες από αυτές, εμφανίζεται τυπικά μία τάση μείωσης της διαφοράς μεταξύ της ΝΔ και του ΠΑΣΟΚ, που από τη μιάμιση μονάδα τείνει στη μία. Τυπικά. Ουσιαστικά, η εμβάθυνση στα περιφερειακά στοιχεία των δημοσκοπήσεων δείχνει ανατροπή του συσχετισμού αυτού. Εκεί, φανερώνεται ότι το ΠΑΣΟΚ έχει μια δεξαμενή αναποφάσιστων ψηφοφόρων στα αριστερά του που φτάνει το 4%, την ίδια στιγμή που η δεξαμενή των αναποφάσιστων δεξιά της ΝΔ μόλις και μετά βίας ξεπερνά το 1%. Με δεδομένο ότι την ώρα των εκλογών το κομμάτι αυτό των ψηφοφόρων στρέφεται προς τα δύο μεγάλα κόμματα (μαζί και με ένα άλλο κομμάτι που σήμερα δηλώνει «αποφασισμένο» να τα καταψηφίσει και στο οποίο επίσης η δεξαμενή του ΠΑΣΟΚ είναι η μεγαλύτερη), μια μετριοπαθής αναγωγή των δημοσκοπήσεων δείχνει ότι η αξιωματική αντιπολίτευση έχει σήμερα πολύ καλές προοπτικές όχι απλώς να κερδίσει τις εκλογές αλλά και να τις κερδίσει με μία άνετη πλειοψηφία 3 μονάδων.

Στο άκουσμα αυτού του σεναρίου, στελέχη που κινούνται γύρω από τη Χαριλάου Τρικούπη, χωρίς κατ' ανάγκη να αντιπολιτεύονται την ηγεσία της, απαντούσαν μετά από ελάχιστη

Ο Γιώργος Παπανδρέου σε μια στιγμή νοσταλγίας για τα αλησμόνητα χουντικά τσάμικα.

σκέψη, περίπου το ίδιο πράγμα: «Ωραία όλα αυτά, αλλά ο Γιώργος θα βρει τρόπο και θα χάσει». Το ίδιο πάνω κάτω φαίνονται να πιστεύουν και τα 2/3 του εκλογικού σώματος σύμφωνα με τις ίδιες δημοσκοπήσεις –ανεξάρτητα από την πολιτική ή την κομματική τους τοποθέτηση. Αυτό από μόνο του συνιστά μια ιδιότυπη ανατροπή των πολιτικών συσχετισμών στην Ελλάδα. Κάποτε, ως ένα βαθμό ακόμα και μέχρι το 2004, υπήρχε η αίσθηση ότι με κάποιον τρόπο, άγνωστο ποιον, το ΠΑΣΟΚ κερ-

δίζει τις εκλογές, ανεξαρτήτως του πολιτικού κλίματος. Αυτή η αίσθηση πολιτικής ηγεμονίας φαίνεται ότι όχι μόνο έχει χαθεί, αλλά έχει γυρίσει και τούμπα. Ένα φαινόμενο άξιο προς μελέτη.

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΗΓΕΜΟΝΙΑ

Πολιτική ηγεμονία της Νέας Δημοκρατίας, θεωρητικά, δεν μοιάζει να προκύπτει από πουθενά. Είναι ίσως η πρώτη φορά από τη μεταπολίτευση που με όρους πολιτικού συστήματος μια κυβέρνηση μοιάζει να τα έχει κάνει,

κατά το κοινώς λεγόμενο, θάλασσα, κυριολεκτικά με ό,τι ασχολήθηκε. Η σχετική αντίσταση του ίδιου του πρωθυπουργού στον ενθουσιώδη ατλαντισμό της ίδιας της υπουργού Εξωτερικών του μοιάζει το μόνο άξιο λόγου «έργο» της κυβέρνησης, την ίδια στιγμή που στο εσωτερικό πεδίο τίποτα δεν πήγε μπροστά και ό,τι επιχειρήθηκε να αλλάξει ξεσήκωσε θύελλα διαμαρτυριών. Οπωσδήποτε μια συνολική συντηρητική μετατόπιση της κοινωνίας εξασφαλίζει στη Νέα Δημοκρατία μια στοιχειώδη ανοχή, πλην όμως αυτό δεν συνιστά πολιτική ηγεμονία. Απλώς, στη συγκυρία της περιόδου 1990-1993 για παράδειγμα, μια κυβέρνηση σαν αυτή του Καραμανλή θα είχε ήδη πέσει.

Στην ουσία όμως, είναι σαφές ότι την πολιτική ηγεμονία δεν την κέρδισε η Νέα Δημοκρατία: την έχασε το ΠΑΣΟΚ. Και το πώς και το γιατί έχει μια σημασία να διερευνηθεί και να αναλυθεί. Η εξήγηση ότι το ΠΑΣΟΚ έχει βρεθεί σε ηθικά μειονεκτική σχέση έναντι της ΝΔ που μηχανικά προβάλλεται δεν στέκει. Αφενός το ΠΑΣΟΚ έχει κερδίσει εκλογές (το 2000) ευρισκόμενο ηθικά σε πολύ μειονεκτικότερη θέση ή ακόμα και έχει ανατρέψει το ηθικό προβάδισμα της Νέας Δημοκρατίας, μετατρέποντάς το σε μπούμερανγκ (το 1993). Αφετέρου, η γενική αίσθηση που υπάρχει στην κοινωνία είναι ότι η σημερινή κυβέρνηση έχει ρημάξει τα πάντα, αν όχι σε μεγαλύτερο, στον ίδιο βαθμό με τις προηγούμενες.

ΣΕ ΤΙ ΧΡΗΣΙΜΕΥΕΙ;

Το μυστικό αντίθετα βρίσκεται στην πραγματικότητα ότι το ΠΑΣΟΚ, με τον έναν ή τον άλλο τρόπο, πάντοτε κατόρθωνε να πείθει την κοινή γνώμη ότι σε κάτι χρυσίμεινε. Είτε γιατί ο Ανδρέας Παπανδρέου εκμεταλλευόταν την πολιτική καθυστέρηση της Ελλάδας και παρουσίαζε ως ριζοσπαστική μεταρρύθμιση τον στοιχειώδη αστικό εκσυγχρονισμό της (με την πολιτική και όχι με την οικονομική έννοια), είτε γιατί ο Κώστας Σημίτης κατόρθωνε να παρουσιάζει ως θέσφατο και πανάκεια τον λογιστικό μονεταρισμό, είτε γιατί και οι δύο επιχειρούσαν να εντάξουν τη χώρα σε ένα σχέδιο, καλό ή κακό, που πάντως συσπείρωνε την πλειοψηφία. Από το 1985

έως το 2000 τουλάχιστον, το ΠΑΣΟΚ είχε μετατραπεί στο κόμμα που οι Έλληνες απολάμβαναν να το βρίζουν από το πρωί ως το βράδυ και να το ψηφίζουν μία φορά κάθε τέσσερα χρόνια, «γιατί δεν γινόταν αλλιώς». Τώρα συμβαίνει ακριβώς το αντίθετο: οι αντιπάθειες προς το Κίνημα έχουν μεν αμβλυνθεί, αλλά ουδείς μπορεί με σαφήνεια να περιγράψει σε τι ακριβώς χρησιμεύει.

Στο λαϊκό θυμικό η εξέλιξη αυτή έχει συνδεθεί με την, στα όρια του κωμικού, ανεπάρκεια του προέδρου του ΠΑΣΟΚ Γιώργου Παπανδρέου. Τα μέτρια ελληνικά του, ο γεμάτος ανούσια και χωρίς λογική απόληξη στερεότυπα λόγος του, ακόμα και η σχεδόν καχεκτική προσωπικότητά του, που τείνει να επιζητά τη θυματοποίηση, τον έχουν καταστήσει σχεδόν μια γραφική φιγούρα, που ευθύνεται για την ασθενική δυναμική του ΠΑΣΟΚ. Η εξήγηση αυτή είναι βέβαια επιεικώς απλοϊκή. Ο ίδιος ακριβώς άνθρωπος ήταν υπό άλλες περιστάσεις ένας εξαιρετικά δημοφιλής υπουργός Εξωτερικών σε πείσμα μάλιστα της, αν μη τι άλλο, αμφιλεγόμενης πολιτικής του, που για τον περισσότερο κόσμο θα εξασφάλιζε στο ΠΑΣΟΚ άλλα 20 χρόνια διακυβέρνησης. Το πρόβλημα, λοιπόν, στην ουσία του ξεφεύγει από τον ίδιο, και αφορά αυτό που βρέθηκε να διαχειρίζεται ο Παπανδρέου από τον Μάρτιο του 2004 και μετά.

ΕΝΑ ΔΙΕΘΝΕΣ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ

Δεν αποτελεί βέβαια καινοτομία να υποστηρίξει κανείς ότι τα προβλήματα στρατηγικής της σοσιαλδημοκρατίας δεν αποτελούν φαινόμενο ελληνικό αλλά πανευρωπαϊκό. Η Σεγκολέν Ρουαγιάλ στη Γαλλία πρόλαβε να κάνει τη διαδρομή του Γιώργου Παπανδρέου, από τη λαϊκή αποθέωση στη φαιδροποίηση, που προκαλεί η κενότητα του λόγου, σε πολύ πιο μικρό διάστημα: της πήρε μετά κόπου 6 μήνες. Στη Μεγάλη Βρετανία ο διάδοχος του Τόνι Μπλερ, ο Γκόρντον Μπράουν, έχει αρχίσει να αποδομείται πολιτικά πριν ακόμα αναλάβει καθήκοντα. Όσο για το γερμανικό SPD, έχει χαθεί στο μέτρημα σχετικά με το πόσους ηγέτες έχει αλλάξει από την εκλογική ισοπαλία του 2005 που του επέτρεψε να παραμείνει στην κυβέρνη-

ση. Είναι προφανές ότι οι σοσιαλδημοκράτες αδυνατούν να διαχειριστούν τα κοινωνικά προβλήματα που γέννησαν 20 χρόνια φιλελεύθερων οικονομικών πολιτικών στην Ευρώπη.

Το σημαντικότερο πρόβλημα για τη σοσιαλδημοκρατία, και ειδικότερα για το ΠΑΣΟΚ, είναι ότι επιτέλεσαν με απόλυτη επιτυχία έναν ανεξήγητο στόχο που έβαλαν τα τελευταία 10 τουλάχιστον χρόνια: να δαγκώσουν την ουρά τους. Στο ΠΑΣΟΚ και τη σοσιαλδημοκρατία ανατέθηκε ο ρόλος να εξαφανίσουν από το κοινωνικό προσκήνιο όλα εκείνα τα στρώματα που δεν χωρούν στο μονεταρισμό: την οργανωμένη εργατική τάξη και ένα θολό χώρο που κινείται από την εργατική αριστοκρατία έως τα μεσοστρώματα. Έναν ρόλο που μόνο αυτό μπορούσε να τον παίξει, εξαιτίας ακριβώς της προνομιακής σχέσης άρα και της ανοχής που διατηρούσε μαζί του. Και τον έπαιξε τόσο καλά, ώστε να μείνει τελικά χωρίς την κοινωνική του βάση. Σήμερα στέκεται αμήχανο με θέα μια κομμένη ουρά.

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ

Η Ελλάδα που παρέδωσε ο Κώστας Σημίτης το 2004 είναι μια Ελλάδα πολύ πιο συντηρητική από αυτήν που παρέλαβε. Φοβισμένη από έναν μοντερνισμό χωρίς κοινωνική ρύθμιση και αμυνόμενη γύρω από τα πιο οπισθοδρομικά στερεότυπα. Σε αυτή την Ελλάδα το ΠΑΣΟΚ δυσκολεύεται για πρώτη φορά να εκφράσει κάποιον, ειδικά καθώς η σχέση του με την αναδιανομή του πλούτου και την οικονομική ανάπτυξη έξω από τον φιλελευθερισμό επ' ουδενί έχει αποκατασταθεί. Είναι ακριβώς ένα άχρηστο κόμμα. Η ηθική και πολιτική αποδόμηση της Νέας Δημοκρατίας είναι πιθανό να το επαναφέρει στην κυβέρνηση. Η κοινωνική εμπιστοσύνη, όμως, προϋποθέτει διαφορετικές πολιτικές. Από αυτές που πρέπει να εκφραστούν από όλες τις πτέρυγες της Αριστεράς, σε όλη την Ευρώπη αν θέλουμε να προσβλέπουμε σε μια κοινωνική αναγέννηση. Μέχρι τότε, όχι ο Γιώργος Παπανδρέου, αλλά ούτε και κανείς άλλος θα έχει τον τρόπο να απαλλαχθεί από την γραφικότητα των στερεοτύπων και να πει κάτι στοιχειωδώς ενδιαφέρον.

Το ΠΑΣΟΚ και οι δημοσκοπήσεις

του Παντελή Οικονόμου

Οι επιδόσεις του ΠΑΣΟΚ στις δημοσκοπήσεις συνεχίζουν να αποτελούν προνομιακό πεδίο παραγωγής εκτιμήσεων, πολιτικών αλλά κυρίως εκλογικών, με τις οποίες τροφοδοτεί τον δημόσιο διάλογο η κυβέρνηση. Μετά από δεκάδες έρευνες, από τις προηγούμενες εθνικές εκλογές μέχρι σήμερα, όπως και πολλαπλάσιες σχετικές αναλύσεις εφημερίδων και ραδιοτηλεοπτικών σταθμών, μοιάζει παγιωμένη στα μάτια των πολιτών η εκτίμηση ότι η Νέα Δημοκρατία και ο κ. Κ. Καραμανλής διατηρούν το πολιτικό πλεονέκτημα έναντι του ΠΑΣΟΚ και του κ. Γ. Παπανδρέου.

Είναι, όμως, έτσι τα πράγματα; Κι ακόμη, είναι προδιαγεγραμμένο από τώρα το αποτέλεσμα των επόμενων εκλογών; Είναι οι πολιτικοί συσχετισμοί δυνάμεων τόσο αμετακίνητοι, ώστε το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης να μην έχει ούτε καν δικαίωμα στην ελπίδα; Σ' αυτά τα ερωτήματα θα προσπαθήσω να απαντήσω στη συνέχεια, με την πεποίθηση ότι η συμβολή στην προσπάθεια βαθύτερης κατανόησης του σημερινού πολιτικού σκηνικού διευκολύνει τους πολίτες να λάβουν τις αποφάσεις τους για τις προσεχείς, εξ ορισμού κρίσιμες, γενικές εκλογές.

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΚΟΠΗΣΕΩΝ

Κατ' αρχήν, οφείλω να σημειώσω ότι τα ευρήματα των δημοσκοπήσεων είναι προϊόν συγκεκριμένων πεδίων προς διερεύνηση, σύμφωνα με τις επιλογές κάθε εταιρείας μετρήσεων. Ας εστιάσουμε, παραδείγματος χάριν, στο αντικείμενο προς διερεύνηση «καταλληλότητα για την πρωθυπουργία». Υπενθυμίζω ότι στο χρονικό διάστημα

πριν τις προηγούμενες εκλογές επιχειρήθηκε (και σε μεγάλο βαθμό έγινε κατορθωτό) η πολιτική ατζέντα να επικεντρωθεί στο σημείο αυτό. Η υπεροχή του Κώστα Σημίτη έναντι του Κώστα Καραμανλή καταγράφονταν ως αδιαμφισβήτητη. Το εκλογικό αποτέλεσμα του 2004 δεν την επιβεβαίωσε. Απλούστατα γιατί τα πραγματικά πολιτικά δεδομένα κάθε περιόδου δεν φυλακίζονται σε ποσοτικά στοιχεία τα οποία προκύπτουν από επιλεκτική ερευνητική ύλη.

Ανάλογο ειδικό βάρος έχει το ίδιο εύρημα (που κληρονόμησε και εξακολουθεί να χρησιμοποιεί επίμονα και ο σημερινός πρωθυπουργός) και σήμερα. Καμιά, δηλαδή, εγγύηση δεν υπάρχει (και ούτε θα μπορούσε να τεκμηριωθεί) ότι το κόμμα που διαθέτει τον «καταλληλότερο υποψήφιο πρωθυπουργό» έχει ήδη κερδίσει τις εκλογές! Αντιθέτως, σύμφωνα με τη διεθνή εμπειρία, οι παραδεδομένες τεχνικές των δημοσκοπήσεων υπογραμμίζουν ότι η σύγκριση ενός ήδη πρωθυπουργού με κάποιον που επιδιώκει να τον διαδεχτεί, είναι μια σύγκριση που καταλήγει σε πλασματικά ευρήματα. Απλούστατα, διότι τα προς σύγκριση πρόσωπα – στοιχεία είναι ανόμοια μεταξύ τους σε παράγοντες (όπως, παραδείγματος χάριν, ο βαθμός έκθεσης στα μάτια της κοινής γνώμης) που είναι καθοριστικοί για την αποτύπωση της αλήθειας.

Φυσικά, η τετριμμένη αναφορά στο γεγονός ότι οι δημοσκοπήσεις είναι στιγμιαίες φωτογραφίες της πολιτικής επικαιρότητας ισχύει. Όπως, επίσης, ισχύει ότι περισσότερη σημασία έχει η παρατήρηση των τάσεων σε αλληπληλές μετρήσεις, και μάλιστα των ίδιων εταιρειών. Στο σημείο αυτό όλες

οι εταιρείες μετρήσεων και τα ευρήματα των αλληπληλών δημοσκοπήσεων που πραγματοποιούν, συμπίπτουν σε δύο στοιχεία :

Πρώτον, η διαφορά σε πρόθεση ψήφου βαίνει μειούμενη και ήδη αγγίζει τα όρια του στατιστικού σφάλματος.

Δεύτερον, η εικόνα του πρωθυπουργού έχει καίρια ταλαιπωρηθεί από την υπόθεση των ομολόγων.

Σημειωτέον, μάλιστα, ότι οι επιπτώσεις των πολιτικών εξελίξεων δεν καταγράφονται αυτομάτως στα ευρήματα των δημοσκοπήσεων. Με λίγα λόγια, για τεχνικούς κυρίως λόγους θα πρέπει να αναμένεται στον επόμενο γύρο μετρήσεων ακόμη μεγαλύτερη επίπτωση σε βάρος της Νέας Δημοκρατίας, σε ό,τι αφορά το στοιχείο της «πρόθεσης ψήφου».

Με βάση τις πιο πάνω παρατηρήσεις, αυτό που προκύπτει είναι ότι το μόνο αναμφισβήτητο συμπέρασμα του κύκλου των δημοσκοπήσεων που προηγήθηκαν είναι ότι αλλάζει ο πολιτικός συσχετισμός δύναμης ανάμεσα στα δύο μεγάλα κόμματα υπέρ του ΠΑΣΟΚ. Ποια είναι η έκταση της αλλαγής αυτής, καθώς και το πόσο θα συνεχιστεί η ίδια τάση (εάν συνεχιστεί) μένει να διερευνηθεί μελλοντικά.

Τέλος, υπάρχει το καίριο εύρημα της λεγόμενης «παράστασης νίκης». Εδώ, η διαφορά παραμένει μεγάλη υπέρ της Νέας Δημοκρατίας και αυτό, μάλιστα,

είναι εύρημα που διατηρείται στην πολιτική ατζέντα εδώ και πολύ καιρό.

Αστερίσκος: Το εύρημα αυτό είναι το λιγότερο απ' όλα συνδεδεμένο με την επικαιρότητα. Με άλλα λόγια, αν τα γεγονότα της πολιτικής επικαιρότητας χρειάζονται κάποιες εβδομάδες για να αποτυπωθούν οι επιδράσεις τους στο πεδίο της «πρόθεσης ψήφου», η αντίστοιχη αποτύπωση στο πεδίο της παράστασης νίκης χρειάζεται πολλαπλάσιο χρόνο για να εντοπιστεί και να καταγραφεί.

Θα ήταν δηλαδή απίθανο, εξ ορισμού, στον κύκλο δημοσκοπήσεων που προηγήθηκε, να έχει υπάρξει αξιοσημείωτη μεταβολή στην «παράσταση νίκης». Κάτι τέτοιο –εάν τελικά εντοπιστεί και καταγραφεί– θα επισυμβεί στους επόμενους γύρους μετρήσεων, μέχρι να σκιαγραφηθεί σ' ολόκληρη την έκτασή του.

Βεβαίως, μέχρι τότε, η κυβέρνηση έχει κάθε λόγο να στρέφει τη δημοσιότητα στο θέμα αυτό. Κερδίζει εντυπώσεις, χτίζει ηθικό και εξοικονομεί πολιτικό χρόνο. Μέχρις αναστροφής των ευρημάτων φυσικά.

ΤΕΛΙΚΑ ΠΟΥ ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ ΤΟ ΠΑΣΟΚ;

Εδώ και καιρό, με βάση τα προηγούμενα, μόνιμη επωδός πολλών πολιτικών αναλυτών (εντυπωσιακή μάλιστα μονοτονίας) είναι ότι το ΠΑΣΟΚ δεν «τραβάει». Πολλοί μάλιστα ισχυρίζονται ότι τούτο είναι απόρροια της ηγετικής αδυναμίας του κ. Γ. Παπανδρέου. Αν και, όπως ήδη εξήγησα, αυτό δεν μπορεί να τεκμαίρεται από την, μέσω δημοσκοπήσεων, σύγκριση του προέδρου του Κινήματος με τον πρωθυπουργό.

Ασφαλώς, υπάρχουν ευρήματα ορισμένων δημοσκοπήσεων, που εντοπίζουν ασυμβατότητες στην «εικόνα» του Γιώργου Παπανδρέου, με τις αντιλήψεις μερίδας του εκλογικού σώματος. Παρά ταύτα, καμιά σοβαρή ένδειξη δεν υπάρχει για τον βαθμό κρισιμότητας αυτών των ασυμβατοτήτων στην εκλογική επιλογή των πολιτών. Πολύ περισσότερο όταν το όποιο τέτοιο στοιχείο αναπόφευκτα συγκρίνεται με τις αδυναμίες της κυβερνητικής παράταξης και της ηγεσίας της. Και αυτές οι τελευταίες καταγράφονται αδρά σε

όλες τις δημοσκοπήσεις.

Μιλώντας απλά, ισχυρίζομαι ότι τα όποια προβλήματα «εικόνας» του κ. Παπανδρέου δεν επαρκούν για να προδιαγράφουν εκλογική ήττα για το ΠΑΣΟΚ. Αντίθετα, εντύπωσή μου είναι ότι οι πολίτες, προϊόντος του χρόνου, αντιλαμβάνονται ότι δεν είναι η αίσθησή τους για την «εικόνα» του αρχηγού της αξιωματικής αντιπολίτευσης μεγαλύτερης σημασίας από τις πολιτικές θέσεις της παράταξης και της ηγεσίας της.

Και στο σημείο αυτό, έρχεται η ωρίμανση της κοινής γνώμης, να αποδυναμώσει τη συστηματική προσπάθεια ποικιλώνυμων κύκλων να αποδομήσουν την ηγεσία του Γιώργου Παπανδρέου, με στόχο να αυξήσουν το δικό τους μερίδιο επιρροής στα δημόσια πράγματα. Ο χρόνος θα δείξει αν η τάση αυτή στους κόλπους του πολιτικού σώματος, δηλαδή του λαού, θα ενισχυθεί ή όχι. Και εμείς οι ίδιοι φυσικά, με τα έργα και τις ημέρες μας.

Όμως, κανένας δεν μπορεί πλέον να αμφισβητεί ότι το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης έχει μια σειρά προβλήματα: αναξιπιστία στελεχών, ασάφεια στο πολιτικό του «άρωμα», χαλάρωση των σχέσεων του με κοινωνικά στρώματα, υπό πίεση μερικά από αυτά. Ίσως τα σημαντικότερα. Με άλλα λόγια, απογυμνώνοντας το κλίμα της επικαιρότητας, που αφορά το ΠΑΣΟΚ, από τις τεχνητές εντυπώσεις –σκόπιμες ή αθέλητες, αν και στην πολιτική το αθέλητο σπανίζει–, μήπως το πρόβλημα του Κινήματος βρίσκεται στα πεδία αυτά και όχι σε άλλα ευρήματα, τουλάχιστον αμφιλεγόμενα; Η καθαρή απάντηση στο ερώτημα αυτό, κατά την άποψή μου, αποκτά καθοριστική σημασία. Και για το εκλογικό αποτέλεσμα. Απλούστατα, γιατί από την απάντηση σ' αυτό εξαρτάται, όχι μόνον η χάραξη της ενδεδειγμένης πορείας, αλλά και η επιλογή των μέσων για την μετατροπή της από «σχέδιο επί χάρτου» σε πολιτική πράξη με από αντίκρισμα.

ΚΑΙ ΜΙΑ ΠΡΟΒΛΕΨΗ

Οι πολίτες –αυτό είναι βέβαιον– επαναξιολογούν την τελευταία περίοδο την εκλογική ετυμηγορία τους, όπως

αυτή αποτυπώθηκε στις κάλπες του 2004.

Ήταν μια ετυμηγορία ηχηρά καταδικαστική για την κυβερνητική θητεία των ετών 1999–2003. Το «ρεύμα ανατροπής» εκείνου του ΠΑΣΟΚ υπήρξε το θεμελιώδες δεδομένο εκείνων των εκλογών. Και τίποτα, σήμερα, δεν μπορεί να το παραγνωρίσει, είτε αφορά πρόσωπα και τον επιμερισμό των ευθυνών είτε πολιτικές επιλογές. Πάντως, και μόνον το γεγονός ότι στατιστικά αξιοσημείωτες ομάδες του εκλογικού σώματος επανεξετάζουν το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης και τη σχέση τους μαζί του συνιστά κρίσιμο δεδομένο τούτης της περιόδου. Με σημαντικό παράγοντα διαμόρφωσής του τον βαθμό συσχέτισης της σημερινής ηγεσίας με την περίοδο 1999–2003.

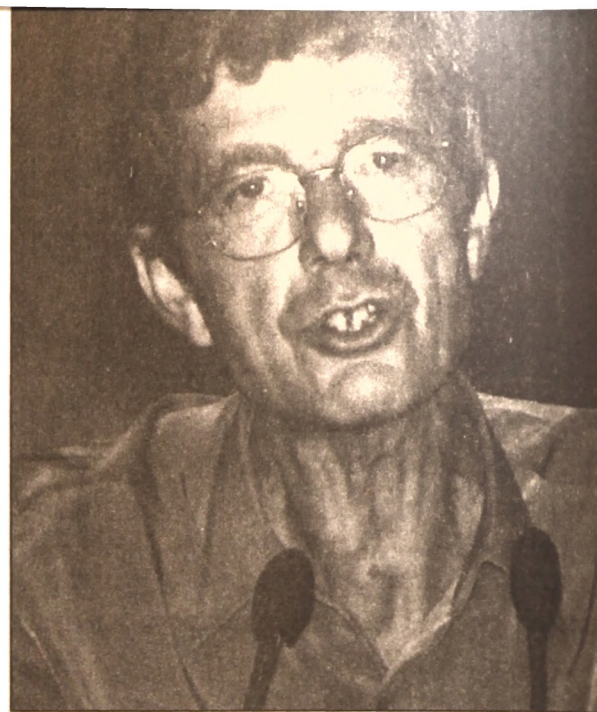
Βεβαίως, το φαινόμενο αυτό δεν έχει τα χαρακτηριστικά μεγάλου πολιτικού ρεύματος. Κάτι τέτοιο, άλλωστε, θα ήταν απίθανο να συμβεί: αφενός μεν γιατί διατηρούνται ενεργές και σήμερα πολιτικές δυναμικές του «ρεύματος ανατροπής» των εκλογών του 2004, αφετέρου δε γιατί η ευρύτερη αναξιπιστία της Πολιτικής αποτρέπει το σχηματισμό ρευμάτων θετικής πολιτικής αύρας, ανάλογων με εκείνο της «ΑΛΛΑΓΗΣ» του 1981.

Ωστόσο, ο Γιώργος Παπανδρέου έχει πετύχει να του αναγνωριστεί η πρόθεση του «αδιάφθορου» δημόσιου προσώπου. Παράλληλα, βήμα βήμα δομεί την οριστική και πραγματική εικόνα των ηγετικών ικανοτήτων του, πράγμα που αναμφίβολα απαιτεί χρόνο. Σ' αυτές τις συνθήκες, ασφαλώς φαίνεται η πρόβλεψη ότι το ΠΑΣΟΚ, όσο περνάει ο χρόνος, θα βελτιώνει τη θέση του στις δημοσκοπήσεις στο σημείο που αφορά την «πρόθεση ψήφου». Και τούτο, με τη σειρά του, θα επηρεάζει θετικά, για το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης και την ηγεσία του, τα υπόλοιπα στοιχεία των μετρήσεων. Γι' αυτόν το λόγο, πιθανότατα, η κυβερνητική παράταξη, ολοένα και περισσότερο, θα σκέπτεται τις πρόωρες εκλογές. Με κριτήριο να προλάβει την επερχόμενη ανατροπή του σκηνικού. Μήπως όμως αποδειχθεί ότι είναι ήδη αργά για κάτι τέτοιο;

Τρεις κίνδυνοι για το ΠΑΣΟΚ

του Αντώνη Κοτσκά

Η συντηρητική στροφή της Ευρωπαϊκής Σοσιαλδημοκρατίας από τη δεκαετία του '80 είχε τις συνέπειές της και στη χώρα μας. Ο Ανδρέας Παπανδρέου μετά τη μεταπολίτευση τόνιζε ότι «η Σοσιαλδημοκρατία επιδιώκει την καλύτερη διαχείριση του συστήματος αλλά όχι την αλλαγή του». Όμως η κατάρρευση του Ανατολικού συνασπισμού διαφαίνονταν στον ορίζοντα. Η νεοφιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση ήταν ήδη προ των πυλών. Η ανάγκη να ενταχθεί η χώρα αλλά και το ΠΑΣΟΚ σε διεθνείς οργανισμούς ήταν φανερή. Γι' αυτό ο ίδιος ο Ανδρέας ενέταξε το ΠΑΣΟΚ στη Σοσιαλιστική Διεθνή στις αρχές της δεκαετίας του '90.

Το ΠΑΣΟΚ κυβερνούσε τη χώρα από το '81 και είχε προχωρήσει σε αναδιανομή υπέρ των αδύναμων αλλά και σε ουσιαστικές θεσμικές αλλαγές υπέρ των λαϊκών στρωμάτων. Το πλειοψηφικό μπλοκ κοινωνικών δυνάμεων στο οποίο στηρίχτηκε το ΠΑΣΟΚ άρχισε να παρουσιάζει σοβαρά προβλήματα συνοχής. «Ο ριζοσπάστης πολίτης» του '77, που δεν είχε και πολλά για να χάσει, άρχισε να μετατρέπεται «σε βολεμένο μικροαστό» με αποτέλεσμα η εκλογική βάση του ΠΑΣΟΚ να μετατοπίζεται δεξιότερα.

Η αύξηση του ΑΕΠ στην Ευρώπη είχε σαν φυσική συνέπεια την ποσοτική διάγκωση των μεσοστρωμάτων. Η Ευρωπαϊκή Σοσιαλδημοκρατία και οι θεωρητικοί της ανέπτυξαν την άποψη για τα ανερχόμενα μεσοστρώματα. Η Δεξιά και η Αριστερά της Ευρώπης συνέκλιναν προς τον μεσαίο χώρο με αποτέλεσμα οι πολιτικές τους προτάσεις να μην έχουν ουσιαστικές διαφορές.

Στη χώρα μας, την περίοδο του λεγόμενου εκσυγχρονισμού, εκτός από τα παραπάνω, επιχειρήθηκε και η ταύτιση «του μεσαίου χώρου» με τα «μεσαία στρώματα» και των δύο αυτών με την παλιά Ένωση Κέντρου. Ο μεσαίος χώρος είναι στοιχείο του εποικοδομήματος, αφορά αντιλήψεις, απόψεις, στερεότυπα και μπορεί να αφορά πολίτες από κάθε τάξη και στρώμα. Έχει κατά βάση συντηρητικό προσανατολισμό και δεν επιδιώκει αλλαγές και ανατροπές. Τα μεσαία στρώματα έχουν ως αναφορά την

ένταξη στην παραγωγική διαδικασία. Σε συνθήκες νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης συμπιέζονται και αγωνιούν για τη διατήρηση των κεκτημένων τους. Έχουν κατ' αρχήν προοδευτικό προσανατολισμό και τα εξυπηρετεί η συμμαχία με τους χαμηλόμισθους. Για την δε Ένωση Κέντρου ας μη μιλήσουμε γιατί είναι κάτι που δεν υπάρχει.

Η ΥΠΕΡΒΟΛΗ ΤΟΥ «ΜΕΣΑΙΟΥ ΧΩΡΟΥ»

Η σκόπιμη σύγχυση των εννοιών και οι ακολουθούμενες πολιτικές διέρρηξαν την πολιτική συμμαχία που είχε διαμορφώσει ο Ανδρέας Παπανδρέου. Στη χώρα μας ο μεσαίος χώρος είναι μεγάλο μέγεθος ως κοινωνική αντίληψη. Είναι όμως πολύ μικρό μέγεθος ως πολιτική αντίληψη και προ πάντων ως εκλογική συμπεριφορά.

Κάπως έτσι φτάσαμε μέχρις εδώ. Η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ πρέπει πρωτίστως να συγκροτήσει ένα νέο μπλοκ κοινωνικών δυνάμεων, συμπεριλαμβανομένων και των νέων μεσαίων στρωμάτων και να το μετατρέψει σε πολιτική πλειοψηφία, προτείνοντας ένα πρόγραμμα με έντονο το εναλλακτικό και ριζοσπαστικό στοιχείο.

Η άποψη που κυκλοφορεί, ακόμα και εντός του ΠΑΣΟΚ, ότι πρέπει να είναι κόμμα όλης της κοινωνίας, θέλει να αγνοήσει την ταξική δομή της κοινωνίας. Έχουμε ισχυρούς και αδύναμους, εκμεταλλευτές και εκμεταλλευόμενους. Όποιος θέλει να είναι με όλους στο τέλος δεν θα έχει κοινωνικές συμμαχίες.

Το ΠΑΣΟΚ έχει ανάγκη άμεσα να συγκροτήσει την οργάνωσή του, σε σύγχρονη μορφή, αλλά με συλλογικά όργανα, δόμες και λειτουργίες σε «πυραμιδική βάση». Η συμμετοχή πρέπει να έχει ουσιαστικό περιεχόμενο στη λήψη των αποφάσεων και η συλλογικότητα να αφορά όλα τα επίπεδα λήψης απόφασης. Από τη βάση μέχρι και την κορυφή. Η διεύρυνση των οργάνων, σε όλα τα επίπεδα, από χώρο διαλόγου αντιπαράθεσης και σύνθεσης τα μετατρέπει σε πολιτικά ακροατήρια και χώρους τελετουργικής επικύρωσης αποφάσεων που έχουν ληφθεί αλλού.

Η πολυσυλεκτικότητα του ΠΑΣΟΚ στις σημερινές συνθήκες, και η ανάγκη διατήρησης και διεύρυνσής της οδήγησε αναγκαστικά στην κατοχύρωση, με καταστατικό τρόπο «των τάσεων και των ρευμάτων». Πρέπει να γίνει κατανοητό ότι στο ΠΑΣΟΚ «πρέπει να είμαστε ίσοι», αλλά και «δεν μπορούμε να είμαστε ίδιοι». Ο ρόλος της ηγεσίας είναι να δει «από έξω και πάνω» τη διεργασία στο εσωτερικό του κινήματος και να επιτύχει τη σύνθεση των απόψεων.

Η προγραμματική πρόταση που διαμόρφωσε το ΠΑΣΟΚ κινείται κατ' αρχήν σε θετική κατεύθυνση. Υπόκειται όμως σε τρεις κινδύνους. Ο πρώτος αφορά την αδυναμία της οργάνωσης να την στηρίξει αποτελεσματικά. Ο δεύτερος αφορά τον κίνδυνο πλειοδοσίας επί των προτεινόμενων μέτρων από τη συντηρητική παράταξη κατά την προεκλογική περίοδο. Ο τρίτος αφορά την πιθανή ενσωμάτωση και ακύρωση του από το σύστημα, γιατί δεν εμπεριέχει ορατά το εναλλακτικό και ριζοσπαστικό στοιχείο.

Η ΑΔΡΑΝΕΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ

Σε μια περίοδο που οι πολίτες έχουν απορρίψει τις συλλογικότητες και επιδιώκουν την ανέλιξή τους μέσα από ιδιωτευση και ατομική δράση. Σε μια περίοδο που οι νέοι πολίτες δεν διακρίνουν μεγάλες διαφορές στις προτεινόμενες πολιτικές και η ελληνική κοινωνική Αριστε-

ρά βρίσκεται σε αδράνεια. Σε μια τέτοια περίοδο οι πολιτικές δεν μπορούν να είναι συμπληρωματικές μεταξύ τους. Αν θέλουμε την ενεργοποίηση και τη συμμετοχή της κοινωνικής Αριστεράς, πρέπει οι προτάσεις να είναι αντιθετικές, γιατί μόνο έτσι οι πολίτες θα ενδιαφερθούν και οι νέοι άνθρωποι θα κάνουν επιλογές. Διαφορετικά θα κυριαρχεί το «δε βαριέσαι όλοι ίδιοι είναι».

ΜΕΓΑΛΗ ΑΡΙΣΤΕΡΑ ΚΑΙ ΣΥΓΚΛΙΣΕΙΣ

Η άλλη Αριστερά δυστυχώς βρίσκεται για 30 χρόνια καθηλωμένη σε οριακές εκλογικές καταγραφές. Πρέπει να αντιληφθεί επιτέλους ότι μεγάλη Αριστερά δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς τη σύμπραξη του συνόλου ή ενός μεγάλου μέρους της σοσιαλδημοκρατίας. Είναι η κρίσιμη ώρα για να αποφασίσει αν θα παραμείνει για πολλά χρόνια ακόμα ως κίνημα διαμαρτυρίας ή αν θέλει, έστω και μεσοπρόθεσμα, να συμμετάσχει στην ανάληψη κυβερνητικών ευθυνών. Μέσα από ένα κοινά αποδεχτό πρόγραμμα και με διατήρηση της αυτοτέλειας του κάθε κόμματος μπορεί να δοθεί διέξοδος με μια μεγάλη κυβερνητική Αριστερά.

Τα δεδομένα του νέου εκλογικού νόμου καθιστούν αμφίβολη τη δυνατότητα μονοκομματικής κυβέρνησης. Η πρόταση των μικρών κομμάτων «να ηττηθεί ο δικομματισμός, αλλά εμείς δεν συνεργαζόμαστε με κανέναν», παραγνωρίζει την ανάγκη να κυβερνηθεί η χώρα και τα οδηγεί σε αντίφαση.

Είναι η ώρα για έναν μεγάλο συνασπισμό όλων των προοδευτικών, δημοκρατικών και αριστερών δυνάμεων του τόπου, που αποτελούν άλλωστε και την πλειοψηφία. Έναν συνασπισμό που θα εκφράσει τις ανάγκες τις πλειοψηφίας του ελληνικού Λαού, που θα καθοδηγήσει και θα εκφράσει πολιτικά έναν νέο ριζοσπαστισμό και θα συμπορευτεί με τις πραγματικές αριστερές δυνάμεις της ευρύτερης περιοχής για τη διαμόρφωση της νέας Ευρωπαϊκής Αριστεράς.

Όσοι και όποιοι διαφωνούν και θέλουν να μειώσουν την αξία αυτής της προοπτικής, χαρακτηρίζοντας την ως ανεδαφική ή ρομαντική, ας λάβουν σοβαρά υπ' όψιν όχι τη διάθεση των ηγεσιών αλλά την επιθυμία των ψηφοφόρων. Και σε κάθε περίπτωση οφείλουν να καταθέσουν ευθαρσώς τη δική τους πρόταση.

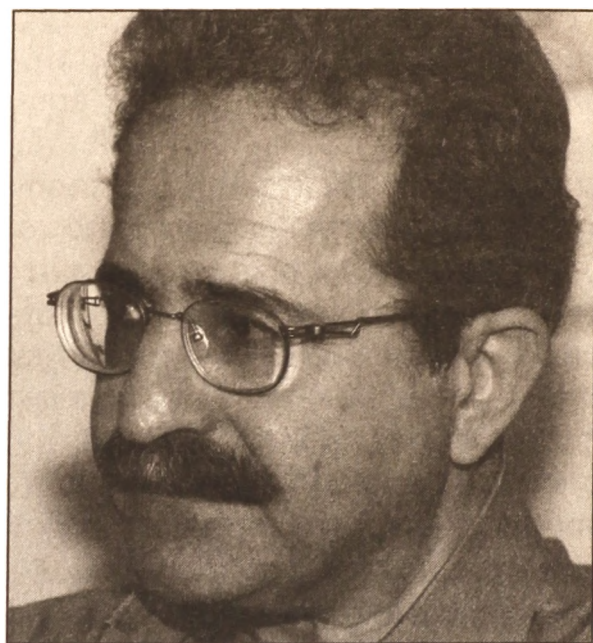
Οι κρυμμένες εφεδρείες

του Μίμη Ανδρουλάκη

Είμαι βέβαιος ότι υπάρχουν οι προϋποθέσεις να ανατρέψει το ΠΑΣΟΚ τα «προγνωστικά» των δημοσκοπήσεων, να γυρίσει το πολιτικό παιχνίδι και να κερδίσει στο 85' ή στην «παράταση». Αυτό απαιτεί ένα τελικό «φρεσκάρισμα» σε συγκεκριμένες ιδέες, προτάσεις και τακτικές και βέβαια ένα πιο πειστικό και ελκυστικό «μείγμα» προσώπων. Το ερώτημα βέβαια παραμένει, γιατί ένας αναποφάσιτος κόσμος που πιάνει το ψηφοδέλτιο του ΠΑΣΟΚ διστάζει ακόμα να το ρίξει στην κάλπη; Γιατί δεν είναι ακόμα τέσσερις μονάδες μπροστά το ΠΑΣΟΚ με δεδομένη την αποτυχία της κυβέρνησης;

Πιστεύω ότι ο Γιώργος Παπανδρέου έχει καταγραφεί σαν προσωπικότητα που αντιπροσωπεύει μια υπέρβαση από το συμβατικό πολιτικό σκηνικό της αντιπαράθεσης των δυο μεγάλων κομμάτων. Συνεπώς το ΠΑΣΟΚ της εποχής του δεν έπρεπε να προβάλλεται απλώς σαν μια εναλλαγή στη ΝΔ, αλλά και σαν υπέρβαση της παθογένειας τού πολιτικού και οικονομικού συστήματος, στην οποία εμπλέκεται σ' ένα βαθμό και το ίδιο το κόμμα μας. Αντίθετα παρασύρθηκε σ' ένα «πινγκ-πονγκ» με την ΝΔ με καθήλωση στο «επί των ημερών μας, επί των ημερών σας». Στο «πινγκ-πονγκ», όμως, ο ένας παίκτης υποχρεώνεται αναγκαστικά να επαναλάβει τις κινήσεις του άλλου και έτσι τροφοδοτείται η λανθασμένη εντύπωση του «όλοι το ίδιο είναι» και περιορίζεται η ελκυστικότητα της νέας πρότασης του ΠΑΣΟΚ. Δηλαδή σκιάστηκε κάπως η δύναμη υπέρβασης και ανανέωσής του.

Ένα κόμμα όπως το ΠΑΣΟΚ, με θετικό ισοζύγιο των κυβερνήσεών του, δεν έπρεπε να έχει καμία δυσκολία, από την αρχή της ανάδειξης του Γιώργου Παπανδρέου στην ηγεσία, να καταγράψει τα επιτεύγματά του αλλά και να σταθεί αυτοκριτικά και δημιουργικά στους τομείς όπου δεν πήγαν καλά τα πράγματα ή υπήρξαν αποτυχίες. Επίσης, δεν θα έπρεπε να έχει καμία δυσκολία να γενικεύσει την πείρα του και να δώσει «απαντήσεις, απαντήσεις, απαντήσεις» στα μεγάλα διαρθρωτικά προβλήματα της χώρας. Στο βαθμό που δεν το έκανε ανοιχτά, θαρρετά και, κυρίως, παραγωγικά καθηλώθηκε σε μια σχετικά αμυντι-

κή στάση, έστω κι αν χρωματίζονταν από ρητορική επιθετικότητα.

Υπάρχει ένας ακόμη κρίσιμος παράγοντας για να κερδίσει μια νέα εμπιστοσύνη ένα κόμμα που έχει κυβερνήσει για πολλά χρόνια. Πρέπει να πείσουμε ότι το ΠΑΣΟΚ που θα έρθει στην εξουσία θα είναι καλύτερο από το ΠΑΣΟΚ που την έχασε. Κι εδώ υπάρχουν μεγάλα περιθώρια να βελτιώσει το ΠΑΣΟΚ τη θέση του σε θέσεις, νοοτροπίες, πρακτικές και πρόσωπα. Το ανοιχτό στοίχημα για τον Γιώργο Παπανδρέου και για όλους μας είναι ο ριζικός αυτομετασχηματισμός του ΠΑΣΟΚ και η γενικότερη ιδεολογική, προγραμματική και οργανωτική ανασύνθεση του χώρου της Κεντροαριστεράς και δημοκρατικής Αριστεράς.

Η ΜΕΓΑΛΗ ΠΑΡΕΞΗΓΗΣΗ

Υπάρχει επίσης μια γενικευμένη παρεξήγηση στο πολιτικό σκηνικό. Ένα κόμμα και μάλιστα σοσιαλιστικό δεν

πρέπει να επικοινωνεί με την κοινωνία αποκλειστικά μέσω της εύλογης πολεμικής εναντίον του αντιπάλου, ο οποίος μάλιστα στη συγκεκριμένη περίπτωση εμφανίζει μια εκκωφαντική ανικανότητα να αρχίσει και να τελειώσει μια οποιαδήποτε δουλειά. Αντίθετα το ΠΑΣΟΚ πρέπει, πρόσωπο με πρόσωπο, να έρθει αντιμέτωπο με τα συγκεκριμένα προβλήματα της ελληνικής κοινωνίας και να δώσει συγκεκριμένες πειστικές απαντήσεις με βάση το νέο πρόγραμμά του. Κι εδώ έχει ακόμα κάποια δυσκολία να αναδείξει τις καινοτομίες στις προγραμματικές του προτάσεις.

Υπάρχει μάλιστα ένας παράδοξος παράγοντας δυσκολίας πέρα από την αλλεργία των ΜΜΕ προς την προγραμματική συζήτηση. Το ΠΑΣΟΚ έχει υπεροχή σε ικανά στελέχη με μακρόχρονη κυβερνητική εμπειρία. Αυτό το συγκριτικό πλεονέκτημά του μπορεί σ' ένα μικρότερο βαθμό να εξελιχθεί σε μειονέκτημα στο βαθμό που υπάρχει κόλλημα ορισμένων προσώπων, στους παλιούς τρόπους διακυβέρνησης και διαχείρισης, και δεν συνειδητοποιείται ότι η «δουλειά» μπορεί να γίνει διαφορετικά. Δίχως αυτή τη θεμελιώδη αλλαγή στους τρόπους διακυβέρνησης δεν μπορούμε να αυξήσουμε την απόδοση της δημόσιας δαπάνης, να συνδέσουμε τις χρηματοδοτήσεις με τα τελικά αποτελέσματα σε ποσότητα και ποιότητα υπηρεσιών, να επιλύσουμε το ασφαλιστικό στη νέα ιστορική μορφή του, να προωθήσουμε τις μεταρρυθμίσεις στην εκπαίδευση και την υγεία και να αντιμετωπίσουμε τη διαρκή επέκταση της «συστημικής» διαφθοράς. Αυτά τα πέντε «σκληρά» θέματα άλλωστε θα βρίσκονται με απόλυτη προτεραιότητα στην ατζέντα της διακυβέρνησης του Γιώργου Παπανδρέου.

Ανέφερα μερικές αδυναμίες στον πολιτικό λόγο του κόμματός μας που υπογραμμίζουν τις κρυμμένες εφεδρείες του. Αυτές οι αδυναμίες μπορούν να μεταστοιχειωθούν σε νέες δυνατότητες. Αν η τελική μάχη κριθεί όπως πιστεύω στις «εφεδρείες» τότε το ΠΑΣΟΚ θα κερδίσει γιατί υπερέχει σ' αυτές τόσο σε ιδέες όσο και σε πρόσωπα.

Να πούνε την αλήθεια

του Γιάννου Παπαντωνίου

Η ΝΔ κέρδισε τις εκλογές του 2004 με τεράστιες υποσχέσεις οικονομικών παροχών και πομπώδεις μεταρρυθμιστικές διακηρύξεις. Μετά από τρία χρόνια αποδεικνύεται ότι φιλοδοξία της δεν ήταν η υλοποίηση αυτών των δεσμεύσεων, αλλά η παραμονή, με χρησιμοποίηση όλων των μέσων, στην εξουσία.

Η Ευρώπη και ολόκληρος ο κόσμος σήμερα κινούνται με ταχείς ρυθμούς, προωθώντας μεγάλες αλλαγές και μεταρρυθμίσεις για την αντιμετώπιση των προκλήσεων της νέας εποχής. Η σημερινή Ελλάδα, μετά τη μεγάλη πρόοδο που επιτεύχθηκε την προηγούμενη δεκαετία, με την ένταξη στην ΟΝΕ και την αναβάθμιση της διεθνούς της θέσης, αδρανεί. Παραμένει στάσιμη και σε ορισμένους τομείς, όπως η λειτουργία των θεσμών, οπισθοδρομεί. Όταν εξαντληθεί η προωθητική δύναμη της ένταξης στην Ευρωζώνη, θα υπάρξει σοβαρή κάμψη της ανάπτυξης, αύξηση της ανεργίας και πτώση του βιοτικού επιπέδου.

Οι θεσμοί στη χώρα μας λειτουργούν ως τροχοπέδη στην ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή. Η χαμηλή στάθμη της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στερεί την οικονομία από το εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό που απαιτούν οι επενδύσεις σε προηγμένους τομείς, περιορίζοντας τις ευκαιρίες απασχόλησης της νέας γενιάς. Οι δυσλειτουργίες της διοίκησης καταπνίγουν την επιχειρηματικότητα, θέτοντας γραφειοκρατικά εμπόδια και αλλοιώνοντας τον ανταγωνισμό. Η απαξίωση του κοινωνικού κράτους υπονομεύει την κοινωνική συνοχή.

Το ΠΑΣΟΚ πρέπει να προτείνει ένα φιλόδοξο πρόγραμμα προοδευτικών μεταρρυθμίσεων. Να εμπνεύσει σιγουριά για τη διαχείριση της οικονομίας. Να αναμετρηθεί με την αναποτελεσματικότητα του κράτους και των θεσμών, τη γραφειοκρατία, τον κομματισμό, τη διαφθορά. Να κατακτήσει τη νέα γενιά με αλλαγές στην παιδεία που θα ανοίξουν νέους ορίζοντες. Φιλοδοξία μας πρέπει να είναι να δουν οι νέες και οι νέοι της πατρίδας μας το μέλλον σαν ελπίδα και όχι σαν απειλή.

Το ΠΑΣΟΚ πρέπει να μιλήσει τη γλώσσα της αλήθειας. Να ξαναδώσει δύναμη,

αξιοπιστία και περιεχόμενο στην πολιτική δράση.

Η αναβάθμιση της εκπαίδευσης έχει κρίσιμη σημασία για τη μετάβαση στην οικονομία της γνώσης και τη διεύρυνση των ευκαιριών απασχόλησης. Κεντρική κατεύθυνση της μεταρρύθμισης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης πρέπει να είναι η εξασφάλιση πραγματικής διοικητικής και οικονομικής αυτονομίας των ΑΕΙ και των ΤΕΙ, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά τις προσλήψεις και την εξέλιξη του διδακτικού προσωπικού, τα προγράμματα σπουδών, την οικονομική διαχείριση καθώς και την πολιτική εισαγωγής φοιτητών. Ο απεγκλωβισμός από τον ασφυκτικό κλοιό της κεντρικής διοίκησης είναι προϋπόθεση για την ανάπτυξη άμιλλας ανάμεσα στα πανεπιστημιακά ιδρύματα και τη βελτίωση της λειτουργίας και της απόδοσής τους.

ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗ ΓΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Η ανασυγκρότηση και αποκέντρωση του κράτους θα στηρίξει αποτελεσματικά την αναπτυξιακή διαδικασία. Πρέπει να μεταφερθούν ουσιαστικές αρμοδιό-

τητες και οι αντίστοιχοι πόροι στους φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Παράλληλα, πρέπει να ληφθούν δραστικά μέτρα για τη βελτίωση του επενδυτικού περιβάλλοντος, ιδιαίτερα με την καταπολέμηση της γραφειοκρατίας και την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας.

Η αντιμετώπιση των κοινωνικών ανισοτήτων και ελλειμμάτων αποτελεί εξίσου σημαντική πρόκληση. Η άσκηση αναδιανεμητικής πολιτικής, μέσα από τη βελτίωση του φορολογικού συστήματος και την αύξηση των κοινωνικών δαπανών, η μείωση της ανεργίας και η καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού αποτελούν κρίσιμα στοιχεία μιας πολιτικής για την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.

Παράλληλα, πρέπει να αντιμετωπιστούν τα ποιοτικά ελλείμματα της κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης. Το Εθνικό Σύστημα Υγείας υστερεί σε σχέση με τις προσδοκίες της ελληνικής κοινωνίας. Η χαμηλή ποιότητα στην προσφορά υπηρεσιών πλήττει τους ασθενέστερους πολίτες, αυτούς που δεν μπορούν ούτε να παρακάμψουν τις διαδικασίες –μέσω των θλιβερών παρακαμπτήριων που ευδοκιμούν στη χώρα μας– ούτε να ανταποκριθούν στο υψηλό κόστος των ιδιωτικών συστημάτων.

Η προσφορά ποιοτικών υπηρεσιών από το κράτος στον πολίτη δεν συμβιβάζεται με γραφειοκρατικές και απαρχαιωμένες διοικητικές δομές. Απαιτεί αποτελεσματικότητα, ταχύτητα και ευελιξία. Χρειάζεται μια επανάσταση στο κράτος.

Βασική αλλαγή είναι η καθιέρωση ανοικτών διαδικασιών που θα περιλαμβάνουν έγκριση από το κοινοβούλιο και τις κατά περίπτωση αρμόδιες Ανεξάρτητες Αρχές για την επιλογή των διευθυντικών στελεχών στην κεντρική διοίκηση, καθώς και στους δημόσιους οργανισμούς και τις επιχειρήσεις. Μεταρρυθμίσεις διοικητικών συστημάτων, ιδιαίτερα στην υγεία και στην παιδεία, πρέπει να εστιαστούν στην αποκέντρωση και την εισαγωγή κινήτρων ανταγωνισμού μεταξύ των διαφόρων μονάδων, όπως η σύνδεση της χρηματοδότησης με την απόδοση.

Οι μεταρρυθμίσεις αυτές είναι κρίσιμες για το μέλλον του τόπου. Πρέπει να αποτελέσουν το κεντρικό στοιχείο του προγράμματος της προοδευτικής παράταξης. Το ΠΑΣΟΚ εξέφρασε πάντοτε τη βούληση της ελληνικής κοινωνίας για αλλαγές. Αυτό πρέπει να κάνει και σήμερα, αν θέλει να εξασφαλίσει συνθήκες νίκης στις εκλογές.

Βήμα αριστερά

Από την παραίτηση στην παρέμβαση – από την απελπισία στην ελπίδα

του Κωστή Αχνιώτη

Πολλές χιλιάδες αριστεροί έχουν από τα δημοψηφίσματα και μετά αποστασιοποιηθεί από την πολιτική. Πολλοί αρνούνται να μεταβούν στην κάλπη. Άλλοι πολλοί σέρνουν με το ζόρι τα βήματά τους για να ρίξουν λευκό ή άκυρο με συνθήματα σιχαμάρας ή, ξανά με το ζόρι, ψηφίζουν κάτι για το οποίο ύστερα μετανιώνουν κάθε μέρα. Στις καθημερινές κουβέντες η πρόταση κλισέ των συγκεκριμένων ατόμων είναι, με απολογητικό τρόπο, «ξέρεις εγώ σταμάτησα να βλέπω νέα, ξέρεις εγώ...». Ξέρετε και εγώ που γράφω αυτές τις γραμμές, όποτε έχουμε εκλογές τα τρία τελευταία χρόνια, με εξορίζω στη Γαλιούσα.

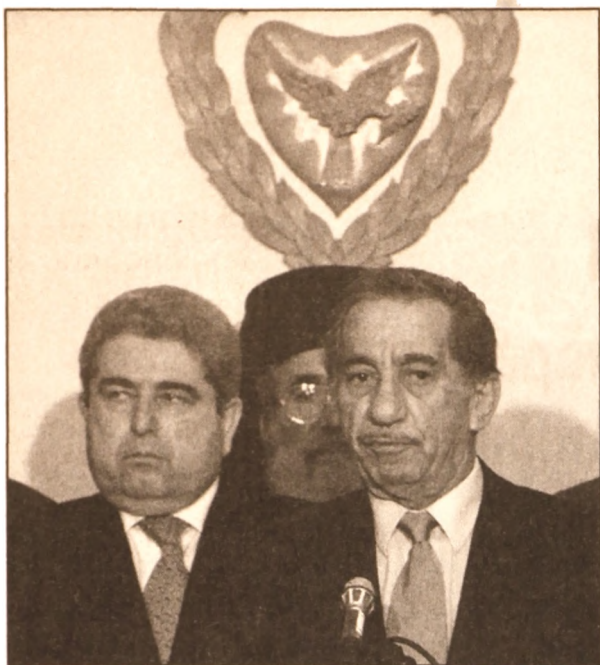
Η συζήτηση για τις προεδρικές εκλογές που άνοιξε μέσα στο ΑΚΕΛ μπορεί να έχει πολλές αιτίες και πολλούς στόχους. Μπορεί να έχει ειλικρινείς προθέσεις, μπορεί να αποτελεί ακόμα μια πολιτική κομπίνα. Μπορεί η ηγεσία του κόμματος να έχει στόχο της να ανοίξει μια συζήτηση για να ενεργοποιήσει τις ελπίδες των απονεκρωμένων μελών και να τους οδηγήσει ξανά στο παχί του κ. Παπαδόπουλου. Να εφαρμόσει, δηλαδή, ξανά το κόλπο σκέφτομαι «ναι» και ψηφίζω «όχι». Μπορεί ο στόχος της ηγεσίας να είναι απλώς μία προσπάθεια να ξανακτίσει κάποιους από τους συσχετισμούς μέσα στην τριμερή που άλλαξαν εις βάρος της. Μπορεί να μην αντέχει πλέον αυτή η ηγεσία το βάρος της διχοτομικής πολιτικής του προέδρου που επέλεξε και να θέλει να το φορτώσει στο σύνολο των μελών του κόμματος. Μπορεί και να θέλει, έστω και με καθυστέρηση, να αναλάβει τις ευθύνες της για να βγάλει τη χώρα από το αδιέξοδο, διεκδικώντας η ίδια τις προεδρικές ή έστω ασκώντας αντιπολίτευση ανάλογη του βάρους της και της ιστορίας της. Ωστόσο, όλοι γνωρίζουμε ότι το ΑΚΕΛ στα δύσκολα τραβά πίσω. Είναι κι αυτό μέρος της ιστορίας του, μέρος πολύ γνωστό και στους συμμάχους του και ακόμα πιο γνωστό

στον πρόεδρο που υποστηρίζει. Είναι ένα κόμμα γεννημένο μέσα στο φόβο του, από τα δύσκολα χρόνια του Β' Παγκοσμίου και του Ψυχρού Πολέμου.

Όποια και να είναι στο τέλος η αλήθεια, θα χρειαστεί αρκετός χρόνος για να φανεί, και πολύ πιθανόν ο χρόνος αυτός να εκτείνεται και πολύ πέραν του Ιουλίου, που αυτή τη στιγμή προβάλλεται ως η ώρα της τελικής απόφασης. Ο χρόνος αυτός θα χρησιμοποιηθεί, όπως θα χρησιμοποιηθεί, μέσα στο ΑΚΕΛ από τα μέλη του και την ηγεσία του.

Τι γίνεται όμως με τους ψηφοφόρους της Αριστεράς και πιο συγκεκριμένα με τους απογοητευμένους ψηφοφόρους της Αριστεράς, αυτούς που προανέφερα, που δεν βολεύτηκαν με τις μισές λύσεις του εκλογικού παζαριού; Που δεν δέχονται τη διχοτομική πολιτική της κυβέρνησης, αλλά ταυτόχρονα ανησυχούν και για τη συνεχή διολίσθηση της πολιτική μας ζωής προς τα δεξιά και για τη, μεγαλύτερη σίγουρα, επίθεση που επιχειρείται, μεταπολεμικά τουλάχιστον, ενάντια στο βιοτικό επίπεδο του εργαζόμενου λαού;

Πιστεύω ότι μια συσπείρωση των ανθρώπων της εκτός κομμάτων Αριστεράς μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο σ' αυτές τις εκλογές. Οι αριστεροί που έμειναν μετά τα δημοψηφί-

Ο πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας κ. Τάσος Παπαδόπουλος (δεξιά) με τον πρόεδρο της Βουλής της Μεγαλονήσου κ. Δ. Χριστόφια.

σματα έξω από το παιγνίδι, ανέμεναν παθητικά μέσα στην απελπισία τους ότι με κάποιο τρόπο θα εμφανιζόταν μια κάποια λύση μέσα στο φυσιολογικό ιδεολογικό τους χώρο. Ανέμεναν ότι ίσως κάποια γνωστή προσωπικότητα θα τους έδινε μια λύση εκλογικής ή άλλης συσπείρωσης με προοπτικές σημαντικής παρέμβασης μέσα στην κοινωνία. Αυτό δεν συνέβηκε, ήταν ίσως και λάθος να περιμένει κάποιος να συμβεί. Όμως και μόνο το ότι το ΑΚΕΛ αισθάνθηκε υποχρεωμένο να ανοίξει το διάλογο για τις προεδρικές, ανεξαρτήτως τελικής έκβασης, επιβεβαιώνει πανηγυρικά την άποψη ότι ο κόσμος της Αριστεράς πιέζει πλατιά και ασφυκτικά για αριστερή υποψηφιότητα στις προεδρικές. Μέσα σ' αυτές τις συνθήκες λοιπόν θεωρώ ότι οι εκτός κομματικής πειθαρχίας αριστεροί, εκτός από το να ψηφίζουν ή να μην ψηφίζουν υπό διαμαρτυρία, μπορούν και θα ήταν χρήσιμο να διαμορφώσουν οι ίδιοι το εκλογικό σκηνικό ή να παρέμβουν όσο πιο δραστικά γίνεται.

ΑΡΙΣΤΕΡΗ ΣΥΣΠΕΙΡΩΣΗ ΜΕ ΔΙΚΟ ΤΗΣ ΥΠΟΨΗΦΙΟ

Η πρόταση μου εστιάζεται, λοιπόν, στη δημιουργία μιας αριστερής αντιδικοτομικής εκλογικής συσπείρωσης με κεντρικό της άξονα την επαναφορά του Κυπριακού σε τροχιά λύσης, ανάδειξη της επαναπροσέγγισης των κοινοτήτων σε κύρια προτεραιότητά της και μια δέσμευσή της να προασπίσει το βιοτικό επίπεδο και τα κεκτημένα των κυπρίων εργαζομένων. Η συσπείρωση αυτή πρέπει να ιδρυθεί σύντομα, χω-

ρίς να πέφτει στην παγίδα της αναμονής εξελίξεων από την πλευρά του ΑΚΕΛ, διότι ο χρόνος είναι ένα από τα μέσα που χρησιμοποιούν οι κομματικές ηγεσίες για να χειραγωγούν τους ψηφοφόρους τους. Η αριστερή αυτή αντιδικοτομική συσπείρωση θα πρέπει από τώρα να καθορίσει δικό της υποψήφιο για τις προεδρικές εκλογές και να αρχίσει τη δική της προεκλογική εκστρατεία, δηλώνοντας από την αρχή ότι, αν τελικά κατέλθει ως προεδρικός υποψήφιος ο Δημήτρης Χριστόφιας, ο δικός της υποψήφιος θα αποσυρθεί. Κι αυτό διότι όλη αυτή η ιστορία με τον εσωκομματικό διάλογο μπορεί να μην είναι τελικά τίποτε περισσότερο από έναν... ας πούμε... πολιτικό ελιγμό.

ΕΚΔΗΜΟΚΡΑΤΙΣΜΟΣ – ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ – ΕΞΕΥΡΩΠΑΪΣΜΟΣ

Το «δοτό» σύνταγμα της Ζυρίχης εκτός του ότι περιελάμβανε ένα πλαίσιο συνύπαρξης των κοινοτήτων αρκετά λειτουργικό –όπως θα έλεγε και το Ευρωκό (σημ. κόμμα που αποσχίστηκε από το ΔΗΣΥ) μετά το 2000 μετά Χριστόν– περιελάμβανε και ένα εκλογικό σύστημα λίγο δημοκρατικό, που επέτρεπε τη λειτουργία των κομμάτων και τη δημοκρατική πολιτική ζωή. Όμως τα κρατικά – παρακρατικά καπετανάτα, ο Ψυχρός Πόλεμος, η χρησιμοποίηση του Κυπριακού και η ατολμία του ΑΚΕΛ κράτησαν την πολιτική μας ζωή ανάπηρη ως και σήμερα. Είναι πλέον απαράδεκτο, μέσα μάλιστα στα πλαίσια της Ενωμένης Ευρώπης, τα αριστερά κόμματα και κύρια το ΑΚΕΛ με το 30% να αυτοαναιρούνται πολιτικά και να υποβιβάζουν τους ψηφοφόρους τους σε δεύτερης κατηγορίας πολίτες. Δηλαδή τι την έχουμε τη δημοκρατία, για να την έχουμε φυλακισμένη μέσα στις σελίδες του Συντάγματος;

Παράλληλα λοιπόν με την εκστρατεία για αριστερό πρόεδρο, εισηγούμαι και μια εκστρατεία συλλογής υπογραφών διαμαρτυρίας για τη συμπεριφορά αυτοαναίρεσης και του ΑΚΕΛ και της ΕΔΕΚ με αποδέκτη την Ευρωπαϊκή Αριστερά και το Ευρωπαϊκό Σοσιαλιστικό Κόμμα. Δεν είναι πλέον δυνατό οι ιδεολογίες και οι πολιτικές της Αριστεράς να υφίστανται τέτοια κακομεταχείριση σε ευρωπαϊκό μάλιστα έδαφος.

Απεύθυνση, Απόβλεψη, Λογοδοσία, περί συγγραφικής και πολιτικής ηθικής

του Μιχάλη Πιερή

■ εκινώ κωδικοποιώντας κάποιες έννοιες που αφορούν τους μηχανισμούς που διέπουν τη συγγραφική διαδικασία και οι οποίες μπορούν να εφαρμοστούν και στην περίπτωση του πολιτικού λόγου (και έργου). Οι έννοιες αυτές είναι αφενός η «απεύθυνση» και η «απόβλεψη», δύο έννοιες γνωστές από τη θεωρία της λογοτεχνίας. Η τρίτη, που θα ήθελα να προσθέσω για τις ανάγκες του προβληματισμού που θα αναπτύξω παρακάτω, είναι η έννοια της «λογοδοσίας».

1. Σε κάθε μορφή επικοινωνίας, τρεις βασικοί παράγοντες καθορίζουν τον Τύπο αλλά και το ήθος του λόγου που εκφέρεται (γραπτώς ή προφορικά). Άλλο πράγμα είναι, δηλαδή, το σε ποιον (και με ποιον τρόπο) απευθύνεται ένας συγγραφέας (ή ένας πολιτικός με τον λόγο και τις πράξεις του)· άλλο είναι το πού (ή σε τι) αποβλέπει και άλλο το σε ποιον λογοδοτεί. Σε κάθε, δηλαδή, πράξη ή λόγο, υπόκεινται τρεις βασικές έννοιες: αυτή της απεύθυνσης, αυτής της απόβλεψης και αυτή της λογοδοσίας. Μπορεί, δηλαδή, ένας πολιτικός να απευθύνεται στον λαό αποβλέποντας σε ένα συγκεκριμένο αποτέλεσμα (π.χ. τη δέσμευση της ψήφου

του), αλλά μπορεί να λογοδοτεί αλλού (λ.χ. στα εκάστοτε αφεντικά αυτού του λαού, ή στην εκάστοτε ισχυρή πολιτική δύναμη που αποτελεί την πραγματική εξουσία στην ευρύτερη περιοχή).

2. Το πιο κρίσιμο, επομένως, και το πιο καθοριστικό στοιχείο για να κρίνουμε έναν συγγραφέα (ή έναν πολιτικό) δεν είναι αυτό της απεύθυνσης, ούτε αυτό της απόβλεψης, αλλά αυτό της λογοδοσίας.

3. Στο σημείο αυτό θα ήθελα να διευκρινίσω (προς άρσην τυχόν παρεξηγήσεων) ότι δεν είμαι από αυτούς που θα υποστήριζαν, εν πλήρει αφελεία, ότι ένας πολιτικός μπορεί να προσφέρει πατριωτικές υπηρεσίες στον τόπο του και στον λαό του απορρίπτοντας ένα είδος λογοδοσίας στους εκάστοτε ισχυρούς. Απεναντίας, το κρίσιμο διπλωματικό και πολιτικό παιχνίδι παίζεται γύρω από αυτή τη λεπτή σχέση. Το ζήτημα είναι πώς οργανώνει κανείς και πώς διαχειρίζεται αυτή την άνιση και υπό δύσκολες περιστάσεις, για τους αδύνατους, πολιτική διαδικασία. Αν, δηλαδή, είναι ένας συνομιλητής δύσκολος, με την έννοια ότι προσπαθεί ν' αναπτύξει μίαν επιχειρηματολογία, να σχεδιάσει και να στηρίξει μια πολιτική θέση, η οποία ν' αντανάκλα ως ένα μεγάλο βαθμό και τις ελπίδες και τα οράματα του λαού που τον έχει εξουσιοδοτήσει να χειριστεί την πολιτική τύχη της πατρίδας του· ή αν είναι ένας συνομιλητής η συναίνεση του οποίου θεωρείται δεδομένη, αφού προσέρχεται στο διάλογο χωρίς «λόγο», έχοντας στην πραγματικότητα εκχωρήσει εκ προοιμίου σε ξένες εξουσίες το δικαίωμα να σχεδιάσουν και να επιβάλουν τη λύση που επιθυμούν.

4. Υπ' αυτή την έννοια, η άνευ πολιτικών όρων συναίνεση στις επιταγές τού εκάστοτε ισχυρού πολιτικού παράγοντα (που στην περίπτωση μας είναι ο αγγλο-αμερικανικός) κρίνεται ως αστόχαστη πολιτική επιλογή και για τούτο επικίνδυνη και επιζήμια, αφού δεσμεύει το μέλλον του τόπου με βάση ευκαιριακά πολιτικά συμφέροντα του υποτιθέμενου φίλου ή και εχθρού.

5. Από την άλλη, υπάρχει και η πολιτική νοοτροπία που την όρισε με ποιητική ευστοχία ο μεγαλύτερος ιστορικός και πολιτικός ποιητής του 20ού αιώνα,

ο Αλεξανδρινός Κ. Π. Καβάφης. Μπορεί δηλαδή η λογοδοσία, και επομένως η ειλικρινής διαπραγμάτευση μέσα σε ένα πνεύμα αμοιβαίων υποχωρήσεων και στοχαστικών συμβιβασμών, να γίνει με κλειδί την «ποικίλη δράση των στοχαστικών προσαρμογών». Κι εδώ η λέξη-κλειδί είναι βέβαια ο προσδιορισμός «στοχαστικών», γιατί η αστόχαστη προσαρμογή στις επιθυμίες των εκάστοτε ισχυρών για μια λύση η οποία θα εξυπηρετεί στην ουσία μόνο αυτούς, ισχυριζόμενοι με πράξη αυτοχειριασμού. Ή, για να το πούμε αλλιώς, πρόκειται για μια πολιτική πράξη που προδίδει τις ελπίδες και τα οράματα του λαού.

* * *

Οι προηγούμενες σκέψεις βοηθούν για την κατανόηση ορισμένων κριτικών παρατηρήσεων που έχω να κάνω με αφορμή το πρόσφατο βιβλίο του Niyazi Kizilyurek, *Γλαύκος Κληρίδης. Η πορεία μιας χώρας* (Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2006, σελ. 228).

Ο πρόλογος και ο επίλογος δείχνουν καθαρά ποια είναι η πραγματική απόβλεψη του βιβλίου αυτού, το οποίο ρίχτηκε στην αγορά σε μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή με ένα διάφανο στόχο: την επίδρασή του στις προσεχείς κρίσιμες προεδρικές εκλογές. Θα επανέλθουμε στο σημείο αυτό πιο κάτω.

Στα ενδιάμεσα κεφάλαια του βιβλίου, αναπτύσσεται ένας διάλογος για τα κυριότερα πολιτικά γεγονότα που σφράγισαν τη σύγχρονη πολιτική ιστορία της Κύπρου από τη σκοπιά της εμπλοκής σε αυτά του Γλαύκου Κληρίδη. Αυτό που προκύπτει, και έχει σχέση με την έννοια που ανέπτυξα πιο πριν, είναι ότι ο Κληρίδης είναι ένας πολιτικός τον οποίο ποτέ δεν απασχόλησε η λογοδοσία στον ίδιο τον λαό της χώρας που φιλοδόξησε να κυβερνήσει (και το πέτυχε επί μια δεκαετία).

Απευθυνόταν σε αυτό τον λαό, έχοντας μια συγκεκριμένη απόβλεψη (την ψήφο του), όμως λογοδοτούσε αλλού. Ορισμένες μάλιστα κρίσεις του για τον λαό αυτό (ότι π.χ. του αρέσει να κάνει τον παλληκαρά, βλ. σελ. 88) δείχνουν ότι μάλλον δεν μπόρεσε ποτέ να εμβαθύνει στην πραγματική νοοτροπία και στις πραγματικές αγωνίες αυτού του λαού. Γιατί άλλο στοιχείο είναι αυτό που χαρακτηρίζει τον κυπριακό λαό,

και οπωσδήποτε όχι αυτό που με ασύγνωστη ευκολία ο Κληρίδης και ο Kizilyurek το ορίζουν ως διάθεση για παλληκαριές.

Αναφέρω συνθηματικά τρία πρόσθετα στοιχεία που κατά την κρίση μου βαρύνουν αρνητικά το βιβλίο.

Πρώτον: Την ανιστόρητη προσπάθεια να συγκριθεί η πολιτική Κληρίδη με εκείνη του Βενιζέλου.

Δεύτερον: Την αποσιώπηση του καθοριστικού ρόλου που έπαιξε ο Γιάννος Κρανιδιώτης στην ενταξιακή πορεία της Κύπρου προς στην Ενωμένη Ευρώπη και την παράλληλη προσπάθεια να χρεωθεί ο Κληρίδης όλη τη δόξα και τιμή για το σημαντικό αυτό γεγονός.

Τρίτον: Την προσπάθεια σπίλωσης του σημερινού Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας Τάσσου Παπαδόπουλου.

Από τη σκοπιά της επιστημονικής δεοντολογίας, αυτό που ξενίζει είναι η χρήση του υλικού των συνεντεύξεων από έναν πανεπιστημιακό καθηγητή. Ενωώ ότι θα ανέμενε κανείς μια διαλεκτική σχέση του συντάκτη του βιβλίου με το αντικείμενο της έρευνάς του (δηλαδή, κριτική διασταύρωση πηγών, κριτική αξιολόγηση των αφηγήσεων και των αυτοεπαίνων του Κληρίδη, κ.λπ.). Αντ' αυτού παρακολουθούμε μίαν επιστημονικοφανή πραγμάτευση, με στόχο την προβολή των πολιτικών θέσεων του Κληρίδη στο εθνικό και πολιτικό θέμα της Κύπρου. Ενώ διάφανος στόχος, μέσα στη συγκεκριμένη συγκυρία, είναι η υπονόμηση του Τάσσου για την προεδρία –τον οποίο οι Αγγλο-αμερικανοί θέλουν να απομακρύνουν πάσει θυσία για λόγους που ευτυχώς ο κυπριακός λαός γνωρίζει και είναι σε θέση να αξιολογήσει.

Παράλληλα, είναι σαφές ότι με το βιβλίο αυτό επανέρχεται η αντιδημοκρατική νοοτροπία της άρνησης αποδοχής του αποτελέσματος του δημοψηφίσματος (δηλαδή της λαϊκής ετυμηγορίας), αφού επιστρατεύεται ως προλογική και καταληκτική σφραγίδα του η γνωστή ψευδο-δραματική (και κατ' ουσίαν τρομοκρατική) δήλωση του Κληρίδη στη σύναξη της πλατφόρμας

του «ΝΑΙ». Ότι, δηλαδή, «προτιμά να αποδημήσει εις Κύριον, παρά να δει αυτό το τέλος των αγώνων του κυπριακού λαού», διότι «οι κίνδυνοι που αντιμετωπίζουμε από το «ΟΧΙ» είναι ο ενταφιασμός της πατρώας γης» (σελ. 13 και 228). Αλήθεια, σε ποιους αγώνες του κυπριακού λαού αναφέρεται; Αυτούς που προδόθηκαν επανειλημμένα από αυτόν και τη γενιά του, ή τους φαντασιακούς που ευαγγελιζόταν κατά την πολιτική του καριέρα με ψευδοπατριωτικές κορώνες (αρχαιοελληνικών μάλιστα ρητών) του τύπου «οικ ελάττω την πατρίδα παραδώσω»;

Και κάτι ακόμη. Αν όπως πιστεύω το βιβλίο αυτό στήθηκε ενόψει των επερχόμενων κρίσιμων εκλογών, τότε η συγγραφική στρατηγική που το διέπει είναι μια κουτή στρατηγική. Γιατί εκείνοι που ψήφισαν «ΝΑΙ» δεν το χρειάζονται, ενώ εκείνοι που θα πρέπει να πειστούν (αυτοί δηλαδή που παρέσυρε ο Τάσος στο «ΟΧΙ») δεν πρόκειται βέβαια να πειστούν από ένα βιβλίο που προδίδει τόσο κραυγαλέα και τόσο απλοϊκά την προπαγανδιστική του στόχευση, με βάση την προλογική και επιλογική απαξίωση όσων ψήφισαν «ΟΧΙ» και την αντιδεοντολογική προσπάθεια σπύλωσης του ΑΚΕΛ και του Τάσου Παπαδόπουλου.

Για να το πούμε αλλιώς. Με το βιβλίο αυτό έχουμε μιαν ύστατη επιστράτευση του ενενηντάχρονου Κληρίδη στον αγώνα για να κερδίσουν τις εκλογές του Φεβρουαρίου οι εκλεκτοί των Αγγλο-αμερικανών, ώστε να επανέλθει και να ολοκληρωθεί χωρίς προβλήματα η λύση που απέρριψαν οι Ελληνοκύπριοι στις 24 Απριλίου 2004. Πρόκειται, επομένως, για μια νέα απεύθυνση του Κληρίδη στον κυπριακό λαό ενόψει των προεδρικών εκλογών, με σαφή απόβλεψη τη στήριξη της προσπάθειας εκείνων που θέλουν οπωσδήποτε την απομάκρυνση του Τάσου Παπαδόπουλου, επειδή θεωρούν (και δικαίως) ότι τους χάλασε τα σχέδια. Υπάρχει, όμως, ταυτόχρονα και μια λογοδοσία σε εκείνες τις δυνάμεις που ενορχηστρώνουν και πάλι την πίεση και την άσκηση ψυχολογικής βίας εις βάρος του κυπριακού λαού, με στόχο την επιβολή μιας νόθας λύσης η οποία έχει προαποφασιστεί ερήμην του.

Η οπερέτα συνεχίζεται

του Σήφη Φιτσανάκη

Διατηρώ τη φθοροποιό συνήθεια να αναλώνομαι στην ανάγνωση ελληνικών εφημερίδων. Συχνά το μετανιώνω, όπως πρόσφατα στην περίπτωση της αναζωπύρωσης του Σκοπιανού, με αφορμή την επικείμενη ένταξη της ΠΓΔΜ στο ΝΑΤΟ. Έχοντας παρακολουθήσει επί μακρόν τη σχετική αρθρογραφία, νιώθω πλέον θεατής μιας οπερέτας, διανθισμένης με φτηνές ερμηνείες, αδιόρατους υποβολείς και αμέτρητους σαστισμένους υποκριτές.

Η αυλαία άνοιξε επίσημα στις 20 Μαΐου. Εκείνη την ημέρα άρθρο του *Βήματος* προειδοποιεί πως οι ΗΠΑ σχεδιάζουν να εντάξουν την ΠΓΔΜ στο ΝΑΤΟ ως «Δημοκρατία της Μακεδονίας», τaráσσοντας έτσι την ελληνική προεκλογική περίοδο¹. Η ελληνική κυβέρνηση παρουσιάζεται να προσπαθεί να πείσει τους Αμερικανούς να προωθήσουν το σχέδιό τους μετά τη διεξαγωγή εκλογών στην Ελλάδα, ώστε να μην εισπράξει τις συνέπειες του εθνικού μένους των ψηφοφόρων. «Χάνουμε τους συμμάχους μας», προειδοποιεί το άρθρο, προβλέποντας εθνική καταστροφή αν αποφασίσει ο ειδικός διαμεσολαβητής του ΟΗΕ Μάθιου Νίμιτς να καταθέσει στον ΟΗΕ ως ατελέσφορη την εντολή που έλαβε από τον Οργανισμό.

Ο ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΟΜΕΝΟΣ ΤΥΠΟΣ

Την επόμενη μέρα, οι αντιπολιτευόμενες εφημερίδες εισέρχονται στον χορό, μεταφέροντας με κραυγαλέους τίτλους την προειδοποίηση του προέδρου του ΠΑΣΟΚ Γιώργου Παπανδρέου προς την κυβέρνηση «να μην τολμήσει μπροστά στο φόβο της επερχόμενης ήττας να παίξει προεκλογικά παιχνίδια με τα εθνικά θέματα»². Η *Ελευθεροτυπία* διαβεβαιώνει πως η κρίση στο θέμα των Σκοπίων είναι τεχνητή και προέρχεται από «ομαδική διαρροή-καρμπόν [από την κυβέρνηση] προς τα ΜΜΕ [...] προκειμένου [η τελευταία] να εγκαινιάσει τη συζήτηση περί της αναγκαιότητας εκλογών το φθινόπωρο»³.

Το Έθνος έχει άλλη θεωρία, σύμφωνα με την οποία η ελληνική κυβέρνηση έχει απορρίψει την πιθανότητα εκλογών με κεντρικό θέμα το Σκοπιανό, φοβούμενη την πολιτική ενίσχυση του ΛΑΟΣ. Σε παράλ-

ληλο δημοσίευμα η ίδια εφημερίδα υποστηρίζει ότι εκλογές τον Σεπτέμβριο θα γίνουν μεν, «αλλά όχι για τα Σκόπια»⁴. Η εφημερίδα υποδεικνύει τον πρώην υπουργό Εξωτερικών Πέτρο Μολυβιάτη και τον υπουργό Επικρατείας Θεόδωρο Ρουσόπουλο ως τους υπεύθυνους των διαρροών περί εκλογολογίας προς τα ΜΜΕ.

Την επόμενη ημέρα, τα *Νέα* αποφαίνονται πως οι διαρροές προέρχονται από πρωθυπουργικούς κύκλους του κυβερνώντος κόμματος («όχι όμως [από] τον [...] Θ. Ρουσόπουλο») και πως ο στόχος των διαρροών δεν ήταν τελικά η διεξαγωγή πρόωρων εκλογών, αλλά η υπουργός Εξωτερικών Ντόρα Μπακογιάννη, η οποία φέρεται να εκφράζει την «έντονη δυσφορία της για την υπόθεση των διαρροών που ουσιαστικά είχαν στόχο το υπουργείο Εξωτερικών και την ίδια»⁵.

Κι ενώ οι θεατές της οπερέτας αναμένουν τον επίλογο όλης αυτής της φαρσοκωμωδίας, έρχεται και το κερασάκι στην τούρτα από την *Ελευθεροτυπία*. Σε άρθρο της 7ης Ιουνίου, η εφημερίδα εκτελεί αξιοθαύμαστη στροφή 180 μοιρών, αναφέροντας πως η εκλογολογία αναφορικά με το Σκοπιανό δεν προήλθε τελικά από το Μαξίμου, αλλά από τους Αμερικανούς. Ήταν, λοιπόν, εκείνοι που, «τεχνηέντως, προσπάθησαν, μέσω μιας προπαγανδιστικής κινητικότητας στο Σκοπιανό, να διοχετεύσουν τη δραματοποιημένη εντύπωση περί καταλυτικής επίσπευσης των εκλογών, λόγω υποτιθέμενης πρόθεσης Νίμιτς για κατάθεση της εντολής του!» (το θαυμαστικό στο πρωτότυπο). Ευτυχώς όμως, «η προσπάθεια αυτή [ήταν] καταδικασθείσα σε αποτυχία εν τη γενέσει της», αφού «η Ελλάδα δεν πρόκειται να ενδώσει στις εκβιαστικές τακτικές και μεθόδους της Ουάσιγκτον για το Σκοπιανό». Ήταν λοιπόν λαθεμένα όλα εκείνα τα δημοσιογραφικά «πονήματα [των προηγούμενων ημερών που] σε αρκετά μπλαζέ στιλ [...] ταξινομούσαν [το θέμα] στο πλαίσιο εσωτερικών πολιτικών σκοπιμοτήτων»⁷.

ΤΑ ΕΠΙΠΕΔΑ ΤΗΣ ΥΠΟΚΡΙΣΙΑΣ

Ομολογουμένως η οπερέτα εμφανίζεται πλήρης σε δραματουργικά τεχνάσματα, συμπεριλαμβανομένων πολύπλοκων στιχομ-

θιών εξελισσόμενων ταυτόχρονα με αξιοζήλευτη ανάπτυξη χαρακτήρων, με αποκορύφωμα εφημερίδες που διαψεύδουν προηγούμενα άρθρα τους, δίχως καμία αναφορά σε αυτά, σαν να μη γράφτηκαν ποτέ. Είναι δε τόσες οι πλοκές του έργου, που ο θεατής-αναγνώστης δεν ξέρει ποια να ακολουθήσει. Στο τέλος καταδικάζεται εκ των πραγμάτων να μείνει ουσιαστικά τόσο απληροφόρητος όσο και πριν εμπλακεί στην ανάγνωση. Η οπερέτα εκπληρώνει με αυτό τον τρόπο την κύρια αποστολή της, που είναι να ψυχαγωγήσει, δίνοντας απλά την ψευδαίσθηση της ενημέρωσης.

Παράλληλα, το επίπεδο υποκρισίας των πρωταγωνιστών διατηρείται σε υψηλά επίπεδα καθ' όλη τη διάρκεια του έργου. Κατηγορείται, για παράδειγμα, η κυβέρνηση ότι προσπαθεί να εκμεταλλευτεί τα «εθνικά θέματα» για προεκλογικούς σκοπούς, την ίδια στιγμή που οι ίδιοι οι έντυποι κατήγοροί της ασχολούνται με τις επικείμενες εκλίξεις στο Σκοπιανό, αποκλειστικά σε σχέση με το εγχώριο προεκλογικό σκηνικό. Πραγματικά, αν υπήρξε μία σταθερή παράμετρος στον όλο χειρισμό του θέματος από τον τύπο, αυτή ήταν η παντελής έλλειψη οποιασδήποτε ανάλυσης των επιπτώσεων για την Ελλάδα (και όχι για τη Νέα Δημοκρατία ή για το ΠΑΣΟΚ) των εξελίξεων στο Σκοπιανό. Η μοναδική ενασχόληση κυρίως του αντικυβερνητικού Τύπου ήταν και παραμένει ο ρόλος του θέματος σε ενδεχόμενες εκλογές.

Αλλά το απόγειο της υποκρισίας δε μπορεί να είναι άλλο από την συνεχή προειδοποίηση για μια «εθνική ήττα» που θα σημάνει η ενδεχόμενη ένταξη της ΠΓΔΜ στο ΝΑΤΟ ως «Δημοκρατίας της Μακεδονίας». Είναι υποκρισία διότι προσποιείται πως η «εθνική ήττα» έχει αποφευχθεί, τη στιγμή που περισσότερες από 116 χώρες-μέλη του ΟΗΕ συμπεριλαμβανομένων όλων των χωρών-μελών του Συμβουλίου Ασφαλείας του Οργανισμού, πλην της Γαλλίας, έχουν ήδη αναγνωρίσει την ΠΓΔΜ ως Δημοκρατία της Μακεδονίας⁸. Όσοι από εμάς ζούμε στο εξωτερικό γνωρίζουμε καλά πως σχεδόν καμία χώρα πλην της Ελλάδας και της Κύπρου δεν αποκαλεί τη γείτονα χώρα FYROM. Ο όρος αυτός υπάρχει για να διατηρείται στον ελληνικό χώρο μια βολική εγχώρια ψευδαίσθηση.

ΠΕΡΙ «ΕΘΝΙΚΩΝ ΗΤΤΩΝ»

Προσωπικά είμαι της άποψης πως είναι άκαιρο η επισήμοποίηση της ονομασίας της γείτονας χώρας ως Δημοκρατίας της Μακεδονίας να ταυτιστεί με «εθνική ήττα». Η ιστορία των εθνών δείχνει πως

εθνικά θέματα κερδίζονται ή χάνονται όταν λαοί βρίσκουν την πίστη και τη δύναμη να αψηφήσουν ονόματα και σύμβολα προς όφελος ουσιαστικών εθνικών και λαϊκών αξιώσεων. Αλλά εάν είναι απαραίτητο προς όφελος της συνεννόησης η επιχειρηματολογία πάνω στο Σκοπιανό να ενταχθεί στην απλουστευτική λογική «εθνικών ηττών» και «νικών», τότε θα ήταν ίσως χρήσιμο να αναλογιστεί κανείς το ακόλουθο σύντομο ιστορικό:

Η ΠΓΔΜ απέκτησε την ανεξαρτησία της μόλις το 1991, ως η πλέον οικονομικά και πολιτικά καθυστερημένη περιοχή της πάλαι ποτέ Γιουγκοσλαβίας. Το νέο κρατίδιο κατάφερε να γίνει δεκτό στον ΟΗΕ μόλις το 1993. Πρόκειται για ένα μικροσκοπικό ορεινό κομμάτι άγονης γης, με υποβαθμισμένες πολιτικές δομές, με εξίσου ανύπαρκτη στρατιωτική ισχύ, με εθνοτικά διαιρεμένο πληθυσμό που βρίσκεται στα όρια της φτώχειας, με μια οικονομία κυριολεκτικά διαλυμένη, που σήμερα μόλις που κατορθώνει να επιβιώνει έχοντας μέσο κατά κεφαλήν εισόδημα 7.500 δολαρίων και ανεργία 36%, την υψηλότερη της Ευρώπης.

Από την άλλη πλευρά βρίσκεται η Ελλάδα, το πλουσιότερο βαλκανικό κράτος, παλαιό μέλος του ΝΑΤΟ και της ΕΕ, που διατηρεί έναν από τους πλέον πολυδάπανους αμυντικούς προϋπολογισμούς στην Ευρώπη και με ισχυρές δημοκρατικές δομές. Πρόκειται για μια χώρα πενταπλάσια της ΠΓΔΜ σε πληθυσμό, με οικονομία απείρως δυναμικότερη και με κατά κεφαλήν εισόδημα τετραπλάσιο σε σχέση με την βόρεια γείτονά της. Πάνω απ' όλα πρόκειται για ένα κράτος με ισχυρούς θεσμικούς δεσμούς με όλους τους ευρωπαϊκούς και διεθνείς οργανισμούς, με διπλωματικές αποστολές σε όλα τα σημαντικά κράτη της Γης, και με ενεργό πολιτική εμπειρία που διατρέχει τρεις διαφορετικούς αιώνες.

Κι όμως, σήμερα, δεκαέξι χρόνια μετά την ανεξαρτητοποίηση της ΠΓΔΜ και τη διπλωματική της αντιπαράθεση με την Ελλάδα, ολόκληρος σχεδόν ο κόσμος πλην της Ελλάδας αποκαλεί την ΠΓΔΜ «Δημοκρατία της Μακεδονίας». Το αεροδρόμιο της τελευταίας ονομάζεται «Μέγας Αλέξανδρος», ενώ η ίδια βρίσκεται σε ενταξιακές διαπραγματεύσεις με την ΕΕ και το ΝΑΤΟ, τα περισσότερα μέλη του οποίου την αποκαλούν επίσημα «Δημοκρατία της Μακεδονίας». Αν αυτό δεν είναι «εθνική ήττα», όπως την ορίζει ο αντιπολιτευόμενος Τύπος, τότε τι είναι; Και έως πότε θα αναμένει την επόμενη «εθνική σφαλιάρ» (Γ.Α. Παπανδρέου)⁹ για να φορτώσει το αδιέξοδο στο Σκοπιανό (μόνο) στην παρούσα κυβέρνηση;

Η ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Σε τελική ανάλυση η οπερέτα του Σκοπιανού αποτελεί πλέον εθνικό θέμα μόνο υπό την έννοια του ρόλου της στις κενές μικροπολιτικές αντιπαράθεσεις που τρέφουν τον ελληνικό δικομματισμό. Στην αλήθεια το όλο ζήτημα έχει κριθεί προ πολλού, από την εποχή των διαδηλώσεων εκατομμυρίων οργισμένων «μακεδονομάχων» και από τότε που η κυβέρνηση Ανδρέα Παπανδρέου έκλεισε τα βόρεια σύνορα, στις απαρχές της δεκαετίας του 1990. Σήμερα, παρά τους θεατρινισμούς των πολιτικών πρωταγωνιστών και παρά την παραπληροφόρηση των στρατευμένων ΜΜΕ, η πραγματικότητα συνεχίζει ακάθεκτη την πορεία της εκτός των ελληνικών συνόρων. Οι πρόσφατες δηλώσεις του υπουργού Εξωτερικών της ΠΓΔΜ Αντόνιο Μιλόσοσκι δείχνουν πως τουλάχιστον η ηγεσία της γειτονικής χώρας την αντιλαμβάνεται ίσως πολύ περισσότερο από τον μέσο Έλληνα ψηφοφόρο. Ο Μιλόσοσκι δήλωσε πως «όσο λιγότερο το ζήτημα της ονομασίας της Δημοκρατίας της Μακεδονίας χρησιμοποιείται για εσωτερικούς πολιτικούς σκοπούς στην Ελλάδα, τόσο ευρύτερο θα είναι το πεδίο για την εξεύρεση μίας λύσης η οποία θα απεικονίζει την πραγματικότητα στις διμερείς σχέσεις»¹⁰. Ίσως είναι επιτέλους καιρός να κοιτάξουμε κι εμείς την πραγματικότητα αυτή κατάματα.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

1. Χιώτης, Β. (2007) «Βόμβα στο όνομα της FYROM», *Το Βήμα*, 20/5/2007.
2. Νασόπουλος, Δ. (2007) «Μην παίζετε προεκλογικά παιχνίδια με τα εθνικά θέματα», *Τα Νέα*, 21/5/2007.
3. Αδάμ, Κ. (2007) «Η κυβέρνηση έστησε Σκοπιανό!», *Ελευθεροτυπία*, 21/5/2007.
4. Σαραντάκος, Γ. (2007) «Ανασύρουν το Σκοπιανό», *Έθνος*, 21/5/2007.
5. Μπάλη, Γ. (2007) «Δυσφορία για τις διαρροές», *Έθνος*, 21/5/2007.
6. Καρανασοπούλου, Ε.Δ. (2007) «Γαλάζια μαχαιρώματα με φόντο το Σκοπιανό», *Τα Νέα*, 22/5/2007.
7. Δήμας, Δ.Π. (2007) «Ο Μπερνης στην Αθήνα με πρεμούρα», *Ελευθεροτυπία*, 7/6/2007.
8. Δελαστίκ, Γ. (2007) «Ελληνική φαρσοκωμωδία στο όνομα των Σκοπίων», *Ημερησία*, 26/5/2007.
9. Νασόπουλος, Δ., ό.π.
10. Ανών. (2007) «Τα Σκόπια απαντούν στα προεκλογικού χαρακτήρα μηνύματα της Αθήνας», *Ναυτεμπορική*, 22/5/2007.

Οι πολιτικές διαστάσεις του σκανδάλου της Αιξωνής

του Ρεπόρτερ

Τα στοιχεία για την αμαρτωλή ιστορία της Αιξωνής στη Γλυφάδα έχουν, όπως μαθαίνουμε, κατακλύσει το γραφείο των εφετών ανακριτών Ι. Σίδερη και Ι. Φιοράκη, δίνοντας στην υπόθεση απρόβλεπτες διαστάσεις. Μια αγοραπωλησία 600 στρεμμάτων δασικής έκτασης εξελίχθηκε σε πρωτοφανές σκάνδαλο του παραδικαστικού κυκλώματος, λόγω της εμπλοκής της φυγόδικης Αντωνίας Ηλία. Πλαστές διαθήκες, ανύπαρκτοι τίτλοι, κατασκευασμένα δημόσια έγγραφα συνθέτουν τα πραγματικά περιστατικά μιας υπόθεσης με 16 έως τώρα κατηγορούμενους σε βαθμό κακουργήματος. Ανάμεσά τους γνωστά ονόματα δικηγόρων της Αθήνας και συμβολαιογράφοι, οι οποίοι κατηγορούνται ότι συμμετείχαν, με τις πράξεις τους, στο παράνομο κύκλωμα. Και, όπως λένε οι πληροφορίες, έπεται συνέχεια με νέα ηχηρά ονόματα, μετά τις αποκαλύψεις κάποιων εκ των κατηγορουμένων.

Η προστασία του περιβάλλοντος είναι πρώτη προτεραιότητα της κυβέρνησης της Νέας Δημοκρατίας, διακήρυξε πριν από λίγες ημέρες ο πρωθυπουργός Κώστας Καραμανλής σε μια ακόμα προεκλογική έξαρση. Μήπως, όμως, θα έπρεπε προηγουμένως –για να μην εκτεθεί– να ψάξει το παρελθόν κορυφαίων στελεχών του κόμματός του οι οποίοι εμπλέκονται στην μεγαλύτερη, ίσως, επιχείρηση καταπάτησης δημόσιας ακίνητης περιουσίας. Πρόκειται για την υπόθεση της Αιξωνής στη Γλυφάδα και την επιχείρηση καταπάτησης 620,8 στρεμμάτων, η αξία της οποίας υπολογίζεται σε περισσότερα από 500 εκατ. ευρώ (170 δις δρχ.). Ό,τι δηλαδή απέμεινε από μια έκταση συνολικά 15.000 στρεμμάτων, η οποία επί 100 χρόνια έχει γίνει βορά ιδιωτικών συμφερόντων.

Για το κύκλωμα που επιχείρησε να κάνει δική του την τεράστια ακίνητη περι-

ουσία έχουν ήδη προφυλακιστεί τέσσερις, ενώ αφέθηκε ελεύθερος με περιοριστικούς όρους ο γνωστός μεγαλοδικηγόρος και πρώην ευρωβουλευτής του ΠΑΣΟΚ Ι. Σταμούλης. Εμπλοκή στην ίδια υπόθεση έχει και ο επίσης γνωστός μεγαλοδικηγόρος Αλέξανδρος Λυκουρέζος, πρώην βουλευτής της Νέας Δημοκρατίας και ένας από τους βασικούς πυλώνες υπεράσπισης των εμπλεκομένων στο σκάνδαλο των ομολόγων σήμερα.

Όπως αποκαλύπτουμε σήμερα στην ίδια υπόθεση (που δημοσίευσε πρώτη η *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*), εμπλέκεται άμεσα και ο υπουργός Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, ο καθηγητής κ. Προκόπης Παυλόπουλος. Ο «πρώτος τη τάξει» υπουργός της κυβέρνησης Καραμανλή, ο πρώην βουλευτής της Νέας Δημοκρατίας και ο ευρωβουλευτής του ΠΑΣΟΚ ανέλαβαν να υπερασπιστούν τα δικαιώματα των ψευδο-ιδιοκτητών της έκτασης, δηλαδή μιας

Τα ακίνητα και τα ομόλογα

Διεθνές Συνέδριο Real Estate με θέμα τις «σύγχρονες μορφές επενδύσεων στην αγορά ακινήτων» διοργάνωσε στις 6 & 7 Ιουνίου 2007 το δικηγορικό γραφείο Λυκουρέζου στο Ξενοδοχείο Μεγάλη Βρετανία. Δεν παρακολουθήσαμε, φυσικά, τις εργασίες του συνεδρίου, τις εργασίες του οποίου επρόκειτο να κηρύξει ο υπουργός Οικονομίας και Οικονομικών κ. Γεώργιος Αλογοσκούφης. Πληροφορηθήκαμε όμως ότι παραβρέθηκε ο υφυπουργός Οικονομίας και Οικονομικών κ. Πέτρος Δούκας, εναγκαλιζόμενος μάλιστα θερμώς τον διοργανωτή έγκριτο νομικό. Όλα αυτά ενώ βρίσκονται εν εξελίξει η υπόθεση οικοπεδοφαγίας της Αιξωνής για την οποία κατηγο-

ρείται και ο κ. Λυκουρέζος, αλλά και η υπόθεση των ομολόγων στην οποία εμπλέκεται ο κ. Δούκας, ενώ ο κ. Λυκουρέζος έχει αναλάβει πρωταγωνιστικό υπερασπιστικό ρόλο. Δική του ιδέα να ήταν άραγε η ανάθεση της υπόθεσης σε εφέτη ανακριτή; Δεν το γνωρίζουμε ακόμα. Την προηγούμενη, όμως, του «διεθνούς συνεδρίου» για το Real Estate δημοσιεύτηκαν στον ημερήσιο Τύπο ρεπορτάζ σαν κι αυτό που ακολουθεί:

ΤΟ ΤΕΤ Α ΤΕΤ ΚΟΥΡΗ – ΛΥΚΟΥΡΕΖΟΥ

«Ιδιαίτερο ενδιαφέρον στην κατάθεση του Γ. Κουρή, γ.γ. του υπουργείου Οικονομίας, στον ανακριτή κ. Λιόγα προκαλεί η επίκληση εκ μέρους του διαλό-

γου που είχε με τον συνήγορο της «Ακρόπολις» κ. Αλ. Λυκουρέζο, ο οποίος φέρεται να του είπε ενώπιον του υφυπουργού Π. Δούκα ότι ο Πρινωτάκης δεν τον εμπλέκει στην υπόθεση. Σύμφωνα με τον κ. Κουρή, η συνάντηση αυτή έγινε προ διμήνου στο γραφείο του κ. Δούκα στο Γενικό Λογιστήριο του Κράτους. Το ερώτημα που αναφύεται εδώ είναι γιατί είχε ραντεβού ο υφυπουργός Οικονομίας Π. Δούκας με τον δικηγόρο Α. Λυκουρέζο, που είναι συνήγορος της οικογένειας Πρινωτάκη.

Σχετικά με την κατάθεση του κ. Γ. Κουρή, ο Αλ. Λυκουρέζος έκανε την παρακάτω δήλωση: «Προ 2 μηνών περίπου επισκέφθηκα τον υφυπουργό Οικονομικών κ. Π. Δούκα για να τον

προσκαλέσω να απευθύνει χαιρετισμό-σύντομη ομιλία στο συνέδριο, που οργανώνει το γραφείο μου στις 6 και 7 Ιουνίου στο Ξενοδοχείο της Μ. Βρετανίας, με θέμα “Σύγχρονες μορφές επενδύσεων στην αγορά ακινήτων”. Κατά τη διάρκεια της σύντομης παραμονής μου στο γραφείο του κ. Δούκα ειδήθηκε ο κ. Γ. Κουρή, για κάποιους υπηρεσιακούς λόγους, και πριν αναχωρήσω είχαμε μια ολιγόλεπτη συζήτηση για το επίκαιρο θέμα των ομολόγων. Δεν ενθυμούμαι το περιεχόμενο της συνομιλίας μας, έχω όμως χρέος να δηλώσω ότι οι κ.κ. Σ. και Θ. Πρινωτάκης, σε σχετικές ερωτήσεις κατά τη διάρκεια της συνεργασίας μου μαζί τους, με διαβεβαίωσαν ότι δεν γνωρί-

οργανωμένης ομάδας ανθρώπων που θέλουν να οικειοποιηθούν τη δημόσια περιουσία.

Υπερασπιζόμενος τον εαυτό του ο κ. Λυκουρέζος έχει δηλώσει ότι «δεν είναι δυνατόν να διώκεται ένας δικηγόρος επειδή είναι υπερασπιστής των θέσεων ενός πελάτη του». Έγκριτοι νομικοί θέτουν εξάλλου το ερώτημα αν πρέπει «να ενοχοποιούνται συλλήβδην οι δικηγόροι που εκπροσώπησαν στα δικαστήρια τον πελάτη τους». Το θέμα είναι αρκούντως σοβαρό, καθώς άπτεται της ιδιαίτερης σχέσης εμπιστοσύνης πελάτη-δικηγόρου που διέπει το νομικό μας σύστημα και η οποία έως τώρα θεωρείται αδιατάρακτη. «Εκτός και εάν ο δικηγόρος συμμετέχει ενεργά στη διάπραξη των αδικημάτων και αποδεικνύεται από τα στοιχεία της δικογραφίας», φαίνεται πως απαντούν οι ανακριτές. Στην πράξη, οι συνήγοροι των καταπατητών έδιναν πραγματικές μάχες μέσα στις δικαστικές αίθουσες με αντιπάλους τον Δήμο Γλυφάδας και μια χούφτα δυναμικών πολιτών που ήθελαν να σώσουν το βουνό από την οικοπεδοποίηση και την τσιμεντοποίηση. Και ο πολυπράγμων κ. Π. Παυλόπουλος, κορυφαίο στέλεχος του κυβερνώντος κόμματος, ορκισμένος στο Σύνταγμα να υπερασπίζεται το δημόσιο συμφέρον είχε πελάτες ανθρώπους οι οποίοι κατηγορήθηκαν και τελικά καταδικάστηκαν

σε πολυετή φυλάκιση για πλαστογραφίες και μηχανορραφίες, με σκοπό τον αποχαρκτηρισμό της έκτασης στην περιοχή της Αιξωνής.

Σε καμιά περίπτωση, βέβαια, δεν ποινικοποιείται το δικαίωμα κάθε δικηγόρου να υπερασπίζεται τον πελάτη του και ο καθένας πρέπει να έχει την ευκαιρία της υπεράσπισης. Όμως, εδώ έχουμε να κάνουμε με πολιτικούς πρώτης γραμμής, που υποτίθεται ότι έχουν ταχθεί στην υπηρεσία της πατρίδας και οιαδήποτε ενέργεια που προκαλεί βλάβη στο κράτος και τους πολίτες είναι κατακριτέα. Αλλά ας πάρουμε τα πράγματα από την αρχή:

ΑΓΩΝΑΣ ΔΕΚΑΕΤΙΩΝ ΓΙΑ ΛΙΓΟ ΠΡΑΣΙΝΟ

Εδώ και δεκαετίες οι κάτοικοι της Αιξωνής παλεύουν με μεγάλα συμφέροντα που θέλουν να κάνουν κτήμα τους 620 στρέμματα στο βουνό, τα οποία έχουν χαρακτηριστεί δασική έκταση κι αυτό επιβεβαιώνεται και από προπολεμικές φωτογραφίες. Η υπόθεση της Αιξωνής ήλθε πάλι πρόσφατα στη δημοσιότητα, όταν το Τριμελές Εφετείο Κακουργημάτων Αθηνών καταδίκασε έναν έμπορο, έναν δικηγόρο και μία συμβολαιογράφο για παράνομη αγοραπωλησία τεράστιας έκτασης. Οι ποινές ήταν έως 12 χρόνια και μεγάλα χρηματικά πρόστιμα. Η υπόθεση άνοιξε όταν οι εφέτες ανακριτές, οι

οποίοι ερευνούν τις παράνομες δραστηριότητες της πρώην δικαστικού Αντωνίας Ηλιά, την βρήκαν να έχει εμπλακεί, κι αυτή, στην υπόθεση εκδίδοντας θετική απόφαση για τους καταπατητές.

Η προσπάθεια της καταπάτησης της έκτασης έχει πολύ παρελθόν και αυτό αποκαλύπτουμε σήμερα: Το 1995 το Ε' τμήμα του Συμβουλίου της Επικρατείας συνέρχεται για να δικάσει αίτηση του Δ. Μαρμά, ο οποίος διεκδικεί 11,2 στρέμματα στην περιοχή «Κάτω Πυρναρί-Πυροβολεία» του δήμου Γλυφάδας. Πρόκειται για έκταση που αποτελεί μέρος των 660 στρεμμάτων που διεκδικούν να αποχαρκτηρίσουν οι μεγαλοκαταπατητές. Δικηγόρος του διεκδικητή ο κ. Προκόπης Παυλόπουλος, επιφανές στέλεχος της ΝΔ την εποχή εκείνη και ύστερα από λίγους μήνες βουλευτής Επικρατείας. Τι ζητούσε ο έγκριτος συνταγματολόγος; Να... ξεχάσει το Δημόσιο την έκταση που του ανήκει και να χαρακτηριστεί μη δασική, ώστε να κτιστούν ανεμπόδιστα δεκάδες σπίτια στο «φιλέτο» του βουνού με την τεράστια αξία.

Παρότι ο κ. καθηγητής γνωρίζει άριστα τους νόμους, πρόεδρος του τμήματος του ΣτΕ ήταν ευτυχώς ο γνωστός για τις μάχες του για την προστασία των δασών Μιχάλης Δεκλερής. Έτσι η αίτηση απορρίπτεται με απόφαση που εκδίδεται το 1998. Ο κ. Παυλόπουλος, βουλευτής

της Νέας Δημοκρατίας

ζουν τον κ. Κουρή και δεν είχαν οιαδήποτε επαφή ή συνδιαλλαγή μαζί του».

TO REAL ESTATE ΤΟΥΣ... ΕΝΩΝΕΙ

Τα συμπεράσματα δικά σας. Δεν χρειάζονται σχόλια εκ μέρους μας. Για να πλουτίσετε, όμως, και άλλο τις γνώσεις σας από όσα απίθανα συμβαίνουν επί ΝΔ, αναδημοσιεύουμε όσα ενδιαφέροντα έχει δημοσιεύσει σχετικά το γνωστό blogPress.gr: «Καλεσμένη στο συνέδριο είναι και η κ. Δίκα Αλογοσκούφη, σύζυγος του υπουργού Οικονομίας και ειδική στο Real Estate στη χώρα μας, αν κρίνουμε και από την πλούσια φορολογική της δήλωση. Έχουν κι άλλα κοινά όμως οι δύο τους αυτήν την

περίοδο. Ο Α. Λυκουρέζος είναι δικηγόρος του Θ. Πρινωτάκη της χρηματιστηριακής "Ακρόπολις", που είναι μπλεγμένος άγρια στο σκάνδαλο των ομολόγων, όπως και ο υπουργός Οικονομίας. Πρόσφατα, το θέμα αποκάλυψε ότι ο μεγαλοδικηγόρος είχε συναντήσει τον υπουργό στο υπουργείο για τις αναγκαίες μεσολαβήσεις. Κι ας είναι, φαινομενικά, οι δύο πλευρές "αντίπαλες". Μπορεί να βρεθεί η λύση μέσω των επενδύσεων... real estate;»

Ενδιαφέρον πράγματι το ερώτημα. Προ ολίγων μηνών πάντως, λέγεται ότι είχε ξεσπάσει άγρια διαμάχη μέσα στην κυβέρνηση και κυρίως μεταξύ του υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και του υπουργείου Τουρι-

σμού με αφορμή το θέμα που είχε δημιουργηθεί με τις επιδοτήσεις για την κατασκευή νέων ξενοδοχείων που προωθούσε το πρώτο. Η γαλάζια διαπλοκή επί του προκειμένου ήταν, όπως φαίνεται, μεγάλης έκτασης και για το λόγο αυτό το Μαξίμου διέταξε να θαφτεί όπως όπως το θέμα. Παρόλα αυτά οι διαρροές μιλάνε ακόμα για μεγαλοεπιχειρηματίες και μεγαλοκατασκευαστές που θέλουν να φτιάξουν νέα πολυτελή ξενοδοχεία στη νοτιανατολική περιοχή της Αττικής και συνεργάζονται επαγγελματικά με την κτηματομεσιτική εταιρεία που ανήκει στη σύζυγο του υπουργού Οικονομίας.

Στο τχ. 884 του Αντί είχαμε περιγράψει αναλυτικά μερικές εν-

διαφέρουσες πτυχές του «χορού δισεκατομμυρίων και σκανδάλων στο real estate». Γράφαμε τότε μεταξύ άλλων: «Δεκάδες εκατομμύρια ευρώ ρίχνονται στο μύλο συγκεκριμένων επιχειρηματιών οι οποίοι πρωταγωνιστούν την περίοδο αυτή στην αγορά του real estate. Με αδιαφανείς διαδικασίες, υπόγειες διεργασίες και ατελείωτο «μαύρο» χρήμα παραχωρούνται δημόσια ακίνητα ή γίνονται χαριστικές συμφωνίες με εταιρείες πολλαπλά ευνοημένες και στο παρελθόν. Οι πλέον ισχυροί παίκτες στην αγορά του real estate τη στιγμή αυτή είναι δύο: Η Διεθνής Τεχνική του μεγαλοεργολάβου Μπάμπη Βωβού και η Lamda Development του μεγαλοτραπεζίτη Σπύρου Λάτση».

πλέον τηρεί σιγή ιχθύος, αφού το θέμα είναι «καυτό». Και εδώ δεν χωρά η εξήγηση ότι υπερασπιζόταν τον πελάτη του. Όλοι γνωρίζουν ότι η Αιξωνή είναι δασική έκταση και όποιος προσπαθεί να την κάνει κτήμα του είναι κοινός καταπατητής. Μήπως ο κ. Παυλόπουλος δεν είχε δει τις αεροφωτογραφίες που έδειχναν την προηγούμενη κατάσταση της περιοχής; Βεβαίως και τις είχε δει και όφειλε να αρνηθεί να υπερασπιστεί έναν «κοινό εγκληματία», ειδικά μάλιστα αφού ο νυν υπουργός ήταν βασικό στέλεχος της ΝΔ και στενός συνεργάτης του πρωθυπουργού.

Ο σημερινός υπουργός Εσωτερικών δεν ήταν ένας τυχαίος δικηγόρος για θέματα που αφορούν δασικές εκτάσεις ή άλλα συμφέροντα που έχουν σχέση με ακίνητα. Πρόκειται για τον «εκλεκτό» γνωστών επιχειρηματιών που διεκδικούν ακίνητα-χρυσάφι. Στο παρελθόν έχει υπερασπιστεί μεγάλες καταπατήσεις όπως στην περίπτωση της εταιρείας ΚΙΣΣΟΣ που διεκδικούσε 2.000 στρέμματα στον Χορτιάτη, της Σάνη Α.Ε. στην Χαλκιδική, την υπόθεση με το κτήμα Θων (που έβαλε τελικά στο χέρι ο γνωστός επιχειρηματίας Μπάμπης Βωβός) ή την περίπτωση της μεταφοράς συντελεστή δόμησης για γνωστούς κατασκευαστές που κερδίζουν δισεκατομμύρια. Είναι, τέλος, ο ίδιος που υπερασπίστηκε πρόσφατα με θέρμη την αναθεώρηση του άρθρου 24 για τα δάση -την οποία επιχειρεί να περάσει η κυβέρνηση. Μια διάταξη που θα σημάνει το τέλος για εκατομμύρια στρέμματα δασικών εκτάσεων σε όλη την Ελλάδα. Φαίνεται πραγματικά σαν να είναι ο κ. Παυλόπουλος «κολλημένος» με τα δάση...

Όσο για τους άλλους δικηγόρους; Η ιστορία τους, και με δικόγραφα που έχει το Αντί στα χέρια του, έχει ως εξής: Τον Απρίλιο του 2002 το Β' Τμήμα του ΣτΕ συνέρχεται για να δικάσει αίτηση του 2000 που είχαν καταθέσει οι Κ. Γεωργίου, έμπορος, και Τζων Κωνσταντινίδης, δικηγόρος, κάτοικοι Μ. Βρετανίας. Οι δύο τους -προσφάτως καταδικασθέντες για επιχείρηση παράνομης αγοραπωλησίας της έκτασης των 620 στρεμμάτων στην Αιξωνή- ζητούν να ακυρωθούν παλαιότερες αποφάσεις που τους εμπόδιζαν να αναγνωριστούν τα δικαιώματα κυριότητας επί της ιδιοκτησίας αυτής. Μάλιστα, το 2000, το Μεικτό Γνωμοδοτικό Συμβούλιο, που συστάθηκε με

απόφαση των υπουργείων Οικονομικών και Γεωργίας, είχε αποφανθεί ότι η συγκεκριμένη έκταση, όπως και άλλα 28.000 στρέμματα στην ίδια περιοχή ανήκουν στο Δημόσιο και είναι δάση. Την αίτηση των δύο καταπατητών υπερασπίζεται στο ΣτΕ ο Αλέξανδρος Λυκουρέζος, βουλευτής της ΝΔ (τότε δεν ίσχυε το ασυμβίβαστο). Είναι δηλαδή ο συνήγορος των δύο που επιχειρούν δολίως να αποχαρακτηρίσουν και να αξιοποιήσουν τα οικοπέδα-φιλέτα. Το ΣτΕ με απόφασή του τον Μάιο του 2002 παραπέμπει την αίτηση στο Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών.

Στο Πρωτοδικείο γράφεται ο επίλογος της απίστευτης ιστορίας διαπλοκής μεγαλοκαταπατητών, πολιτικών και διάφορων συμφερόντων. Οι δύο φερόμενοι ως ιδιοκτήτες καταθέτουν αίτηση στις 11/9/2002 ζητώντας και πάλι την «απελευθέρωση» της έκτασης. Δικηγόροι τους είναι τότε ο κ. Ιωάννης Σταμούλης (πρώην ευρωβουλευτής και πρώην νομάρχης Βοιωτίας) και ο κ. Κων. Λιδωρίκης. Ως εκ θαύματος η αίτησή τους δικάζεται μέσα σε λιγότερο από ένα μήνα, στις 8/10/2002. Ποιος «σπρώχνει» την υπόθεση; Η εμπλεκόμενη στο παραδικαστικό κύκλωμα, πρώην ανακρίτρια και φυγόδικη Αντωνία Ηλία. Μάλιστα, πέραν κάθε λογικής, εκδίδει απόφαση υπέρ των καταπατητών και τους επιτρέπει να εγγράψουν το ακίνητο στο υποθηκοφυλακείο. Ευτυχώς, παρεμβαίνει ο νυν εισαγγελέας του Αρείου Πάγου Γ. Σανιδάς και η «ύποπτη» απόφαση της Α. Ηλίας ανατρέπεται.

Αυτό που μένει, όμως, είναι ότι ο Δήμος Γλυφάδας και ο Σύλλογος για την Προστασία του Υμηττού παλεύουν με μια Λερναία Ύδρα, τα κεφάλια της οποίας αγγίζουν τον πολιτικό και δικαστικό χώρο. Άλλωστε, στην «γκρίζα ζώνη» της Γλυφάδας έχουν συμφέροντα και ιδιοκτησίες πολλοί γνωστοί πολιτικοί, επιχειρηματίες, βουλευτές, στελέχη της δημόσιας διοίκησης, ακόμη και κοινωφελή Σωματεία... Γιατί σιωπά σήμερα ο κ. Παυλόπουλος, ενώ η υπόθεση έχει βγει στον αέρα;

ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ ΚΑΤΑΠΑΤΗΣΗΣ

Η ιστορία της καταπάτησης των 620 στρεμμάτων έχει ιστορία... 170 ετών. Μετά την Επανάσταση του 1821, ένας τσιφλικάς αγοράζει γη στους Τράχωνες (Ελληνικό) και μέσα από δαιδαλώδεις

διαδικασίες η έκταση περιέρχεται στα χέρια του Κων. Καραπάνου, βουλευτή και υπουργού στα τέλη του 19ου αιώνα. Η οικογένεια Καραπάνου, εκμεταλλεόμενη και την ισχυρή πολιτική της δύναμη αποκτά ένα... κτήμα 36.000 στρεμμάτων, όχι στους Τράχωνες, αλλά στην περιοχή της Γλυφάδας και οι κατατμήσεις και πωλήσεις συνεχίζονται ανεξέλεγκτες μέχρι τη δεκαετία του 1990. Το 1997 βγαίνει στο φως η συγκλονιστική ιστορία μιας από τις μεγαλύτερες καταπατήσεις στην Ελλάδα, μέρος της οποίας είναι και τα επίμαχα 620 στρέμματα. Τότε, ένας 90χρονος πουλάει αυτή την έκταση σε δύο Κύπριους έναντι της εξευτελιστικής τιμής των 110 εκατ. ευρώ. Η «καρμπινάτη» κομπίνα κινεί το ενδιαφέρον των εισαγγελέων οι οποίοι ασκούν διώξεις στον πωλητή, τους αγοραστές και τη συμβολαιογράφο για κακουργήματα. Οι δύο Κύπριοι, όμως, δεν το βάζουν κάτω και το 1998 επιχειρούν να μετεγγράψουν το ακίνητο στο υποθηκοφυλακείο Παλαιού Φαλήρου. Η υπόθεση κολλάει ξανά, αλλά το 2000 οι «ιδιοκτήτες» επανέρχονται και ζητούν από τον προϊστάμενο της Εισαγγελίας Πρωτοδικών Ι. Σακελλάκο να απελευθερώσει την έκταση. Η εισήγηση του εισαγγελέα είναι καταπέλτης, αφού μετά από έρευνα αποκαλύπτεται ότι ο 90χρονος πούλησε με πλαστά έγγραφα «αέρα», διότι η έκταση ανήκει στα 36.000 στρέμματα δάσους. Μάλιστα, στα 11.000 από αυτά έχει κτιστεί η σημερινή Γλυφάδα!

Ακόμη και όταν το Μεικτό Γνωμοδοτικό Συμβούλιο χαρακτηρίζει τελεσίδικα την έκταση δασική, επομένως δημόσια, οι Κύπριοι προσφεύγουν στο ΣτΕ και στο Πρωτοδικείο, εκεί όπου... συναντούν την Αντωνία Ηλία με τα γνωστά αποτελέσματα. Το πιο εντυπωσιακό της υπόθεσης είναι ότι επτά χρόνια μετά το πόρισμα του Μεικτού Γνωμοδοτικού Συμβουλίου αυτό δεν έχει γίνει αποδεκτό από τα υπουργεία Οικονομικών και Γεωργίας ώστε το Δημόσιο να διεκδικήσει την έκταση. Τι σημαίνει αυτό; Ότι η έκταση τεμαχίζεται, πωλείται με προσύμφωνα, νύκτα χτίζονται δεκάδες αυθαίρετα και η περιοχή βρίσκεται στο έλεος των καταπατητών. «Περίεργες» φωτιές ανάβουν κάθε χρόνο καίγοντας τα 80.000 δέντρα που είχαν φυτευτεί πριν από χρόνια και τεράστια ποσά διακινούνται αφού η αξία της γης στην περιοχή εκτιμάται σε πάνω από 1 εκατ. ευρώ το στρέμμα.

Ο νόμος Βενιζέλου στοιχειώνει τον Τύπο

Ο εκδικητικός, ληστρικός και τυποκτόνος νόμος Βενιζέλου, εξαιτίας του οποίου το Αντί πέρασε πρόσφατα μια μεγάλη περιπέτεια, ήλθε και πάλι στην επικαιρότητα, με αφορμή μια μήνυση που κατέθεσε ο πρόεδρος και διευθύνων σύμβουλος της ΕΡΤ Χρ. Παναγόπουλος σε βάρος της εβδομαδιαίας εφημερίδας *Το Παρόν*, από την οποία αξιώνει αποζημίωση 2.500.000(!) ευρώ, ως αποζημίωση για ένα αποκαλυπτικό δημοσίευσμά της που θεώρησε ότι τον θίγει.

Αναφορικά με αυτό καθαυτό το δημοσίευμα είναι γεγονός ότι η ιστορία της ΕΡΤ, από την εποχή ακόμα της ίδρυσής της, ήταν πάντα μια πικρή ιστορία και ως τέτοια παραμένει μέχρι σήμερα, παρά τις περί του αντιθέτου διακηρύξεις από αρμόδιους και αναρμόδιους περί τα ραδιοτηλεοπτικά πράγματα στη χώρα μας. Η διαπίστωση αυτή, μάλιστα, έχει καταγραφεί και συνεχίζει να καταγράφεται σε πλείστα δημοσιεύματα, που έχουν δει το φως κατά καιρούς σε όλα σχεδόν τα –έντυπα κυρίως– μέσα ενημέρωσης.

Τώρα, γιατί το συγκεκριμένο δημοσίευμα της εν λόγω εφημερίδας ενόχλησε τόσο τον κ. Παναγόπουλο είναι φυσικά προσωπικό του θέμα. Ωστόσο, θα πρέπει να επισημανθεί ότι τα στοιχεία του ρεπορτάζ που δημοσίευσε το *Παρόν* και τα οποία αφορούσαν την αποκάλυψη φαινομένων εκτεταμένης διασπάθισης δημοσίου χρήματος –μην ξεχνάμε ότι στα έσοδα της ΕΡΤ συμμετέχει σύμπας ο ελληνικός λαός, με το χαράτσι που του έχει επιβληθεί διά νόμου– στηρίζονται σε συγκεκριμένες αποδείξεις, που η εφημερίδα παραθέτει αναλυτικά.

Στοιχεία που αφορούν υπέρογκες αμοιβές και κυρίως πρόσθετα «δωράκια» αρκετών εκατοντάδων χιλιάδων ευρώ σε ελάχιστους ανώτερους υπαλλήλους («μπόνους», επειδή απλώς έκαναν τη δουλειά τους, όπως επισημαίνει η εφημερίδα), σε μια περίοδο, μάλιστα, που οι εργαζόμενοι στην ΕΡΤ δημοσιο-

γράφοι, τεχνικοί και το λοιπό προσωπικό εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν τεράστια προβλήματα, και όχι μόνο οικονομικά.

Και δεν είναι μόνο αυτά. Είναι και το θέμα των «περίεργων» αναθέσεων για πανάκριβες, αλλά και για αμφιλεγόμενες έως επικίνδυνες, τηλεοπτικές εκπομπές, ενώ από την άλλη πλευρά το παρεχόμενο πρόγραμμα της δημόσιας τηλεόρασης καθίσταται, για το τηλεοπτικό κοινό, όλο και περισσότερο κακέκτυπο των καναλιών δεύτερης κατηγορίας.

Το σημαντικό, ωστόσο, είναι ότι τον κ. Παναγόπουλο έσπευσε να καλύψει ο προϊστάμενός του υπουργός Προεδρίας Θ. Ρουσόπουλος. Η κάλυψη του υπουρ-

ποίο ζήτησε και πήρε γνωμοδότηση για το αν ο κ. Παναγόπουλος έχει τα προσόντα να παραμείνει στην ΕΡΤ ως αναπληρωτής πρόεδρος, μέχρι τη λήξη και της θητείας –αυτή την εβδομάδα– του Διοικητικού Συμβουλίου της ΕΡΤ, ώστε να προετοιμαστεί κατάλληλα η διαδικασία εκλογής νέου προέδρου.

Να σημειωθεί ότι, τον Δεκέμβριο του 2004, όταν ο κ. Παναγόπουλος ορίστηκε ως πρόεδρος της ΕΡΤ –άραγε, τότε ο κ. Ρουσόπουλος είχε ζητήσει τη γνωμάτευση του ΕΣΡ για την ικανότητα του νέου προέδρου;– ο ίδιος ο υπουργός Προεδρίας, μαζί με τον υπουργό Οικονομικών Γ. Αλογοσκούφη, είχαν προ-

σπαθήσει να «περάσουν» μια κοινή υπουργική απόφαση, με την οποία ο κ. Παναγόπουλος θα έμενε πρόεδρος για μια κανονική πενταετή θητεία, δηλαδή μέχρι το 2009, και όχι για το υπόλοιπο της θητείας του προηγούμενου προέδρου Αγγ. Στάγκου, που έληγε κανονικά τον Απρίλιο του 2007, όπως ορίζει ο νόμος για την περίπτωση ενδιάμεσης αντικατάστασης του προέδρου.

Ευτυχώς, όμως, οι δυο υπουργοί αντιλήφθηκαν τη γκάφα που είχαν κάνει και απέσυραν έγκαιρα την κοινή απόφασή τους.

Σχετικά, πάντως, με τη μήνυση του κ. Παναγόπουλου εναντίον

της εφημερίδας *Το Παρόν*, η οποία θα εκδικαστεί τον ερχόμενο Ιανουάριο, παραμένει ανοιχτό το ηθικό θέμα που προκύπτει, καθώς με αυτήν, εκτός από το ότι απειλεί με στραγγαλισμό την ίδια την έκδοση της εφημερίδας, πλήττει σοβαρά και κάθε έννοια ελευθερίας της δημοσιογραφικής έκφρασης και κυρίως της δημοσιογραφικής έρευνας. Αρχές, δηλαδή, που είναι κατοχυρωμένες από το Σύνταγμα της χώρας και στις οποίες η απάντηση, εκείνων που θεωρούν ότι θίγονται, δεν μπορεί να είναι ούτε η λογοκρισία και η φίμωση των δημοσιογράφων, ούτε ο στραγγαλισμός και η εξόντωση των μέσων στα οποία εργάζονται.

Τ.Κ.Δ.

Το κτίριο της ΕΡΤ στην Αγία Παρασκευή, όπου πολλά συμβαίνουν, αλλά λίγα λέγονται ανοιχτά...

γού μάλιστα δεν αφορούσε μόνο τη μήνυση σε βάρος της εφημερίδας *Το Παρόν*, αλλά και το θέμα που ξέσπασε την περασμένη εβδομάδα από νέο δημοσίευμα της ίδιας εφημερίδας, αλλά και της οικονομικής *Ημερησίας*, σχετικά με την παράνομη παραμονή του κ. Παναγόπουλου στη θέση του προέδρου, καθώς η θητεία του έληξε ήδη τον περασμένο Απρίλιο. Το γεγονός αυτό, βέβαια, καθιστά παράνομες όλες τις αποφάσεις και τις διάφορες διαχειριστικές πράξεις που έκανε στο διάστημα των δυο μηνών που ακολούθησαν μέχρι σήμερα.

Για τον λόγο αυτό άλλωστε, ο ίδιος ο υπουργός Προεδρίας προσέφυγε στο Ραδιοτηλεοπτικό Συμβούλιο, από το

Ο ΤΥΠΟΚΤΟΝΟΣ ΝΟΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΑΝΤΙ

Με αφορμή την πρόσφατη περιπέτειά του, με την εξοντωτική αποζημίωση των 81.000 ευρώ που επιδικάστηκε σε βάρος του, μετά από μήνυση του Βλάση Φρυσίρα (μια περιπέτεια που απείλησε σοβαρά τη συνέχεια της έκδοσής του και η οποία ξεπεράστηκε τελικά χάρη στην αποφασιστική συμπαράσταση των φίλων και των αναγνωστών του), το *Αντί* έστειλε μια επιστολή σε όλα τα μέλη του ελληνικού κοινοβουλίου, ζητώντας τους, μεταξύ άλλων, να εκφράσουν

τη γνώμη τους για τον περίφημο νόμο Βενιζέλου. Ένα νόμο, ο οποίος έχει καταστεί δαμόκλειος σπάθη που επικρέμεται πάνω από τα μέσα ενημέρωσης –κυρίως τα έντυπα–, απειλώντας άμεσα την ίδια την ύπαρξή τους. Από τους 300 βουλευτές, όμως, στην επιστολή του *Αντί* απάντησαν μέχρι στιγμής ορισμένοι των οποίων δημοσιεύουμε τις απαντήσεις στη συνέχεια, με πρώτη την απάντηση του γραφείου Τύπου του ΚΚΕ.

Δικηγορικά γραφεία «εξασκούνται» στην κατασκευή αστικών διεκδικήσεων έναντι του Τύπου

Ο νόμος 1178/81, με τον οποίο το περιοδικό *Αντί* καταδικάστηκε πρόσφατα σε μια βαρύτατη χρηματική αποζημίωση και κινδύνευσε με λουκέτο, αποτελεί άλλη μια χαρακτηριστική περίπτωση των ανελεύθερων και αντιδημοκρατικών νόμων, που σφραγίζουν το πολιτικό μας σύστημα και συνάμα της απέραντης υποκρισίας και διγλωσσίας των βασικών του εκπροσώπων, της ΝΔ και του ΠΑΣΟΚ.

Ο αρχικός νόμος αποτελεί προϊόν της κυβέρνησης της ΝΔ, το φθινόπωρο του 1980 και το σχετικό νομοσχέδιο έφερε τον προσημαστικό τίτλο περί προστασίας της ελευθερίας του Τύπου..! Το ΚΚΕ το είχε καταψηφίσει και καταδικάσει από τότε ρητά και απερίφραστα, ως τυποκτόνο. Οι κομμουνιστές βουλευτές είχαν καταγγείλει δημόσια ότι ο νόμος έρχεται να ικανοποιήσει αξιώσεις και σκοπιμότητες των συγκροτημάτων στο χώρο του Τύπου και, ακόμη, ότι αποτελεί το προοίμιο νέων ανελεύθερων μέτρων, που σχεδιάζονται «εν κρυπτώ». Το ΠΑΣΟΚ είχε διαφωνήσει με το «κατασκευάσμα» της κυβέρνησης της ΝΔ. Το γεγονός αυτό όμως δεν οδήγησε στην κατάργηση του αντιδημοκρατικού αυτού νόμου, όταν, λίγους μήνες αργότερα, κέρδισε τις βουλευτικές εκλογές τον Οκτώβρη του 1981 και ο Αντρέας Παπανδρέου έγινε πρωθυπουργός της χώρας. Αντίθετα, το αντιδημοκρατικό «κατασκευάσμα» της ΝΔ δέχθηκε νέες «βελτιώσεις» επί πρωθυπουργίας Κ. Σημίτη και υπουργίας Β. Βενιζέλου στο

υπουργείο Τύπου και ΜΜΕ, όπως όλοι γνωρίζουμε. Πάντα, βέβαια, στο όνομα της ελευθεροτυπίας, του περιορισμού των καταχρήσεων του Τύπου σε βάρος του πολίτη και της προστασίας του στοιχειώδους δικαιώματος του τελευταίου στην ενημέρωση...!

Στη διάρκεια της χρονικής αυτής περιόδου, τόσο το ΚΚΕ όσο και συλλογικοί φορείς εργαζομένων στα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας έχουν πολλές φορές ζητήσει την κατάργηση της τυποκτόνας αυτής νομοθεσίας, αλλά καμιάς κυβέρνησης μέχρι σήμερα δεν έχει ιδρώσει το αυτί. Προφανώς, έχουν τους δικούς τους λόγους. Εμείς, για μια ακόμη φορά, θέλουμε να καταγγείλουμε ότι μόνο στην προστασία του δικαιώματος στην ενημέρωση δεν στοχεύουν οι τελευταίοι. Το γεγονός δεν γίνεται φανερό μόνον από την πρόσφατη σοβαρή περιπέτεια του *Αντί*, ενός περιοδικού που κυκλοφορεί εδώ και 35 ολόκληρα χρόνια έχοντας μια σημαντική συμβολή στο χώρο της ενημέρωσης. Και άλλα έντυπα έχουν υποστεί τις συνέπειες του αντιδημοκρατικού αυτού νόμου, ενώ οι «παροικούντες την Ιερουσαλήμ» γνωρίζουν ότι μέχρι και δικηγορικά γραφεία «εξασκούνται» στην κατασκευή αστικών διεκδικήσεων έναντι του Τύπου, αναζητώντας ενδιαφερόμενους και αναλαμβάνοντας εργολαβικά τις σχετικές υποθέσεις. Κι όλ' αυτά, ενώ την ίδια στιγμή το δικαίωμα των εργαζομένων, και του λαού γενικότερα, στην ουσιαστική ενημέρωση καταπατείται καθημερινά και συστηματικά από τους ιδιοκτήτες των μεγάλων συγκροτημάτων των ΜΜΕ, από τα λεγόμενα κρατικά ΜΜΕ

και τους κάθε λογής «διαμορφωτές» της κοινής γνώμης. Ας ελπίσουμε, ότι η περιπέτεια του *Αντί* θα αποτελέσει ένα «καμπανάκι κινδύνου» και θα δυναμώσει αποφασιστικά η πάλη των εργαζομένων, πρώτα και κύρια, αυτών στον Τύπο και τα ΜΜΕ, ενάντια στους ανελεύθερους και αντιδημοκρατικούς νόμους, για ουσιαστική ενημέρωση και πληροφόρηση.

Αντώνης Σκυλλάκος
Κοινοβουλευτικός Εκπρόσωπος
του ΚΚΕ

Δεν είχαμε την πολυτέλεια να κλείσει το Αντί

Το πολίτευμα είναι Δημοκρατία, αλλά το καθεστώς ιδιότυπο τηλεοπτικό. Σ' αυτό ακριβώς το ιδιότυπο τηλεοπτικό καθεστώς είναι δυνατόν να παραβιάζονται καθημερινά οι νόμοι και το Σύνταγμα, κυρίως όσον αφορά το άρθρο 15 που προβλέπει την ανάγκη για αντικειμενική και με ίσους όρους ενημέρωση, καθώς και για εκπομπές λόγου, τέχνης και ποιότητας, με σκοπό την πολιτιστική ανάπτυξη της χώρας, χωρίς ουσιαστικά να τιμωρείται κανείς.

Είναι γνωστό ότι για την περίπτωση της ραδιοφωνίας και της τηλεόρασης αρμόδιο ως προς την επιβολή ποινών είναι το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης, οι αποφάσεις του οποίου, όμως, υπόκεινται στον έλεγχο του Συμβουλίου της Επικρατείας. Στο παρελθόν, όταν οι αποφάσεις του ΕΣΡ υπόκεινταν στον έλεγχο του υπουργού Τύπου, οι αποφάσεις για επιβολή προστίμων παρέμεναν κλεισμένες στα συρτάρια των υπουργών. Σήμερα πολύ συχνά ακυρώνονται από το ΣτΕ.

Δεν συμβαίνει, όμως, το ίδιο όσον αφορά τον Τύπο. Εκεί, εξακολουθεί να ισχύει ο νόμος 1178/81, ο οποίος αντικαταστάθηκε από τον νόμο 2243/94, με τον οποίο προβλέπεται ελάχιστη αποζημίωση 10 εκ. δρχ. λόγω ηθικής βλάβης για δημοσιεύματα που έπληξαν την τιμή και την υπόληψη τρίτων!

Ετσι, είναι δυνατόν να επιβάλλεται, δια της λεγόμενης ενημερωδιασκέδασης, η εναλλακτική και η επιλεκτική ενημέρωση, με τον λαό να παραμένει ουσιαστικά στο σκοτάδι, χωρίς να πληροφορείται εκείνες τις ειδήσεις που μπορεί να βελτιώσουν τη ζωή του. Είναι δυνατόν να βλέπεται η ψυχική υγεία και το πνευματικό επίπεδο του συνόλου του πληθυσμού, που υποχρεώνεται να διασκεδάσει ακόμη και παρακολουθώντας πού θα αφοδεύσει μια τηλεοπτική αγελάδα. Αλλά, διάφορα μεμονωμένα πρόσωπα, πολλά από τα οποία κατέχουν δημόσιο αξίωμα –άρα πρέπει να υπόκεινται στην κριτική, ακόμη και στην πιο σκληρή– εμφανίζονται εξαιρετικά προστατευμένα.

Πιστεύω ότι ο συγκεκριμένος νόμος δεν δρα απλώς εναντίον της ελευθερίας του Τύπου. Συμβάλλει και στην προληπτική λογοκρισία. Ο φόβος της επιβολής εξοντωτικών προστίμων αποτρέπει τους δημοσιογράφους από το να προχωρήσουν σε αποκαλύψεις ή κριτική, ενώ σε πολλές περιπτώσεις είναι δυνατόν ακόμη και να χάσουν τη δουλειά τους, αν κάποιος εκδότης τους θεωρήσει επικίνδυνους για την τσέπη του.

Εξακολουθώ να πιστεύω πως «η δημοσιογραφία υπάρχει για να λέει περισσότερα και όχι λιγότερα» και θεωρώ κορυφαία τη ρήση του Μάγερ «Η δημοσίευσις είναι ψυχή της Δικαιοσύνης». Αν και από τη δημοσιογραφία πέρασα στην πολιτική, δεν έπαψα να συμφωνώ με τη γνώμη του Τόμας Τζέφερσον «η βάση της κυβέρνησης είναι η γνώμη του λαού, όπως τη διαμορφώνουν τα Μέσα Ενημέρωσης. Αν μου ζητούσαν να επιλέξω ανάμεσα σε κυβέρνηση χωρίς εφημερίδες ή εφημερίδες χωρίς κυβέρνηση, θα επέλεγα το δεύτερο».

Από τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό ότι στο πλευρό του Αντί και του εκδότη του Χρήστου Παπουτσάκη στάθηκα όχι μόνο λόγω συναδελφικής αλληλεγγύης και οικογενειακής φιλίας, αλλά επειδή πιστεύω ότι η αποστολή του Τύπου είναι τόσο ιερή, ώστε να του συγχωρού-

νται και κάποιες υπερβολές. Αλλωστε, θεωρώ ότι οι νόμοι περί συκοφαντικής δυσφήμισης αρκούν για να αίρονται οι αδικίες και οι βλάβες και επιμένω πως η τιμή και η υπόληψη δεν αποτιμώνται σε δραχμές ή σε ευρώ.

Επιπλέον, θεωρώ πολύ σοβαρότερη τη βλάβη που προκαλείται στο λαό από τη συστηματική παραπληροφόρηση. Σε μια χώρα όπου την ώρα που γίνονταν εκλογές βίας και νοθείας στη Χειμάρρα, οι Έλληνες πληροφορούνταν τα πάντα για τα κολάρα που θα φορούσαν οι σκύλοι στους Ολυμπιακούς Αγώνες, δεν νομίζω ότι έχουμε την πολυτέλεια να κλείνουμε σοβαρά έντυπα γνώμης όπως το Αντί.

Σοφία Βούλτεψη

Δημοσιογράφος, Βουλευτής Β' Αθηνών, Αναπληρωτής Γραμματέας της Κ.Ο. της ΝΔ, Γραμματέας της Επιτροπής Εξωτερικών και Άμυνας.

Μόνη λύση είναι η κατάργηση του νόμου

Με αφορμή το ζήτημα που έχει προκύψει με την αγωγή που έχει ασκηθεί σε βάρος του περιοδικού Αντί, θέλω να επαναλάβω την πάγια θέση μας ενάντια στο νόμο με βάση τον οποίο έγινε η αγωγή και ο οποίος επιτρέπει να επιβάλλονται εξοντωτικά πρόστιμα.

Το γεγονός ότι ο συγκεκριμένος νόμος επιτρέπει διώξεις που, όπως αποδεικνύεται, απειλούν ακόμη και τη βιωσιμότητα ενός περιοδικού –στην προκειμένη περίπτωση του Αντί– επιβεβαιώνει το χαρακτηρισμό του ως τυποκτόνου.

Ακριβώς γι' αυτό, η μόνη λύση είναι η κατάργησή του, όπως πολλές φορές έχουμε ζητήσει και στη Βουλή.

Γιάννης Δραγασάκης
Βουλευτής Β' Αθηνών

Θα είμαι πάντα δίπλα σας

Έλαβα το τχ. 891 του περιοδικού και με χαρά διάβασα ότι η περιπέτειά σας έλαβε αίσιο τέλος με τη βοήθεια των αναγνωστών και φίλων του περιοδικού σας.

Θα ήθελα να σας ενημερώσω ότι είμαι εκ πεποιθήσεως αντίθετος –ήμουν άλλωστε στη μάχιμη δημοσιογραφία για πάνω από 35 χρόνια– με κάθε νόμο που μπορεί να υπονομεύσει την ελευθεροτυπία και την ελευθερία γνώμης που εκφράζεται από τα έντυπα, περιοδικά και

εφημερίδες, με την προϋπόθεση βέβαια και τα έντυπα να σέβονται και να διαχειρίζονται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο την ελευθερία γνώμης που τους αναγνωρίζεται από το Σύνταγμα της χώρας μας.

Σας βεβαιώ ότι θα είμαι πάντα δίπλα σας και δίπλα σε κάθε έντυπο που πραγματικά υπερασπίζεται την ελευθεροτυπία χωρίς δεσμεύσεις και σκοπιμότητες.

Δημήτρης Κωνσταντάρας
Δημοσιογράφος, Βουλευτής ΝΔ

Πρέπει πριν από την αστική αξίωση να υπάρξει τελεσίδικα η ποινική καταδίκη

Από πολύ καιρό η θέση μου για το μέγιστο θέμα, που σας και μας απασχολεί, είναι γνωστή και δημόσια διατυπωμένη.

Για να διαφυλαχθεί η ελευθεροτυπία και να προστατευθεί το δικαίωμα του δημοσιογράφου να κρίνει και να επικρίνει δημόσια πρόσωπα που ασκούν εξουσία, θα πρέπει, πριν από την οποιαδήποτε αστική αξίωση, να υπάρξει τελεσίδικα η ποινική καταδίκη του όποιου παρανόμησε.

Έτσι μόνο θα προστατευθεί και ο δημοσιογράφος και το έντυπο και η ελευθεροτυπία.

Γιάννης Δημαράς
Δημοσιογράφος, Βουλευτής Β' Αθηνών ΠΑΣΟΚ

Και το απίθανο!

Δεν είναι θετικό σημάδι ζωντανού, δημοκρατικού και ενίοτε ερεθιστικού δημόσιου διαλόγου η δικαστική επιμονή ενός πολιτιστικού θεσμού να επιφέρει οικονομική ασφυξία σε ένα ιστορικό πολιτικό έντυπο που καταξιώθηκε στην ελληνική κοινωνία ακριβώς γιατί υπήρξε «αυθάδες» στον σκοταδισμό της χούντας.

Εύχομαι η απαίτηση αποζημίωσης να αποσυρθεί και να γίνει μια δημόσια συμφιλίωση οργανώνοντας μια αναδρομική έκθεση του περιοδικού Αντί στο Μουσείο Φρουσίρα.

Με φιλικούς χαιρετισμούς
Νίκος Χριστοδουλάκης

Με αυτήν την ιδέα-πρόταση του φίλου Ν. Χριστοδουλάκη σκανδαλιζόμαστε για ένα σχόλιο αλλά δεν το διατυπώνουμε!

Ιδανικοί αυτόχειρες στο Μαξίμου

του Βασίλη Μπόνιου

Μπορεί ένα κανάλι που 'χει σημαία του τον Γρηγόρη Αρναούτογλου, να υπαγορεύει πολιτική και να πατρωνάει τις πολιτικές εξελίξεις; Είναι λογικό ένας σοβαρός πρωθυπουργός να αντιμετωπίζει με δέος τις τηλεοράσεις, αυτά τα έλη της παρακμής, που επιδίδουν τη διαρκή αιχμαλωσία του Μαξίμου, ανεξάρτητα από τους ενοίκους του; Ο διάχυτος φόβος των κυβερνώντων ειδικά για τα τηλεμίντια, μόνο με ιατρικούς όρους θα μπορούσε να εξηγηθεί. Στη σφαίρα της ψυχοθεραπείας ανήκει η αντιμετώπισή του, όπως και η πρόληψή του. Η ανυπαρξία ισχυρών προσωπικοτήτων στο Μέγαρο Μαξίμου, προσδίδει μεταφυσική διάσταση στην ισχύ των μίντια και των ιδιοκτητών τους επιχειρηματιών.

Ας υποθέσουμε πως ένα μεσημέρι -αύριο, μεθαύριο- οι κ.κ. Λαμπράκης, Μπόμπολας και Βαρδινογιάννης περνάνε το κατώφλι του Μεγάρου Μαξίμου μετά από ραντεβού που έχουν ζητήσει οι ίδιοι. Ο Γιάννης Αγγέλου, αφού τους τρατάρει γλυκό του κουταλιού, τους οδηγεί στο πρωθυπουργικό γραφείο. Χωρίς πολλά πολλά οι τρεις τους μπαίνουν στο ψητό κι απαιτούν από τον Καραμανλή να κάνει τις εκλογές το γρηγορότερο, άλλωστε η πίεση του Mega για διεξαγωγή πρόωρων εκλογών είναι κάτι παραπάνω από προφανές. Ο πρωθυπουργός που τον εξέλεξαν κάποια εκατομμύρια Έλληνες έπρεπε στο καπάκι να τους πει:

-Ποιοι είστε εσείς, βρε μάγκες, και ποιος σας έδωσε το δικαίωμα και την δύναμη να επιβάλλεται την άποψή σας στον πρωθυπουργό της χώρας; Εσείς, κ. Μπόμπολα, που ανδρωθήκατε από τα δημόσια έργα και τις ευνοϊκές αναθέσεις; Εσείς, κ. Λαμπράκη, που έχετε διαχρονικά το Υπουργείο Πολιτισμού για αρωγό σας; Ή μήπως εσείς, κ.

Βαρδινογιάννη, με την *Espresso* και το νεανικό δελτίο του Στάρ τσάνελε; Τους χαιρετισμούς μου στην κ. Έμυ Λιβανίου.

Σε αυτό το σημείο ο πρωθυπουργός μιας σοβαρής χώρας με σοβαρή κυβέρνηση θα τους χτυπούσε το χέρι φιλικά στη πλάτη και θα τους ξεπροβόδιζε ως την έξοδο. Φυσικά δεν περιμένει κανείς από τον σημερινό πρωθυπουργό να έχει παρόμοια αντίδραση. Έστω κι αν επιχειρήσει πολλές φορές μπροστά στον καθρέφτη να υποδυθεί αυτό το ρόλο -σε κάποιο αυτοσχέδιο μονόπρακτο- βάζοντας τον εαυτό του στη θέση του Ποπάι μετά από κατανάλωση μεγάλης ποσότητας σπανακιού. Το πρόβλημα του πρωθυπουργού είναι η μοναξιά του. Ο Καραμανλής διαπιστώνει καθημερινά ότι δεν διαθέτει δικούς του ανθρώπους στην κυβέρνηση. Οι πιο πολλοί από τους υπουργούς έχουν ενταχθεί σε ομπρέλες συμφερόντων και το τελευταίο που τους ενδιαφέρει είναι η επανίδρυση του κράτους. Ο προσωπικός και ο οικογενειακός πλουτισμός σε συνδυασμό με την επανεκλογή τους είναι το ζητούμενο. Όσο για τα γαλάζια στελέχη της υπόθεσης των ομολόγων καλύτερη περιγραφή τους από την σκηνή του αυνανισμού με υπόκρουση τον Εθνικό Ύμνο στο ArtAthina δεν μπορεί να υπάρξει. Η κόρη του κ. Στεφανή αξίζει κρατικό βραβείο γιατί κατάφερε ν' αποδώσει με τον καλύτερο τρόπο τη σημερινή -εδώ και 30 χρόνια- Ελλάδα.

Ακόμη και η κρατική τηλεόραση παρουσιάζει μια αστεία εικόνα. Όταν δεν επιστρατεύεται για τις ανάγκες μιας γαλάζιας υπερπαραγωγής στην Ωκεανία φιλοξενεί ανελλιπώς το πολιτικό εκτόπισμα του Άκη Τσοχατζόπουλου, ειδικά στην εκπομπή των Λυριτζή - Οικονόμου, όπου ο Άκης είναι κάτι παραπάνω από «ειδικός συνεργάτης».

Η κυβέρνηση Καραμανλή πέρασε τον πρώτο χρόνο της θητείας της λουφάροντας με το άλλοθι των Ολυμπιακών Αγώνων. Προφανώς σ' αυτό το διάστημα κάτι παρέες σαν κι αυτές του Λονδίνου αναζητούσαν τρόπους για τη μεγάλη αρπαχτή μετά από 20 χρόνια στέρησης και πράσινης λεηλασίας. Έτσι από το πουθενά κι ενώ ο τηλεθεατής παρακολουθούσε το διεισδυτικά αφαιρετικό βλέμμα του Δημήτρη Σιούφα και κόντευε να τον πάρει ο ύπνος -κρυφαλχημιστής ο Δημητράκης-, οι γαλάζιοι έφηβοι των βορείων προαστίων που όργωναν κάποτε την παραλιακή με τα 4x4 για να κάνουν αντίσταση στη δικτατορία των πασόκων, με το που έγιναν εξουσία άρχισαν να εκπαιδεύονται σαν «συμμορίες των 13» στην ίδια τέχνη: της υπεξαίρεσης του δημοσίου χρήματος. Οι καλές σπουδές στα κορυφαία κολέγια του πλανήτη, οι φοιτητικές γνωριμίες και η πλάτη της εξουσίας θα τους επέτρεπε να βουτήξουν εύκολα στο μέλι. Σ' αυτό βοηθάει και η διάχυτη αίσθηση ότι ο πρωθυπουργός της χώρας περισσότερο αγχώνεται να βρίσκεται στο πλευρό της νεαρής συζύγου του στη Ραφήνα, παρά να επανιδρύει τη χώρα. Ανάμεσα στη Νατάσσα και τους Ζαγορίτη - Μανώλη, είναι λογικό να επιλέγει τη γοητευτική σύζυγό του από τα «κολλημένα» στελέχη του κόμματός του. Μόνο που δεν του έβαλε κανείς το πιστόλι στο κρόταφο για να γίνει πρωθυπουργός. Ή μήπως;

Δικαίωση για την Ανοιχτή Πόλη και τη δεοντολογία

Στις 21 Οκτωβρίου του 2006, πέντε ημέρες μετά τον α' γύρο των πρόσφατων Δημοτικών Εκλογών, η εφημερίδα *Ο Κόσμος του Επενδυτή* κυκλοφόρησε με πηχυαίο πρωτοσέλιδο τίτλο «Αλέξης Τσίπρας: Θέλω να ενώσω την Αριστερά» και τρίστηλη φωτογραφία του υποψηφίου δημάρχου της *Ανοιχτής Πόλης* στην Αθήνα. Ο τίτλος της εφημερίδας «υποστηριζόταν» στο εσωτερικό της εφημερίδας από δισέλιδη συνέντευξη του Αλέξη Τσίπρα, της οποίας εμφανιζόμουν ως συντάκτης. Και πράγματι είχα κάνει αυτή τη συνέντευξη. Με τη διαφορά ότι η διεύθυνση της εφημερίδας είχε προσθέσει αυθαίρετα μία ερώτηση και την είχε απαντήσει μόνη της. Ο τίτλος της εφημερίδας «προέκυπτε» από αυτή τη φανταστική ερωταπόκριση, η οποία ουδέποτε υπήρξε οπουδήποτε αλλού εκτός από τα κεφάλια της διεύθυνσης του *Επενδυτή*.

Ακολούθησε εύλογη καταγγελία της *Ανοιχτής Πόλης* ενάντια στην εφημερίδα, προσωπικό μου αίτημα στη διεύθυνση του *Επενδυτή* να υπάρξει διευκρίνιση ότι ουδέποτε παρέδωσα το επίμαχο κείμενο ή συναίνεσα στο να γραφτεί και, μετά την απόρριψή του, προσφυγή μου στην ΕΣΗΕΑ, προκειμένου να προστατευθεί το δημοσιογραφικό μου κύρος. Η προσφυγή αυτή υπήρξε και η αιτιολόγηση της απόλυσής μου από τον διευθυντή του *Επενδυτή* Νίκο Φελέκη. Πριν απολυθώ, είχα ξεκαθαρίσει στην *Ανοιχτή Πόλη* ότι θα συνηγορήσω υπέρ της σε περίπτωση προσφυγής της εναντίον του *Επενδυτή*, παρότι τα στελέχη της –προς μεγάλη τους τιμή– είχαν προθυμοποιηθεί να κρατήσουν χαμηλούς τόνους προκειμένου να μην χάσω τη δουλειά μου. Την ίδια στιγμή, πληροφορήθηκα ότι ο διευθυντής σύνταξης του *Επενδυτή* και βασικός υπεύθυνος της διαστρέβλωσης Α. Καψαμπέλης προσπαθούσε –ανεπιτυχώς– να στρέψει την *Ανοιχτή Πόλη* εναντίον μου.

Το Πρωτοβάθμιο Πειθαρχικό Συμ-

βούλιο της ΕΣΗΕΑ κάλεσε σε απολογία για όλα τα παραπάνω τον διευθυντή της εφημερίδας Ν. Φελέκη, τον διευθυντή σύνταξης Α. Καψαμπέλη και τον υπογράφοντα. Στις 5 Ιουνίου 2007 εξέδωσε την απόφασή του, η οποία υπήρξε ομόφωνα αθωωτική για την περίπτωση μου. Όσο για τους κ. Φελέκη και Καψαμπέλη, διεγράφησαν για 2 χρόνια από τα μητρώα της ΕΣΗΕΑ. Μεταξύ άλλων, η απόφαση αναφέρει:

«*Η δημοσιογραφική δεοντολογία παραβιάστηκε κατάφωρα με την αυθαίρετη προσθήκη ερώτησης και απάντησης με σκοπό την εξαγωγή πρωτοσέλιδου τίτλου.*

Εκτός αυτού οι εγκαλούμενοι Ν. Φελέκης και Α. Καψαμπέλης:

- *Αρνήθηκαν να αφαιρέσουν την επίμαχη ερώτηση και απάντηση, παρά τις διαμαρτυρίες των εκπροσώπων της παράταξης Ανοιχτή Πόλη.*

- *Πίεσαν αφόρητα τον συντάκτη της συνέντευξης να δεχθεί και να στηρίξει την προσθήκη και τον προαποφασισμένο τίτλο και επειδή αυτός αρνήθηκε να συνεργήσει, καταγγέλλοντας το γεγονός, τον απέλυσαν.*

[...]

- *Να υπογραμμιστεί ότι η στάση του νεαρού συντάκτη της συνέντευξης, συν. Γιάννη Ανδρουλιδάκη, ήταν δεοντολογικά άψογη. Αυτός και μόνο ο νεαρός συντάκτης κράτησε στη συγκεκριμένη περίπτωση ψηλά το επίπεδο της δημοσιογραφικής δεοντολογίας, χάνοντας τελικά και τη δουλειά του».*

Η απόφαση αυτή του ΠΠΣ αποτελεί μια πεντακάθαρη ηθική δικαίωση για μένα και μια επιβεβαίωση ότι καμία προσπάθεια υπεράσπισης της δεοντολογίας και της εντιμότητας δεν πάει χαμένη, οποιοδήποτε και αν είναι το κόστος. Θέλω να πιστεύω ότι θα αποτελέσει επίσης και ένα εμπόδιο σε μελλοντικές διαθέσεις εκδοτών να καταφεύγουν σε αντίστοιχες «δημοσιογραφικές» πρακτικές και θα ενθαρρύνει τους δημοσιογράφους να μην τις ανέχονται. Η δημοσιογραφική δεοντολογία κυλιέται στη λάσπη μόνο όταν εμείς οι ίδιοι το ανεχόμαστε και συναινούμε σε αυτό.

Θέλω τέλος να ευχαριστήσω την παράταξη *Ανοιχτή Πόλη* και τον Αλέξη Τσίπρα για την ηθική στήριξή τους όλο αυτό το διάστημα, καθώς και για τη διαθεσιμότητά τους να καταθέσουν τα πραγματικά γεγονότα ενώπιον του ΠΠΣ της ΕΣΗΕΑ, όπως επίσης –και κυρίως– το πλήθος των συναδέλφων μου και τη συνδικαλιστική εκπροσώπηση της εφημερίδας, για την ηθική και πρακτική συμπαράσταση και αλληλεγγύη που μου προσέφεραν. Η αλληλεγγύη αυτή, περισσότερο από οτιδήποτε άλλο, με κάνει να πιστεύω ότι το στοίχημα της ουσιαστικής ανεξαρτησίας και ελευθερίας της δημοσιογραφίας, όχι μόνο δεν έχει χαθεί, αλλά υπάρχουν και αξιόλογες προοπτικές να κερδηθεί αποφασιστικά στο μέλλον.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΑΝΔΡΟΥΛΙΔΑΚΗΣ

ΑΠΟΛΥΣΗ ΓΙΑ... ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΜΟ ΣΤΗ ΝΕΑ ΚΡΗΤΗ

Νέα επίδειξη εργοδοτικής αυθαιρεσίας είχαμε αμέσως μετά τις εκλογές των Ενώσεων Συντακτών, αυτή τη φορά, δυστυχώς, από την Κρήτη. Ο δημοσιογράφος Κώστας Βασιλάκης απολύθηκε από την εφημερίδα *Νέα Κρήτη* με την πρωτοφανή και κατάπτυστη αιτιολογία ότι δραστηριοποιείται συνδικαλιστικά και μάλιστα εξελέγη και αντιπρόσωπος της ΕΣΗΕ Πελοποννήσου – Ηπείρου και Νήσων στην ΠΟΕΣΥ. Είναι πλέον προφανές ότι το μέτρο έχει χαθεί από τους εκδότες στον χώρο του Τύπου και στοιχειώδη δικαιώματα καταπατούνται. Να δούμε ποια θα είναι η συνδικαλιστική αντίδραση σε μια τέτοια αυθαιρεσία που παραπέμπει σε πρακτικές της εποχής του Μεταξά.

Η ασυλία των πρυτάνεων

Το Αντί σε ανύποπτη στιγμή, όταν ελάχιστοι στο ίδιο το Πάντειο Πανεπιστήμιο τολμούσαν να ορθώσουν τη φωνή τους, είχε αναδείξει το «Σύστημα Κώνστα», μέσα από τον βίο και την πολιτεία του στο πολιτικό και στο πανεπιστημιακό σκηνικό, από την εποχή της Χούντας μέχρι τις μετακινήσεις του στο ΚΚΕ εσωτερικού, στο ΠΑΣΟΚ, στη Νέα Δημοκρατία.

Ποιος δεν θυμάται, άραγε, ότι το «Σύστημα Κώνστα» είχε προκαλέσει την οργή γνωστού τότε σκηνοθέτη-παραγωγού, ο οποίος ανήγγειλε τη δημιουργία σιριαλ με θέμα «Ο κύριος Πρύτανης», με αφορμή την εμπειρία του στο Πάντειο; Είχαμε παρακολουθήσει τους εκβιασμούς, τις απειλές για τη ζωή του παραγωγού («θα σε βρουν σε χαντάκι», τον διαβεβαίωνε εν ενεργεία καθηγητής του Παντείου, για λογαριασμό του κυρίου πρύτανη, «εάν το πραγματοποιήσεις») και τις αβελτηρίες που οδήγησαν στη ματαίωσή του.

Το «Σύστημα Κώνστα» υπήρξε πολυεπίπεδο: αργομισθίες στις φοιτητικές παρατάξεις, απόδοση της Φοιτητικής Εστίας σ' αυτές με αντάλλαγμα τη συνηνοχή τους, λογοκρισία των καθηγητών, παρακολουθήσεις, πλαστογραφίες, διώξεις, απειλές, συκοφαντίες αντιπάλων δια του Τύπου ή μη κ.ά.

Μόλις ανακοινώθηκαν οι ποινές, μια απίθανη συγχορδία «ειδικών» και επωνύμων της πολιτικής και πνευματικής ζωής του τόπου, για να αποπροσανατολίσουν τον κόσμο, μετέθεσαν το επίκε-

ντρο του προβλήματος από το αδιαμφισβήτητο γεγονός της λεηλασίας στην αυστηρότητα του δικαστηρίου. Κάνοντας από αυτούς δεν στάθηκε στην ιδιαιτερότητα του σκανδάλου: Μεγαλοσχήμενες καθηγητές που τιμήθηκαν με το ανώτατο πανεπιστημιακό αξίωμα του πρύτανη έστησαν μια ολόκληρη μηχανή λεηλασίας της υλικής και ανθρώπινης βάσης του Πανεπιστημίου. Ο ίδιος ο πρύτανης Δημ. Κώνστας ευνοήθηκε από την κυβέρνηση Σημίτη με το αξίωμα του υπηρεσιακού υπουργού Τύπου, του πρέσβη επί τιμή και άλλα.

Οι πρωταίτιοι του σκανδάλου ισχυρίστηκαν ότι δεν έκλεψαν, δεν γνώριζαν. Μα αυτό θα ίσχυε αν επρόκειτο για ένα μεμονωμένο περιστατικό. Μια λεηλασία τέτοιας έκτασης, όχι μόνο δεν περνάει απαρατήρητη, αλλά και προϋποθέτει τη συνέργεια, για να μην πω το στήσιμό της, από την κορυφή. Ιδίως σε ένα μικρό πανεπιστημιακό ίδρυμα όπως το Πάντειο. Αν μη τι άλλο, έλειψε στους δράστες η ελάχιστη γενναιότητα και επιχείρησαν να τα φορτώσουν όλα στους δύστυχους υπαλλήλους.

Ας μας πουν οι αυτόκλητοι υπερασπι-

στές των καταδικασθέντων πόσοι από αυτούς και πόσες φορές συνέφαγαν με τους δράστες σε πολυτελή εστιατόρια (όπως το αγαπημένο εστιατόριο του κυρίου Κώνστα, το «Κόνα Κάι») και αλλού ή ωφελήθηκαν από διάφορες εκδηλώσεις (φιλοξενία δημοσιογράφων, πολιτικών κ.ά. σε πολυτελή ξενοδοχεία της Κέρκυρας ή της Νέας Υόρκης «δημοσία δαπάνη» κ.λπ.).

Οι ποινές που επέβαλε το δικαστήριο στους δράστες ήταν όντως εξοντωτικές; Με εξαίρεση ίσως αυτή του προϊσταμένου του λογιστηρίου που πλήρωσε τη σιωπή του, ήταν, θα λέγαμε, ήπιες. Δεν θα σταθούμε στο ερώτημα που κυκλοφορεί μεταξύ των εχόντων γνώση στο Πάντειο που ισχυρίζονται ότι οι κλοπές ξεπερνούν τελικά τα 20.000.000 ευρώ (και όχι τα 3 εκατ. ευρώ του κατηγορητηρίου) και απλώς δεν έφθασε ο έλεγχος στα χρόνια της πρυτανείας Κώνστα. Στο Πάντειο, εκείνο που επισημαίνεται είναι ότι στις ποινές που επιβλήθηκαν στους δράστες δεν υπολογίσθηκε ασφαλώς η ηθική έκπτωση, η απαξία, ο διασυρμός του Παντείου και βέβαια ο ανθρώπινος πό-

νος. Μπορεί να αγνοηθεί ότι χάθηκαν ανθρώπινες ζωές; Ο πρύτανης και ένας από τους αντιπρυτάνεις πέθαναν μετά από άγριο ξυλοδαρμό «αγνώστων». Να αγνοήσουμε λοιπόν την ειδική βαρύτητα που κατέχει ο «καθηγητής» στην κοινωνία; Δεν είναι αυτός που διαπαιδαγωγεί με τη γνώση και το παράδειγμά της την αυριανή ηγεσία του τόπου; Τι θα διδαχθεί ο νέος πολίτης από το παράδειγμα του δασκάλου του και πώς θα έκρινε, άραγε, την «επιείκεια» της δικαιοσύνης απέναντι σε ένα ηθικά κραυγαλέο έγκλημα; Μπορεί, λοιπόν, να συγκριθεί το ίδιο έγκλημα, όταν δράστες του είναι ο πρύτανης ενός ΑΕΙ και ένας κοινός πολίτης; Δικαιούμαστε, λοιπόν, να υποθέσουμε ότι η όψιμη ευαισθησία των επωνύμων –αυτών που συντάχθηκαν στη διάρκεια της δίκης, ως μάρτυρες υπεράσπισης, με τους κατηγορούμενους και στη συνέχεια διέρρηξαν τα ιμάτιά τους για την αυστηρότητα της ποινής– σχετίζε-

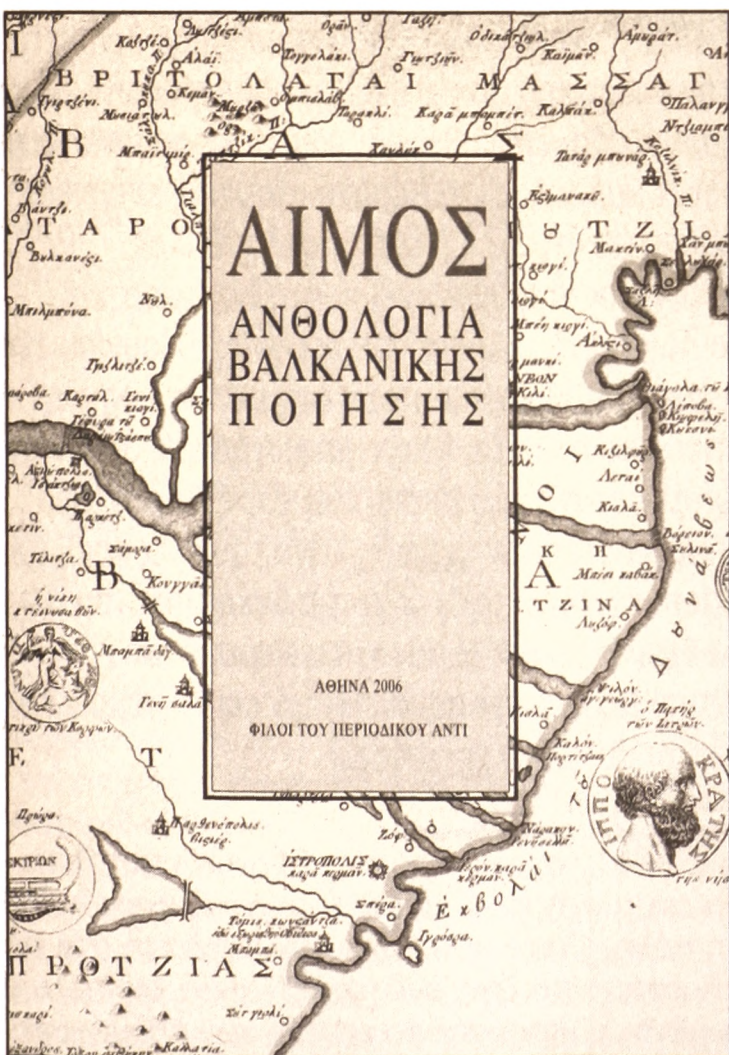
ται με το ότι έχουν κάτι να φοβηθούν ή να κρύψουν;

Το μήνυμα της δικαστικής απόφασης έχει συγκεκριμένους αποδέκτες: όλη την πανεπιστημιακή κοινότητα, όλους αυτούς που θεωρούν ότι οι πρυτάνεις και οι καθηγητές περιβάλλονται με ασυλία ή προστρέχουν πρόθυμα να συμπράξουν στη διαφθορά. Τις φοιτητικές παρατάξεις και συνεπώς τα κόμματα που έχουν βαριά την ευθύνη για τη συναλλαγή, τη διαπλοκή και τη διαφθορά στα πανεπιστήμια. Όλες οι παρατάξεις στο Πάντειο είχαν εξαγορασθεί από τους πρυτάνεις και συμπεριφέρονταν σαν πραιτοριανοί τους. Δεν ήταν απέναντι στο σκάνδαλο, ήταν βαθιά μέσα στο σύστημα της διαφθοράς που μικρό μόνο μέρος της αποκαλύφθηκε με την πρόσφατη δίκη. Και είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε ότι αυτοί ανέλαβαν συχνά το έργο του προπηλακισμού των καθηγητών που αποτολούσαν να διατηρούν με τον έναν ή τον

άλλο τρόπο το ζήτημα του τρόπου διοίκησης του πανεπιστημίου ανοιχτό.

Πήραν, άραγε, το μάθημά τους οι καθηγητές και οι παρατάξεις; Αμφιβάλλουμε. Είναι τυχαίο ότι μέχρι τώρα οι καταδικασθέντες δεν έχουν τεθεί σε αργία, ενώ η παρούσα πρυτανεία και η σύγκλητος, από κοινού με τις φοιτητικές παρατάξεις, τους περιέβαλαν με τη στοργική προστασία τους; Την ίδια στιγμή που τους εμπλεκόμενους υπάλληλους τους έθετε σε διαθεσιμότητα ή τους απέλυε, τους πρυτάνεις τους διατηρούσε στην ενέργεια σαν να μην είχε συμβεί τίποτε. Προκαλούσαν λοιπόν με την παρουσία τους στις αίθουσες διδασκαλίας ή τους κάλυπταν με αργομισθία, χωρίς να διδάσκουν, αφού όφειλαν να βρίσκονται στις αίθουσες του δικαστηρίου; Ο εισαγγελέας το γνωρίζει αυτό; Και αν ναι, τι κάνει; Δεν οφείλει να διερευνήσει και αυτήν την όζουσα υπόθεση;

Χ.Γ.Π.

ΕΝΑ ΔΩΡΟ ΓΙΑ ΣΑΣ

ΕΝΑ ΔΩΡΟ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΦΙΛΟΥΣ ΣΑΣ

Η ποιητική ανθολογία *Αίμος* συγκεντρώνει τους σημαντικότερους ποιητές από την Αλβανία, τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, τη Βουλγαρία, την Ελλάδα, την π.Γ.Δ. της Μακεδονίας, τη Ρουμανία, τη Σερβία και το Μαυροβούνιο, χώρες οι οποίες συγκροτούν το μεγαλύτερο μέρος της ενότητας που οραματίστηκε ο Ρήγας. Αποσπάσματα από τον «Θούριο» του Ρήγα δημοσιεύονται στον τόμο και επίσης το «Τραγούδι του νεκρού αδελφού», στις παραλλαγές που υπάρχουν σε όλες τις γλώσσες των βαλκανικών λαών. Παράλληλα, σε κάθε μία από τις επτά ενότητες περιλαμβάνεται συνοπτική εισαγωγή της λογοτεχνικής ιστορίας της περιόδου και ένα χρονολόγιο των κυριότερων ιστορικών γεγονότων κάθε χώρας κατά τον 19ο και 20ό αιώνα.

Κυκλοφόρησε ήδη ο τόμος στην αλβανική και την βουλγαρική γλώσσα και σε δεύτερη έκδοση στην ελληνική γλώσσα.

ΑΙΜΟΣ

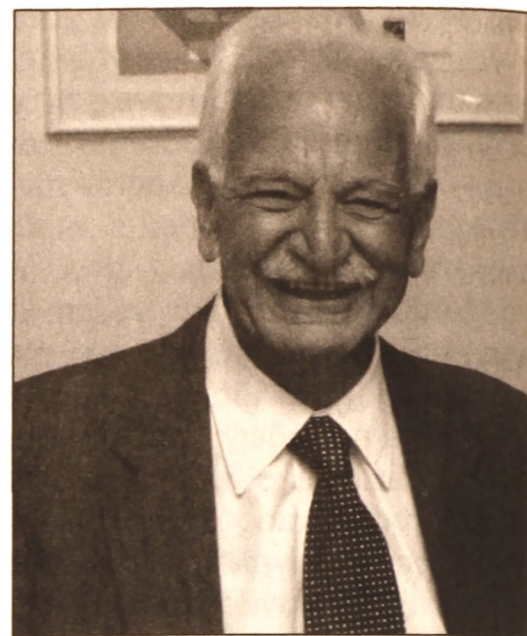
**ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ
ΒΑΛΚΑΝΙΚΗΣ
ΠΟΙΗΣΗΣ**

Σελίδες 552, τιμή πώλησης 40 ευρώ. Παραγγελίες:

Τηλ.: 210-7232713, 210-7249300 fax: 210-7226107, e-mail: chrapou@otenet.gr

Οι μάταιες προσπάθειες

Μια συνομιλία του Κώστα Κριμπά με τον Ηλία Γυφτόπουλο

Ο Ηλίας Γυφτόπουλος.

Η τεχνοκρατική αντίληψη των πραγμάτων και ο προγραμματισμός για τον εκσυγχρονισμό εισέβαλαν μαζικά στην Ελλάδα με τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο. Όχι πως δεν υπήρξαν προγραμματισμοί και συνακόλουθα τεχνικά επιτεύγματα στον Μεσοπόλεμο, αλλά δεν εντάσσονταν στην νεότερη αντίληψη της κατάστρωσης ενός γενικού και λεπτομερούς σχεδίου. Δεν θα δυσκολευθούμε να βρούμε τεχνικά επιτεύγματα και έργα ολκής που μαρτυρούν άρτια τεχνική οργάνωση και προγραμματισμό. Αρκεί να αναφερθεί το όντως «ηράκλειον» έργο της αποκαταστάσεως του ενάμισι περίπου εκατομμυρίου προσφύγων μετά την Μικρασιατική καταστροφή: στη δεκαετία του '20 αποκαταστάθηκαν σε ημιμόνιμες ή μόνιμες κατοικίες τόσο στις πόλεις όσο και στην ύπαιθρο. Όμως μόνο στην Κατοχή και στην Απελευθέρωση συναντούμε προσπάθειες συνολικού εθνικού προγραμματισμού με στόχο την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη. Ας θυμηθούμε πρώτα την μελέτη Πεζόπουλου για την ηλεκτρική ενέργεια, η οποία προανήγγειλε τη μετέπειτα ίδρυση της ΔΕΗ. Μετά, τις προσπάθειες του Κ. Βαρβαρέσου και του Κωνσταντίνου Δοξιάδη, ειδικότερα κατά την θητεία του τελευταίου στο Υπουργείο Ανοικοδομήσεως στα πρώτα μετακατοχικά χρόνια [είναι πολύ διαφωτιστικά, τόσο η μελέτη του καθηγητή Χ. Χατζηιωσήφ που συγκρίνει το γαλλικό σχέδιο προγραμματισμού με το ελληνικό, Chr.Hadziiossif, «Postwar planning in France and Greece: An essay in comparison», *Journal of Modern Hellenism* 63–73, όσο και ο πρόσφατος τόμος με επιμέλεια του καθηγητή Α.Κύρτση για το έργο του Δοξιάδη]. Τέλος την αριστερή

πρόταση, όπως την διетύπωσε ο Δ. Μπάτσης, για την Βαριά Βιομηχανία στην Ελλάδα καθώς και τις συζητήσεις στον *Ανταίο* και άλλα περιοδικά της εποχής.

Η αφήγηση που ακολουθεί πρέπει να τοποθετηθεί σ' αυτό το κλίμα, παρουσιάζει όμως ιδιομορφίες, γιατί σε μεγάλο βαθμό η δράση εκτυλίσσεται και εκτός του ελλαδικού χώρου, όμως σε αυτήν συμμετέχουν πρόσωπα γνωστά από την μετέπειτα ιστορία τους. Πρόκειται για μια άγνωστη απόπειρα γιατί απέτυχε ολοσχερώς, ακόμη και στο να παρουσιασθεί μέχρι τώρα δημόσια. Αφηγητής είναι ο καθηγητής Ηλίας Γυφτόπουλος, που και σήμερα βρίσκεται στο MIT, στον κλάδο της ασφάλειας αντιδραστήρων. Διετέλεσε αργότερα, επί κυβερνήσεως Κ. Καραμανλή του πρεσβυτέρου, σύμβουλος για θέματα ατομικής ενέργειας και ενεργειακής πολιτικής. Ο Ηλίας Γυφτόπουλος, σημαντικό στέλεχος της ομογένειας στη Βοστώνη, και μάλιστα στο Καίμπριτζ, μου αφηγήθηκε στις 19 Ιουνίου 1989 την ιστορία αυτή, συμβουλευόμενος φάκελο με έγγραφα και επιστολές που μου διάβαζε. Μαγνητοφώνησα τη συνέντευξή του και εδώ την μεταγράφω περιοριζόμενος σε σύντομο σχολιασμό, αφήνοντας τον χυμώδη λόγο του αυτούσιο, έναν λόγο που αποπνέει αυτό το άρωμα της δεκαετίας του '50 που σήμερα έχει εκλείψει. Η μόνη μου παρέμβαση συνίσταται στην περικοπή επαναλήψεων και το συμμάζεμα του κειμένου, όπου τούτο χρειάζεται.

Γυφτόπουλος: Πώς δημιουργήθηκαν στην Ελλάδα τα εναύσματα σχετικά με τα ενδιαφέροντά μου; Το πρώτο έναυσμα το πήρα το 1952, σπουδαστής του Πολυτεχνείου, μεταξύ τετάρτου και πέμπτου έτους, στη Γερμανία. Το Πολυτεχνείο το τέλειωσα το 1953. Για πρώτη φορά στη ζωή μου είδα στη Γερμανία πόσο ομοιογενής μπορεί να είναι μια χώρα, γιατί πηγαίναμε σε μια

μεγάλη πόλη και μετά σε ένα μεγάλο χωριό και για πρώτη φορά είδα ότι η ζωή ήταν η ίδια. Και στη μεγάλη πόλη και στο χωριό υπήρχαν καταστήματα, υπήρχαν δρόμοι ασφαλτοστρωμένοι, υπήρχαν άνθρωποι καλοντυμένοι, είχαν εστιατόρια, Πανεπιστήμια. Και αυτή ήταν μια τελείως διαφορετική εικόνα από εκείνην μέσα στην οποίαν είχα μεγαλώσει εγώ, και που αν μεν ήσουν

στο κέντρο των Αθηνών υποτίθεται ότι ήσουν μεταξύ μορφωμένων ανθρώπων που είχαν την ευχέρεια στα προς το ζην, ενώ αν έβγαινες όχι πολύ μακριά από το κέντρο των Αθηνών, εις τα Λιόσια, εις το Μενίδι, εις την Αττική, εις τα χωριά ή και βέβαια στα ορεινά μέρη, ήταν τελείως διαφορετική εικόνα, σαν τη μέρα με τη νύχτα από απόψεως φτώχειας, δυστυχίας, συνθηκών ζωής,

υγείας, συνθηκών εκπαιδεύσεως κ.ο.κ. Και αυτό μου κέντρισε πολύ το ενδιαφέρον και άρχισα να σκέπτομαι αν ποτέ θα μου δοθεί η ευκαιρία, προφανώς ήμουν ακόμη σπουδαστής, να συντελέσω να προοδεύσει όλη η Ελλάς οικονομικά και κοινωνικά και πνευματικά.¹

• *Η κατάσταση αυτή της Γερμανίας είχε κάποια σχέση με την ιστορία της, μικρά κρατίδια, ανεξάρτητα πολλά Πανεπιστήμια, άλλες ιστορικές διαδρομές, διαφορετικές από εκείνην της Ελλάδας. Είχες συναίσθηση αυτών;*

Γυφτόπουλος: Είχα συναίσθηση ότι υπήρχαν, αλλά για πρώτη φορά στη ζωή μου συνειδητοποίησα –γιατί άλλωστε ούτε επιστήμων ήμουν ακόμη ούτε μεγάλος– ότι είναι δυνατόν να γίνουν αυτά τα πράγματα, ενώ μέχρι εκείνη την στιγμή, χωρίς εμπειρίες προσωπικές στα ξένα αλλά απλώς μέσα από τα βιβλία, νόμιζα ότι ήταν πολύ μακριά για την Ελλάδα. Η Γερμανία με έκανε να συνειδητοποιήσω ότι είναι δυνατόν να γίνουν αυτά και στην Ελλάδα.

Τέλειωσα τις σπουδές μου. Και στον τελευταίο χρόνο και στον προτελευταίο θυμάμαι πως είχα αρχίσει να δίνω μεγαλύτερη προσοχή στα τεχνικά μαθήματα. Π.χ. όταν έγινε καθηγητής ο Αγαπητίδης² νομίζω ότι αποτελούσα εξαίρεση μεταξύ των σπουδαστών του Πολυτεχνείου που έπαιρνα το μάθημά του με μεγάλο ενδιαφέρον και όχι απλώς για να πάρω 5 και να περάσω, γιατί αισθάνθηκα ότι αυτά τα πράγματα είναι εξίσου χρήσιμα, όπως οι διαφορετικές εξισώσεις που μαθαίναμε.

Έφυγα το '53, όταν τέλειωσα τις σπουδές μου, και ήρθα εδώ στις ΗΠΑ. Τότε άρχισα να τα συνειδητοποιώ ακόμη περισσότερο υπό την εξής έννοια: με ενόχλησε πάρα πολύ ότι οι περισσότεροι άνθρωποι που συναντούσα

εδώ εθεωρούσαν την Ελλάδα σαν μια χώρα που ήταν τόσο υπανάπτυκτη που δεν ήξεραν καν αν υπήρχαν αυτοκίνητα, ή ηλεκτρισμός, ή δρόμοι, ή τηλέφωνα, και μου έκαναν τέτοιου είδους ερωτήσεις πάντοτε αναφερόμενοι στο θαύμα της αρχαίας Ελλάδος και την μεγάλη δυστυχία της σύγχρονης Ελλάδος. Και μ' έπιασε μια μανία και ένα άγχος ότι αυτή η εικόνα έπρεπε να αλλάξει.³ Και ότι –παρότι είχαμε προβλήματα στην Ελλάδα– είχαμε αρχίσει να διορθωνόμαστε, κανένας δεν το ήξερε· έπρεπε κατ' αρχήν να το μάθουνε και κατά δεύτερο λόγο έπρεπε εγώ να συμβάλω για να αλλάξει αυτή η κατάσταση.

Ακριβώς αυτό με ενόχλησε, ότι η εικόνα που είχανε δεν ήταν πραγματική. Βέβαια η Ελλάδα δεν ήταν ΗΠΑ αλλά εν πάση περιπτώσει δεν ήταν και η ζούγκλα της Αφρικής όπως υποτίθετο με τις ερωτήσεις τους. Έγραψα σε πολλούς ανθρώπους τότε, στη διετία 1953–1954, να μου δώσουν στοιχεία πώς είχε διαμορφωθεί η οικονομία της Ελλάδος, πόσον είχε υποφέρει η Ελλάς στον πόλεμο, και μετά στον συμμοριτοπόλεμο, και πώς άλλαξε και τι προσπάθειες έκαμε για να βελτιωθεί το επίπεδο του ελληνικού λαού. Ήταν ένα από τα πάρεργά μου αυτά, γιατί ο κύρος σκοπός μου εδώ, στο MIT, ήταν να πάρω το διδακτορικό μου δίπλωμα και εν πάση περιπτώσει να κάνω κάποια έρευνα. Το διδακτορικό μου το έκαμα με τον Van der Graaf και τον Trump σε επιταχυντές με εφαρμογές στον καρκίνο. Δεν θα σου πω τι σκέψεις μου γέννησαν οι σπουδές μου για τη συμβολή που θα μπορούσα να κάνω σαν επιστήμων στον τομέα αυτόν, γιατί μετά από ένα δυο χρόνια άρχισα να επιδιώκω και αυτό. Άλλη ώρα θα το συζητήσουμε. Θα συνεχίσω στον ειρμό των εναυσμάτων των σχετικών με την

Η βασίλισσα Φρειδερίκη.

οικονομική και κοινωνική πρόοδο της Ελλάδος. Δεν έκαμα κάτι ουσιαστικό εκτός από το να ενημερώνομαι όσον το δυνατόν περισσότερο μπορούσα για τα ελληνικά πράγματα και σαν πολίτης να σκέφτομαι αν ποτέ μου δινόταν εμένα η ευκαιρία τι θα ήθελα να κάνω στον μικρό τομέα της επιρροής μου.

Η ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑΣ

Η πρώτη ευκαιρία αυτού του τύπου εδόθη σε πολλούς σπουδαστές του MIT και σε μένα τον Οκτώβριο του 1958, διότι ήρθε στις ΗΠΑ για επίσκεψη η βασίλισσα Φρειδερίκη και ένα από τα ιδρύματα που επισκέφθηκε ήταν το MIT. Ο Γιώργος Χατσόπουλος και εγώ, νεαροί τότε καθηγηταί του MIT, είχαμε την ευκαιρία να μας ζητήσει ο πρόεδρος του MIT να είμεθα οι ξεναγοί της βασιλίσσης. Η επίσκεψη αυτή της βασιλίσσης ήταν πολύ εντυπωσιακή. Ήταν πολύ καλά προετοιμασμένη και έδειξε μεγάλο ενδιαφέρον για πάρα πολλά τεχνικά πράγματα και ειδικότερα για την πυρηνική φυσική. Μεταξύ άλλων συνέβησαν τα εξής με τη βασίλισσα. Είχε ζητήσει να συναντηθεί με μια ομάδα φυσικών της Σχολής, 6 ή 7 από τους καλύτερους, και είχαμε κανονίσει στο πρόγραμμά της να τους συναντήσει για περίπου μια ώρα. Και η συνάντηση διήρκεσε τρεις ώρες, διότι κατά τη διάρκεια της συναντήσεως έθετε ορισμένες ερωτήσεις, τις

1. Οι νεώτεροι αναγνώστες βλέπουν ίσως και τώρα διαφορές, νομίζω όμως ότι αδυνατούν τελείως να συλλάβουν την τότε κατάσταση στα πρώτα μετακατοχικά χρόνια. Ο William H. McNeill στο βιβλίο του *The Metamorphosis of Greece since World War II* του 1978, ορθώς διατείνεται ότι η Ελλάδα εκείνα τα χρόνια και η Ελλάδα μετά την δεκαετία του '70 είναι δυο διαφορετικές χώρες, τόσο πολύ διαφέρουν. Δες και «Η μεταπολεμική αστικοποίηση, κλειδί για την κατανόηση της σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας» στη συλλογή δοκιμίων μου *Θραύσματα Κατόπτρου*, Θεμέλιο 1993.

2. Ο Σωκράτης Αγαπητίδης σπούδασε νομικά και οικονομικά στην Αθήνα και στο Παρίσι, έγινε έκτακτος καθηγητής Πολιτικής Οικονομίας στο ΕΜΠ το 1949, τακτικός το 1952. Συνεργάστηκε με την χούντα των συνταγματαρχών και απελύθη το 1974.

3. Μια αντίστοιχη εμπειρία μπορεί κανείς να συναντήσει στο κείμενο του Α. Μπαλτά «Οι βλαβερές συνέπειες του φιλελληνισμού μας» στο περιοδικό *Ο Πολίτης* τχ. 6, σ. 28–32 της 2 Ιουνίου 1995.

απαντούσαν, αυτή έκανε άλλες ερωτήσεις επ' αυτών, και το λέω αυτό γιατί νομίζω ότι είχε πραγματικό ενδιαφέρον, είχε μελετήσει μερικά πράγματα. Γιατί μπορεί πολλές φορές να 'λεγε κανείς ότι κάποιος της είχε υποδείξει τι να ρωτήσει και επομένως έκαμε κάποια επίδειξη των γνώσεών της. Αν όμως της είχαν υποδείξει τι να ρωτήσει, δεν γνώριζαν τι απαντήσεις θα 'παιρνε και επομένως δεν θα ήξερε πως να χειρισθεί τις απαντήσεις και το ότι τα κατάφερε –και έχει σημασία για την περαιτέρω συζήτησή μας αυτή η παρατήρηση– να συντηρήσει την συζήτηση τόσο χρόνο, έδειχνε κάποιο ενδιαφέρον από μέρους της. Παρόλες τις γνώσεις της είχε μεγάλη δυσκολία να καταλάβει δύο πράγματα. Πήγαμε στην εγκατάσταση των ηλεκτρονικών υπολογιστών (Η/Υ) και του γενικού αντιδραστήρα και για χρόνια μετά, όπως και κατά την διάρκεια της επισκέψεώς της, ήταν αδύνατο να καταλάβει πρώτον πως δουλεύουν οι Η/Υ με το δυαδικό σύστημα και μετά τι σημαίνει ροή νετρονίων στον πυρηνικό αντιδραστήρα. Εγώ κατάλαβα τις αδυναμίες της σε αυτές τις επισκέψεις. Ενώ οι προϊστάμενοι των εργαστηρίων που την δεξιωνόνταν ήθελαν να κάνουν και κάποια επίδειξη και το παρακάνανε στη χρησιμοποίηση των επιστημονικών όρων. Από την πρώτη επίσκεψη κατάλαβα τις αδυναμίες της και από εκείνη την στιγμή και μετά, είπα: «Ξέρετε, η Μεγαλειότητ' δεν μιλάει καλά αγγλικά και προτιμά να τα ακούει τα πράγματα στα ελληνικά. Γι' αυτό επιτρέψατέ μου, παρακαλώ, να της τα πω ελληνικά, γιατί δεν ξέρει τους όρους» και βέβαια γύρισα σε κείνη και της είπα «Ξέρετε, αυτοί σας τα λένε περισσότερο επιστημονικά από ότι πρέπει αλλά

θα σας πω εγώ τι προσπαθούν να σας πουν». Εν πάση περιπτώσει η μέρα πέρασε έτσι. Το εξετίμησε, όπως θα δεις και εκ των υστέρων, πάρα πολύ. Το βράδυ της ίδιας μέρας έγινε μια δεξίωση για όλους τους Έλληνες και σε μένα είχε ανατεθεί να είμαι δίπλα της και να της παρουσιάζω καθέναν, γιατί τους ήξερα όλους που είχαν προσκληθεί. Δίπλα της ήταν η Σοφία. Αυτό. Στην δεξίωση έβγαλε ένα λογίδριο και είπε «Εσείς που σπουδάζετε εδώ κάτι πρέπει να κάνετε, να βοηθήσετε τον

**Εγράψαμε γράμματα σε
διάφορους στην Ελλάδα. Μας
απαντήσανε, αλλά δεν έγινε
ποτέ τίποτε. Δεν
ενδιαφερθήκανε. Οι
απαντήσεις που μου
στείλανε, όλες ευγενέστατες
και με πολλές ευχαριστίες,
δεν εξελίχθησαν σε θετική
συμβολή.**

τόπο σας για την μεγάλη ανάγκη που έχει, με τις γνώσεις σας. Δεν ξέρω τι θα κάνετε αλλά κάτι πρέπει να κάνετε να βοηθήσετε τον τόπο σας».

Όταν έφυγε συνέβησαν τα εξής. Κάνω εδώ μια παρένθεση. Είχα γίνει καθηγητής στο MIT στις αρχές του 1958, ήμουν όμως instructor από το 1954. Είχα δημιουργήσει δικό μου μάθημα πριν πάρω το δίπλωμά μου. Εγώ άρχισα το μάθημα ασφαλείας των πυρηνικών εργοστασίων για πρώτη φορά

στον κόσμο, με πρόταση που έκαμα στο MIT όταν ήμουν ακόμη δευτεροετής και γι' αυτόν τον λόγο καθυστέρησα λιγάκι να πάρω το διδακτορικό μου. Αυτή είναι άλλη ιστορία που έχει σχέση και με τις προτάσεις που έκαμα στην Ελλάδα, εκ των οποίων άλλες απορρίφθηκαν και άλλες έγιναν δεκτές, και με τον τρόπο που έγιναν δεκτές. Μετά λοιπόν την επίσκεψη, η βασίλισσα γύρισε στην Ελλάδα και έκαμε μια σύσκεψη στα Ανάκτορα στην οποία κάλεσε πολλούς γνωστούς επιστήμονες μεταξύ των οποίων και τον Λεωνίδα Ζέρβα⁴ και τους είπε τις εντυπώσεις της από τις ΗΠΑ και ειδικότερα ότι γνώρισε δυο ανθρώπους που νομίζει ότι πρέπει να γυρίσουν στην Ελλάδα, ο ένας λέγεται Υψηλάντης⁵ και ο άλλος λεγόταν Ηλίας Γυφτόπουλος. Εγώ τα έμαθα αυτά από τον κ. Ζέρβα, ο οποίος ήταν γνωστός μου από τα παιδικά μου χρόνια. Αισθάνθηκα ασφαλώς τιμημένος.

Ο ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΓΙΝΕ

Εντωμεταξύ όλα τα ελληνόπουλα, και εγώ ακόμη περισσότερο, συγκινηθήκαμε από την πρόσκλησή της να κάνουμε κάτι για την Ελλάδα. Και αμέσως αφού έφυγε αρχίσαμε να μαζευόμαστε για να δούμε πως μπορούμε να οργανωθούμε και τι θα μπορούσαμε να κάνουμε. Πέρασαν δυο-τρεις μήνες, κατά την διάρκεια των οποίων τσακωνόμαστε, πώς θα είναι το καταστατικό του συλλόγου που θα φτιάξουμε, πως θα εκλέγεται ο πρόεδρος, πως θα εκλέγονταν οι άλλοι σύμβουλοι, και τους είπα: τα έχω βαρεθεί όλα αυτά, ακούστε με τι θα κάνουμε, ούτε σύλλογο ούτε τίποτα, υπάρχουν μερικά συγκεκριμένα πράγματα που μπορούμε να επιτύχουμε χωρίς νάχουμε σύλλογο. Π.χ. όλοι σας μου λέτε ότι ασχολεί-

4. Ο Λεωνίδας Ζέρβας (1902–1980), οργανικός χημικός, γερμανοσπουδασμένος και μαθητής του Max Bergmann, δούλεψε μαζί του στο Ινστιτούτο του Ιδρύματος Kaiser Wilhelm –αργότερα μεταπολεμικά μετονομασθέντος σε Max Planck– και ακολούθως στο Ίδρυμα Rockefeller στη Νέα Υόρκη. Διορίσθηκε από τον Ιωάννη Μεταξά άνευ εκλογής, αν και προερχόμενος από πολιτευομένη βενιζελική οικογένεια, καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης· αργότερα μετεκλήθη στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Κατά την κατοχή μέλος του ΕΔΕΣ με το ψευδώνυμο Πολύβιος, διότι όπως ο ιστορικός Πολύβιος κατήγετο και αυτός από την Μεγαλόπολη. Μέλος της Ακαδημίας Αθηνών,

της οποίας διετέλεσε και πρόεδρος. Είναι ο πιο γνωστός Έλληνας επιστήμων του 19ου αιώνα, αναφερόμενος σε ξενόγλωσσες ιστορίες της επιστήμης για την επινόηση, με τον δάσκαλό και φίλο του, μεθόδου συνθέσεως στο εργαστήριο πρωτεϊνών. Έγινε επίτιμος διδάκτωρ στο Πανεπιστήμιο της Βασιλείας και μέλος της Σοβιετικής Ακαδημίας Επιστημών κ.ά.

5. Ο Υψηλάντης σπουδαίος έλληνας φυσικός, ανήκε στην ομάδα που ανακάλυψε το αντιπρωτόνιο, ανακάλυψη που απέφερε το βραβείο Νόμπελ στον επικεφαλής της. Διετέλεσε μέλος του Δ.Σ. του υπό ίδρυση Πανεπιστημίου Πατρών το 1964. Δεν εξελέγη καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών.

σθε με μερικά ερευνητικά προγράμματα, ότι είσθε κοντά σε καθηγητές, παρακολουθείτε και μαθαίνετε την βιβλιογραφία. Γιατί δεν γράφομε σε συναδέλφους μας στην Ελλάδα που είναι σε διάφορα εκπαιδευτικά και ερευνητικά ιδρύματα αν θέλουνε να τους παράσχουμε βοήθεια σχετικά με την βιβλιογραφία ή με όργανα σε κάποιο εργαστήριο. Και έχω μια σειρά επιστολών, σε ποιους γράψαμε, στο Πολυτεχνείο, στο Βασιλικό (τώρα Εθνικό) Ίδρυμα Ερευνών, που τότε είχε ιδρυθεί, στον πρόεδρό του, τον Κισσόπουλο.⁶ Αυτό είναι το πρώτο. Το δεύτερο είναι το ακόλουθο. Ήταν τότε στην παρέα μας ο Μάκης Αρσένης,⁷ ο οποίος μας έλεγε κάθε τόσο για τα σπουδαία πράγματα που έκανε το Κέντρο Διεθνών Σπουδών του MIT. Ιδιαίτερη προσπάθεια πρέπει να κάνουμε να πείσομε το MIT αντί να κάνει μελέτες μόνο για τις Ινδίες, την Χιλή, να αναλάβει και ένα πρόγραμμα για την Ελλάδα. Να ετοιμασθούμε, να μαζέψουμε τα στοιχεία, να τους περιγράψουμε ποια είναι η κατάσταση και να τους πείσομε να αρχίσουν μια τεχνικο-οικονομική μελέτη για την Ελλάδα. Τέλος, το τρίτο ήταν κάτι που εγώ ήμουν πιο ειδικός, επειδή είχα εργασθεί στο Εργαστήριο υψηλών τάσεων που είχαμε στην Van der Graaf για την θεραπεία του καρκίνου και για βιομηχανικές εφαρμογές και επειδή οι καθηγηταί μου ήσαν ιδιοκτήτες της εταιρείας High Water Engineering που έφτιαχνε αυτές τις μηχανές, λέω να κάνω μια προσπάθεια να πείσω τον Trump και τον Van der Graaf να βρούνε κάποιο τρόπο να δωρηθεί μια μηχανή Van der Graaf στην Ελλάδα. Αυτά ήταν τα τρία πρώτα πράγματα με τα οποία ασχοληθήκαμε.

Εγράψαμε γράμματα σε διάφορους στην Ελλάδα. Μας απαντήσανε, αλλά δεν έγινε ποτέ τίποτε. Δεν ενδιαφερόταν. Οι απαντήσεις που μου στείλανε (έχω εδώ τα γράμματα), όλες ευγενέ-

στατες και με πολλές ευχαριστίες, δεν εξελίχθησαν σε θετική συμβολή. Το θέμα όμως που κέντρισε την φαντασία όλων μας και διετήρησε το κέντρισμα για έξι χρόνια ήταν να γίνει τεχνικο-οικονομικό σχέδιο για την ανάπτυξη της Ελλάδος. Προχωρήσαμε ως εξής: καταρχάς πήγαμε στο Κέντρο Διεθνών Σπουδών του οποίου διευθυντής ήταν ο Max Milliken και τους παρακαλέσαμε να πάρουν αυτοί την πρωτοβουλία και εμείς θα προσπαθούσαμε να τους φέρομε σε επαφή με ιδιωτικούς οργανισμούς στην Ελλάδα.

ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΔΟΞΙΑΔΗ

• Αυτό δεν είναι το σχέδιο που έγινε για την ανάπτυξη της Κρήτης;

Γυφτόπουλος: Όχι, όχι, η Κρήτη έγινε αργότερα. Είναι ιδιωτική επιχείρηση με την Gurda. Δεν έχει καμιά σχέση. Πήγαμε και ο διευθυντής λέγει δεν μπορεί να γίνει αυτό. Πρέπει νάχομε κάποια επαφή και με την Ελλάδα. Σκεφθήκαμε λοιπόν αυτά για την άνοιξη και το καλοκαίρι του '59, να κάνουμε τα εξής δυο πράγματα: να παρουσιάσω εγώ την ιδέα στη βασίλισσα και να την παρακαλέσω να θέσει την προσπάθεια υπό την αιγίδα της. Και να πάω να δω τον Κωνσταντίνο Δοξιάδη, στο Doxiadis Associates, και να τον παρακαλέσω, αν ήθελε, να συνεργασθεί αυτός με το MIT. Με εδέχθησαν και οι δύο με ανοιχτές αγκάλες. Ήταν μια από τις ευτυχισμένες περιόδους της ζωής μου. Μάλιστα για την βασίλισσα πήγα στην Κέρκυρα, στα Ανάκτορα, και εξέθεσα το θέμα, και με τον Δοξιάδη είχα ένα rendez-vous για δυο ώρες γιατί νόμιζα ότι θα μου έπαιρνε πολύ ώρα να του πω τι προσπαθούσαμε να κάνουμε και για πρώτη φορά στη ζωή μου άνθρωπος με εξέπληξε, διότι κατάλαβε εντός μισής ώρας για τι εμίλαγα, συμφώνησε, και μετά για να μην γίνω ρεζίλι που τούχα ζητήσει τόσον πολύ χρόνο να μείνω μαζί του έπρεπε να σκέ-

Ο Μπάμπης Ποταμιάνος.

πτομαι τι να του πω για να συνεχίσει η συζήτηση και βγήκα κυριολεκτικά εξαντλημένος από αυτήν την εμπειρία.

• Ήταν έξυπνος;

Γυφτόπουλος: Ο Δοξιάδης; Αλίμονο! Νομίζω ότι ήταν μια από τις μεγάλες φυσιογνωμίες της Ελλάδος, ανεξαρτήτως τι λέγει ο Μιχάλης Μακράκης.⁸ Εγώ του είχα μεγάλο θαυμασμό. Ξαναγύρισα στις ΗΠΑ, ξαναπήγα στο Κέντρο Διεθνών Σπουδών, αλλά ο διευθυντής του αρνήθηκε. Αυτά τα πράγματα πρέπει να γίνουν με την Κυβέρνηση, επίσημα. Τώρα εμείς, παιδιά εδώ, δεν ξέραμε τίποτα για την Κυβέρνηση, ούτε ξέραμε για τους ανθρώπους, για την πολιτική ζωή, και αρχίσαμε να σκεφτόμαστε τι μπορούμε να κάνουμε για να προχωρήσει η δουλειά. Έχοντας διαπιστώσει από τους συναδέλφους μου την εξαιρετική εντύπωση που είχε προκαλέσει η βασίλισσα κατά την διάρκεια της επισκέψεώς της, λέγω, ένα βράδυ που είχαμε όλοι μαζευθεί, να στείλωμε ένα γράμμα στην Μεγαλειότητα και να την παρακαλέσουμε να γράψει στο MIT ζητώντας αυτήν την συνεργασία. Είχα εντωμεταξύ γνωρίσει, το καλοκαίρι του '59, τον Μπάμπη Ποταμιάνο, που είχε έρθει εδώ προσκεκλημένος και σαν μέλος αυτού του προγράμματος των καλοκαιρινών μαθημάτων που οργάνωνε ο Henry Kissinger κάθε καλοκαίρι ως καθηγητής του Harvard. Το καλοκαίρι του '59 ήσαν εδώ ο Δ. Νιά-νιανς⁹ και ο Ποταμιάνος. Οι συζητήσεις

6. Απόστρατος αξιωματικός του Ναυτικού. Με τον Γιάγκο Πεσμαζόγλου, τον Λεωνίδα Ζέρβα και άλλους, μεταξύ των οποίων και ο Κ.Θ. Δημαράς, ίδρυσαν το ΒΙΕ, τώρα ΕΙΕ.

7. Μετέπειτα στέλεχος σημαντικό του ΠΑΣΟΚ, βουλευτής και υπουργός.

8. Κοινός μας φίλος, διδάκτωρ φυσικής του Harvard, μόνιμος κάτοικος στις ΗΠΑ από πολλές δεκαετίες, πολυτάλαντος,

συγγραφέας βιβλίων, πρωτότυπος, που θεωρούσε ότι ο Δοξιάδης μπούκόταρε την προσπάθεια του πατέρα του, υποδιοικητού της ΑΤΕ, να αποκαταστήσει αστέγους και γι' αυτό δεν τον συμπαθούσε.

9. Καθηγητής φιλοσοφίας στο ΕΜΠ, σπούδασε στην Αγγλία, αργότερα πολιτεύθηκε με την ΕΡΕ και διετέλεσε υπουργός Πολιτισμού.

Ο Κωνσταντίνος Α. Δοξιάδης.

αυτές ήταν για διεθνή θέματα, τι συμβαίνει σε διάφορες χώρες.

ΑΡΧΙΣΑΝ ΟΙ ΕΝΤΟΝΕΣ ΣΥΖΗΤΗΣΕΙΣ

Ο Ποταμιάνος ήταν πανέξυπνος άνθρωπος. Ο μισός φάκελος είναι δική του αλληλογραφία και αναφέρεται στη βοήθεια που προσπάθησε να μας παράσχει, γιατί τον είχαμε ενημερώσει. Η πρώτη πρόταση προς το Κέντρο έγινε προς τον Milliken από την ομάδα¹⁰ στην οποία αναφέραμε ότι τύχαινε της υποστηρίξεως της βασιλίσσης και ότι ο Κ. Δοξιάδης συμφωνούσε να συνεργασθεί. Επίσης έστειλα ένα γράμμα στον Γρηγόρη Κασιμάτη¹¹ στις 15 Οκτωβρίου 1959 ζητώντας του στοιχεία για τα οικονομικά της Ελλάδος. Τον γνώριζα καλά. Συνέταξα λοιπόν ένα σχέδιο γράμματος που θεωρούσα ότι η βασίλισσα έπρεπε να υπογράψει και να στείλει στον πρόεδρο του MIT, τον Straton, χωρίς να πολυσκεφθώ τι έκανα. Όντως το υπέγραψε σε ανακτορικό χαρτί και του το έστειλε παρακαλώντας τον το Κέντρο Διεθνών Σπουδών να αρχίσει ένα πρόγραμμα τεχνικο-οικονομικής μελέτης για την ανάπτυξη της Ελλάδος.

•Χωρίς την ανάμειξη της Κυβέρνησης;

Γυφτόπουλος: Το άφηνε ασαφές. Αναφερόταν στον Γυφτόπουλο και άλλους έλληνες σπουδαστές της Βοστώνης. Ο Straton έλαβε το γράμμα και εντυπωσιάσθηκε. Έστειλε μάλιστα αμέσως σημείωμα στον Max Milliken, τόχω εδώ σε αντίγραφο, και του έλεγε ότι δεν είναι συχνό μια βασίλισσα σε αδυναμία να ζητήσει να βοηθήσουμε τη χώρα της. Πρέπει οπωσδήποτε να απαντήσουμε θετικά. Και πράγματι στις

28 Μαρτίου 1960 ο Straton στέλνει στη βασίλισσα μια επιστολή, όπου της λέει ότι έλαβε το γράμμα της και είχε με τους υπευθύνους του Κέντρου πολλές συζητήσεις. Κατέληξαν το Κέντρο να δεχθεί να αναλάβει μια τέτοια πρωτοβουλία υπό δύο όρους, πρώτον το αίτημα συνεργασίας να προέρχεται απευθείας από την ελληνική κυβέρνηση (και όχι από τα παιδαρέλια εδώ) και δεύτερον ότι η ελληνική κυβέρνηση να εγγυηθεί ότι θα στηρίξει ηθικά την προσπάθεια αναζήτησης κεφαλαίων για την ενίσχυση αυτού του προγράμματος από αμερικανικούς οργανισμούς, γιατί πρόκειται για μεγάλο σχέδιο στο οποίο υπολογίζεται ότι θα εργασθούν 50 επιστήμονες εδώ, καθώς και οι έλληνες επιστήμονες που ασχολούνται στην Ελλάδα και με τους οποίους θα ανταλλάσσουν γνώμες. Επίσης ότι η διάρκεια της μελέτης προβλεπόταν πενταετής. Όλα αυτά δεν τάγραφε το γράμμα αλλά τα διεμήνυσαν σε εμένα επιστήμονες που εργάζονταν στο Κέντρο, μεταξύ αυτών ο σπουδαίος οικονομολόγος Rosenstein-Rodan. Ήταν όπως αυτός έβλεπε ότι χρειαζόταν για να επιτελεσθεί το έργο.

Η ΟΜΑΔΑ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ

Όπως καταλαβαίνεις η ομάδα ενθουσιάσθηκε πολύ με αυτήν την επιτυχία και περιμέναμε την καλή εξέλιξη. Η δική μας σκέψη και η παιδιάστικη προδιάθεση ήταν ότι το γράμμα αυτό θα λάβαινε απάντηση εντός 24 ωρών. Δεν υπήρχε πιο σπουδαίο πράγμα που είχε συμβεί τότε στην Ελλάδα! Ουδέποτε στη ζωή μου είχα αισθανθεί τόσο έντονη ευχαρίστηση όσο την ημέρα που απήντησεν ο Straton, κατά την οποία αντελήφθην ακόμη περισσότερο πόσον σπουδαίο ήταν αυτό το έργο. Στις 8 Μαρτίου 1960 είχε έρθει σίτι μου ο Κασιμάτης, υπουργός Παιδείας, και τον παρακάλεσα και αυτόν να βοηθήσει. Παρόντες ήσαν ο Αρσένης, ο Φικιώρης, καθηγητής του Πολυτεχνείου,

ο Αλέξης Παπαγεωργίου¹² με την γυναίκα του, κόρη του αρχιτέκτονα Πικιώνη, ο Θεοδωρίδης, που έγινε καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Πατρών και είναι τώρα στη Virginia, ο Σεραφείμ που έγινε καθηγητής στο ΕΜΠ και ξανάλθε εδώ, ο Σαραβάκος καθηγητής στο ΕΜΠ και πάλι μετά εδώ, ο Ζερβός, ο Σαραντίτης που έγινε καθηγητής στο St. Louis, ο Χατσόπουλος στο Cambridge. Αυτοί και άλλοι απήρτησαν την πρώτη ομάδα, όπως και ο Μπότσαρης –είναι τώρα Head of Department of Chemistry στο Πανεπιστήμιο Tufts, ο Καραμπατέας–, ο Βαγγέλης Δεβλέτογλου,¹³ ο Φοίβος Δρίμης, κύριος καθηγητής Οικονομικών στο MIT και μετά στην Πενσυλβάνια, ο Λεμονιάς, οικονομολόγος από το Πανεπιστήμιο Brown, ο Γιώργος Λιάνης από το Purdue, ο Παύλος Λυκούδης από το Purdue, ο Μάλιος, χημικός μηχανικός που πέθανε, ο Μάριος Μωυσής, ο Κώστας Μυλωνάς από το Brown, ο Νουτσόπουλος, τώρα (1989) πρύτανης του ΕΜΠ που ήταν τότε σπουδαστής, ο Ζήνων Ζανέτας. Ο Χατζόπουλος είχε την εταιρεία του και δεν ανακατεύτηκε.

Και τώρα αρχίζει η ελληνική ιστορία. Περνάνε μήνες και δεν υπάρχει απάντηση. Αυτά είναι τα αντίγραφα των γραμμάτων, δεν είχαμε γραφομηχανή ούτε γραμματέα, είναι αντίγραφα με το χέρι, αλλά ακριβή... Μαζευόμαστε με τον Αρσένη και τον Δεβλέτογλου και απευθυνόμαστε στον Ποταμιάνο στις 26 Μαΐου.

Αποφασίσαμε να τηλεφωνήσουμε επείγοντως στα Ανάκτορα με λεφτά από την τσέπη μας –και έχει σημασία αυτό γιατί φτωχόπαιδα είμαστε–, να πω εγώ: επείγοντως παρακαλώ τον πτέραρχο Ποταμιάνο, πέστε του ότι είναι ο καθηγητής Γυφτόπουλος και είμαι βέβαιος ότι θα με δεχθεί. Γιατί με ξέρανε κι όλες. Και τελικά πράγματι ήρθε ο Ποταμιάνος στο τηλέφωνο. Του λέω, αγαπητέ κύριε Ποταμιάνο, καταλαβαίνετε σε τι

10. Τα ονόματα των μελών της ομάδας αναφέρονται στη συνέχεια.

11. Ο Γρηγόριος Κασιμάτης, καθηγητής και στέλεχος της ΕΡΕ, κατ' επανάληψιν υπουργός σε διάφορες κυβερνήσεις του Κωνσταντίνου Καραμανλή του πρεσβυτέρου πέθανε τον ίδιο χρόνο, το 1960.

12. Ο Αλέξης Παπαγεωργίου, αρχιτέκτων παντρεμένος με την κόρη του Πικιώνη Ινώ, επίσης αρχιτεκτόνισσα.

13. Ο Ευ. Δεβλέτογλου έγινε αργότερα υφυπουργός Συντονισμού στην κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας του 1974 υπό τον Κ. Καραμανλή, και μετά, 1974–1979, υπουργός Οικονομικών επί Κυβερνήσεως Καραμανλή. Πέθανε το 1992.

κάρβουνα κάθομαι για να σας ενοχλήσω από τηλεφώνου, τι γίνεται γιατί δεν μας απαντήσατε; Ξέρεις Ηλία, μου λέει, το χάσαμε το γράμμα, σε παρακαλώ πήγαινε στο γραφείο του Straton να ζητήσεις ένα αντίγραφο της επιστολής!

Το φαντάζεσαι, Κώστα; Δεν ξέρω αν είπα αλήθεια ή ψέματα. Πρέπει να προσθέσω τι έγινε στις 24 Μαΐου. Ο Milliken κάλεσε σε σύσκεψη όλους του επικεφαλής τμημάτων του MIT και πρότεινε να προσπαθήσουν να συνεργασθούν μηχανικοί και οικονομολόγοι για την ανάπτυξη προγραμμάτων καθυστερημένων χωρών. Εγώ βεβαίως δεν είχα κληθεί, αλλά επήγα αναιδέστατα απρόσκλητος. Αυτή η σύσκεψη με ευχαρίστησε γιατί το Κέντρο βρήκε την ιδέα μας –και το εννοώ αυτό– τόσο καλή ώστε να την κλέψει και ταυτόχρονα ανησύχησα τρομερά γιατί δεν εκδηλωνόταν μεγαλύτερο ενδιαφέρον για την δική μας προσπάθεια. Ο χρόνος ήταν πολύτιμος και είχαν ήδη χαθεί πολλοί μήνες. Στις τελευταίες μας συγκεντρώσεις αναλύσαμε το σχέδιο που δημοσιεύθηκε τελευταία στην Αθήνα, το Νόμο που συνέταξε ο Καραμανλής για τον Ανδρέα Παπανδρέου. Δεν είχε καμιά σχέση με τη δική μας σκέψη και τις δικές μας μεθόδους.

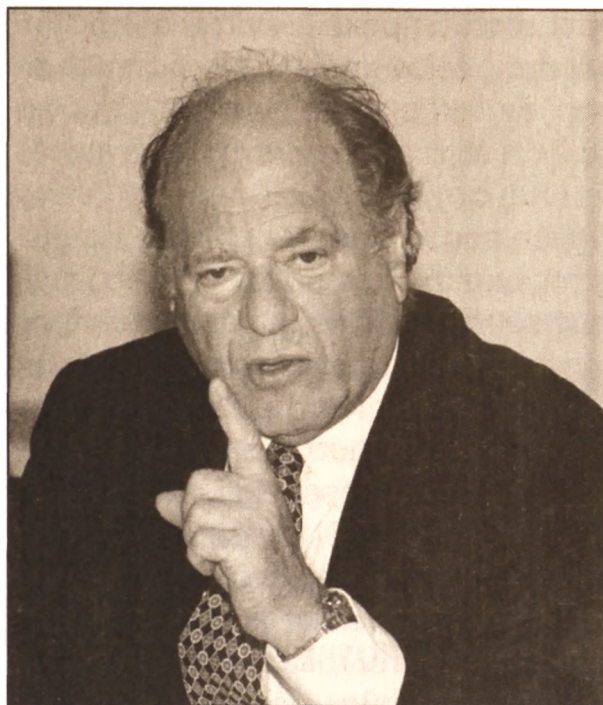
• Το ΚΕΠΕ;

Γυφτόπουλος: Για το ΚΕΠΕ, γιατί το ΚΕΠΕ έγινε ουσιαστικά σαν Κέντρο Οικονομικών μελετών, όχι σαν Κέντρο Μελέτης και Ανάπτυξης της Ελλάδος. Η διαφορά μεταξύ των δύο είναι ότι το ένα είναι ακαδημαϊκής μορφής και το άλλο εφηρμοσμένης. Εμείς δεν είμαστε οικονομολόγοι, ούτε θέλαμε να κάνουμε οικονομική μελέτη, θέλαμε να κάνουμε κάτι για να προκόψει ο τόπος. Λοιπόν το λέγω όχι από επιθυμία κριτικής, εμείς δεν ξέραμε τον Παπανδρέου ούτε κανέναν άλλο, αλλά προς αποφυγή παρεξηγήσεως ότι το πρόβλημα είχε λυθεί. Ετοιμάζαμε μian ανακοίνωση περί της μεθοδολογίας του τεχνικο-

οικονομικού προγραμματισμού, όπως εμείς τον εννοούσαμε και τον οποίον θα παρουσιάζαμε στο Υπουργείο Οικονομικών, όπως και το κάναμε.

• *Εμπνευστήκατε από όσα έγιναν στην Ιταλία και στην Ινδία ή είχατε δικές σας απόψεις;*

Γυφτόπουλος: Και δικές μας. Και δεν σου κρύβω ότι ο Αρσένης ήτανε το πνεύμα. Και μερικοί από μας δεν είμαστε ειδικοί, αλλά ο Αρσένης είχε τις κεντρικές ιδέες, όπως τις είχε μάθει από τους καθηγητές του στο MIT.

Ο Γεράσιμος Αρσένης.

Η ΚΥΡΙΑ ΕΠΙ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ

• *Τι έγινε με τον Ανδρέα Παπανδρέου;*

Γυφτόπουλος: Θα έρθει. Εντωμεταξύ έλαβα επιστολή στις 16 Ιουνίου από την κυρία Καρόλου, Μεγάλη Κυρία της Αυλής, γράφει γαλλικά Grande Maitresse (sic) de la Cour. Μεταφράζω «Κατά τις οδηγίες της Μεγαλειοτάτης εσωκλείω, για γνώση σας, αντίγραφο της επιστολής του κ. Straton προς την Μεγαλειότητά της της 28 Μαρτίου και την απάντηση σε αυτόν από 16 Ιουνίου. Θέλω επίσης να σας γνωρίσω ότι, κατόπιν οδηγιών, ο κ. Ποταμιάνος ήρθε σε επαφή με τον επικεφαλής της USMAG (της Αμερικανικής Αποστολής

Ο Ευάγγελος Δεβλέτογλου.

για Οικονομική Βοήθεια στην Ελλάδα) κ. Shark με την ελπίδα ότι η ελληνική κυβέρνηση θα ενδιαφερθεί γι' αυτό το θέμα. Η απάντηση της βασίλισσας ήταν η ακόλουθη. «Αναφορικά με το γράμμα σας προς την βασίλισσα της Ελλάδος έχομε την τιμή να σας γνωρίσομε ότι εξετίμησε τις προσπάθειές σας που είχαν ως αποτέλεσμα την απόφαση του Δρ. Milliken και των συνεργατών του να αντιμετωπίσουν θετικά το πρόγραμμα για την μελέτη της οικονομικής αναπτύξεως της Ελλάδος καθώς και των διαφόρων βημάτων που πρέπει να πραγματοποιθούν από την ελληνική κυβέρνηση για την εξασφάλιση ενισχύσεων οικονομικών καθώς και της πλήρους συνεργασίας της κ.λπ.» Και υπογράφει η κ. Καρόλου, ως μεγάλη κυρία επί των τιμών. Τέλος πάντων εγώ την ευχαρίστησα. Αλλά έβλεπα πως τα πράγματα καθυστερούσαν. Η ελληνική κυβέρνηση δεν αντέδρασε επίσημα, δεν εγνώριζα εγώ, ένα νεαρό παιδάκι, όλες τις λεπτομέρειες. Μπορεί ο Καραμανλής να μην ήθελε.

• *Δεν τον ρώτησες μετά, ποτέ;*

Γυφτόπουλος: Τον ρώτησα. Θα φτάσουμε σε αυτό. Εντωμεταξύ η βασίλισσα επέιξε να γίνω καθηγητής στο ΕΜΠ, είχαν ιδρύσει μια έδρα, αυτήν που πήρε τελικά ο Μιχάλης Αγγελόπουλος. Η έδρα είχε γίνει για τον Γυφτόπουλο μετά από πιέσεις της βασίλισσας και είχα έρθει το '59, μίλησα με τον Βογιατζή¹⁴ και σε άλλους με τον Σπανίδη,¹⁵ που ήταν πρόεδρος της Επιτροπής Ατομικής Ενέργειας, αλλά εγώ άλλα είχα στο μυαλό μου, την μελέτη της ανάπτυξης. Δεν ενδιαφερόμουν για καθηγεσία. Αλλά για προγραμματισμό, να προοδεύσει ο ελληνικός λαός. Όπως

14. Υπουργός Παιδείας, βουλευτής Ευβοίας. Λέγεται ότι απέφευγε να υπογράψει έγγραφα περιμένοντας να του το ζητήσουν ώστε να υποχρεωθούν σε αυτόν. Είχε συσσωρεύσει τόσα ανυπόγραφα έγγραφα ώστε το ύψος τους να υπερβαίνει το δικό του –ήταν ιδιαίτέρως κοντός. Όταν το έμαθε ο Καραμανλής

τον επέπληξε και υπέγραφε συνέχεια επί δυο μέρες!

15. Ο Σπανίδης ήταν πρώην ναύαρχος, πρόεδρος της επιτροπής στην οποία ανήκε ο αντιδραστήρας και ο «Δημόκριτος», που ιδρύθηκαν περίπου το 1960.

Ο Ξενοφών Ζολώτας.

όμως μου έδειχναν τέτοια εκτίμηση, και το έβλεπε και ο Ζέρβας, μου είπε γιατί δεν πας εσύ να παρουσιάσεις το θέμα στον πρωθυπουργό και στους άλλους. Βρήκα τον πατέρα ενός μαθητή μου εδώ, στις ΗΠΑ, για τον οποίον ενεργούσα και ως κηδεμόνας, τον Παντελή Βελισσαρόπουλο, που ήταν γνωστός στην κυβέρνηση και ο πατέρας του μίλησε στον Υπουργό Προεδρίας, τον Κ. Τσάτσο, για να παρακαλέσει να με κάνει δεκτό ο πρωθυπουργός όταν έρθω στην Ελλάδα. Στις 11 Αυγούστου μου απαντά ο Τσάτσος ότι ο πρόεδρος της Κυβερνήσεως επληροφορήθη ότι ερχόμενος στην Ελλάδα θα ήθελε να συναντηθεί μαζί μου και παρεκάλεσε να ενημερωθώ ότι θα βρίσκεται στην Αθήνα όλον τον Αύγουστο, αλλά τον Σεπτέμβριο θα απουσιάζει. Θα ήταν ευτυχής να με γνώριζε και να συζητήσει μαζί μου για θέματα ατομικής ενέργειας στην ανάπτυξη της οποίας και στον τόπο μας αποδίδεται όλως ιδιαιτέρως μεγάλη σημασία. Αυτοί είχαν το βιολί τους με τον Δημόκριτο, εγώ το βιολί το δικό μου. Πήγα λοιπόν τον Αύγουστο στην Ελλάδα εφοδιασμένος με γράμμα του Rosenstein-Rodan, που ήταν από τα ηγετικά στελέχη του Center for International Studies, στο οποίο περιεγράφοντο με πολύ μεγάλη λεπτομέρεια: πόσους επιστήμονες θα έπαιρνε, από ποιες χώρες, ποιες ειδικότητες, πώς θα γινόταν η συνεργασία με τις ελληνικές αρχές, τι στοιχεία χρειαζόντο, πόσον καιρό θα έπαιρνε,

μια σύντομη περίληψη των προτάσεων του σχεδίου που θα γινόταν. Τον πρώτο που είδα ήταν ο πρωθυπουργός, ο οποίος μου λέει «κοιτάτε, δεν ξέρω ακριβώς τι είναι αυτά που μου λέτε, αλλά εγώ προ έτους πήγα σε μια διάλεξη που έδωσε ο γιος του μεγαλύτερου πολιτικού αντιπάλου μου και με εντυπώσισαν αυτά που έλεγε, τον κάλεσα στο γραφείο μου και του είπα τι θέλεις να σου κάνω για να γυρίσεις στην Ελλάδα, και μου έκανε μια πρόταση και ιδού το σχέδιο Νόμου ιδρύσεως του Κέντρου Οικονομικών μελετών, του ΚΕΠΕ. Γιατί δεν πας να τον βρεις και να τα συζητήσετε και αν συμφωνεί αυτός να προχωρήσουμε. Αλλιώς δεν είμαι διατεθειμένος. Εν πάση περιπτώσει πήγαινε να δεις και τους συνεργάτες μου να τα πείτε.» Και αρχίζω –μου έδωσε αυτόν τον Νόμο– που εγώ ήξερα από τις εφημερίδες οι οποίες τον είχαν δημοσιεύσει, πως το ΚΕΠΕ δεν είχε καμιά σχέση με αυτά που προτείναμε εμείς. Το ΚΕΠΕ ήταν σπουδαίο πράγμα, ήταν καθαρά για οικονομικές μελέτες, όχι εφαρμοσμένη οικονομική για την πρόοδο του τόπου. Και αρχίζω μια αλληλουχία επισκέψεων σε πάρα πολλούς ανθρώπους, κυβερνητικούς και μη. Δεν έχω γράμματα για όλα αυτά. Το μόνο που μπορώ να πω είναι ότι από τις 7.30 το πρωί μέχρι τις 12 το βράδυ για 4 εβδομάδες δεν σταμάτησα ούτε στιγμή. Είχα ραντεβού από ώρας εις ώραν με διαφόρους ανθρώπους, σε υπουργικό επίπεδο, ή στα Ανάκτορα, ή στις Διοικήσεις των Τραπεζών ή με ανωτάτους υπαλλήλους υπουργείων.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΜΕ ΤΟΝ ΠΡΩΤΟΠΑΠΑΔΑΚΗ

• *Λυμπερίδης:*

Γυφτόπουλος: Τον Λυμπερίδη¹⁶ δεν είδα. Είδα τον Δούση¹⁷, που ήταν στο Υπουργείο Συντονισμού, είδα τον Μα-

ντζαβίνο¹⁸ στον ΟΒΑ, είδα τον Αλέξανδρο Τσάτσο¹⁹ στον ΟΒΑ, τον Ζολώτα²⁰ και από τους υπουργούς τον Αριστείδη Πρωτοπαπαδάκη,²¹ βέβαια τον αντιπρόεδρο της κυβερνήσεως Παναγιώτη Κανελλόπουλο, τον Κ. Τσάτσο –τότε υπουργό Προεδρίας–, τον Χέλμη, τον Διοικητή της Τραπεζής, για τον οποίον έχω γράμμα –έχω γράμμα και από τον Δούση. Τους αναφέρω επειδή αυτοί μου φάνηκαν οι πιο σημαντικοί. Έφυγα στις 15 Σεπτεμβρίου από τις 15 Αυγούστου ως τις 15 Σεπτεμβρίου διήρκεσε αυτή η ιστορία. Τους έγραψα από ένα γράμμα. Του Πρωτοπαπαδάκη είναι εκτενέστερο γιατί ήταν ο μόνος που είχε αντιρρήσεις. Θέλω να το διαβάσω όλο:

«Εξοχώτατε κύριε Υπουργέ,

Αισθάνομαι λίαν ευγνώμων για την τιμήν που εκάματε στον κύριο Καραμπατέα (είχα μαζί μου τον Καραμπατέα) και σε εμέ και μας δώσατε την ευκαιρία να σας παρουσιάσουμε την ιδέαν του επιστημονικού και μαθηματικού προγραμματισμού του εφαρμοζομένου υπό του Κέντρου Διεθνών Μελετών του MIT. Η ευκαιρία αυτή, κύριε Υπουργέ, προσφερθείσα από Υμάς, φορέα της ιδέας του Προγραμματισμού εις την πατρίδα μας, αποτελεί ηθικήν επιβράβευσιν των προσπαθειών της ομάδος των Ελλήνων επιστημόνων του Πολυτεχνείου της Μασσαχουσέττης, προσπαθειών των οποίων μοναδικόν κίνητρον είναι η αγάπη των μελών της ομάδος προς την πατρίδα μας.

(Τίποτε άλλο... τίποτε άλλο... –δακρύζει– Αυτό ήταν τόσο δύσκολο να το πιστέψουν ακόμα και τα μέλη της ομάδος. Αλλά αυτή είναι η αλήθεια. Στο λέγω, Κώστα, με όλην την δύναμη της ψυχής μου. Τίποτα. Δεν κοιτάγαμε ούτε για διορισμό, ούτε για θέσεις, τίποτα).

16. Γενικός Διευθυντής του Υπουργείου Συντονισμού.

17. Διευθυντής Επεξεργασίας Προγράμματος Υπουργείου Συντονισμού.

18. Τραπεζίτης. ΟΒΑ=Οργανισμός Βιομηχανικής Αναπτύξεως.

19. Αλέξανδρος Τσάτσος, βιομήχανος.

20. Ξενοφών Ζολώτας, καθηγητής Πανεπιστημίου, διοικητής της ΤτΕ, ακαδημαϊκός, διετέλεσε αργότερα και πρωθυπουργός και πέθανε υπερεκατοντούτης.

21. Αριστείδης Πρωτοπαπαδάκης, 1903–1966, γιος του εκτελεσθέντος μεταξύ των Εξ, Πέτρου Πρωτοπαπαδάκη,

υπουργού στη Κυβέρνηση Γούναρη, που έκοψε στα δυο το χαρτονόμισμα, πραγματώνοντας έτσι ένα αναγκαστικό δάνειο σε όλους τους κατόχους χαρτονομισμάτων, ώστε να αντεπεξέλθει το Κράτος στις στρατιωτικές δαπάνες της Μικρασιατικής Εκστρατείας. Ο Αριστείδης Πρωτοπαπαδάκης είχε σπουδάσει ναυπηγός στη Γερμανία, στο Πολυτεχνείο του Βερολίνου, ήταν βουλευτής Κυκλάδων και υπουργός σε κυβερνήσεις Καραμανλή, υπουργός Συντονισμού τα έτη 1958–1961. Για τη ζωή του δες «Αριστείδης Πρωτοπαπαδάκης» Αθήνα 1967, χωρίς εκδόση, σ.581.

Σας ευχαριστώ ολοψύχως εκ μέρους όλων. Εσημειώσαμεν μετά χαράς, κύριε Υπουργέ, την κατ' αρχήν συμπαθή σας αντίδρασιν προς το συγκεκριμένον αίτημα συνεργασίας του υφ' Υμᾶς Υπουργείου μετά του Κέντρου Διεθνών Μελετών του MIT. Είσθε μεταξύ των ολίγων, ο οποίος δια των τόσον εμβριθών και ουσιαστικών παρατηρήσεών σας, μας επεσήμανε πόσον κατενοήσατε την σοβαρότητα της μεθόδου. Επ' ευκαιρία, Εξοχώτατε κύριε Υπουργέ, επιτρέψατέ μου να ανακεφαλαιώσω τα συμπεράσματα της συνομιλίας μας, διότι τούτο είναι εξαιρετικής σημασίας δια την εξέλιξιν της προσπάθειας. Ο λόγος είναι ο εξής: Προ 6 περίπου εβδομάδων, μέσω κοινού φίλου, εζήτησα από τον κύριον Πρωθυπουργόν, από την Βοστώνην να μου επιτρέψει να παρουσιάσω την ιδέαν του μαθηματικού προγραμματισμού, την συγκεκριμένην πρότασιν και την πραγματοποίησίν της δια λογαριασμόν αρμοδίων ελληνικών υπηρεσιών υπό του Κέντρου Διεθνών Μελετών του MIT. Ο Εξοχώτατος κύριος Πρωθυπουργός απήντησε ότι ευχαρίστως θα με εδέχετο διότι συν τοις άλλοις επιθυμούσε να συζητήσει μαζί μου και επί θεμάτων ατομικής ενεργείας. Η απάντησις αυτή είχε δύο συνεπείας. Αφ' ενός μεν αποφάσισα ταξείδιον εις την Ελλάδα, αφ' ετέρου δε επεσκέφθην το Κέντρον Διεθνών Μελετών του MIT εις το οποίον ανεκοίνωσα την αποδοχήν του κυρίου Πρωθυπουργού να ακούσει από εμέ την, άνευ ουδεμιάς χρηματικής επιβαρύνσεως της Ελληνικής Κυβερνήσεως, συνεργασίαν των ελληνικών υπηρεσιών μετά του Κέντρου. Τούτο ευχαρίστησε τους παράγοντας του Κέντρου διότι επίστευσαν ότι με την επάνοδόν μου εις ΗΠΑ θα εκόμιζα μίαν συγκεκριμένην ένδειξιν περί αποδοχής της προτάσεως συνεργασίας ή μη. Δυστυχώς παρά τας επανειλημμένας προσπάθειάς μου δεν κατόρθωσα να εκπληρώσω τον σκοπόν δια τον οποίον ήρθα στην Ελλάδα, δηλαδή να παρουσιάσω την πρότασιν του

Κέντρου Μελετών εις τον Πρωθυπουργόν».

(Διότι, όταν άρχιζα, μου 'λεγε, «πέστα στους άλλους», με έστειλε στον Κώστα Γούστη, στον Ζολώτα και σε αυτούς. Και στον Γούστη και στον Δούση. Ο Γούστης²² ήταν οικονομικός του σύμβουλος. Τον Γούστη τον αγαπώ.)

«Κύριε Υπουργέ, δοθέντος ότι η ιδική σας συμπαθής αντίδρασις είναι το μόνον θετικόν στοιχείον το οποίον αποκομίζω προ της αναχωρήσεώς μου (εδώ τον κολακεύω λιγάκι, δεν είναι όλα αλήθεια) παρακαλώ επιτρέψατέ μου να ανακεφαλαιώσω τα συμπεράσματά μου ώστε να δυνηθώ να τα μεταφέρω αναλλοίωτα. Κατ' αρχήν είχατε ορισμένες επιφυλάξεις επί της αξίας της συνεργασίας οικονομολόγων και τεχνικών, επί οικονομικών θεμάτων. (Άκουσον, άκουσον!). Νομίζω ότι συμφωνήσατε ότι η τοιαύτη συνεργασία είναι επιβεβλημένη λόγω των τελευταίων προόδων της οικονομικής επιστήμης στα πλαίσια των μαθηματικών και της στατιστικής όπως επίσης και του ρόλου τον οποίον παίζει η καταπληκτική ανάπτυξις της τεχνολογίας εις την οικονομικήν άνοδον μιας χώρας. Επίσης αναγνωρίσατε ότι η συνεργασία τεχνικών και οικονομολόγων είναι η μόνη ικανή να οδηγήσει μίαν χώραν εις την δι' απολύτων συμβατών μέτρων αξιοποίησιν των πλουτοπαραγωγικών πηγών της χώρας και την πλήρη χρησιμοποίησιν του εργατικού δυναμικού. Δεύτερον. Η δεύτερα επιφύλαξίς σας, Κύριε Υπουργέ, υπήρξε η επί της δυνατότητος εκφράσεως, δια μαθηματικών σχέσεων, του απροβλέπτου ανθρώπινου παράγοντος.

(Ο Πρωτοπαπαδάκης έφερνε την αντίρρηση «πώς είναι δυνατόν να προβλεφθεί το μέλλον, όταν κάθε άνθρωπος δρα αυτοδύναμα και ανεξάρτητα, έχοντας ελευθέραν βούλησιν!»)

Νομίζω ότι μετά την συζήτησιν ανεγνωρίσατε ότι ο μαθηματικός προγραμματισμός δεν ισχυρίζεται ότι υποκαθιστά τον ανθρώπινον παράγο-

ντα αλλά ότι ελαττώνει την πιθανότητα σφάλματος. Τούτο δια δύο λόγους. Αφ' ενός μεν ο μαθηματικός προγραμματισμός βασίζεται επί στοιχείων, επομένως περιορίζει τον παράγοντα γνώμη εις το ελάχιστον, αφ' ετέρου όλα τα συμπεράσματά του είναι απολύτως συμβατά μεταξύ των και προς τας επιδιώξεις της πολιτικής ηγεσίας. Επί πλέον δοθέντος ότι ολόκληρον το οικονομικόν πρόβλημα είναι διατυπωμένον μαθηματικώς προς επίλυσιν υπό ηλεκτρονικών εγκεφάλων (εννοεί υπολογιστών) οι αστάθμητοι παράγοντες δια τους οποίους θα γίνουν ασφαλώς και εσφαλμένοι υποθέσεις ανεξαρτήτως μεθόδου προγραμματισμού, είναι εύκολον να διορθωθούν κατά την εξέλιξιν των εφαρμογών του προγράμματος. Η τρίτη επιφύλαξίς σας ήτο επί του θέματος των στοιχείων. Νομίζω ότι συνεφωνήσατε, κύριε Υπουργέ, ότι η έλλειψις στοιχείων δεν αποτελεί επιχείρημα εναντίον της μεθόδου αλλά μέγα προτέρημά της καθόσον πρέπει διαρκώς να βελτιώνομε τα στατιστικά στοιχεία αν επιθυμούμε να προχωρήσομε μετά ασφαλούς βήματος προς το μέλλον. Όσον αφορά το επιχείρημα του κατά πόσον τα στοιχεία θα ενισχύσουν ή όχι τον ήδη προγραμματισμόν και τοποθέτησιν της Κυβερνήσεως, ελπίζω, κύριε Υπουργέ, ότι επείσθητε ότι θα είναι προς μεγάλην τιμήν της σημερινής πολιτικής ηγεσίας της χώρας μας το ότι απεφάσισεν να προγραμματίσει την οικονομικήν άνοδον της χώρας μας χρησιμοποιούσα επιστημονικάς μεθόδους και συνεργαζομένη μετά ιδρυμάτων διεθνούς φήμης όπως το MIT. Παραλλήλως δε, θα είναι προς τιμήν της Κυβερνήσεως το ότι λαμβάνει συνεχώς αποφάσεις προς ενίσχυσιν της ελληνικής οικονομίας χωρίς να περιμένει τα κατ' ανάγκην μακροχρόνια αποτελέσματα ενός μαθηματικού προγραμματισμού. Είχατε επιφυλάξεις επί της δυνατότητος εφαρμογής των μεθόδων Pareto.²³ Νομίζω, κύριε Υπουργέ, ότι παρεδέχθη-

22. Ο Κ. Γούστης, Κερκυραίος οικονομολόγος με σπουδές στην London School of Economics, μαθητής του Karl Popper υπήρξε σύμβουλος του τότε πρωθυπουργού στα οικονομικά.

23. Ο Vilfredo Pareto, 1848-1923, ιταλός οικονομολόγος, διεδέχθη τον Walras στο Πανεπιστήμιο της Λωζάννης, επεξέτεινε

τις ιδέες του προκατόχου του στη θεωρία της οριακής οικονομίας -marginalist economy-, άφησε πολύ λίγο χώρο στην τύχη (και αβεβαιότητα της συμπεριφοράς ενός εκάστου) και εμβάθυνε την έννοια της ισορροπίας.

ΕΛΛΗ ΣΚΟΠΕΤΕΑ: Το «Πρότυπο Βασίλειο» και η Μεγάλη Ιδέα

Το κορυφαίο σύγγραμμα της Έλλης Σκοπετέα που εξετάζει το ιστορικό υπόβαθρο του εθνικισμού όπως διαμορφώθηκε στην Ελλάδα και τη Σερβία τον 19ο και τον 20ό αιώνα. Ένα προφητικό βιβλίο που παραμένει σύγχρονο και αναλύει τις αιτίες των σημερινών εξελίξεων στην βαλκανική χερσόνησο.

Εκδόσεις Πολύτυπο

Κεντρική διάθεση:
Δημοχάρους 60, Αθήνα
τηλ.: 210-72.32.819

τε» (όλα αυτά επί παρουσία του Κανελλόπουλου, του Μάρτη και του Τσάτσου εγένοντο, την ώρα που ερχόταν από την Ρώμη ο Κωνσταντίνος ως Ολυμπιονίκης).

• Ο Κανελλόπουλος καταλάβαινε;

Γυφτόπουλος: Αυτός τον είχε προκαλέσει. Κάθε φορά που τέλειωνε κάθε σημείο, έλεγε: «κύριε υπουργέ, έχετε άλλη αντίρρηση να σας απαντήσει ο κύριος Γυφτόπουλος;». Είχε μείνει κατάπληκτος ο Κανελλόπουλος. Συνεχίζω την επιστολή: «ότι παρεδέχθητε ότι ο επιστημονικός προγραμματισμός της οικονομικής επιστήμης και η τεράστια ανάπτυξη των ηλεκτρονικών εγκεφάλων είναι αναμφισβήτως οι λόγοι για τους οποίους η εξεύρεση όλων των δυνατών συνδυασμών στον παραγωγικό τομέα, οι οποίοι αποδίδουν την μέγιστη παραγωγή, είναι όχι μόνο δυνατή αλλά και επιβεβλημένη. Δηρωτήθητε, κύριε Υπουργέ, περί των πολιτικών συνεπειών τας οποίας θα είχε η τυχόν διαδοχή της σημερινής Κυβερνήσεως υπό μιας άλλης η οποία θα εύρισκε ότι οι υποδείξεις του μαθηματικού προγραμματισμού είναι διάφοροι των επιδιώξεων του πενταετούς. Νομίζω ότι συμφωνήσατε ότι ο ενστερνισμός της μεθοδολογίας του μαθηματικού προγραμματισμού είναι η φυσική συνέχεια των προσπαθειών σας εις το πενταετές. Επομένως δοθέντος ότι το πενταετές δεν είναι η μόνη και τελευταία προσπάθεια της Κυβερνήσεως εις αυτόν τον τομέα θα αποτελέσει τιμήν για την Κυβέρνησιν η ανάληψις της φυσικής συνεχίσεώς του και ουχί λόγος δια κακόπιστον αντιπολίτευσιν. Αυτά νομίζω ότι υπήρξαν τα κυριώτερα των συμπερασμάτων μας. Αν παρενόησα ή παρέλειψα τι, θα μου εκάματε εξαιρετική τιμή να μου το εγνωρίζατε. Επί τη ευκαιρία, επιτρέψατέ μου να σας εκφράσω και πάλιν την αισιοδοξίαν και την ευγνωμοσύνην μου τις οποίες απέκομισα από την συνάντησή μας και να σας διαβιβάσω κ.λπ.»

ΜΕ ΤΟΝ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟ

Στον Κανελλόπουλο πήγα ένα βήμα παραπάνω «Εξοχώτατε κύριε Πρόεδρε, Ο κύριος Καραμπατέας και εγώ είμεθα εξαιρετικά ευτυχείς που μας edώσατε την τιμητικήν ευκαιρίαν να σας ομιλήσουμε περί των μεθόδων του επιστημονικού προγραμματισμού. Η κατ' αρχήν συμπαθής τοποθέτησίς σας επί του θέματος της συνεργασίας της Ελληνικής Κυβερνήσεως μετά του Κέντρου των Διεθνών Μελετών του Πολυτεχνείου της Μασσαχουσέττης προς εφαρμογήν αυτών των μεθόδων εις την Ελληνική Οικονομίαν αποτελεί την καλύτεραν ηθικήν επιβράβευσιν... κ.λπ. Συμφώνως προς τας υποδείξεις σας, Κύριε Πρόεδρε, εσωκλείω ένα προσχέδιον επιστολής προς το Κέντρο Διεθνών Μελετών του MIT δια του οποίου εκφράζεται η επιθυμία της Ελληνικής Κυβερνήσεως να χρησιμοποιήσει το επιστημονικό δυναμικό του Κέντρου προς εκπόνησιν μακροχρονίου και επιστημονικού οικονομικοτεχνικού προγράμματος για την Ελλάδα. Είναι θερμός πόθος όλων μας η Ελληνική Κυβέρνησις να χρησιμοποιήσει όσον το δυνατόν ταχύτερον τας άνευ χρηματικής επιβαρύνσεως προσφερομένας υπηρεσίας του διεθνούς φήμης Κέντρου και αξιοποιήσει την υπ' αυτού προσφερομένην συνεργασίαν αι συνέπειαι της οποίας δεν είναι δυνατόν να υπερτονισθούν» και ακολουθεί αγγλικό κείμενο προσχεδίου απαντητικού που edώ παραλείπεται. Η απάντηση αυτή ουδέποτε εστάλη. Μαζί έχω ένα γράμμα στο Χέλμη, που ενθουσιάστηκε και μου είπε να του στείλω πληροφορίες, επιστολές στον Δούση, στον Μάρτη, στον οποίον πήγα και τον Killian, δεν θα σου πώ την ιστορία του Μάρτη²⁴ τώρα.

• Στο επόμενο τεύχος, το δεύτερο και τελευταίο μέρος της αφήγησης του καθηγητή Ηλία Γυφτόπουλου, όπου διεκτραγωδεί το τέλος της προσπάθειας μετά και την αποτυχία συνεργασίας με τον Ανδρέα Παπανδρέου.

24. Ο Νίκος Μάρτης, βουλευτής της Μακεδονίας και υπουργός Εσωτερικών, γνωστός για βιβλία του που υπερασπίζονται τη ελληνικότητα της

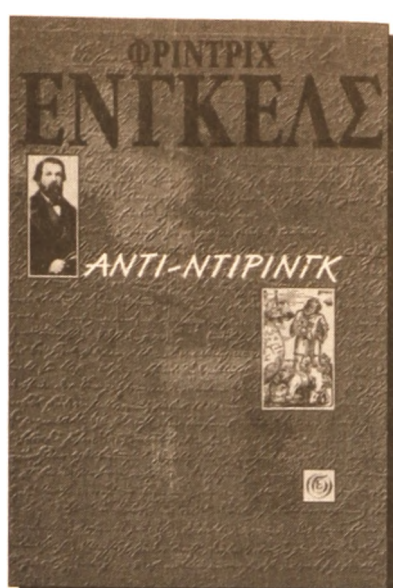
Μακεδονίας, δυστυχώς υποκείμενα σε κριτικές για τα επιχειρήματα που προβάλλει.

Κ. Αυγητίδης
ΟΙ ΣΟΒΙΕΤΙΚΟΙ ΜΑΧΗΤΕΣ ΣΤΙΣ ΓΡΑΜΜΕΣ
ΤΗΣ ΕΑΜΙΚΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ (ΕΛΑΣ)

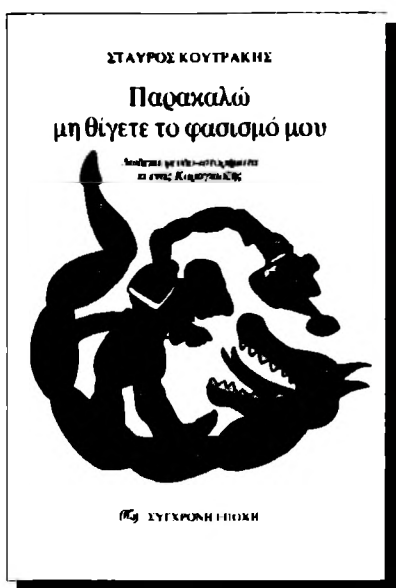
Ε. Κουνέο ντ' Ορνάνο
ΛΑΖΑΡΟΣ ΟΣ
1768-1797

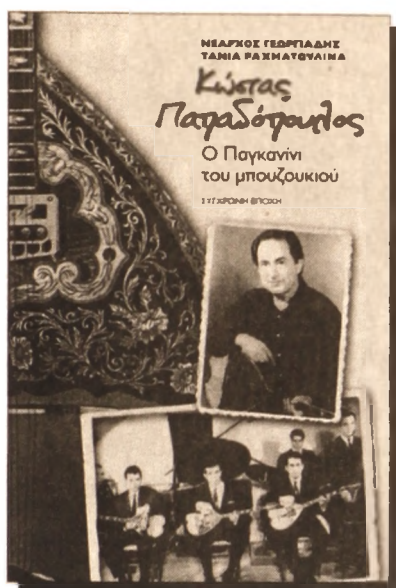
Φρ. Ένγκελς
ΑΝΤΙ-ΝΤΙΠΙΝΓΚ

Β. Ι. Λένιν
ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΥΣ
ΚΑΙ ΑΔΙΚΟΥΣ ΠΟΛΕΜΟΥΣ

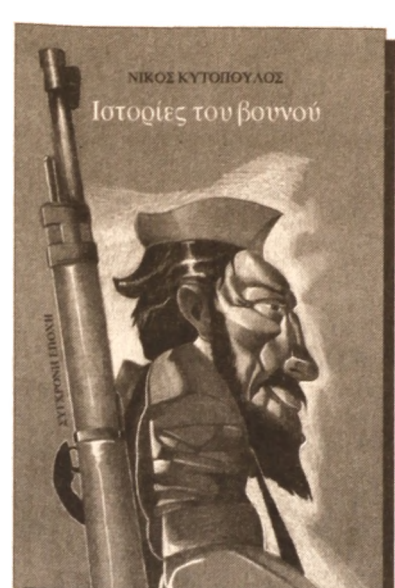
Στ. Κουτράκης
ΠΑΡΑΚΑΛΩ ΜΗ ΘΙΓΕΤΕ
ΤΟ ΦΑΣΙΣΜΟ ΜΟΥ

Ν. Γεωργιάδης - Τ. Ραχματούλινα
ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
Ο ΠΑΓΚΑΝΙΝΙ ΤΟΥ ΜΠΟΥΖΟΥΚΙΟΥ

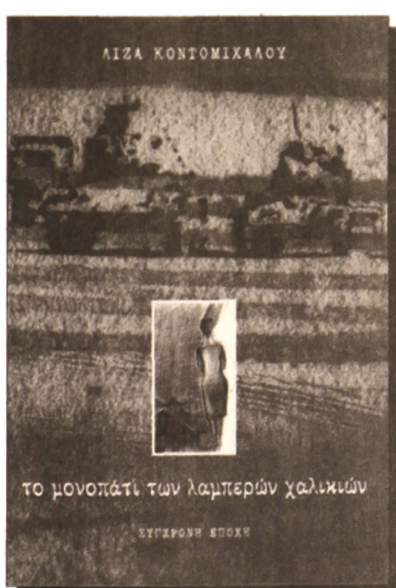
Τ. Αυγερινός
ΠΙΚΡΟ ΑΝΤΙΔΩΡΟ

Ν. Κυτόπουλος
ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΤΟΥ ΒΟΥΝΟΥ

Χρήστος Τσαντής
ΜΕ ΒΑΡΚΑ... ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ

Λ. Κοντομιχάλου
ΤΟ ΜΟΝΟΠΑΤΙ ΤΩΝ ΛΑΜΠΕΡΩΝ ΧΑΛΙΚΙΩΝ

Παραμύθια του κόσμου
ΕΝΤΕΚΑ ΛΑΪΚΑ ΤΟΥΡΚΙΚΑ
ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ

Ασπασία Κατσούλη-Συμεώνη
ΣΑΡΚΟΦΑΓΟΣ, ΑΙΜΟΒΟΡΟΣ
ΚΙ ΑΧΟΡΤΑΓΟΣ. Ε. ΛΥΚΟΣ ΕΙΜΑΙ
ΔΕΝ ΕΙΜΑΙ ΑΡΝΑΚΙ...

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

Σόλωνος 130, 106 81 Αθήνα, Τηλ.: 2103320800, Fax: 2103813354. <http://www.sep.gr> e-mail: info@sep.gr

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Μαυροκορδάτου 3, Τηλ.: 2103829835, 2103808132, Fax: 2103829814

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ: 1. Αθήνα, Μαυροκορδάτου 3, Τηλ.: 2103829835, 2103808132. 2. Θεσσαλονίκη, Πλάτωνος 7, Τηλ.: 2310283810.

3. Γιάννενα, 28ης Οκτωβρίου 19, Τηλ.: 2651038090. 4. Κύπρος, Γαβριήλ Παππάς, Λάρνακα, Τηλ.: 24423617.

Επισημαίνουμε

Υπάρχουν και ευαίσθητα όρια

Μια δημοκρατική –θεσμικά συντεταγμένη– κοινωνία συντάσσεται θεσμικά ακριβώς για να βάζει –σε προβλεπόμενες περιπτώσεις και με προβλεπόμενους όρους– όρια στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των μελών της. Μια δίχως όρια δημοκρατία απλούστατα δεν είναι δημοκρατία. Όλα τα είδη των ολοκληρωτισμών και οι ποικιλόχρωμες αναρχικές ουτοπίες στην απουσία ορίων βρίσκουν πρόσφορο έδαφος. Μόνο η σκέψη είναι ακώλυτη και δεν επιδέχεται όρια. Όχι, όμως και όλοι οι τρόποι της στην πράξη. Κάπου εκεί είναι που κάποιες φορές δεν τα «βρίσκουν» η δημοκρατία και ό,τι βρίσκεται απέναντί της, όχι ιδεολογηματικά αλλά ως κοινωνικοπολιτική πρακτική. Μ' όλο που η δημοκρατία είναι το κατ' εξοχήν πολίτευμα της ανοχής και των προσαρμογών, ασυλία στο «χωρίς όρια» δεν παραχωρεί –έτσι τουλάχιστον πρέπει να συμβαίνει σε χώρες με συμφωνημένους τους «κανόνες του παιχνιδιού»– σε καμιά εκδοχή του κοινωνικού προτσές. Ούτε η τέχνη (όχι αυτή του: «Είσαι ό,τι δηλώσεις»). Αυτή αποκτά υπόσταση αντικειμενικής αξιολόγησης μόνο όταν εντάσσεται στις κοινωνικές λειτουργίες. Διαφορετικά, θα πρόκειται για απρόβλεπτο αυτιστικό φετιχισμό. Θα μπορούσε π.χ. ένας εκρηκτικού ταπεραμένου κουκουλοφόρος να θρυμματίσει (όπως και συμβαίνει) τη βιτρίνα ενός καταστήματος ή μιας τράπεζας και στην... «άκομψη» (η λέξη είναι δανεισμένη από σχετικό έντυπο σχόλιο) προσπάθεια του οργάνου της δημόσιας τάξης να τον συλλάβει, αυτός να ισχυριστεί με αξιοθαύμαστη ψυχραιμία ότι πρόκειται για εικαστική περφόρμανς! Και να, κατόπιν αυτού, βροχή οι υπερασπιστικές της τέχνης υπογραφές διαμαρτυρίας. Σχεδόν προφητικά ο Ernst H. Gombrich στην εισαγωγή του μνημειώδους «Χρονικού της Τέχνης», από τα δημοφιλέστερα του είδους βιβλία που έχουν ποτέ εκδοθεί, γράφει: «Στην πραγματικότητα, η τέχνη δεν υπάρχει. Υπάρχουν μόνο οι καλλιτέχνες». Η αφορμή για την οποία γράφεται το παρόν «επισημαίνουμε» είναι μια σπουδαία και με αποδεδειγμένο ταλέντο κινηματογραφίστρια, η Εύα Στεφανή, την οποία ο γράφων έχει την τύχη να γνωρίζει την ίδια και το πλούσιο έργο της από 15ετίας. Και το έχει υπερασπιστεί ενυπόγραφα.

Η γνωστή, λοιπόν, (ελλείπει Πανελλήνιας) foire Art Athina πραγματοποίησε τη φετινή της διοργάνωση στους χώρους της HELEXPO «με βαθιά το χέρι στην τσέπη του ΥΠ.ΠΟ.»,

όπως έγραψε η γνωστή, έγκριτη κριτικός εικαστικών τεχνών Μαρία Μαραγκού («Ελευθεροτυπία», 4.6.07). Και συνεχίζει η ίδια: «Το αδύναμο κομμάτι της έκθεσης ήταν το υπόγειο όπου μία κατασκευασμένη νεοπάνκ ατμόσφαιρα με εντελώς αδιάφορα έργα... κακά παρουσιασμένων και άσχημα επιλεγμένων, σε μία σκηνοθεσία δήθεν». Στον ίδιο χώρο συμπεριλαμβανόταν και μια 40" πρόταση video art της Εύας Στεφανή, όπου εικόνες γκουσγκούνιας μνήμης συνοδεύονταν, σε άτυχο, είναι αλήθεια, συσχετισμό από τον ελληνικό Εθνικό Ύμνο. Γνωστά τα επακολουθήσαντα, όμως: *Dura lex sed lex*. Ασφαλώς δεν πρόκειται να κριθεί το καλλιτεχνικό μέγεθος της Στεφανή από 40 δευτερόλεπτα. Πρόκειται, αντίθετα, για τον ορυμαγδό από άρθρα και σχόλια, σχεδόν όλα ρητορικά και αβασάνιστα. Ομοθυμαδόν και οι υπογραφές. Πολλές οι σχετικές και επώνυμες κι από κοντά οι άσχετες (είναι κι αυτό μια δωρεάν ευκαιρία δημοσιότητας). Και τι δεν γράφτηκε: Παρακώληση της καλλιτεχνικής έκφρασης, νεκρανάσταση της... λογοκρισίας, της «δημόσιας αιδούς» και των «χρηστών ηθών», γίναμε διεθνώς –σιγά τ' αυγά– ρεζίλι, το ίδιο έκανε και ο Χίτλερ που έκαιγε βιβλία κ.λπ., κ.λπ.

Κατά περίεργο, εντούτοις, τρόπο οι περισσότεροι «κολλούσαν» στη δημόσια αιδώ (ζήτημα, χρόνια τώρα, ανύπαρκτο), παρακάμπτοντας τη χρήση του Εθνικού Ύμνου, που προφανώς ήταν η αιτία της παρέμβασης.

Έχω τη γνώμη ότι ο καλλιτεχνικός διευθυντής της έκθεσης κ. Αργυρός όφειλε να αποφύγει τον πειρασμό της επιλογής του έργου για χρηματοδοτούμενη με το δημόσιο χρήμα έκθεση. Ο έλεγχος αυτής της παραβατικότητας έρχεται να μας υπενθυμίσει εκείνα τα όρια που αφορούν ριζωμένα και ανυπέρβλητα δημόσια αισθήματα αυτού του λαού και τα οποία ταυτοποιούνται, επί 177 χρόνια, στο άκουσμα του Εθνικού του Ύμνου. Όταν σ' αυτό το άκουσμα εγειρόμαστε, σιωπηλοί και ακίνητοι, δεν μας το επιβάλλει κανένας νόμος. Είναι το «σύνθημα και το παρασύνθημα» της εθνικής μας αυτοσυνειδησίας. Και είναι ευτύχημα που αυτό ακόμα λειτουργεί. Πολύτιμο όριο. Οπωσδήποτε, όμως, η κοινωνική παρεμβατική κριτική θέλει κόπο και πειθώ. Ούτε το άλλο δείχνω και άλλο εννοώ. Νοηματική τέχνη και «Απ' τα κόκαλα βγαλμένη» δεν συνταιριάζονται.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ

Φασιστικές πρακτικές στο όνομα της εθνικοφροσύνης

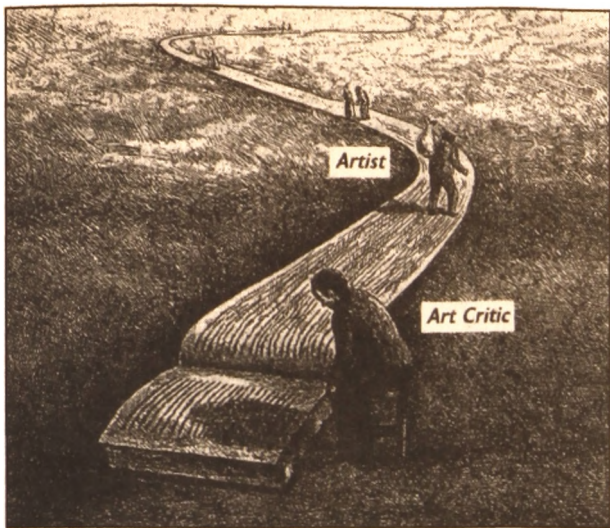
Η αντίδραση στα όσα, επιεικώς απαράδεκτα, συνέβησαν το Σάββατο 2 Ιουνίου στη διεθνή έκθεση σύγχρονης τέχνης ArtAthina, δεν έχουν να κάνουν με την υποστήριξη αυτού καθ' αυτού του έργου της Εύας Στεφανή. Έχουν να κάνουν με τη φασιστική νοοτροπία που διέπει ένα τμήμα του ελληνικού πληθυσμού, που, δυστυχώς, περιλαμβάνει και πολλούς πολιτικούς από ολόκληρο το

πολιτικό φάσμα.

Τα γεγονότα είναι γνωστά. Μετά από μία ανώνυμη καταγγελία, δύο ένστολοι αστυνομικοί εισέβαλαν στην έκθεση και κατέβασαν το έργο της Εύας Στεφανή, με την κατηγορία της προσβολής εθνικού συμβόλου. Ήταν τόσο αυταπόδεικτα κραυγαλέα η παράβαση του νόμου από τους εν λόγω αστυνομικούς –καθώς δικαίωμα για την αποκαθήλωση

ενός έργου τέχνης έχει μόνο ο εισαγγελικός λειτουργός–, αλλά και η μη ευστάθεια της κατηγορίας, που ο εισαγγελέας, στον οποίο παρουσίασαν το έργο, την μετέτρεψε αμέσως.

Το χειρότερο, όμως, είναι η ανοχή, και σε πολλές περιπτώσεις η επιδοκιμασία, της πράξης των οργάνων της τάξης, όχι μόνο από απλούς ανθρώπους, αλλά και από διανοούμενους, που δεν είναι κατ'

Να αγγίζουμε ξανά και ξανά αυτά που είναι δίπλα μας

ανάγκη προσκείμενοι πάντα στη Δεξιά.

Μια πράξη, που φέρνει αμέσως στο νου αντίστοιχες πράξεις βανδαλισμού έργων τέχνης στο όνομα της θρησκείας, της φυλετικής καθαρότητας ή της ευπρέπειας, της ηθικής –αυτής της παρεξηγημένης λέξης– και της προστασίας της δημόσιας αιδούς.

Πόσα αρχαία αγάλματα δεν κονιορτοποιήσαν οι φανατικοί των θρησκειών; Πόσα βιβλία δεν κάηκαν από ιερές εξετάσεις, από τους εθνικοσοσιαλιστές του Γ' Ράιχ ή τις φασιστικές φάλαγγες του Μουσολίνι; Πόσα έργα τέχνης δεν καταστράφηκαν γιατί δεν ακολουθούσαν τις επιταγές της εξουσίας; Πόσοι επιστήμονες δεν κάηκαν στην πυρά επειδή υποστήριζαν τη γνώση και όχι το σκοταδισμό που πρέσβευαν τα εκάστοτε κονκλάβια;

Η τέχνη δεν είναι για να χαϊδεύει. Δεν νοείται στην Ελλάδα του 2007 να μην δημοσιοποιούνται έργα τέχνης γιατί ενοχλούν κάποιους. Κανένας δεν υποχρεώνει κανέναν να δει οποιοδήποτε έργο, αν δεν του αρέσει. Αλλά και κανένας δεν μπορεί να απαγορεύσει σε κανέναν να δημιουργήσει και να εκθέσει τα έργα του.

Σε διαφορετική περίπτωση επιστρέφουμε σε εποχές και πρακτικές που όλοι ελπίζουμε ότι, τουλάχιστον στη χώρα μας, έχουν περάσει ανεπιστρεπτή. Για τους νοσταλγούς υπάρχουν ο Χριστόδουλος, ο Καρατζαφέρης, και οι σταλινικές θεωρίες που η Αριστερά προσπαθεί εδώ και πολλά χρόνια να αποτινάξει.

Τάκης Διαμαντής

Η Ένωση Φίλων Ακροπόλεως (ΕΦΑ) διοργανώνει τη **Δευτέρα, 18 Ιουνίου 2007** και ώρα **21:00** την «**Παράσταση Λόγου και Μουσικής της Αλίκης Καγιαλόγλου**» στον **Αρχαιολογικό χώρο της Ρωμαϊκής Αγοράς**, με στόχο την ενίσχυση των σκοπών της. Η Αλίκη Καγιαλόγλου θα διαβάσει κείμενα που έγραψαν για την Ακρόπολη οι Γκαίτε, Κ. Παλαμάς, Γ. Σεφέρης, Γ. Τερτσέτης, Λε Κορπυζιέ, Ζ. Κοκτώ, Β. Γουλφ, Σ. Καρούζου κ.ά. και θα τραγουδήσει κομμάτια διαφορετικού ύφους και εποχών ελλήνων και ξένων συνθετών, όπως των Ν. Μάντζαρου, Δ. Βισβάρδη, Μ. Χατζιδάκι, Φ. Σούμπερτ, Μ. Θεοδωράκη. Θα τη συνοδεύουν ο Φρίξος Μόρτζος στο πιάνο και ο Μιχάλης Σουρβίνος στην κλασική κιθάρα. «Θα υπάρχουν και κάποιες εκπλήξεις», μας είπαν οι διοργανωτές.

Η Αλίκη Καγιαλόγλου είπε: «Δέχτηκα με ενθουσιασμό την πρόταση της Ένωσης. Αφετηρία μου στη Μουσική ήταν πάντα τα κείμενα, ο λόγος. Έγινε ευτυχισμένη μπαίνοντας στο θησουρό των εκδόσεων της ΕΦΑ. Διάβασα τα παθιασμένα κείμενα που έχουν γράψει ξένοι και Έλληνες για την Ακρόπολη και τα υπόλοιπα μνημεία, αυτά που τα έχουμε στο άπλωμα του χεριού μας και δεν τα προσέχουμε. Το μότο είναι να αγγίζουμε ξανά και ξανά αυτά που είναι δίπλα μας. Η αγάπη για τα πράγματα ξεκινάει απ' την καθημερινότητα.» Επίσης μας προέτρεψε πριν από την παράσταση να κάνουμε μια εκδρομή στα μνημεία και να θυμηθούμε πόσο όμορφοι είναι οι χώροι αυτοί. Για την παράσταση είπε: «Τα κείμενα που επέλεξα, στην πλειονότητα τους από τις εκδόσεις της ΕΦΑ, τα μπλέκω με τη μουσική, άλλοτε σαν κισσό, άλλοτε συνειρμικά ή ως αντίστιξη ή ως χιούμορ.» Προσκλησεις αξίας 25 ευρώ διατίθενται στα γραφεία της ΕΦΑ (κτίριο Weiler, Μακρυγιάννη 2-4, τηλ. 210-9226900), στο Metropolis και δύο ώρες πριν από την πα-

Από αριστερά: Η γ.γ. της ΕΦΑ Φανή Μαλλούχου-Τυφανο, η πρώην έφορος Ακροπόλεως Άλκιστις Χωρέμη και η Αλίκη Καγιαλόγλου, στη συνέντευξη Τύπου για την εκδήλωση στη Ρωμαϊκή Αγορά.

ράσταση στη Ρωμαϊκή Αγορά.

Το έργο της ΕΦΑ αξίζει να ενισχυθεί και να ακουστεί. Η ΕΦΑ ιδρύθηκε το 1989 από μια ομάδα επιστημόνων και φιλόφωνων Αθηναίων, με σκοπό «την ηθική και υλική συμπαράσταση των προσπαθειών που γίνονται για τη μελέτη, την προστασία, τη συντήρηση και αναστήλωση της Ακροπόλεως των Αθηνών και των αρχαιολογικών χώρων που την περιβάλλουν». Οι πόροι της προέρχονται από συνδρομές μελών και δωρεές ή χορηγίες. Βοηθάει οικονομικά σε επιμέρους θέματα (αγορά αντιγράφων, καθαρισμός και συντήρηση πρωτοτύπων, χρηματοδότηση σεμιναρίων, διοργάνωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων), καλύπτοντας τυχόν επείγουσες ανάγκες, που δεν έχει την ευχέρεια να καλύψει ο δύσκαμπτος κρατικός μηχανισμός. Ιδιαίτερα αξιόλογες είναι οι εκδόσεις της. Εκτός από βιβλία και το εξαμηνιαίο περιοδικό *Ανθέμιο*, εξαιρετικά χρήσιμοι είναι και οι αρχαιολογικοί οδηγοί για την Ακρόπολη και τους αρχαιολογικούς χώρους που την περιβάλλουν. Ο οδηγός του Φιλοπάππου έρχεται να καλύψει ένα κενό.

Ε.Π.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ

• Φεστιβάλ Αθηνών 2007:

Πειραιώς 260: Η Volksbühne του Βερολίνου ξαναέρχεται στους νέους χώρους του ανα-νεωμένου από τον νεό διευθυντή του, τον Γιώργο Λούκο, Φεστιβάλ και θα παρουσιάσει τον Ιούνιο δύο παραστάσεις: Πεμ. 21/6 έως Σαβ. 23/6 *Die Fruchthflige* σε σκηνοθεσία

Κρίστοφ Ματράλερ και Τετ. 27/6 έως Πεμ. 28/6 τον **Ιβάνοφ** του **Τσέχωφ** σε σκηνοθεσία **Ντιμίτερ Γκότσεφ**.

Το Σχολείον: Από εχθές έως και την Κυρ. 17/6, ο **Αγαπητικός της Βοσκοπούλας** του **Δημητρίου Κορομηλά** σε σκηνοθεσία του πρωτοεμφανιζόμενου 29χρονου σκηνοθέτη **Ανέστη Αζά**. Ο σπουδαγμένος στην Γερμανία Α. Αζάς επιλέγει

ένα ειδύλλιο του 19ου αι. γραμμένο σε 15σύλλαβο, κι όμως επίκαιρο, και παρουσιάζει με περισσή ζωντάνια τον κόσμο της συναισθηματικής έξαρσης, των όρκων, των εξορκισμών και της κατάρας. Το σκηνικό υπαργάφει η Αγγελική Κόντη.

Θέατρο στο Τροχόσπιτο: Μια άλλη πολύ ενδιαφέρουσα ιδέα, το θέατρο που έρχεται και μας βρίσκει από γειτονιά σε γειτο-

νιά. Η παράσταση, που παρουσιάζει το περιπλανώμενο τροχόσπιτο, είναι η **Τζελομίνα** σε σκηνοθεσία **Βασίλη Μαυρογεωργίου** με την **Όλια Λαζαρίδου**. Πρόκειται για ελεύθερη προσαρμογή της ταινίας του Φελίνι *La Strada*. **Είσοδος ελεύθερη**, ώρα **21:00**. Στις 18/6 στην Κορεάτικη Αγορά, στις 25/6 στο Πεδίον του Άρεως και στις 27/6 στο Αττικό Άλσος.

Ανακοίνωση των «Ανώνυμων Τοκογλύφων» και ένα κουίζ

Μαζί με το free press Athens Voice της 31 Μαΐου κυκλοφορούσε και το ένθετο περιοδικό, με τίτλο **ΑΡΤΟΠΟΙΕΙΟΝ** ως συμμετοχή του ζωγράφου Τάσου Παυλόπουλου στην Art Αθήνα. Μέσα εκεί, ανάμεσα στην υπόλοιπη ύλη του –που καυστικά σχολίαζε τα καλλιτεχνικά μας πράγματα–, αλιεύσαμε και το κείμενο που ακολουθεί με τον τίτλο Ανακοίνωση των «Ανώνυμων Τοκογλύφων»:

«Το Διοικητικό Συμβούλιο της μη κερδοσκοπικής οργάνωσης «Ανώνυμοι Τοκογλύφοι» (με καταστατικούς σκοπούς την απεξάρτηση των μελών της από τη φιλαργυρία), που αποτελείται από φιλότεχνους, τίμιους και ευυπόληπτους Aragon, σας πληροφορεί ότι διοργανώνει δημοπρασία έργων Τέχνης με σύνθημα: «**Όποιος έχει τη μύγα μυγιάζεται**». Τα έσοδα της δημοπράτησης θα διατεθούν για την αποπεράτωση των εργασιών του «Μουσείου των Φύλων των Ανώνυμων Τοκογλύφων», το οποίο κατασκευάζεται στο ιστορικό κέντρο της Αθήνας. Καλεί, δε, όλους τους κοινωνικά ευαισθητοποιημένους, καλλιτέχνες που ενδιαφέρονται να συνδράμουν, να πα-

ραχωρήσουν αφίλοκερδώς όσα έργα επιθυμούν για την ενίσχυση του προαναφερθέντος σκοπού. Πρέπει όλοι μας να συνειδητοποιήσουμε ότι η φιλαργυρία είναι αρρώστια που μπορεί να γιατρευτεί μέσα στις ομάδες αυτοβοηθείας των «Ανώνυμων Τοκογλύφων». Εκεί παρέχεται κάθε ψυχολογική υποστήριξη στην τσέπη των εξαρτημένων. Τέλος, οι «Ανώνυμοι Τοκογλύφοι» σας πληροφορούν ότι, παρόλο που τους χαρακτηρίζει το αστείρευτο χιούμορ, πιστεύουν ότι ο σκοπός «αγιάζει» τα μέσα. Γι' αυτό, πρόσφατα, διέθεσαν όλο το ποσό (πολλές δεκάδες χιλιάδες ευρώ) που ευγενικά απέσπασαν από την καταδίκη αριστερού εντύπου, το οποίο «αστειεύτηκε» μαζί τους, στις «Καλόγριες του Τάγματος της Μητέρας Τερέζας». Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να επικοινωνούν με τη γραμματεία του υπό κατασκευήν Μουσείου.»

ΚΑΙ ΕΝΑ ΚΟΥΙΖ ΤΟΥ ΑΝΤΙ

Εμείς σας προτείνουμε να παίξετε σε ένα κουίζ: Όταν βρείτε ποιος ή ποιοι είναι οι «Ανώνυμοι Τοκογλύφοι» στείλετε ένα φαξ ή ένα e-mail στο Αντί γράφο-

ντας το όνομα του πιθανού τοκογλύφου. Εμείς, εφόσον το βρείτε, θα σας κάνουμε δώρο ένα βιβλίο. Αλλά πρέπει να μας στείλετε και την διεύθυνσή σας την οποία βεβαίως θα κρατήσουμε μόνο για μας.

Το φαξ του Αντί είναι: 210-7226107 και το e-mail: chparou@otenet.gr. Παίξτε λοιπόν στο κουίζ!

Το 12ο Διεθνές Φεστιβάλ Κόμικς της Βαβέλ στο Γκάζι (14-17/6)

Ενα από τα ομορφότερα και δημοφιλέστερα Φεστιβάλ της Αθήνας άνοιξε χθες τις πύλες του στο Γκάζι και θα διαρκέσει ως την Κυριακή 17/6/07. Διοργανώνεται δηλαδή τρεις μήνες νωρίτερα απ' ό,τι συνήθως, έτσι φέτος θα συζητάμε πού θα πάμε διακοπές και όχι πού πήγαμε...Ο τίτλος της φετινής διοργάνωσης είναι «**Αστικοί Μύθοι**». Θα φιλοξενήσει μεταξύ άλλων δύο σημαντικές εκθέσεις: μία μεγάλη αναδρομική του **Φιλίπ Ντρουιγιέ** και την ατομική του Κροάτη **Ντάνιελ Ζέζελι**.

Ο Ντρουιγιέ είδε την εξέλιξη της τεχνολογίας ως μια νέα εποχή βαρβαρότητας και την απέδωσε στα κόμικς του με τόσο δυνατό τρόπο ώστε να χαρακτηριστεί «μεγάλος οραματιστής». Στη θεαματική έκθεσή του θα παρουσιάσει, εκτός από τα πρωτότυπα των κόμικς

του, ζωγραφικά έργα, έπιπλα design, ψηφιακές επεξεργασίες και τα σκηνικά του από τις ταινίες *Star Wars*, *The Ring*, *Το όνομα του ρόδου*. Ο Ζέζελι ζωγραφίζει, εικονογραφεί και κάνει multimedia παραστάσεις που συμπεριλαμβάνουν τη μουσική. Μια τέτοια παράσταση, «εικαστική και μουσική περφόρμανς», θα δούμε τις ημέρες του φεστιβάλ μαζί με τη σαξοφωνίστα και τραγουδίστρια της τζαζ Τζέσικα Λιούρι.

Σημαντική είναι και η έκθεση «**Οι Γείτονες γελάνε**» (η σάτιρα στην Τουρκία) με έργα τεσσάρων, διάσημων στη χώρα τους, τούρκων σχεδιαστών, που είναι όλοι τους βασικοί συντελεστές του περίφημου περιοδικού *Leman*. Θα παρουσιαστούν επίσης: η αναδρομική έκθεση του ούγγρου εικονογράφου **Φέρνκ Πίντερ**, που είναι γνωστός κυρίως

για τις εικογραφήσεις εξωφύλλων βιβλίων των μεγαλύτερων συγγραφέων, των μεγαλύτερων εκδοτικών οίκων, έργα του ισπανού δημιουργού κόμικς **Ραούλ** και έκθεση του σημαντικότερου νέου ιταλού δημιουργού κόμικς **Πάολο Κόσι** (συνδυάζει το κλασικό σχέδιο με την καρικατούρα) και τέλος, θεματική έκθεση 35 καθιερωμένων και νέων **ελλήνων δημιουργών**.

Η φετινή διοργάνωση περιλαμβάνει ακόμη: ζωγραφική, συναυλίες, περισσότερες από 30 βραβευμένες πρωτοποριακές ταινίες μικρού μήκους και κινουμένων σχεδίων (για πρώτη φορά φέτος), γκράφτι, θέατρο δρόμου, κομάντια ντελάρτε, ημερίδες. Ώρες λειτουργίας των εκθέσεων: καθημερινές 18:00-24:00, το Σαββατοκύριακο και το πρωί 10:00-14:00. Είσοδος ελεύθερη. **Ε.Π.**

RODOS ECOFILMS '07

(ΔΙΕΘΝΕΣ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ ΚΑΙ ΕΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ)

Έπιασε τον «ιερό αριθμό» επτά!

Σε 5 μέρες από σήμερα ξεκινάει η έβδομη διοργάνωση του ροδίτικου (βασικά) οικολογικού κινηματογραφικού φεστιβάλ και των εικαστικών παραλλήλων εκδηλώσεων που το συνοδεύουν (19–24 Ιουνίου 2007). Σημαδιακός αριθμός το 7. Άλλοι τον χρεώνουν με πολλά και άλλοι τον πιστώνουν. Όσο να 'ναι δεν μπορεί παρά να λάβανε υπόψη τους αυτές τις δαιμονόπληκτες προλήψεις, γι' αυτό στήσανε μότο της εκδήλωσης τη σοφή φράση του Ντάνιελ Μπάρεμποϊμ: «... Το αδύνατο είναι πιο εύκολο από το δύσκολο...». Κόντρα λοιπόν σε κάποιους ανάποδους ανέμους, ετοίμασαν ένα ευφάνταστο στην ποικιλία και στο ποιητικό του ενδιαφέρον πολυ-φεστιβάλ. Μετά τις 24 του Ιουνίου θα γνωρίζουμε αν ο αριθμός «επτά» ήταν ούριος. Ίσως κάποιοι αντιληφθούν ότι αυτή η διοργάνωση, όσο περισσότερο ενισχυθεί και υπερβεί τον τοπικό χαρακτήρα (και με την ολόκληρη ελληνική διάσταση), τόσο πιο κερδισμένη θα βγει πριν απ' όλα η ίδια η Ρόδος, προικισμένη άλλωστε για ένα τέτοιο κέρδος. Πιο εύστοχα απ' όλους το επισήμανε ο υπουργός Επικρατείας Θ. Ρουσσόπουλος προλογίζοντας τον κατάλογο του φεστιβάλ: «Το φεστιβάλ Ecofilms είναι πλέον ένας επιτυχημένος πολιτιστικός δεσμός με διεθνή αναφορά». Τη φετινή διοργάνωση την ενισχύει στο έπακρον η προβολή και η παγκόσμια πίεση για περιβαλλοντική προστασία. Αυτή η δεματική πρωτιά του φεστιβάλ της Ρόδου είναι ένα ακόμα ισχυρό εφελτήριο.

Με 100 περίπου ταινίες (20% από αυτές ελληνικές) από όλο τον κόσμο σε πανελλήνια ή ευρωπαϊκή ή και παγκόσμια προβολή. Και όπως δηλώνει η Καλλιτεχνική Διευθύντρια: «Όλες τους εικονογραφούν με ενάργεια και ευαισθησία τις πυκνές σχέσεις μεταξύ των εσωτερικών τοπίων και αυτών που μας περιβάλλουν». Τυχεροί αυτοί που θα βρεθούν στην έναρξη και θα δουν τη συγκλονιστική ταινία του Paul Smaczny: «Knowledge is the beginning», υλοποίηση μιας ιδέας που συνέλαβαν ο διάσημος εβραίος πιανίστα και μαέστρος Ντάνιελ Μπάρεμποϊμ και ο εξίσου διάσημος παλαιστίνιος διανοούμενος Έντουαρντ Σαϊντ να δημιουργήσουν μια συμφωνική ορχήστρα της οποίας μουσικοί θα είναι παιδιά από το Ισραήλ και τις αραβικές χώρες.

Μέσα στο πλήθος των σημαντικών ταινιών του προγράμματος την πιο πάνω ταινία την συμπληρώνει μια σειρά από ντοκιμαντέρ που όλα τους ρίχνουν φως στη μείζονα αραβική περιοχή. Όπως: «Ξενοδοχείο 9 αστέρων» (απίστευτο· ισραηλινή παραγωγή διεκτραγωδεί τα πάθη των Παλαιστινίων!), «Τα θραύσματα του Ιράκ», «Καλκούτα στο τηλέφωνο», «Υπό κατασκευή», «Οι εκπώσεις που σκοτώνουν». Και βέβαια, το μεγάλο δώρο: 13 ταινίες, όπως κάθε χρόνο, για το νερό και τους υγρότοπους. Όλες ανήκουν στον κύκλο: «Βραβείο Ramsar – Med – Wet».

Ενδεικτικά, εκτός απ' τις ταινίες, σημειώνουμε την Ημερίδα για τον κινηματογράφο και τις Εικαστικές Τέχνες και τη συναυλία της Πειραματικής Χο-

ρωδίας της Ρόδου. Υπάρχει το αφιέρωμα στον Αντώνη Πάχο, βετεράνο ροδίτη φωτογράφο και κινηματογραφιστή, ο οποίος έχει αποθησαυρίσει την οπτικοακουστική μνήμη του νησιού από τα μέσα του περασμένου αιώνα. Τρεις ταινίες του φιλέλληνα γάλλου σκηνοθέτη Ζαν Ντανιέλ Πολέ ο οποίος έζησε και εργάστηκε χρόνια στην Ελλάδα.

Σημαντικά είναι και τα εγκαίνια συνεργασίας του Μεσογειακού Ινστιτούτου Κινηματογράφου με το Φεστιβάλ της Ρόδου.

Στο πλαίσιο αυτής της συνεργασίας θα προβληθούν οι ταινίες «Ακάμας» του κύπριου Πανίκου Χρυσάνθου (πολλή ενδιαφέρουσα δουλειά) και το «Nowhere in Africa» της Κάρολ Λινκ. Με τα τρία στοιχεία: θάλασσα, αέρας και γη καταπιάνεται η έκθεση φωτογραφίας «Natura Naturans» της ροδίτισσας φωτογράφου Σμάρας Αγιακάτσικα. Τέλος, παραθέτουμε –ελλείψει χώρου– τους τίτλους, μόνο, τριών σημαντικών παράλληλων εκδηλώσεων: «Διεύρυνση της Ευρώπης», «Η περιπέτεια της μνήμης», με 5 ταινίες, και τη συζήτηση «Το αστικό μέλλον της ανθρωπότητας: Μπορεί να είναι οικολογικό;». Ίσως οι 5 μέρες αποδειχθούν λίγες.

Υπό την αιγίδα του Υπουργείου Πολιτισμού και της Γ.Γ. Επικοινωνίας και Ενημέρωσης, την οργανωτική ευθύνη την έχουν ο Δήμος Ροδίων, ο Πολιτιστικός Οργανισμός Δήμου Ροδίων, το Μουσείο Νεοελληνικής Τέχνης Δήμου Ροδίων και η Εταιρεία Εικόνα και Περιβάλλον. Την οικονομική υποστήριξη: ο Πολιτιστικός Οργανισμός Δήμου Ροδίων, το Υπουργείο Πολιτισμού, ο Οργανισμός Πολιτιστικής Ανάπτυξης Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Δωδεκανήσου, το Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου και η Coca Cola – 3Ε. Συνεργζόμενοι φορείς: Κινηματογραφική Λέσχη Ρόδου, Διεθνής Συνθήκη Ramsar για την Προστασία των Υγρότοπων – Med/wet, United Nations Environment Program και το Fullbright Foundation Greece. Χορηγός επικοινωνίας ΕΡΤ Α.Ε.

Η πιο όμορφη Ρόδος είναι τον Ιούνιο.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ

ΑΛΕΝ ΡΕΝΕ: «ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΙ ΦΟΒΟΙ ΣΕ ΔΗΜΟΣΙΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ» ΚΑΙ ΝΤΕΪΒΙΝΤ ΛΙΝΤΣ: «INLAND EMPIRE»

Έργα δύο σπουδαίων αφηγητών

Η κινηματογραφική σεζόν εισέρχεται σιγά σιγά στην καλοκαιρινή της ραστώνη. Όσες χειμερινές αίδουσες απομένουν ακόμα ανοιχτές (οι πολυαίδουσες δεν προσμετρώνται σ' αυτές) επιμένουν. Κάτι από «Πειρατές της Καραϊβικής», κάτι από τις κορακοζώητες «Ζωές των άλλων», προσθέστε και κάτι α' προβολές δεύτερης διαλογής από τα ράφια των γραφείων διανομής, μέχρι να μας ευχηθούν το καλό καλοκαίρι. Εμείς –εκτός απροόπτου– λέμε να κλείσουμε με δυο ταινίες οι οποίες μας τίμησαν στο έβγα της άνοιξης, αλλά που θα μετρηθούν, και οι δυο, στις καλύτερες της χρονιάς. Δημιουργίες δύο μεγάλων, πρωτοποριακών ονομάτων του δυτικού κινηματογράφου. Πρόκειται για τους «Προσωπικούς φόβους σε δημόσιους χώρους» του Αλέν Ρενέ και το «Inland Empire» του Ντέιβιντ Λιντς. Ενδιαφέρουσα είναι η σύμπτωση ότι και των δυο αυτών κορυφαίων δημιουργών το κινηματογραφικό έργο ανήκει όχι στην ευθύγραμμη, ακαδημαϊκή αφήγηση της ροής του χρόνου αλλά στα δυσερμηνεύτα της μνήμης και των ονείρων. Στους λαβύρινθους –αλλά και τη γοητεία τους– εικόνων και προσώπων και στην αβέβαιη εντύπωση που καταλείπουν. Ανερμηνεύτα.

Ο Αντρέ Ντισολιέρ (ο μεσίτης) και η Λόρα Μορέντε (Νικόλ) αναζητούν διαμέρισμα να «στεγάσει» τον οδεύοντα σε αποτυχία αρραβώνα της με τον Νταν (Λαρμπέρτ Γουίλσον) στην ταινία του Αλέν Ρενέ.

Στα 84 του ο Αλαίν Ρενέ του «Πέρσι στο Μαρίεμπαντ» και του «Αμερικανού φίλου» επανέρχεται μ' ένα άψογο δραματούργημα που το συγκροτούν 6 ανόμοιοι μεταξύ τους χαρακτήρες, πρόσωπα οικεία μας, τα οποία, εντούτοις, τα συνδέει ο κοινός

τόπος της μοναξιάς με προέλευση τις φοβικές αναστολές του δισταγμού ή της ανικανότητας του δεσμού με τον άλλο. Σε όλη τη διάρκεια της ταινίας χιονίζει. Χιονίζει αδιάκοπα χρόνο, μνήμες, αποκλεισμό, αποτυχίες. Όλη η δράση εκτυλίσσεται μέσα σε κλειστούς χώ-

ρους. Τρεις στενόκαρδοι χώροι –σαν θεατρικά σκηνικά– μικροαστικών διαμερισμάτων, δύο μπαρ και ένα μεσιτικό γραφείο. Απ’ τα παράθυρα κι από την τζαμόπορτα βλέπουμε πάντοτε (ανεξήγητα) να χιονίζει. Οι ήρωες μπαίνουν μέσα με χιονισμένους τους ώμους. Ο αποτυχημένος αρραβώνας της όμορφης Νικόλ με τον αλκοολικό, πρώην στρατιωτικό, Νταν, ο ηλικιωμένος μεσίτης Τιερί και η κρυφο-νυμφομανής αδελφή του Γκαέλ, η γεροντοκόρη Σαρλότ, συνάδελφος του Τιερί, και ο μπάρμαν Λιονέλ, στο μπαρ του οποίου ξημεροβραδιάζεται ο Νταν, ο ανιάτα κλινήρης και κακότροπος πατέρας τού Λιονέλ (δεν τον βλέπουμε ποτέ αλλά ακούμε τις βωμολοχίες του) που δέχεται τα βράδια τις περιποιήσεις της Σαρλότ (δεύτερη απασχόλησή της) όσο ο γιος Λιονέλ εργάζεται. Εκεί κλείνουν τα πορτρέτα. Όλοι τους βαδίζουν παράλληλα αλλά δεν «εφάπτονται», τέμνονται οι διαδρομές τους αλλά στο σημείο της τομής δεν γίνεται δεσμός. Βέβαια ο Ρενέ δεν εγκαταλείπεται σε μια κλασική αφήγηση. Ανάμεσα στα γεγονότα και αυτούς που τα παράγουν, συχνά η αντισυμβατική λογική βάζει ερωτήματα, αφήνει κενά, αφαιρεί λογικές συνέπειες, επιτρέπει (σκόπιμα;) αμφιβολίες. Όλοι όμως οι ήρωες κερδίζουν τη βαθιά μας συμπάθεια και την κατανόηση, έστω και αν η μελαγχολία του τέλους μας υπενθυμίζει ότι αυτό το γαϊτανάκι ήταν τελικά τρυφερό. Ένας άλλος, σοφός, ανθρώπινος όσο ποτέ, Ρενέ μάς προσφέρει αυτό το γεμάτο φινέτσα και ευστροφία κομψοτέχνημα. Μας υπενθυμίζει ότι για τον καθημερινό άνθρωπο η υπέρβαση δεν είναι εύκολη υπόθεση. Μπορούμε να χαρούμε όμως τους φίνους διαλόγους από τους πάρα πολύ καλούς –στις συγκρατημένες ερμηνείες τους– ηθοποιούς και κυρίως την Σαμπίν Αζεμά (Σαρλότ), Αντρέ Ντισολιέ (Τιερί), Λόρα Μοράντε (Γκαέλ) Λαμπέρ Γουιλσόν (Νταν).

* * *

Ο τίτλος της ταινίας του Ντέιβιντ Λιντς «Inland Empire» δεν παραπέμπει σε καμιά «εσωτερική αυτοκρατορία». Δεν πρόκειται για κάτι, ας πούμε, αντίστοιχο με το «Σκοτεινό χωριό» του Μ. Νάιτ Σιάμαλαν. Δεν συμβολίζει τίποτα ούτε έχει συγγένειες με τα σκοτεινά εσωτερικά της ανθρώπινης ψυχής, όπως π.χ.

συμβαίνει με τον κόσμο των ταινιών του Μπέργκμαν ή του Σοκούροφ. Προς τα έξω κοιτάζει. Άλλωστε, όπως ο ίδιος δήλωσε σε πρόσφατη συνέντευξή του, το «Inland Empire» είναι μια περιοχή στα ανατολικά του Λος Άντζελες, τόπος καταγωγής του άντρα της σπουδαίας πρωταγωνίστριας της ταινίας Λόρας Ντερν. Μια καθόλα κατανοητή τυχαιότητα έδωσε τον τίτλο. Η ταινία βρίσκεται από τέτοιες συγκυριακές ή της τυχαιότητας ιδέες. Πιο σωστό είναι να την δεις σαν ένα κινηματογραφικό «όχημα» το οποίο έρχεται από το «Μπλε βελούδο» με προηγούμενο σταθμό την «Οδό Μαλχόλαντ». Όλος ο κινηματογράφος του Λιντς είναι ένα μαγικό καλειδοσκόπιο ανατροπών του χολιγουντιανού σύμπαντος. Ένας μυθικός κόσμος από γνώριμες μεν εικόνες αλλά σε μια θαυμαστή αταξία. Και ενώ η (αριστοτελικής προέλευσης) λογική δεν μένει αμέτοχη, δεν είναι εντούτοις αυτή που θα χαρίσει στον, με «παιδικής αθωότητας βλέμμα» (κατά τον Ζαν Κοκτό), θεατή μια παρατεταμένη αισθητική ευεξία. Τίποτα το μεταφυσικό αλλά και καμιά δέσμευση του θεατή να ανακαλύψει μια συγκεκριμένη ιστορία. Η αλήθεια, παρά ταύτα, είναι ότι στο οπτικό παιχνίδι που λέγεται «Inland Empire» αρχή και τέλος υπάρχει. Όχι αυτή όταν σβήνουν τα φώτα στην αίθουσα προβολής και εκείνο όταν αυτά ανάβουν. Οι πρώτες σκηνές της αρχής επανέρχονται και κλείνουν το τέλος. Σαν ένα «αποδεκτό» κινηματογραφικό πρόταγμα: όπερ έδει δείξει. Μέση –αριστοτελική– δεν υπάρχει. Και ούτε χρειάζεται. Ο σκηνοθέτης (Τζέρεμι Άιρονς) ξεκινάει το γύρισμα μιας –και με ερωτικό περιεχόμενο– ταινίας με πρωταγωνίστρια την (έξοχη στην ερμηνεία του ρόλου) Λόρα Ντερν, ήδη διάσημη ηθοποιό, χολιγουντιανά ευκατάστατη και η οποία χαίρεται πολύ γι’ αυτό τον καινούργιο της ρόλο. Αιφνιδίως, με δυσάρεσκα πληροφορείται, με αφορμή μυστηριώδη και ανεξήγητα συμβάντα, ότι η ταινία είναι ριμέικ μιας άλλης, με σκοτεινή υπόθεση, κάπου στην (à la Μπόροβτσικ και Ζανούσι) Πολωνία.

Κομμένη ελικοειδώς στα δύο η ταινία είναι επιδεκτική όποιας (όχι πάντως ορθολογικής) ερμηνείας. Παραδίνεσαι στη μαγεία και την προσδοκία του τι θα

Σχεδόν μόνη της η Λόρα Ντερν σηκώνει με την ερμηνεία της το «βάρος» της ταινίας του Ντέιβιντ Λιντς «Inland Empire».

βγάλει από το καπέλο του ο μάγος Λιντς. Μια αποθεωτική στην ευρηματική της έμπνευση διαδικασία αφήγησης, που την κυριαρχούν οι εικόνες και ο σχεδόν παραληρηματικός λόγος, οι υποθέσεις, η εικασία, η πόρτα που ανοίγει προκειμένου ή να σε προωθήσει σε νέους, χώρους-κόσμους-ανθρώπους, ή να σε πισωγυρίσει στο παρελθόν απ’ το οποίο ο σκηνοθέτης αιφνίδια σε είχε αποκόψει αναίτια. Όπως στα όνειρα, όπως –πιο σωστά– στον κινηματογράφο. Η αχαλίνωτη φαντασία του Ντέιβιντ Λιντς κινηματογραφεί ρεαλιστικά ετούτο τον κόσμο σαν ο θεατής να ήταν τυφλός και να ανάβλεψε ξαφνικά προς στο άγνωστο. Η τέχνη του κινηματογράφου είναι ένα (παιδικής καταγωγής) παιχνίδι εικόνων.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ

βιβλιοθήκη του ναυτίλου

Χαρ. Τριχούπη 28, 106 79 Αθήνα
Τηλ.: 210 36 16 204
Fax: 210 36 16 369
nafbooks@otenet.gr

Θεατρο

Η τέχνη του αέρα

Το Φεστιβάλ Αθηνών άνοιξε τις πύλες του στην ενότητα «Από την πεζογραφία στη σκηνή» με μία πολύ σημαντική παράσταση: το Θεατρικό Εργαστήριο του Πιοτρ Φομένκο ήρθε για πρώτη φορά στην Ελλάδα και παρουσίασε στην Πειραιώς 260 το πολυβραβευμένο *Πόλεμος και Ειρήνη* του Λέοντα Τολστόι.

Ο Φομένκο είναι ένας από τους σημαντικότερους ευρωπαίους σκηνοθέτες και ένας από τους κορυφαίους του σύγχρονου ρωσικού θεάτρου. Σπούδασε σκηνοθεσία στη Μόσχα, στο GITIS, από όπου αποφοίτησε το 1961. Δάσκαλοί του ήταν οι Goncharov, Okhlopkov και Petrov και δούλεψε πάνω σε κείμενα των Μαγιακόφσκι, Τολστόι, Πούσκιν, Τσέχωφ, Οστρόφσκι, Αμπρούζωφ και Γκόγκολ, αλλά και των Σαίξπηρ, Μολιέρου, Μαίτερλινκ, Βάις. Στη

μαύρη λίστα για πολλά θέατρα στη Μόσχα και την Πετρούπολη, ο Φομένκο ξεκίνησε να δουλεύει σε ένα μικρό φοιτητικό θέατρο στο Πανεπιστήμιο Lomonosov όπου πειραματίστηκε στο θέατρο του παραλόγου με έργα των Ιονέσκο, Μπέκετ, Μρόζεκ, κ.ά., όλα ανεπιθύμητα στη Ρωσία. Στη συνέχεια εξορίστηκε στη σοβιετική Γεωργία και δεν επέστρεψε στη Μόσχα έως το 1977. Από το 1981 διδάσκει στο GITIS (Ρωσική Ακαδημία Δραματικής Τέχνης), όπου δημιούργησε, όπως ο

ίδιος λέει, «ένα σπάνιο σύνολο που περιείχε ηθοποιούς που οι προσωπικότητές τους ήταν εξίσου σπάνιες». Το 1993 ίδρυσε με πρώην μαθητές τους το Ατελιέ Φομένκο της Μόσχας (θεατρικό Εργαστήρι Πιοτρ Φομένκο), θίασος γνωστός πια και απλά ως Φομένκοι. Ανάμεσα στις φημισμένες σκηνοθεσίες του με το Ατελιέ είναι οι Αιγυπτιακές νύχτες του Πούσκιν και οι τσεχωφικές *Τρεις αδελφές*, ενώ συνολικά στο ενεργητικό του έχει παραπάνω από εξήντα σκηνοθεσίες, καθώς και κινηματογραφικά και τηλεοπτικά φιλμ. Όταν ο θίασος απέκτησε το 2000 δικό του χώρο, ο Φομένκο αποφάσισε να προχωρήσει στην υλοποίηση της ιδέας της δραματοποίησης του αριστουργήματος του Τολστόι *Πόλεμος και Ειρήνη* (1812) που από το 1994 τον απασχολούσε. Από τότε δούλεψε εντατικά παρέα με τους ηθοποιούς του Έβερρετ Ντίξον, Γκαλίνα Ποκρόφσκαγια και Γεβγκένι Καλίντσεφ πάνω στη δραματουργική επεξεργασία του μυθιστορήματος. Μια εργασία που κράτησε, μόνο για το πρώτο μέρος του έργου όπου ουσιαστικά οι ήρωες «συστήνονται» στο κοινό, συνολικά περίπου επτά χρόνια. Παραπάνω δηλαδή από όσο πήρε στον Τολστόι να το γράψει. Με αφετηρία το μηδέν προχώρησαν σε συνεχή διαβάσματα, σε σημειώσεις και δοκιμές πάνω στους χαρακτήρες, σε επιλογές και αναθεωρήσεις, για να φέρουν πάνω στη σκηνή τα τραύματα της Ρωσίας και το πώς οι προσωπικές ζωές παγιδεύονται στη ροή της ιστορίας, με μια ανυπέρβλητη συναισθηματική καθαρότητα. Η παράσταση *Πόλεμος και*

Ειρήνη με υπότιτλο *Η αρχή του μυθιστορήματος* έκανε την πρεμιέρα της στη Ρωσία τον Φεβρουάριο του 2001 και κρίθηκε ως η πρώτη επιτυχημένη προσπάθεια δραματοποίησης του έργου –αφού το μυθιστόρημα αυτό έχει αντισταθεί σθεναρά σε οποιουδήποτε τύπου δραματοποίηση–, αποσπώντας το 2002 το Εθνικό Βραβείο «Χρυσή Μάσκα» για την καλύτερη παράσταση, σκηνοθεσία και πρώτο γυναικείο ρόλο στη Γκαλίνα Τιούνινα που ερμήνευε την Νατάσσα. Στην απονομή του βραβείου στο θέατρο Μπολσόι ο Φομένκο είχε δηλώσει: «Μερικοί μπορεί να είναι ειρωνικοί για το βραβείο αυτό, αλλά οι άνθρωποι ήταν ειρωνικοί και για τον Πύργο του Άιφελ, επίσης». Βρισκόμαστε στο 1805 και ο Ναπολέων κρατάει στα χέρια του ολόκληρη την Ευρώπη. Η Ρωσία αντιστέκεται. Οι μέρες στη Μόσχα και την Αγία Πετρούπολη περνούν με την αγωνία ενός πολέμου που πλησιάζει ολοένα και περισσότερο, με διχασμούς ανάμεσα στη φιλοπατρία και τον βοναπαρτισμό –οι Ρώσοι ευγενείς αγαπούσαν την εποχή εκείνη παθιασμένα τη Γαλλία και τη γαλλική κουλτούρα–, αλλά και με όλα όσα ανέκαθεν απασχολούν τους ανθρώπους: έρωτες, θάνατοι, χρήμα, κληρονομίες, απληστία, μικρότητες, κουτσομπολιά. Η παράσταση στις τρεις και πλέον ώρες που διαρκεί απλά μας εισάγει στις ζωές των ηρώων και αμυδρά μας προετοιμάζει για τα επερχόμενα. Είναι όμως ένα ιδιότυπο και μαγευτικό κράμα σκηνοθετικής μαεστρίας και υποκριτικής διαύγειας των ηθοποιών. Γίνεται φανερό πως για τον σκηνοθέτη το θέατρο είναι πάνω απ' όλα η τέχνη του ηθοποιού. Αξιοπρέπεια, ομορφιά, καθαρότητα, ευφυΐα και ελκρινεία είναι τα ζητούμενά του και πάνω σε αυτά λικνίζεται μαγευτικά η υποκριτική και η σκηνοθεσία. Ηθοποιοί που πατάνε γερά σε μια σπουδαία σχολή και παράδοση, κινούνται ρεαλιστικά αλλά σου δημιουργούν συνεχώς την αίσθηση πως υπέρκεινται, πως κάποια μυστηριώδης δύναμη τους ανυψώνει. Σαν αερικά γεμίζουν τη σκηνή, αλλά περιέργως από-

λυτα ανθρώπινα, προσκαλώντας τον θεατή να τους ακολουθήσει. Μουσικότητα του σώματος και της γλώσσας, καθώς οι λέξεις αρθρώνονται με φυσικότητα, αλλά σχεδόν τραγουδισμένες, ψιθυρισμένες. Ένα λεπτό χιούμορ φιλτράρει τα πάντα και έχει τον ρόλο αρμού ανάμεσα στη σάτιρα και την εποποιία.

Ο κάθετος άξονας της σκηνής σπάει από τις σκάλες και τις καρέκλες που οι ηθοποιοί ανεβοκατεβαίνουν για να παίξουν και να ερμηνεύσουν την ισορροπία ανάμεσα στις δυνάμεις των Ρώσων και τον Γάλλον, ανάμεσα στην αλήθεια και την ουτοπία, ανάμεσα στην ύλη και την ευτυχία, στους περιορισμούς και την επιθυμία, ανάμεσα στη ζωή και τον θάνατο. Ταυτόχρονα όμως υποδηλώνουν μια, μάταιη συνήθως, προσπάθεια ανύψωσης προς την πνευματικότητα και αποδέσμευσης από τη φθορά.

Τα σκηνικά του Βλαντίμιρ Μαξίμοφ είναι αφαιρετικά, συμβολικά και με μια διάθεση υποδήλωσης ευθραυστότητας. Μία αυλαία-χάρτης της Ευρώπης ανοίγει και κλείνει στον ρυθμό των σκηνών. Στα πλάγια της σκηνής δύο μισοτελειωμένα πορτρέτα. Ένα του Ναπολέοντα και ένα του Αλεξάνδρου Γ'. Μεταλλικές κατασκευές στηρίζονται σε τρεις χοντρές κολώνες, σκάλες και δύο τεράστιοι σκελετοί καθρέπτη, χωρίς καθρέπτες, που περιστρέφονται αναπαριστώντας τις πόρτες για το εσωτερικό και το εξωτερικό.

Τα σκηνικά αντικείμενα επιμελήθηκε η Ιρίνα Μπατσούρινα, τα κοστούμια η Μαρία Ντανίλοβα, τη μουσική η Γκαλίνα Ποκρόφσκαγια, τη χορογραφία η Βαλεντίνα Γκούρεβιτς και τους φωτισμούς ο Βλάντισλαβ Φρόλοφ. Και δεν θα μπορούσα να κλείσω αλλιώς παρά με την αναφορά των ονομάτων των ηθοποιών: Γκαλίνα Τιούνινα, Ρουστέμ Γιουσκάγιεφ, Κάρεν Μπαντάλοφ, Αντρέι Καζακόφ, Ίλια Λιουμπίμοφ, Ξένια Κουτιέποβα, Μαντλέν Ντιαμπαίλοβα, Πολίνα Αγκουρέγιεβα, Πολίνα Κουτιέποβα, Νατάλια Κουρντούμποβα, Κίριλ Πιραγκόφ, Τόμας Μότσκους, Σεργκέι Γιακουμπένκο, Μπορίς Γκορμπάτσόφ, Αλεξάντερ Μίσκοφ, Όλεγκ Λιουμπίμοφ.

ΕΙΡΗΝΗ Μ. ΜΟΥΝΤΡΑΚΗ

Σχεδόν Νεκροί'

του Τακβόρ Βοσκεριτσιάν

Στα μέσα περίπου της προηγούμενης χρονιάς, μία ανεξάρτητη μουσική εταιρεία (TIME-LAG: ένας από τους φορείς της πρόσφατης πρωτοπορίας της ψυχεδελικής φολκ), με περιορισμένη εμπορική δύναμη αλλά τεράστια αποθέματα πίστης, εξέδωσε την πρώτη επανέκδοση ενός άλμπουμ της βραζιλιάνικης *avant garde* που πρωτοεκδόθηκε το 1973 και έμεινε «χαμένο» για 33 χρόνια. Ένας φίλος έγραψε, δικαίως, ότι πρόκειται για μια από τις επανεκδόσεις της χρονιάς. Πρόκειται για το «No Sub Reino dos Metazoarios», το αποτέλεσμα της συνεργασίας του ποιητή Marconi Notaro Ferreira (1949–2000) με τους φίλους και μουσικούς Lula Cortez, Robertinho do Recife και Ze Ramalho. Οι άνθρωποι αυτοί, σ' ένα ασφυκτικό κλίμα απαγορεύσεων και λογοκρισίας, κατάφεραν να δημιουργήσουν τις συνθήκες που τους επέτρεψαν να ηχογραφήσουν, να κάνουν την παραγωγή και τελικά να εκδώσουν τη δουλειά τους με απόλυτη ανεξαρτησία. Ας πάρουμε όμως τα πράγματα με τη σειρά.

Το 1961, μετά την παραίτηση του Janio Quadros (που διακυβέρνησε για επτά μήνες) και μία κρίση 10 ημερών, κατά τις οποίες έγινε μια αποτυχημένη προσπάθεια επιβολής χούντας, ο João Goulart ανέλαβε την προεδρία της Βραζιλίας. Ο Goulart έμεινε στην προεδρία μέχρι το 1964, χρονιά κατά την οποία πραξικοπηματίες στρατηγοί (Olympio Mourao Filho, Humberto de Alencar Castelo Branco, Magalhães Pinto) αμφισβητούν την εξουσία του και αναλαμβάνουν βίαια τη διακυβέρνηση του κράτους. Στην περίοδο της διακυβέρνησης Goulart, οι φοιτητές είχαν πολιτικοποιηθεί, είχαν σχηματιστεί αγροτικοί συνασπισμοί και τα δικαιώματα των αγροτών είχαν διευρυνθεί. Το πραξικόπημα περιγράφηκε –από τους ίδιους τους στρατιωτικούς και μόνο– σαν επανάσταση, που σκοπό είχε να επιφέρει ένα οικονομικό θαύμα, να τερματίσει τη διαφθορά και να εκριζώσει τον κομμουνισμό. Η τελευταία από τις προθέσεις των στρατιωτικών πρόδιδε τις σχέσεις που είχαν με τις Ηνωμένες Πολιτείες, οι οποίες υποστήριζαν το οικονομικό θαύμα με τεράστια δάνεια (δάνεια που ανεξέλεγκτα έπαιρναν και σφετερίζονταν οι πλούσιοι, αφήνοντας πίσω ένα τεράστιο οικονομικό

χρέος που έπρεπε να ξεπληρώνουν οι φτωχοί). Οι πραξικοπηματίες, με πρόσχημα την επιθυμία του Goulart για ανακατανομή του πλούτου και επίλυση του οικονομικού προβλήματος της Βραζιλίας, χαρακτήρισαν τις προσπάθειές του κομμάτι ενός κομμουνιστικού σχεδίου που τελικό σκοπό είχε την ανακήρυξή του ως δικτάτορα. Όλη η προσπάθεια των πραξικοπηματιών βοηθήθηκε άμεσα από τις Ηνωμένες Πολιτείες, που είχαν γνώση του σχεδίου πολύ πρωτού λάβει χώρα, ενώ παρείχαν εξοπλισμό και χρηματοδότηση προς τους στρατιωτικούς. Μάλιστα, αμερικανικά στρατιωτικά πλοία ήταν έτοιμα ν' αναμειχθούν στις πραξικοπηματικές επιχειρήσεις στην περίπτωση που οι στρατιωτικοί αντιμετώπιζαν δυσκολίες κατά την ανάκτηση της εξουσίας (το συγκεκριμένο πρόγραμμα ονομάστηκε «Επιχείρηση Αδελφός Σαμ»).

Από εκείνη τη στιγμή και μετά, ως αρχηγοί του κράτους διορίζονται ακροδεξιοί στρατηγοί, οι οποίοι αναστέλλουν στοιχειώδεις ελευθερίες και δικαιώματα του βραζιλιάνικου λαού, ενώ παράλληλα καταργούν όλα τα πολιτικά κόμματα, τη θέση των οποίων καταλαμβάνουν δύο νέα: το ARENA που εκπροσωπούσε τη στρατιωτική κυβέρνηση και το MDB (Βραζιλιάνικο Δημοκρατικό Κίνημα) το οποίο στερούνταν πραγματικής πολιτικής δύναμης.

Εισβάλλουν στην έδρα της Εθνικής Ένωσης Φοιτητών η οποία και καταστρέφεται, ενώ πολλοί αγροτοσυνδικαλιστές φυλακίζονται. Ταυτόχρονα, εγκαινιάζονται καινούργιοι θεσμοί όπως το Αστυνομικό και Στρατιωτικό Ανακριτικό Γραφείο, ο ρόλος του οποίου είναι η έρευνα των εγκλημάτων ενάντια στο κράτος και των εγκλημάτων κοινωνικού και πολιτικού χαρακτήρα, καθώς και το Εθνικό Γραφείο Πληροφοριών το οποίο είναι επιφορτισμένο με την ευθύνη της συλλογής πληροφοριών πάνω σε θέματα εθνικής ασφάλειας.

Σύντομα η δικτατορία αρχίζει τους βασανισμούς και τις εξαφανίσεις πολιτικών, φοιτητών, συγγραφέων, μουσικών, σκηνοθετών. Ο Sergio Dias (ιδρυτικό μέλος των Os Mutantes, βασικού πυρήνα του καλλιτεχνικού κινήματος της Tropicalia) λέει: «όλοι εμείς, του κινήματος της Tropicalia, αλλά και της Bossa Nova, όλοι εμείς αποτελούσαμε το πρόσωπο της Βραζιλίας. Και είναι ευκολότερο να κατακτήσεις έναν τόπο που δεν έχει πρόσωπο». Μάλιστα, όταν ρωτιέται για μία σύγκριση της Βραζιλίας εκείνης της εποχής με τη σύγχρονη Αμερική του Μπους, απαντάει: «Τα πράγματα τότε ήταν πολύ χειρότερα. Πολύ πολύ χειρότερα. Ξέρετε, γνώρισα έναν τύπο πρόσφατα του οποίου η γυναίκα βιάστηκε μπροστά στα μάτια του, ενώ την ίδια ώρα έκαιγαν τον γιο του στο φούρνο. Τόσο άσχημα ήταν.»

Το 1968, πιθανότερα στην αυταρχικότε-

ρη περίοδο της ιστορίας της Βραζιλίας, ο πρόεδρος Costa e Silva θεσμοθετεί την Πέμπτη Νομοθετική Πράξη (A1-5), σύμφωνα με την οποία καταργούνται όλες οι ατομικές ελευθερίες, συμπεριλαμβανομένου του habeas corpus, κλείνει το κοινοβούλιο και λογοκρίνονται ο Τύπος και οι καλλιτεχνικές δραστηριότητες.

Στο μεταξύ, η χώρα, υπό το νέο καθεστώς, έχει αρχίσει να επενδύει σημαντικά στις νέες βιομηχανίες με αποτέλεσμα πολυεθνικές όπως οι Ford, Volkswagen και General Motors να κατακλύουν την εγχώρια αγορά. Ακόμη, υποστηρίζεται μία κοινωνία που οργανώνεται σε μεγάλο βαθμό γύρω από την τηλεόραση, με τη δημιουργία τηλεοπτικών σταθμών σαν τους TV Tupi, TV Excelsior και τον πανίσχυρο TV Globo.

Μέσα σε αυτό το κλίμα, οι βραζιλιάνοι καλλιτέχνες, ήδη από το 1965, αρχίζουν να οργανώνονται, τροφοδοτούμενοι από την ινδική παραδοσιακή μουσική, από μουσικά ιδιώματα και παραστάσεις της αμερικάνικης σκηνής, όπως τις ψυχεδελικές φόρμες της Δυτικής Ακτής, την αμερικάνικη φολκ, καθώς και από πρωτοπόρους, όπως ο John Cage, ο Schoenberg και ο Stockhausen. Το κίνημα της Tropicalia γεννήθηκε από την ανάγκη των καλλιτεχνών να εκφράσουν τη διαμαρτυρία και την εναντίωσή τους στο καθεστώς, αλλά και τον πόθο τους να δώσουν μία νέα, επαναστατική ταυτότητα στην εθνική τέχνη της Βραζιλίας, πραγματοποιώντας ένα συγκερασμό των ξένων παραδειγμάτων με τη βραζιλιάνικη φολκ. Οι Caetano Veloso, Gilberto Gil, Gal Costa και Tom Ze εργάζονται προς αυτή την κατεύθυνση αντιμετωπίζοντας τη λογοκρισία, τις ανατιπολογητικές φυλακίσεις και, στην περίπτωση των δύο πρώτων, την εξορία. Ταυτόχρονα, τα μέλη της Tropicalia ασκούν έντονη κριτική προς την Αριστερά, θεωρώντας την αναποτελεσματική και ελιτίστικη, αποτελούμενη κυρίως από λευκούς, δογματικούς μεσοαστούς που αρνούνται την ώσμωση με μειονότητες όπως αυτές των μαύρων, των γυναικών και των ομοφυλόφιλων.

Οι δραστηριότητες του νέου κινήματος δεν περιορίζονται αποκλειστικά στη μουσική. Ο Νέος Κινηματογράφος (Cinema Novo), που έχει τις ρίζες του στον κινηματογράφο των τελών του 1950, ασχολείται κυρίως με κοινωνικά ζητήματα: τη βία, τη φτώχεια, την «Αισθητική της Πείνας», όπως χαρακτήρισε τη συνολική θεματική ο σκηνοθέτης Glauber Rocha. Το 1967, ο Rocha θα δημιουργήσει την ταινία «Terra em Transe» («Η γη του Μαρτυρίου») η οποία και θ' αποτελέσει ένα καθοριστικό στιγμιότυπο της ιστορίας της Tropicalia. Στην ταινία του, ο Rocha κάνει μία συνολική κριτική των αξιών της κοινωνίας του, οδηγώντας τη λαϊκή κουλτούρα «απ' την

Αντίσταση στην Επανάσταση»², όντας αδυσώπητος απέναντι στη δικτατορία αλλά και τις προοδευτικές δυνάμεις που συναποτελούσαν την Αριστερά. Έτσι, ανοίγει μία νέα εποχή για τον κινηματογράφο που δίνει ταινίες όπως τα: «Macunaíma» του Joaquim Pedro de Andrade, «Como Era Gostoso Meu Francês» του Nelson Pereira dos Santos, «Antonio das Mortes» του Glauber Rocha.

Το «No Sub Reino Dos Metazoários» ηχογραφήθηκε το 1973, τόσο στο studio του Πανεπιστημίου της πόλης Recife όσο και στα Rozenblit studios. Μέχρι την επανέκδοσή του παρέμενε άγνωστο, όπως άλλωστε και τα περισσότερα άλμπουμ του καταλόγου Rozenblit. Αν και εμφανίστηκε σε μία μετα-τροπικάλια περίοδο, φέρει τα χαρακτηριστικά που καθιέρωσε η νέα μουσική της Βραζιλίας: ενθουσιώδεις ρυθμοί, υπνωτικές μελωδίες, πειραματισμός, φρέσκιες τεχνικές, ηχητικές καινοτομίες.

Ένα κλίμα ευφορίας και ένας λυρισμός που αποκτά επιπλέον βάρος μέσα από τις σκληρές αντιφάσεις που τον συνοδεύουν. Ένας λυρισμός που εμπνέει. Δεν εμπνέει. Σφυρηλατεί.

Ο Marconi Notaro φεύγει από τη ζωή τον Οκτώβρη του 2000, άγνωστος σε πολλούς, ακόμη και μέσα στην ίδια του την πόλη. «Ειλικρινής και συνεπής, ένας μέθυσος με επίγνωση της μέθης του: μεθυσμένος για μία νέα πραγματικότητα», όπως γράφει γι' αυτόν ο φίλος του Lula Cortez. Αφήνει πίσω του μία κόρη, επτά ποιητικά βιβλία και τη σφραγίδα του σ' ένα μοναδικό λαϊκό αριστούργημα.

Στις 20 Ιουνίου 1970, μια άλλη ηρωική μορφή της ποίησης του περασμένου αιώνα κλείνει την εισαγωγή του δικού του *Guide to Kulchur* και συμπυκνώνει το νόημα μια για πάντα:

«ο αγώνας έγινε, κι ίσως γίνεται ακόμη, για να περισωθούν μερικές αξίες της ζωής, ώστε ν' αξίζει να τη ζει κανείς.

Κι αυτές ακόμα περιφέρονται εδώ κι εκεί για λίγο νόημα μέσα στο χάος».

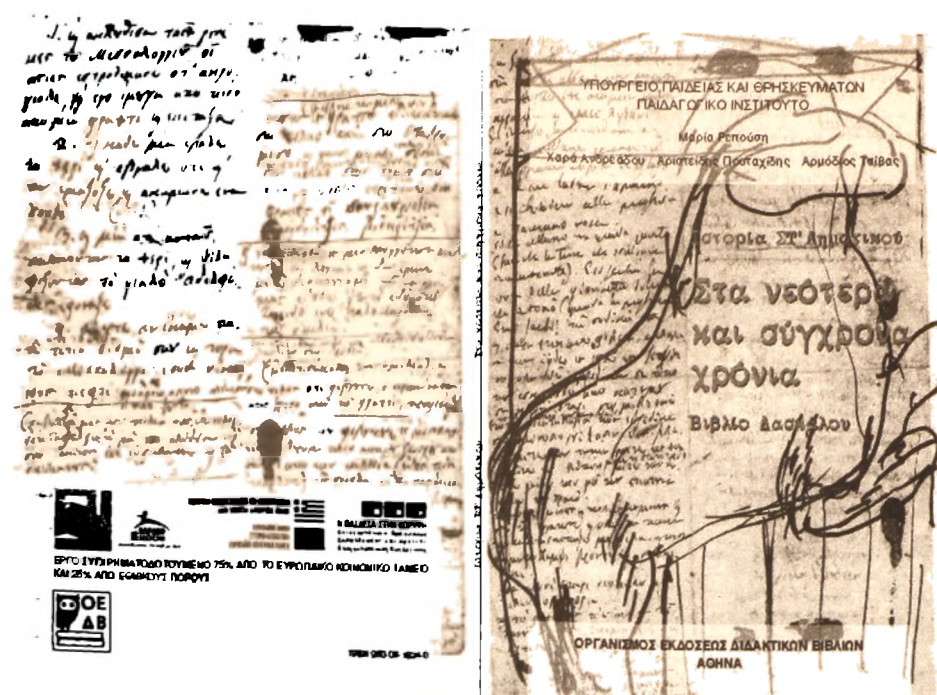
Ευχαριστώ από μακριά την Bethania, τον Χορέν

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Κύρια πηγή αποτέλεσαν οι σημειώσεις του S. Baker στον δίσκο: «Tropicalia: e proibido proibir», Soul Jazz Records, London. Προτεινόμενη βιβλιογραφία: Christopher Dunn, *Brutality Garden* (Chapel Hill), Caetano Veloso, *Tropical Hill* (Bloomsbury), Bryan McCann, *Hello, Hello Brazil* (Duke), Boris Fausto, *A Concise History of Brazil*, Randal Johnson and Robert Stam, *Brazilian Cinema*, Ruy Castro, *Bossa Nova*.
2. Αντρέ Μπαζέν, *Τι Είναι ο Κινηματογράφος, Μία Αισθητική του Ρεαλισμού και του Νεορεαλισμού*, σ. 45, Εκδόσεις Αιγόκερως, Αθήνα 1989.

Το βιβλίο της Έκτης Δημοτικού, ένα μεταμοντέρνο ιδεολογικό υβρίδιο

του Ευτύχη Μπιτσάκη

Η διαμάχη για το βιβλίο της Ιστορίας της ΣΤ' Δημοτικού συνεχίζεται, παρόλο που τα κυριώτερα αντίθετα επιχειρήματα έχουν ήδη διατυπωθεί. Η κριτική στο βιβλίο προέρχεται από δύο αντίθετες κατευθύνσεις. Από τους συντηρητικούς (πανεπιστημιακούς, ιερωμένους και εθνικιστές) και από εκείνους που προσπαθούν να δουν την ιστορία συνεκτικά, ως γίνεσθαι, όπου το αντικειμενικό και το υποκειμενικό, το αναγκαίο και το τυχαίο, το προβλέψιμο και το απρόβλεπτο καθορίζουν, μέσα από το πλέγμα των αντιθέσεων κάθε κοινωνικού σχηματισμού, τις εγγενείς του δυναμικότητες. Οι συγγραφείς του βιβλίου βάλλονται και από τις δύο πλευρές, αλλά για αντίθετους λόγους. Η συζήτηση για το βιβλίο επεκτάθηκε αναπόφευκτα σε θέματα που θίγουν «τα ιερά και τα όσια του έθνους»: συνέχεια ή ασυνέχεια, Βυζάντιο, ρόλος της Εκκλησίας, κρυφό σχολειό, σχέσεις με την Τουρκία κ.λπ.

Ως προς την οπτική του βιβλίου: όπως θα προσπαθήσω να δείξω, πρόκειται για μια οπτική η οποία ανάγει την ιστορία σε άθροισμα γεγονότων, χωρίς μάλιστα να σέβεται την δήθεν «ουδετερότητα» της θετικίζουσας αυτής μεταμοντέρνας ιδεολογίας. Δηλαδή, να μην επιλέγει ορισμένα γεγονότα και να αποσιωπά άλλα. Η «μετανεωτερική οπτική» ομολογείται ρητά: «Η βασική

ύλη συνδυάζει το κείμενο με τις ιστορικές πηγές, σε αναλογία που ανατρέπει την πρωτοκαθεδρία του κειμένου. Είναι πολυτροπικά με την έννοια της ένταξης διαφορετικής μορφής κειμένων, γραπτών και εικονιστικών. Και όλα αυτά, διότι ακολουθούν σύγχρονες προσεγγίσεις για τη διδασκαλία του μαθήματος της ιστορίας» (Μ. Ρεπούση, *Καθημερινή*, 1 Απριλίου 2007). [Το τι σημαίνει «σύγχρονες προσεγγίσεις», θα το συζητήσουμε αργότερα]. Αλλά η ύλη του βιβλίου δεν καθορίστηκε κυρίως από τις ιδεολογικές προτιμήσεις των συγγραφέων. Το βιβλίο είναι προϊόν *συμβιβασμού* ανάμεσα στη μεταμοντέρνα πρακτική και στις δεσμεύσεις, ρητές ή άρρητες, της κρατικής ιδεολογίας και των ομάδων πίεσης, εκκλησιαστικών και εθνικιστικών.

Τι θα μπορούσε συνεπώς να κάνει η οποιαδήποτε συγγραφική ομάδα με δεδομένες τις «αντικειμενικές» και προκαταβολικές δεσμεύσεις; Δηλαδή: Τα δεδομένα του αναλυτικού προγράμματος: τις δεσμεύσεις της κρατικής ιδεολογίας: το γεγονός ότι το βιβλίο θα απευθυνόταν σε παιδιά 11-12 χρονών. Αυτό που θα έπρεπε να επιχειρήσουν, θα ήταν να καταγράψουν τα γεγονότα χωρίς επιλογές και αποσιωπήσεις και να αναδείξουν τις εσωτερικές σχέσεις τους. Να δουν δηλαδή την ιστορία ως συνεκτικό και ερμηνεύσιμο όλον. Καθότι η ιστορία δεν είναι απλή αλληλουχία ή άθροισμα συμβάντων, όπως επίσης δεν διέπεται από κάποια γραμμική νομοτέλεια. Η ιστορική «στιγμή» είναι πεδίο δυνατοτήτων. Αυτό δεν το κάνουν οι συγγραφείς, λόγω της «μετανεωτερικής» επιλογής τους, αλλά και λόγω των δεδομένων ιδεολογικών δε-

σμεύσεων. Λόγω της «συμμόρφωσής» τους στην κρατική ιδεολογία.

Πώς κινήθηκαν, λοιπόν, οι συγγραφείς ανάμεσα στις πολλαπλές αυτές συμπληγάδες και τους ιδεολογικούς υφάλους; Ως φορείς του μεταμοντέρνου «πνεύματος». Δηλαδή, με περιορισμό στο ελάχιστο των κειμένων (18-20 σειρές για κάθε «κεφάλαιο»). Με αποσπασματική παράθεση γεγονότων, χωρίς αναζήτηση και ανάδειξη των εσωτερικών τους σχέσεων. Με αποσιώπηση γεγονότων που θα έθιγαν «τα ιερά και τα όσια της φυλής» (ή του έθνους), ή που θα προκαλούσαν τη δυσανεξία παλαιών «εχθρών» και νυν «συμμάχων». Παρουσιάζοντας, σε τελευταία ανάλυση, την Ιστορία, ως άθροισμα γεγονότων, σύμφωνα με τη θετικιστική παράδοση και την «μεταμοντέρνα» απέχθεια για συνεκτική διαπραγμάτευση είτε της Ιστορίας, είτε της ιστορίας των επιστημών, της φιλοσοφίας, της τέχνης και των ιδεολογιών. Σύμφωνα με τη λογική του «τέλους των μεγάλων αφηγήσεων».

Βέβαια δεν θα είχε κανείς την αξίωση να γραφτεί σήμερα ένα «αντικειμενικό» βιβλίο για το σημερινό σχολείο, ή μια επιστημονική πραγματεία που θα απευθυνόταν σε παιδιά 11 ή 12 ετών. Αλλά η μετανεωτερική κατάργηση της ιστορικής αφήγησης ήταν η μόνη δυνατή επιλογή; Οι συγγραφείς μας επέλεξαν την οπτική τους. Το προϊόν «είναι εδώ». Δηλαδή. Τα εισαγωγικά κείμενα περιορίζονται, όπως σημειώσαμε, σε 18-22 σειρές για κάθε κεφάλαιο. Η πενία του υλικού και η μεταμοντέρνα αποσπασματικότητα υπονομεύουν κάθε απόπειρα για κατανόηση των γεγονότων. Βέβαια, η παράθεση

Το παρόν κείμενο αποτελείται από δυο αποσπάσματα μιας συνολικής κριτικής του βιβλίου Ιστορίας της ΣΤ' Δημοτικού, η οποία δημοσιεύεται στο τεύχος 76 (Μάιος - Ιούνιος) του περιοδικού *Ουτοπία* που θα κυκλοφορήσει στα τέλη Ιουνίου.

σύντομων συμπληρωματικών κειμένων ή «ντοκουμέντων», φωτογραφιών, πινάκων ζωγραφικής και πινάκων με γεγονότα και χρονολογίες εμπλουτίζουν τα σχεδόν ανύπαρκτα εισαγωγικά κείμενα. Αλλά και αυτών των στοιχείων η επιλογή είναι μεροληπτική. Επί πλέον, τα συμπληρώματα αυτά μένουν μετέωρα, καθώς δεν εντάσσονται σε ένα ερμηνευτικό σχήμα.

ΠΕΡΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

Γιατί στο βιβλίο δεν τίθεται το θέμα της διαδικασίας συγκρότησης του Ελληνικού Έθνους και της απαρχής δημιουργικής εθνικής συνείδησης; Δεν συμφέρει μήπως να πούμε την αλήθεια; Πράγματι, ποια ήταν η σύνθεση του πληθυσμού στον Ελλαδικό χώρο εκείνη την εποχή (18ος, αρχές 19ου αιώνα); Μωσαϊκό: Έλληνες, Αρβανίτες, Σλάβοι, Βλάχοι, Σαρακατσαναίοι, Εβραίοι κ.λπ. Και ως ποιο βαθμό είχε διαμορφωθεί εθνική συνείδηση σ' αυτό το μωσαϊκό; Πώς εξηγείται ότι πολλοί από τους πιο διάσημους ηγέτες της επανάστασης (Κολοκοτρώνης, Σουλιώτες, Μποτσαραίοι, Τζαβελαίοι, Κριεζώτης, Μιαούλης, Μπουμπουλίνα, Κουντουριώτης, Κριεζής κ.λπ.) ήταν Αρβανίτες; Ο Καραϊσκάκης είχε βλάχικη ρίζα. Ο Βλαχάβας, ο Ίσκοις, ο Κωλέττης, ο Λασσάνης, ο Γιωργάκης Ολύμπιος ήταν Βλάχοι. Και όμως όλοι αυτοί επолέμησαν μαζί με τους «Έλληνες» διότι είχαν ελληνική συνείδηση. Και οι «εθνικοί ευεργέτες»: Αβέρωφ, Τοσίτσας, Ζάππας ήταν όλοι Βλάχοι. Λοιπόν;

Το ερώτημα αυτό οδηγεί στο επόμενο: Στο ερώτημα της καθαρότητας της ελληνικής «φυλής» και της συνέχειας ή ασυνέχειας του ελληνικού έθνους. Συνήθως το ερώτημα τίθεται με όρους της τυπικής λογικής: Είναι ή δεν είναι. Αλλά η πραγματική ιστορία δεν υπακούει σ' αυτό το απλοϊκό, ανιστορικό σχήμα. Και πρώτα για τη «φυλετική καθαρότητα», για την οποία τώρα τελευταία αποφεύγουν συνήθως να μιλήσουν με σαφήνεια οι «εθναμύντορες». Τα αλληπάλληλα φύλα που κατοίκησαν τον ελληνικό χώρο από την προϊστορία είχαν, αναμφισβήτητα, εκτός από τη γλωσσική, και φυλετική συγγένεια. Αυτό δεν εμπόδιζε τα νεώτερα φύλα να υποδουλώνουν τα παλαιότερα, όπως δεν εμπόδιζε τους

μεταξύ τους πολέμους μέχρι την κλασική αρχαιότητα και την κατάκτηση της «Ελλάδας» από τον «βάρβαρο» (κατά τους «Έλληνες») «Μεγάλο» Αλέξανδρο. Αλλά ο «βάρβαρος» Αλέξανδρος είχε δάσκαλο τον Αριστοτέλη. Οι «Έλληνες» πολέμησαν μαζί τους Πέρσες (Ελλήνων προμαχούντες Αθηναίοι Μαραθώνι, Έλληνες πλην Λακεδαιμονίων κ.λπ.). Γλώσσα, θρησκείες, παραδόσεις, ήθη, έθιμα, δοξασίες, φυλετική συγγένεια, όλα αυτά συγκροτούσαν ήδη στοιχεία μιας εθνότητας. Όμως ελληνικό έθνος δεν υπήρξε.

Ως προς τη «φυλετική καθαρότητα»: Επιμειξίες με τους Ρωμαίους. (Και με Γαλάτες;). Κατά τον 7ο, 8ο, 9ο αιώνα κατέβαιναν από βορρά τα σλαβικά φύλα που εποίκισαν και την Πελοπόννησο, φτάνοντας μέχρι τον Ταΰγετο. Οι Σλάβοι αφομοιώθηκαν. Έμεινε μόνο το πλήθος των σλαβικών τοπωνυμίων σ' όλη την Ελλάδα, τα οποία η σύγχρονη «εθνικοφροσύνη» (προχουντική και χουντική) φρόντισε να τα απαλείψει. (Η Αγόριανη, Ζαγκαρά, πίσω από το βουνό, π.χ., μεταβαφίστηκε σε Επτάλοφο!) Ακολούθησαν ερμημώσεις των πληθυσμών, επιμειξίες με Φράγκους, Λατίνους και Τούρκους, κάθοδοι Αλβανικών φύλων στην Ήπειρο, στην Αργολίδα, στην Αττική, στη Βοιωτία, στην Πελοπόννησο, στα νησιά κ.λπ. Τα επίσημα κείμενα αποφεύγουν να μιλάνε για «καθαρότητα». Το ίδιο και το υπό συζήτηση βιβλίο.

Και το έθνος; Υπήρξε ελληνικό έθνος στην αρχαιότητα; Και υπάρχει συνέχεια του ελληνικού έθνους; Το βιβλίο αποφεύγει το ερώτημα. Αλλά εθνικιστές και χριστιανοί υποστηρίζουν την συνέχεια. Άλλοι, συνήθως αριστερίζοντες, βλέπουν μια ριζική ασυνέχεια και είναι έτοιμοι να χαρακτηρίσουν εθνικιστή όποιον διαφωνεί μαζί τους. Λοιπόν; Αναφέρθηκα στα ελληνικά φύλα και στα στοιχεία φυλετικής, γλωσσικής και πολιτισμικής συνέχειας που υπήρχαν ανάμεσά τους. Αλλά αρχαιοελληνικό έθνος δεν υπήρξε. (Θυμηθείτε μόνο τους πολέμους μεταξύ των πόλεων-κρατών. Ειδικά μεταξύ της Αθήνας και της Σπάρτης, τη σφαγή των Μηλίων από τους Αθηναίους, την κατάκτηση της κυρίως Ελλάδας από τον «βάρβαρο», «Μακεδόνα» Αλέξανδρο κ.λπ.).

Και έπεται συνέχεια: Οι εθνοπατέρες

ισχυρίζονται ότι το Βυζάντιο ήταν η συνέχεια του ελληνικού έθνους. Αλλά το Βυζάντιο δεν ήταν ελληνικό. Ήταν τυπικά και ουσιαστικά συνέχεια της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Είναι εξάλλου γνωστό ότι οι χριστιανοί-βυζαντινοί αυτοκράτορες και η ηγεσία της Εκκλησίας καταδίωξαν με αγριότητα τους τελευταίους ειδωλολάτρες, καθώς και τους τελευταίους εκπροσώπους της ελληνικής επιστήμης και της φιλοσοφίας: συνολικά της ελληνικής παιδείας. Ότι απαγόρευσαν τη διδασκαλία της ελληνικής φιλοσοφίας και έκλεισαν τις τελευταίες φιλοσοφικές σχολές. Είναι γνωστοί οι διωγμοί επί Κωνσταντίνου Β', Θεοδοσίου κ.λπ., το κάψιμο των ελληνικών βιβλίων, η θανάτωση της Υπατίας κ.λπ., κ.λπ. Τίποτα απ' αυτά δεν αναφέρεται στο βιβλίο. Γιατί; Οι συγγραφείς μάλλον δεν αγνοούσαν τα γεγονότα. Φόβος, λοιπόν, για τους κεραυνούς του κ. Χριστόδουλου ή μεταμοντέρνα λογική να μην αναζητούμε τάσεις, αλληλοκαθορισμούς, ιστορικό γίνεσθαι ως όλον εν κινήσει χάρις στην εσωτερική δυναμική και τον ρόλο των «εξωτερικών» παραγόντων; Αλλά τα προβλήματα αυτά είναι ουσιαστικά. Και η διερεύνησή τους αποτελεί προϋπόθεση αυτογνωσίας απαλλαγμένης από ιδεολογικές προσμίξεις.

Ωραία! Δεν υπήρξε φυλετική καθαρότητα. Δεν υπήρξε έθνος στην αρχαιότητα. Το Βυζάντιο δεν ήταν ελληνική αυτοκρατορία. Πώς εξηγείται τότε η γλωσσική συνέχεια; (Συνέχεια και μετάλλαξη. «Μεταβάλλον αναπαύεται», κατά τον Ηράκλειτο). Πώς, κυρίως στην ύπαιθρο, επιβιώνουν ήθη, έθιμα και δοξασίες, μορφές τέχνης και χειροτεχνία, που οι ρίζες της ανάγονται μέχρι την προϊστορία; (Βλ. σχετικά τα σπουδαία και σχεδόν λησμονημένα βιβλία του Παναγή Λεκατσά, *Η ψυχή* και *Η καταγωγή των Ηθών, των Εθίμων και των Δοξασιών*). Για μια ακόμη φορά η τυπική λογική με την «ξηρότητά» της (Χέγκελ) αποδεικνύεται ανεπαρκής. Συγκεκριμένα:

Η «θεωρία» για τη συνέχεια του ελληνικού έθνους είναι μια ιδεολογική κατασκευή (αυτή είναι κατασκευή και όχι το έθνος το ίδιο) που υπηρέτησε συγκεκριμένα συμφέροντα, ως στοιχείο της ιδεολογίας της ελληνικής αστικής

τάξης. Πρώτα ως εθνικιστική αρχαιο-
λατρία και ως Μεγάλη Ιδέα που συνέ-
βαλε στον ξεριζωμό του ελληνισμού
της Μικράς Ασίας. Πρόσφατα, ως
στοιχείο της ιδεολογίας της Χούντας,
σε σύζευξη και με το Βυζάντιο (Ελλάς
Ελλήνων Χριστιανών). Στην ουσία δεν
υπήρξε ούτε φυλετική, ούτε κρατική,
ούτε πολιτισμική συνέχεια. Εξίσου δεν
υπήρξε τυπική ασυνέχεια. Αναφερθή-
καμε στις δυο πρώτες «συνέχειες». Ως
προς την πολιτισμική συνέχεια: κατά
τη διάρκεια της ρωμαϊκής κατοχής και
κατά τη βυζαντινή περίοδο, παρά τις
φυλετικές επιμειξίες, τη μείωση του
ελληνόφωνα πληθυσμού, την ουσια-
στική ανυπαρξία παιδείας κ.λπ., η ελ-
ληνική γλώσσα διατηρήθηκε και ταυ-
τόχρονα μεταλλάχθηκε (αλεξανδρινή
περίοδος, δημώδης και λόγια γλώσσα
στο Βυζάντιο, νεοελληνική δημοτική).
Η ελληνική γλώσσα επεβίωσε χάρις
στο ότι ήταν η γλώσσα των Ευαγγε-
λίων και της Εκκλησίας, χάρις στην
ύπαρξη της όποιας παιδείας, αλλά και
ως γλώσσα της διοίκησης, του εμπορί-
ου και της ισχυρής αλλά υπαρκτής επι-
στημονικής έρευνας στο Βυζάντιο.

Το στοιχείο της συνέχειας δεν αφορά
μόνο τη γλώσσα. Σημείωσα ήδη ότι
ήθη, έθιμα, δοξασίες, μαγικές πρακτι-
κές που οι ρίζες τους φθάνουν ακόμα
και στην προϊστορία, διατηρήθηκαν
και μεταλλάχθηκαν. Αρχαίοι θεοί με-
ταλλάχθηκαν σε χριστιανούς αγίους,
ειδωλολατρικές δοξασίες και πρακτι-
κές μεταλλάχθηκαν σε χριστιανικές
κ.λπ. Τα στοιχεία αυτά λειτούργησαν
ως συνεκτική δύναμη στη διάρκεια 20
αιώνων. Στοιχεία συγγένειας, πραγμα-
τικά ή φανταστικά, υπήρχαν ήδη από
την αρχαιότητα. Αλλά ελληνικό έθνος
δεν υπήρχε. Στοιχεία συγκρότησης
του ελληνικού έθνους υπήρχαν ήδη
στο Βυζάντιο και στην εποχή της Τουρ-
κοκρατίας, ως στοιχεία μιας ιστορικής
διαδικασίας συνέχειας και μετασχημα-
τισμού. Η επανάσταση του 1821 είναι η
απόδειξη της ύπαρξης ενός έθνους εν
τη γενέσει και μιας αντίστοιχης συνεί-
δησης. Το ελληνικό κράτος συνέβαλε,
στη συνέχεια, με την παιδεία, την
Εκκλησία και συνολικά με τους ιδεολο-
γικούς του μηχανισμούς, στην ωρίμαν-
ση της εθνικής συνείδησης και μιας
«αυτογνωσίας» με αντιδραστική κα-

τεύθυνση (το κράτος δεν «κατασκεύα-
σε» το έθνος). Η Μικρασιατική κατα-
στροφή θα ήταν η τραγικότερη συνέ-
πεια της εθνικιστικής-αντιδραστικής
κατεύθυνσης της ιδεολογίας και της
πολιτικής του ελληνικού κράτους. Η
αστική μας τάξη ονειρευόταν μια
Ελλάδα «των δύο ηπείρων και των πέ-
ντε θαλασσών». Οι συνέπειες αυτής
της «μικροϊμπεριαλιστικής» πολιτικής
είναι γνωστές.

Στο βιβλίο δεν θίγονται αυτά τα προ-
βλήματα. Ήταν πρόβλημα χώρου; Δυ-
σκολιών στην κατανόηση από παιδιά
11 ή 12 χρονών; Ή λειτούργησε για άλ-
λη μια φορά το γνωστό ιδεολογικό
εμπόδιο: να μη θιγεί η κυρίαρχη ιδεο-
λογία και προπαντός η ενισχυόμενη
σήμερα αντιδραστική ελληνο-χριστια-
νική ιδεολογία και πρακτική;

Η υποψία αυτή ενισχύεται και από μια
δεύτερη, ουσιαστική «παράλειψη». Πρόκειται για τον ρόλο της Εκκλησίας
στην προεπαναστατική περίοδο και κα-
τά την επανάσταση. Σημείωσα ήδη την
εχθρότητα της Εκκλησίας προς την ελ-
ληνική φιλοσοφική παράδοση. Με ανά-
λογη εχθρότητα η Εκκλησία αντιμετώ-
πισε και τον ευρωπαϊκό-αστικό διαφω-
τισμό και τα δειλά ελληνικά του φανε-
ρώματα. Παραδείγματα: Ο οικουμενι-
κός πατριάρχης Γρηγόριος, με εγκύ-
κλιό του το 1798 έγραφε: «Ο πονηρός
και αρχέκακος όφιος» εκίνησεν τους
Γάλλους εις «ελεεινόν βασιλοκτονίαν». Και δεν ήταν μόνον η «βασιλοκτονία». Η
ηγεσία της Εκκλησίας αντιμετώπισε με
εχθρότητα συνολικά το κίνημα του δια-
φωτισμού και τις αστικές και απελευθε-
ρωτικές επαναστάσεις. Είναι επίσης
γνωστό ότι ο Γρηγόριος αντιμετώπισε
με μίσος τους Υψηλάντηδες. Τον Αλέ-
ξανδρο Υψηλάντη, τον χαρακτήριζε «ο
του γνωστού αγνώμονος και φυγάδος
Υψηλάντου αγνώμων υιός Αλέξανδρος
Υψηλάντης, ο οποίος, παραλαβών με-
ρικούς ομοίους του βοηθούς, ετόλμη-
σε να έλθη αίφνης εις Μολδαβίαν, και
αμφότεροι απονενοημένοι επίσης,
αλαζόνες και δοξομανείς, ή μάλλον ει-
πείν, ματαιόφρονες, εκήρυξαν του γέ-
νους ελευθερίαν και με την φωνήν αυ-
τήν εφέλκυαν πολλούς των εκεί κακοή-
θεις και ανοήτους» κλπ., κλπ.

Ο Γρηγόριος αφορίσε τον Υψηλάντη,
τον Κολοκοτρώνη και συνολικά την

επανάσταση: «Αφορισμένοι υπάρχουν
και καταραμένοι και ασυγχώρητοι και
μετά θάνατον άλυτοι». Ο αφορισμός
μάλιστα είχε υπογραφεί από 22 Αρχιε-
ρείς, «επάνωθεν του ιερού θυσιαστηρί-
ου», 1821, «εν μηνί Μαρτίω». Επίσης ο
Γρηγόριος είχε αφορίσει το 1792 τον
Ρήγα Βελεστινλή, για τις ιδέες του
οποίου έγραφε: «πλήρες υπάρχει σα-
θρότητας εκ των θαλερών αυτού εν-
νοιών, τοις δόγμασι της ορθοδόξου
ημών πίστεως» (τα σχετικά κείμενα
αφορισμών κλπ., δημοσιεύονται στα
Ενθέματα της Αυγής, 24 Μαρτίου
2007). Βέβαια οι Τούρκοι απαγχόνισαν
τον Πατριάρχη. Όχι όμως επειδή ήταν
επαναστάτης, αλλά επειδή, ως πνευ-
ματικός ηγέτης των υπόδουλων, δεν
μόρεσε να τους συγκρατήσει από το
να αγωνιστούν για την ελευθερία τους.

Είναι γνωστή η εχθρότητα της ηγε-
σίας της Εκκλησίας απέναντι στις ιδέ-
ες του Διαφωτισμού, τις αστικοδημο-
κρατικές επαναστάσεις και την ελληνι-
κή επανάσταση. Γιατί λοιπόν την απο-
σιωπούν οι συγγραφείς μας; Φοβού-
νται την βακτηρία του κ. Χριστόδουλου
και τους κρωγμούς των «ελληναρά-
δων»; Πού είναι η επιστημονική δεο-
ντολογία, ή έστω η θετικίζουσα «μετα-
νεωτερική» αφοσίωση στα γεγονότα;
Και σ' αυτά θα μπορούσε να προσθέ-
σει κανείς την ουσιαστική αποσιώπηση
του αντιδραστικού ρόλου των κοτζα-
μπάσηδων, όπως και τον ρόλο των ξέ-
νων δυνάμεων στον «διχασμό» και στις
εμφύλιες συγκρούσεις. Ακόμη, ότι στο
βιβλίο δεν «αποδομούνται» οι «εθνικοί
μύθοι»: κρυφό σχολείο, ρόλος του Πα-
λαιών Πατρών Γερμανού και τόσοι άλ-
λοι μύθοι που κατασκευάστηκαν από
τις συντηρητικές δυνάμεις και τους
κρατικούς ιδεολογικούς μηχανισμούς.

Το «μετανεωτερικό» βιβλίο για το
οποίο συζητάμε, παρέμεινε δέσμιος των
«εθνικών μύθων». Δεν τόλμησε να ενο-
χλήσει τους σημερινούς φορείς μιας
ακραίας και αντεπιστημονικής, εθνικι-
στικής και θρησκευτικής ιδεολογίας.
Μετανεωτερικότητα και σεβασμός των
ιδεολογικών κατασκευών (θρησκευτι-
κών, εθνικιστικών και των σχέσεων
υποτέλειας), είναι οι δυο όψεις της κύ-
ριας αντίφασης που διαποτίζει αυτό το
υβρίδιο μετανεωτερικότητας και πα-
ράδοσης.

Ο Μ.Γ. Μιχαηλίδης

Νουάρος έχει αφήσει παρακαταθήκη το πόνημά του *Δημοτικά τραγούδια Καρπάθου* ήτοι Συλλογή απάντων των εκδομένων και ανεκδότων καρπαθιακών τραγουδιών, μετά εισαγωγής περί της καρπάθιας διαλέκτου, έκδοση του 1928. Είναι σημαντική η πρωτοβουλία της πρόσφατης φωτολιθογραφικής αναπαραγωγής της έκδοσης αυτής για λογαριασμό των εκδόσεων Γαβριηλίδη και του Μορφωτικού Εξωραϊστικού Ομίλου Οθούς Καρπάθου «Εργασία και Χαρά».

Πάντα χρήσιμη είναι η έκδοση των πρακτικών συνεδρίων, καθώς μας προσφέρει ένα συγκεντρωτικό κοίταγμα στο έργο ή το ειδικό θέμα που πραγματεύονται. Το σχετικά πρόσφατα ανανεωμένο ενδιαφέρον για τον Παλαμά –που για πολλά χρόνια είχε κηρυχθεί σχεδόν σε αφάνεια– φανερώνεται μέσα από τις σελίδες της έκδοσης *Κωστής Παλαμάς*.

Ο ποιητής και ο κριτικός (φιλολογική επιμέλεια: **Παντελής Βουτουρής**, εκδ. Μεσόγειος, Ελληνικά Γράμματα, 2007): πρόκειται για το αποτέλεσμα Διεθνούς Συνεδρίου, που πραγματοποιήθηκε στην Πάφο τον Ιούλιο του 2003, στο πλαίσιο των ετήσιων Παλαμικών Εορτών και με την πρωτοβουλία του τμήματος Βυζαντινών και Νεοελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Ραχοκοκαλιά του προβληματισμού της **Χριστίνας Γ. Φλόκα** είναι η παρουσία των φαρμάκων στη λογοτεχνία. Αξιοποιώντας τις γνώσεις της στην φαρμακολογία εξέδωσε ως

Οι περιπλανήσεις της Εδεσσαίας Ποιήματα 1985–2005, Φραγκίσκη Αμπατζοπούλου, Πατάκης 2007.

Είκοσι χρόνια ακριβώς κράτησαν *Οι περιπλανήσεις της Εδεσσαίας* της Φραγκίσκης Αμπατζοπούλου προτού εκδοθούν σε ένα κομψό βιβλίο ποιημάτων, με τον παραπάνω τίτλο, από τις εκδόσεις Πατάκη. Είκοσι χρόνια και η απουσία της Φραγκίσκης Αμπατζοπούλου, ως ποιήτριας, από την εκδοτική σκηνή. Η έκδοση του καινούριου βιβλίου της θα έλεγα ότι αποτελεί γεγονός. Πόσο μάλλον που το ποιητικό βιβλίο της ήδη δόκιμης ποιήτριας, φιλολόγου, ερευνήτριας, δοκιμιογράφου και μεταφράστριας είναι η απόσταξη όχι μόνο των λεγόμενων γεγονότων της ζωής, αλλά και μιας παράλληλης προς τη ζωή περιπλάνησής της στην τέχνη της ποιητικής γραφής. Ή, για να κυριολεκτήσω, της δύσκολης μετατροπής του βιώματος σε έντεχνο ποιητικό λόγο.

Τούτο είναι, άλλωστε, ένα από τα πιο γερά στημόνια του καινούριου βιβλίου της Φραγκίσκης Αμπατζοπούλου, ο τρόπος δηλαδή που ο έσω κόσμος προσπαθεί να διατυπωθεί με λέξεις, ώστε να λάβει τη μορφή ποιήματος. Αισθήματα άκρατης τρυφερότητας, ανελέητης μοναξιάς, βουβής ικεσίας, αλλά και οργής, σαρκασμού ή απόγνωσης παλεύουν για τη γλωσσική τους διατύπωση. Και λέω «παλεύουν» γιατί έχω συχνά την αίσθηση μιας αναταραχής, μιας μάχης, καθώς καμιά γλωσσική διατύπωση δεν είναι δεδομένη για την ώριμη ποιήτρια, κανένα ποίημα δεν είναι έτοιμο από τα πριν, παρά την προετοιμασία της ίδιας. Ο ποιητικός τοκετός είναι επώδυνος, τόσο πιο επώδυνος, ίσως, όσο πιο απαιτητική είναι η δημιουργός από την ίδια την τέχνη της, από τον ίδιο τον εαυτό της. Όμως, ενώ το βιβλίο θέτει την βάση της μεταποίησης ενός βιώματος σε νοήμον ποίημα, η ενασχόληση με την ποιητική –που θα μπορούσε να είναι καθαρή παγίδα για έναν άλλο ποιητή– στις *Περιπλανήσεις της Εδεσσαίας* ενσωματώνεται τόσο αναπόσπαστα στο ποιητικό σώ-

μα, ώστε όχι μόνο δεν το συμπιέζει, αλλά αντίθετα του δίνει καινούρια φτερά. Του δίνει, δηλαδή, μian επιπλέον οπτική.

Ποιο είναι όμως το ποιητικό σώμα σ' αυτό το βιβλίο; Ποιήματα μικρά ή μεγάλα, με ποικίλες ποιητικές φόρμες από την αυστηρότερη μετρική και την πιο απαιτητική ομοιοκαταληξία, μέχρι τον εντελώς ελεύθερο στίχο. Ποιήματα που γνωρίζουν ότι αυτό που το καθένα τους θέλει να πει λέγεται με άλλο τρόπο, εφόσον το καθένα τους λέει και κάτι διαφορετικό, εφόσον άλλωστε κάθε στιγμή μας είναι διαφορετική. Ποιήματα που συγκροτούνται σε ενότητες, αυτές συχνά σε υποενότητες, και υπάρχουνε καμιά φορά από το ένα στο άλλο λεπτές γέφυρες –θα μπορούσα να πω και λεπτές αλυσίδες– που τα δένουν το ένα με το άλλο, με τον πιο διακριτικό αλλά και τον πιο μαστορικό τρόπο, προκειμένου να ξετυλιχτεί η ενιαία ποιητική αφήγηση από ένα σύνολο ποιημάτων. Ποιήματα που δεν υψώνουν τη φωνή παρά μόνον όταν δίκαια και σπάνια θυμώνουν· συνήθως όμως εξομολογούνται, αναζητούν το άλλο πρόσωπο (είτε της περσόνας της Εδεσσαίας είτε του «Νυμφίου των ορφανών» είτε άλλων), πάσχουν από αισθήματα που δεν καταδέχονται τις συνήθεις αισθηματολογίες, αποχαιρετούν καταστάσεις και πρόσωπα, ονειρεύονται, σπαράζουν νηφάλια για τον θάνατο της αγαπημένης αδερφής. Ποιήματα-αινίγματα που με το ένα χέρι δείχνουν και με το άλλο κρύβουν όσα νομίζουν ότι πρέπει να μάθει, ή να μη μάθει, ο αναγνώστης τους. Ποιήματα που μιλούν για την, τόσο σπάνια πλέον, ερωτική ιερότητα.

Αρκετά από τα παραπάνω ποιήματα συνομιλούν με έργα και ποιήματα άλλων δημιουργών, όπως δηλώνεται και στο μονοσέλιδο σημείωμα που συνοδεύει την έκδοση, αλλά περισσότερο μέσα στο ίδιο το βιβλίο. Έργα άλλων (ονομαστικά αναφέρονται οι Παπαδιαμάντης, Παλαμάς, Καρυωτάκης, Εγγονόπουλος, Γονατάς, Άγιος Αυγουστίνος, Χορτάτζης, Εβραίοι ποιητές του Μεσαίωνα, Μπωντλαίρ, εβραϊκό προσευχολόγιο, Δάντης, Σικελιανός, Σεφέρης, Καρυωτάκης, Λάγιος, Φραντζή), για τα οποία η υπάρχουσα

λέξη «αγαπήθηκαν» δεν είναι, τολμώ να πω, επαρκής. Ο διάλογος της ποιήτριας με τούτα, η εσωτερική της προσήλωση στην ποιητική τους ουσία, η διδαχή που κόμισε από την ομορφιά και από τον κρυπτικό τους λόγο, η αντοχή τους στην περιπέτεια της δικής της εικοσαετούς περιπλάνησης φωτίζουν κάπως πιο πολύ τη λέξη «αγαπήθηκαν». Συνομιλώντας μαζί τους δεν επιστρέφει τα τροφεία, κάτι τέτοιο είναι αδύνατον και το γνωρίζει, αλλά προτείνει άλλη μια πλευρά στο πολύεδρο κρυσταλλικό τους σώμα.

Με τέτοιους δάσκαλους, αλλά και με την πολυετή προσωπική αγωνία κι εμπειρία της γραφής, η γλώσσα της Φραγκίσκης Αμπατζοπούλου σ' αυτό το βιβλίο γίνεται μια γλώσσα ώριμη και ταυτόχρονα εφηβικά ανήσυχη, πειθαρχημένη και μαζί ανατρεπτική. Άκρως επεξεργασμένη (και σωστά, κατά τη γνώμη μου), συνδυάζει με ισορροπία κάποια αντίθετα στοιχεία, λόγου χάριν την αισθαντική και μελαγχολική περιγραφή μιας κατάστασης με τον αιφνιδιασμό του αναγνώστη από την είσοδο μιας πολύ καθημερινής κουβέντας. Έτσι ο πλούτος της ελληνικής γλώσσας, η λογισμύνη όσο και οι αδρές καθημερινές εκφράσεις της, σπάνια και κάποιες αλλόγλωσσες λέξεις μπορούν να συνυπάρχουν με φυσικότητα και χάρη στο ίδιο ποίημα. Η βαθιά παιδεία της Φραγκίσκης Αμπατζοπούλου, άλλωστε, επιτρέπει στον ποιητικό της λόγο να κινηθεί από το μεγάλο σήμερα έως τα βάθη ενός εξίσου μεγάλου χθες, με λεκτικές-νοηματικές εκπλήξεις, λέξεις νήματα, ευπρόσδεκτες από τον αναγνώστη. Το πιο σπουδαίο ίσως, να συγκροτήσει το προσωπικό της ύφος.

Ρέα Γαλανάκη

Το ανέφικτο της αλήθειας

Uwe Johnson,

Το τρίτο βιβλίο για τον Άχιμ,

Μτφρ.: Τούλα Σιέτη

Επιμ.-Επίμ.: Κώστας Θ. Καλφόπουλος
Ίνδικτος, Αθήνα, 2006, σελ. 469.

Ιδιάζον μορφολογικά, *Το τρίτο βιβλίο για τον Άχιμ* παρουσιάζεται σαν συνέντευξη (ή ανάκριση) με αλληπάλληλες ερωταποκρίσεις, που σκοπό έχουν να αποκαλύψουν ποια διαδικασία τηρήθηκε από τον επίδοξο συγγραφέα του περίφημου *τρίτου βιβλίου* προκειμένου αυτός να συγκεντρώσει και να οργανώσει το υλικό του για μια μεγαλόπνοη βιογραφία που (σχεδόν) οικειοθελώς είχε αναλάβει να συγγράψει για τον Άχιμ, πρωταθλητή ποδηλασίας και αστέρα πρώτου μεγέθους στη Λα-

οκρατική Δημοκρατία της Γερμανίας.

Ο δυτικογερμανός δημοσιογράφος Καρς καλείται στη ΛΔΓ από την πρώην σύντροφό του Κάριν (που έχει επιλέξει να διαμένει στην Ανατολική Γερμανία), νυν ερωμένη του εθνικού αστέρα Άχιμ. Εκεί ο Καρς γνωρίζεται με τον ίδιο τον Άχιμ (για τον βίο και την πολιτεία του οποίου έχουν ήδη γραφεί δύο βιβλία) και, μετά από προτροπή κάποιων τοπικών και κομματικών παραγόντων, αναλαμβάνει το –επιφανειακώς απλό, αλλά στην πραγματικότητα δύσκολο– εγχείρημα να γράψει μια τρίτη βιογραφία για τον Άχιμ. Ποιοι είναι, όμως, οι λόγοι που καθιστούν δύσκολο το εγχείρημα του Καρς;

Οφείλει να λάβει υπόψη τους περιορισμούς και τους αποκλεισμούς που, εμμέσως πλην σαφώς, επιβάλλει το ολοκληρωτικό καθεστώς της ΛΔΓ, οφείλει να εκμαιεύσει από τον δύστροπο, ενίοτε, Άχιμ κρίσιμες πληροφορίες για καθοριστικά γεγονότα της ζωής του, οφείλει να δώσει και κάποιες προσωπικές, ολοδικές του πινελιές στο πόνημά του. Κυρίως οφείλει να μαντέψει τι μπορεί να κρύβεται πίσω από την αποσπασματική και ελάχιστα διαφωτιστική ενημέρωση που του παρέχει ο Άχιμ και συγχρόνως οφείλει να σεβαστεί το υπονοούμενο αίτημα του Άχιμ να μην τον «ξεσκεπάσει» ολοκληρωτικά σαν άτομο και σαν προσωπικότητα, αλλά να αφήσει αφώτιστες κάποιες διφορούμενες, ίσως αρνητικές, πτυχές του.

Ο Καρς διαπιστώνει πως η αλήθεια είναι κάτι πολύ περισσότερο από την πραγματικότητα και πως πάντα θα διαφεύγει αφήνοντας ατελή κι ανολοκλήρωτη κάθε απόπειρα περιχαράκωσής της. Πολυεδρική, δαιδαλώδης και αχαρτογράφητη η αλήθεια θα αφήνει κάποια ίχνη της, κάποια ενδεικτικά σημάδια αλλά η όποια προσπάθεια αποκρυστάλλωσής της, όσο έντιμη κι αν είναι, όσο διεξοδική κι εμπεριστατωμένη, θα παραμένει ελλιπής, ελειμματική.

Ο Άχιμ, που αποτελεί στο μυθιστόρημα αυτό το αντικείμενο της έρευνας, το αντικείμενο της αλήθειας, διαγράφεται ασαφής κι αινιγματικός, διφορούμενος. Το προφίλ του αλλάζει κάθε φορά ανάλογα με τον τρόπο που φωτίζεται η ζωή του έτσι ώστε να μην μπορεί κανείς να αποφανθεί αν υπήρξε ένας καιροσκόπος ή ένας ιδεολόγος ταγμένος στο κόμμα και την πατρίδα (ή μήπως υπήρξε και τα δύο αυτά εναλλάξ σε διαφορετικές περιόδους της ζωής του;). Η αλήθεια του Άχιμ και πολύ περισσότερο τα κίνητρά του παραμένουν ασαφή κι ανεξακρίβωτα. Μόνο μία απόπειρα ψυχογράφησης του ήρωα θα μπορούσε να δώσει καρπούς και μ' αυτή την απόπειρα καταπιάνεται ο Καρς-βιογράφος για να φωτίσει κάπως περισσότερο τον Άχιμ-βιογραφούμενο. Έτσι, λοιπόν, η προβληματική σχέση με τον αυστηρό κι απρόσιτο πατέ-

ώρα τρεις μελέτες που αναδεικνύουν την ιδιαίτερη έμφαση και συχνά την ταύτιση του θεραπευτικού φάρμακου με τη λογοτεχνία, την τέχνη της ποιήσεως που ξέρει από φάρμακα, όπως έλεγε και ο μεγάλος Αλεξανδρινός. Από το πρώτο βιβλίο της που τιτλοφορείται *Η φαρμακογνωσία του Οδυσσέα Ελύτη* (1998), συνέχισε με το *Εγώ, ο Αμάραντος. Τα βότανα στο δημοτικό τραγούδι* (2003) ως το πρόσφατο πόνημά της *Ελένη, ανέμιζε το θειάφι...* *Η φαρμακοποιία του Ομήρου* (εκδ. Νησίδες, 2007).

Στο βιβλίο του John Haldon, *Βυζάντιο. Μια ιστορία* (μετάφραση-επιμέλεια: Σοφία Ν. Σφυρόερα, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 2007) αναδεικνύονται πλευρές του πολύπλοκου συνόλου που αποκαλείται «βυζαντινός κόσμος»: η εξέλιξη της βυζαντινής κοινωνίας, η οικονομική ζωή, η νομοθεσία αλλά και οι μορφές και τεχνотροπίες των εικαστικών τεχνών, της λογοτεχνίας, της αρχιτεκτονικής κ.ά. Έτσι, έχουμε μια εξιστόρηση που υπερβαίνει την ιστορική τύχη του Βυζαντίου και μας προσφέρει ικανές πληροφορίες για τον κοινωνικό και πολιτισμικό σχηματισμό του, την εξελικτική του πορεία και την παρακμή του.

Το βιβλίο του Βασίλη Νεφελούδη, *Ακτίνα Θ'. Αναμνήσεις 1930–1940* (πρόλογος: Σοφιανός Χρυσοστομίδης, εκδ. Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», 2007) κυκλοφορεί σε δεύτερη έκδοση και παραμένει αξιόπεραστο. Πρόκειται για

την εξιστόρηση προσώπων και πραγμάτων της δεκαετίας του '30 από έναν αφηγητή που ζωντανεύει τις συνθήκες που επικρατούσαν τότε και κυρίως κατά τη διάρκεια της δικτατορίας της 4ης Αυγούστου. «Οι συνθήκες κράτησης στην ακτίνα θ', οι βασανισμοί και ο εγκλεισμός μέσα σε απόλυτη απομόνωση, περιγράφονται με απίστευτη ακρίβεια και δίνουν και σε μας σήμερα την αίσθηση για το πώς θα πρέπει να είναι οι συνθήκες κράτησης στο Γκουαντάναμο ή το Αμπού Κράιμπ», όπως χαρακτηριστικά γράφει ο Σοφιανός Χρυσοστομίδης στον πρόλογο της έκδοσης.

Υποθέσεις II. Επιφυλλίδες από την Καθημερινή, μια ακόμη συγκέντρωση των θαυμάσιων κειμένων του **Παντελή Μπουκάλα** (εκδ. Άγρα, 2007), που είδαν το «εφήμερο» φως στις σελίδες της *Κυριακάτικης Καθημερινής* για πέντε χρόνια, από τον Ιανουάριο του 2001 έως τον Δεκέμβριο του 2005. Και είναι πάντα ευπρόσδεκτη η επανάληψη, το ξαναδιάβασμα και η αντοχή που επιδεικνύουν τα κείμενά του στο χρόνο και γράφουν στη συνείδησή μας σχόλια και υπογραμμίσεις της δικής μας πραγματικότητας και της δικής μας καθημερινότητας. Η κριτική του ξέρει να λογαριάζει και τον εαυτό μας ως κρινόμενο, καλοπροαίρετη και αυστηρή, γεμάτη από παρατηρήσεις που έχουμε όλοι ανάγκη να ακούμε συχνότερα.

Φωτεινός νους, επιστήμονας με διεθνές κύρος, δάσκαλος για τους λίγους τυχερούς που τον

ρα φαίνεται να αποτελεί το θεμέλιο της μετέπειτα προσωπικότητας του Άχιμ που κινήθηκε στη ζωή του πάνω σ' έναν άξονα συμφιλίωσης με την πατρική φιγούρα. Το ποδήλατο, που υπήρξε δώρο του απόμακρου εκείνου πατέρα, σημάδεψε όλη την κατοπινή ζωή του Άχιμ· το κόμμα και η πατρίδα, ως μετωνυμίες και συνεκδοχές της πατρικής εξουσίας, ρύθμισαν και διευθέτησαν τη σταδιοδρομία του. Ο πατέρας άφησε ανεξάλειπτα τα ίχνη του πάνω στον γιο, κανονίζοντας προκαταβολικά τη ροή της ζωής του. Ο Άχιμ αντιστέκεται, όμως, σθεναρά στην ενδοσκόπηση και σε κανέναν δεν αποκαλύπτει τη δική του εκδοχή για πρόσωπα και πράγματα (ίσως για λόγους ψυχολογικής δικής του αυτοπροστασίας ή και για να μην κακοκαρδίσει το κόμμα –ο Άχιμ υπήρξε μέλος της χιτλερικής νεολαίας). Ο Άχιμ προτιμά να κρύβεται από τους άλλους αλλά κυρίως από τον ίδιο τον εαυτό του. Τελικά, *Το τρίτο βιβλίο για τον Άχιμ* δεν θα γραφτεί ποτέ, αλλά τουλάχιστον θα διασωθεί και θα καταγραφεί η περιγραφή της διαδικασίας που θα οδηγούσε στην ολοκλήρωσή του, κάτω από άλλους όρους και κάτω από διαφορετικές συνθήκες.

Αν και άγνωστος στην Ελλάδα, ο Ούβε Γιόνζον (1934–1984) είναι μια εξέχουσα μορφή της μεταπολεμικής γερμανόφωνης λογοτεχνίας, με καίριο μέλημα στο έργο του την αναζήτηση της πατρώας γης και της μητρικής γλώσσας. *Το τρίτο βιβλίο για τον Άχιμ* που είναι στην πραγματικότητα και το τρίτο κατά σειρά βιβλίο του ίδιου του Γιόνζον τοποθετείται στα χρόνια της κλιμάκωσης του Ψυχρού Πολέμου και διερευνά κατά πόσον είναι εφικτή η ανθρώπινη επικοινωνία πάνω στη «νεκρή ζώνη» των συνόρων, της διαφοράς, της απόστασης, των αποκλεισμών.

Ο Κώστας Θ. Καλφόπουλος, που επιμελήθηκε αυτή την υποδειγματική έκδοση, σημειώνει στο διαφωτιστικό Επίμετρό του (όπου μεταξύ άλλων κάνει και πολύ ενδιαφέρουσες παρατηρήσεις συγκριτικής λογοτεχνίας) τα εξής: «Ο Γιόνζον κινούμενος μεταξύ του Φώκνερ και του *proust*, δεν αρκείται σε μια απλή καταγραφή της απόπειρας να προσεγγίσει το θέμα του, αντίθετα οριοθετεί εκ νέου τα δεδομένα που αντλεί από τη δημοσιογραφική έρευνα, η οποία στηρίζεται σε τεχνικές της (ποιοτικής) κοινωνιολογίας: συνέντευξη, διερεύνηση αρχείων, προφορικές αφηγήσεις, βιογραφία, δευτερογενές υλικό, δίνοντας έμφαση στη γλώσσα, την ιστορική μνήμη (προσωπική και συλλογική), το βίωμα και, βεβαίως, στην επικοινωνία δύο εκ διαμέτρου αντίθετων συστημάτων, σε κοινωνικοοικονομικό επίπεδο, γεγονός που θα επικαθορίσει τις αξίες και τα ηθικά ζητήματά της».

Νίκη Κώτσιου

Μυθοπλασία και πραγματικότητα

Φίλιππος Φιλίππου, Ο θάνατος του Ζορμπά, Εκδόσεις Πατάκη, 2007, σελ. 360.

Ο Ζορμπάς ως μυθιστορηματικός ήρωας του Νίκου Καζαντζάκη, στο βιβλίο του *Βίος και πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά* (1946), είναι από τα γνωστότερα και εμβληματικότερα πρόσωπα της νεοελληνικής λογοτεχνίας. Στη μυθοποίηση της περσόνας του Zorba the Greek συνετέλεσε σε μεγάλο βαθμό και η ταινία (1964) του Μιχάλη Κακογιάννη, που περιελάμβανε και τον πασίγνωστο χορό του πρωταγωνιστή. Ο Νεοέλληνας-λεβεντάθρωπος, ενσαρκωμένος στη μορφή του Άντονι Κουίν, έγινε εξίσου διάσημος με το συρτάκι, το σουβλάκι, τα τσολιαδάκια και τον Παρθενώνα ως φτηνιάρικο μπιμπελό και συμμετείχε στην τουριστικοποιημένη και απλοϊκή εκδοχή της νεοελληνικής ταυτότητας, χωρίς φυσικά να ευθύνονται γι' αυτό οι σπουδαίοι δημιουργοί (Καζαντζάκης, Κακογιάννης, Θεοδωράκης) που συνέπραξαν στην καλλιτεχνική αποτύπωση του Ζορμπά. Ο Καζαντζάκης με τον Ζορμπά εγκαινιάζει τη σειρά των επτά καλοχτισμένων και ευρύτερα γνωστών αφηγημάτων, τα οποία τον έκαναν πλατύτερα γνωστό. Η δημιουργική ανάμειξη ρεαλισμού και ηθογραφίας (που εκτείνεται και στη γλωσσική μορφή των έργων), οι υπαρξιακές-φιλοσοφικές αναζητήσεις, η σφιχτοδεμένη πλοκή και η ελκυστική μυθιστορηματική χαρακτηρισολογία συγκρότησαν τη λογοτεχνική συνεισφορά των τελευταίων ετών του βίου του Καζαντζάκη (ο οποίος έκλεισε το 1957), η οποία και τον εδραίωσε ως αξία στον λογοτεχνικό κανόνα.

Ο Φίλιππος Φιλίππου χτίζει μία μυθιστορηματική πλοκή, στην οποία πραγματεύεται ορισμένες από τις τελευταίες μέρες της ζωής του πραγματικού Ζορμπά. Αποκολλά τον ήρωα από το μυθιστορηματικό του προσώπιο, υπογραμμίζοντας σε πρώτο επίπεδο την απόσταση της αληθινής ζωής από τη λογοτεχνική της αναπαράσταση, αλλά και το δικαίωμα του λογοτέχνη στη δημιουργική αυθαιρεσία και μυθοπλασία, ώστε να αποτυπώνει το καλλιτεχνικό του σύμπαν, χωρίς να το καθυποτάσσει στα δεσμά της υποχρεωτικά πιστής αναπαράστασης των όσων έχουν επιβεβαιωμένα συμβεί. Κάτι ανάλογο –όχι όμως και ακριβώς ταυτόσημο– έπραξε ο Φιλίππου και στο πρόσφατο παρελθόν, δίνοντας το 2003 (Εκδόσεις Πατάκη) το μυθιστόρημα *Οι τελευταίες ημέρες του Κωνσταντίνου Καβάφη*. Στα δύο βιβλία ο Φιλίππου προκρί-

νει από μία μυθοπλασία, στην οποία συμμετέχουν ιστορικά βεβαιωμένα ως υπάρξεις πρόσωπα και κινείται στην περιοχή ενός λογοτεχνικού είδους, που σχετίζεται με το μυθιστόρημα-ντοκουμέντο. Στο παλαιότερο βιβλίο, όμως, πρωτεύει ως ήρωας ένας δημιουργός τοποθετημένος σε ιστορικά και ρεαλιστικά επιβεβαιώσιμες βάσεις, ο Κ. Π. Καβάφης, ενώ στο πρόσφατο πρωταγωνιστεί ο Γιώργης Ζορμπάς, το ρεαλιστικό αρχέτυπο ενός μυθιστορηματικά μεταπλασμένου από τον Καζαντζάκη προσώπου.

Ο θάνατος του Ζορμπά θεμελιώνεται στη δράση υπαρκτών και γνωστών προσώπων. Ο Νίκος Καζαντζάκης, ο Άγγελος Σικελιανός, η Ελένη και η Γαλάτεια Καζαντζάκη, ο Κώστας Βάρναλης, ο Οδυσσέας Ελύτης, ο Θανάσης Κλάρας (πριν γίνει Άρης Βελουχιώτης), η Μαρία Βοναπάρτη, ο Νίκος Καββαδίας, η Μελίνα Μερκούρη και αρκετά ακόμη πρόσωπα με βεβαιωμένη ύπαρξη και δράση χρωματίζουν με την παρουσία τους το μωσαϊκό της μυθιστορηματικής πλοκής και εναρμονίζουν στις πράξεις τους στοιχεία ερευνητικώς προσδιορισμένα με αληθοφανείς, ταιριαστές στο χαρακτήρα και στο ήθος τους, μυθοπλασίες. Το λογοτεχνικό αποτέλεσμα είναι ελκυστικό και ενδιαφέρον και εστιάζεται μεταξύ άλλων και σε μία

δημιουργική αντίφαση: εμμέσως πλην σαφώς διαγράφεται το χάσμα μεταξύ Γιώργη και Αλέξη Ζορμπά, δηλαδή οι συχνά μεγάλες διαφοροποιήσεις του αληθινού Ζορμπά από τη μυθιστορηματική εκδοχή του, αλλά το κείμενο δεν χαρακτηρίζεται από τον συγγραφέα του «βιογραφία»· αντίθετα προσδιορίζεται σαφώς (αναγράφεται και στο εξώφυλλο) ως μυθιστόρημα. Ο «Πρόλογος» και ο «Επίλογος» του βιβλίου είναι δομημένοι με όρους πραγματολογικής ακρίβειας, αλλά όντας ενταγμένοι στον χώρο μιας μυθιστορηματικής, εν δυνάμει μυθοπλαστικής, αφήγησης, συμβάλλουν στην ανόρθωση ενός αναγνωστικού βιώματος που αναχωνεύει λειτουργικά και συνεχόμενα την εναλλαγή πραγματικών και επινοημένων, αν και αληθοφανών, στοιχείων. Ο Αύγουστος του 1941, η φύση και η θάλασσα της Αίγινας, το σπίτι του Καζαντζάκη στο νησί και σε μικρότερο βαθμό το σπίτι του Ζορμπά στα Σκόπια συγκροτούν το χωροχρονικό πλαίσιο μιας αφήγησης ρέουσας, που εκκινεί από το ιστορικά προσδιορισμένο, αλλά κατορθώνει να αγγίξει και έναν διαχρονικό άξονα της υπαρξιακής περιπέτειας: τη σχέση τέχνης και ζωής.

Δημήτρης Κόκορης

Περιοδικά που λάβαμε **Περιοδικά που λάβαμε** Περιοδικά

Βιβλιοφιλία. Τριμηνιαία έρευνα ιστορίας του βιβλίου, εικονογραφίας, αναδρομικής βιβλιογραφίας 116 (Απρίλιος-Μάιος-Ιούνιος 2007).

Γέφυρες, Διμηνιαίο εκπαιδευτικό περιοδικό, 84 (Μάιος-Ιούνιος 2007).

Διαβάζω, Μηνιαία επιθεώρηση του βιβλίου 475 (Ιούνιος 2007).

ΕΑΜ, Αντίσταση, Έκδοση Πανδελλαδικού Συνδέσμου Αγωνιστών Εαμικής Εθνικής Αντίστασης, 80 (Ιανουάριος-Φεβρουάριος 2007).

Μπιλιέτο. Κατάλυμα για την λογοτεχνία και την τέχνη 9&10 (Ιούλιος-Δεκέμβριος 2006 & Ιανουάριος-Ιούνιος 2007), Ηράκλειο Κρήτης.

Ουτοπία, 74 (Μάρτιος-Απρίλιος 2007).

Στιγμές, Κρητικό περιοδικό 93 (Μάρτιος-

Απρίλιος 2007).

Σύγχρονα Θέματα 96 (Μάρτιος 2007): «Μετάφραση και Φιλοσοφία».

Σύγχρονη Εκπαίδευση Τρίμηνη Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων 148 (Ιαν.-Μαρ. 2007): Αφιέρωμα στα σχολικά βιβλία.

Σύναξη. Τριμηνιαία Έκδοση Σπουδής στην Ορθοδοξία 101 (Ιαν.-Μαρ. 2007).

Τα Νεφούρια. Ένα Φυλλάδιο της «Διαμέτρου», 15 (Καλοκαίρι 2006) & 16 (Πρωτοχρονιά 2007), Χαλκίδα.

Φηγός, Γράμματα-Τέχνες-Πολιτισμός 21 (εκδ. Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Ιωαννίνων, Α' εξάμηνο 2006).

Φωκικά Χρονικά, ετήσια έκδοση, Άμφισσα, 14 (2006).

συνάντησαν στο Πανεπιστήμιο Αθηνών ανάμεσα στα 1966 και 1968, όταν η Χούντα «φρόντισε» να τον στερήσει από τους μαθητές του, ο **Δημήτριος Ι. Πάλλας** (1907–1995), υπήρξε μια σημαντική προσωπικότητα της βυζαντινής αρχαιολογίας. Το βιβλίο του *Αποφόρητα. Πρώιμος χριστιανικός και μεσαιωνικός ελληνικός κόσμος* (επιμέλεια: **Ευγενία Χαλκιά, Δημήτριος Δ. Τριανταφυλλόπουλος**, εκδ. Ποταμός, 2007), που εκδίδεται σήμερα και περιλαμβάνει τα κείμενα που ο ίδιος είχε προετοιμάσει για έκδοση. «Αποφόρητο σημαίνει εκείνο που “αποφέρεται”, το αποφερόμενο, που το παίρνει κάποιος από κάπου μαζί του. Ιδιαίτερα, η λέξη αποφόρητο σήμαινε εκείνο που προσφερόταν από τον οικοδεσπότη στους καλεσμένους του, ένα φίλεμα, να το πάρουν μαζί των», γράφει στον πρόλογο του βιβλίου του ο δάσκαλος, και μας καλεί να πάρουμε μαζί μας το γενναιόδωρο φίλεμά του. Η επιμέλεια του βιβλίου εξαιρετική: η Ε.Χ. φρόντισε την εικονογράφηση και ο Δ.Δ.Τ. μάς προσέφερε τα αναλυτικά ευρετήρια του τόμου. Μια έκδοση τυπογραφικά εξαιρετική που απευθύνεται εξίσου στον ειδικό και τον μέσο αναγνώστη.

ο χαρτοκόπτης

Γραφτείτε συνδρομητές στο **Αντί**

Το Αντί κυκλοφορεί από τη Μεταπολίτευση, συνεχίζοντας μian ιστορία που άρχισε μέσα στη δικτατορία. Στα τεύχη του καταγράφεται η πολιτική και πολιτιστική ζωή της χώρας.

Γραφτείτε συνδρομητές στο **Αντί**

για να εξασφαλίσετε τη συνεχή και αντικειμενική ενημέρωσή σας.

Γράφει ο Κώστας Γ. Παπαγεωργίου

**J.H. Plumb,
Ο θάνατος του παρελθόντος,
Μετάφραση: Αλέξανδρος
Κιουπκιολής
Εκδόσεις Μεταίχμιο,
Αθήνα 2007, σελ. 180**

Τα τρία κεφάλαια του βιβλίου («Το κύρος του παρελθόντος», «Το παρελθόν ως πεπρωμένο» και «Ο ρόλος της ιστορίας») βασίζονται σε διαλέξεις που έδωσε ο καθηγητής της Ιστορίας J.H. Plumb στο City College της Νέας Υόρκης τον Μάρτιο του 1968, στο πλαίσιο των οποίων επιχείρησε να προβεί σε έναν αυστηρό διαχωρισμό ανάμεσα στο παρελθόν και την ιστορία. Κάτι που έκανε, έχοντας προηγουμένως φροντίσει να οριοθετήσει εννοιολογικά το παρελθόν· αυτήν την επινοημένη ιδεολογία, την επί αιώνες θεραπευτική της εκάστοτε εξουσίας, την προορισμένη να εξυπηρετεί, προφανώς ή υποδορίως, συγκεκριμένους εκπαιδευτικούς σκοπούς, λειτουργώντας ως θεματοφύλακας της σοφίας και της ηθικής και διαδραματίζοντας, ως το δεύτερο μισό του 19ου αιώνα, το ρόλο του βασικότερου, ίσως, κοινωνικού συνεκτικού ιστού. Στην προσπάθειά του αυτή, ο J.H. Plumb –με εντυπωσιακές, γύρω από το επίκεντρο ζήτημα, γνώσεις, διαπνεόμενος από φιλελεύθερα ιδεώδη, απροκατάληπτος, με επιστημονική νηφαλιότητα και με προφανή την πρόθεσή του να διερευνήσει το ζήτημα αντικειμενικά και κάθε άλλο παρά κατεδαφιστικά– επισημαίνει τις αρνητικές πλευρές του παρελθόντος (την επίβουλη, μέσω αυτού, διασφάλιση της κοινωνικής και της θρησκευτικής σταθερότητας, την, εν ονόματί του, προσέγγιση και ερμηνεία των γε-

γονότων και των καταστάσεων άλλοτε με τους όρους της θρησκείας και άλλοτε με τους όρους του εθνικού προορισμού, την επιβλαβή διόγκωσή του με απατηλά και παραπλανητικά ιδεολογήματα), αναγνωρίζει ωστόσο και τη χρησιμότητα και, υπό προϋποθέσεις, την αναγκαιότητά του: Τις συνεκτικές, παραμυθητικές, κάποτε θαλπικές του ιδιότητες, που συχνά το κατέστησαν πηγή ονείρων και παρηγοριάς.

Έτσι, έχοντας οριοθετήσει το παρελθόν –έχοντας αναφερθεί στα θετικά του στοιχεία και ψαύσει τις «σκιές του που βαραινούν τη ζωή μας»–, προχωρεί σε καίριες επισημάνσεις της στάσης που οφείλει να κρατήσει απέναντί του η ιστορία, του ρόλου που οφείλει να διαδραματίσει η τελευταία στις μέρες μας και των κινδύνων που διατρέχει να «αυτοπεριοριστεί» και να γίνει ένα αυτόνομο πεδίο έρευνας, χωρίς δυνατότητες παρέμβασης στο πολυδιάστατο κοινωνικό και ιστορικό γίνεσθαι. Κι αυτό γιατί θεωρεί ότι ο προορισμός της ιστορίας δεν περιορίζεται στην αντικειμενική και χωρίς σκοπιμότητες καταγραφή του παρελθόντος, έστω υπακούοντας στους όρους των ίδιων των γεγονότων –κάτι που δεν έκανε το παρελθόν–, αλλά οφείλει να «αποτελεί και αναπόσπαστο μέρος του μεγάλου φιλελεύθερου σχεδίου για την ενίσχυση της προόδου του ανθρώπου».

Το ενδεχόμενο μήνυμα ότι η επίτευξη του αρχικού στόχου της ιστορίας, να σταθεί αμείλικτα κριτική απέναντι στο παρελθόν προκειμένου να το απομυθοποιήσει φτάνοντας ακόμα και ως την κατάργησή του, ολοκληρώθηκε δεν είναι, κατά τον Plumb, ή μάλλον δεν θα μπορούσε να είναι, ιδιαίτερα ευοίωνο. Και δεν θα μπορούσε να είναι ευοίωνο ένα τέτοιο μήνυμα, για τον απλούστατο λόγο ότι το παρελθόν –παρ' όλα τα τρωτά του, παρά το γεγονός ότι χαρακτηριζόταν και εξακολουθεί να χαρακτηρίζεται από «μισαλλοδοξία, εθνική ματαιοδοξία και ταξική κυριαρχία»– αποτελούσε και, τηρουμένων κάποιων αναλογιών, εξακολουθεί να αποτελεί τον σημαντικότερο κοινωνικό συνεκτικό ιστό. Αν λοιπόν αυτό αποδομηθεί ή πεθάνει –κάτι που έχει ήδη συμβεί– θα δημιουργηθεί ένα δυσαναπλήρωτο κενό, στη θέση του οποίου θα ανθίσει το άνθος

της μοναξιάς και της απελπισίας· πράγμα που μπορεί να συμβεί ακόμα και αν προταθεί ένα επαρκές υποκατάστατό του, όπως είναι η πραγματική ιστορία. Γιατί, όπως παρατηρεί ο Simon Shama, προλογίζοντας το ανά χειράς βιβλίο, «η ιστορία είναι πιο αδύναμη από το παρελθόν· δεν έχει πρόσβαση στο μέλλον του ανθρώπου, όπως δεν έχει τις ρητορικές και ανεκδοτολογικές εκείνες δομές που κάνουν το κακό, παλιό παρελθόν πειστικό, ελκυστικό και τελικά αξιωματικό». Στα σπλάχνα του υπάρχουν και θερμαίνονται κομμάτια ζωτικά της συλλογικής μας συνείδησης, γι' αυτό και ο θάνατός του συνεπιφέρει τη διάσπαση της κοινωνικής δομής, γεγονός που μπορεί να πληρωθεί πολύ ακριβά.

Στόχος της ιστορίας ήταν και είναι, από το δεύτερο μισό του 19ου αιώνα και ως τις μέρες μας, η διαμόρφωση μιας όσο το δυνατόν αντικειμενικότερης εικόνας του παρελθόντος, απαλλαγμένης από προκαταλήψεις και οποιαδήποτε έννοια σκοπιμότητας εθνικής, θρησκευτικής, παιδευτικής ή άλλης, συναφούς υφής. Ο σημερινός ιστορικός, κατά τον Plumb, βρίσκεται σε ιδιαίτερος δύσκολη θέση· αφενός τον βαρύνει η ενοχή για τη σύμπραξή του στον θάνατο του παρελθόντος και αφετέρου αισθάνεται την υποχρέωση να συνδιαλέγεται μόνιμως μ' αυτό που, μπορεί να μη χρησιμεύει πια για «την καθάγιστη της εξουσίας και της ηθικής», εξακολουθεί ωστόσο να κρύβει στους σκοτεινούς κόρφους του, και ενίοτε να προβάλλει, αναλλοίωτα στοιχεία και γνώρισμα «του ανθρώπινου πνεύματος που συνέβαλαν στην πρόοδο». Και, αισιόδοξος και ανεξίθρησκος καθώς είναι, ελπίζει και εύχεται να μπορέσει, εντέλει, η ιστορία να πάρει τη θέση του παρελθόντος, για να συμβάλει στη συνέχεια στη δημιουργία ενός άλλου, νέου, υγιέστερου, αντικειμενικού και αληθινού, που θα μπορεί να μας βοηθήσει να ολοκληρωθούμε, πέρα από εθνικότητες και χρώματα, ως άνθρωποι. Αυτά περίπου διατυπώνει με τη θέρμη, τη σαφήνεια, την εμβρίθεια και τη βαθύτατη ανάγκη για επικοινωνία ενός άκρως προβληματισμένου διανοούμενου-συζητητή· στοιχεία που διατήρησε ανέπαφα και σίλβοντα στη μετάφρασή του ο Αλέξανδρος Κιουπκιολής.

NEMECIS

Μηνιαίο Περιοδικό κατά της Ύβρεως

76
ΤΡΙΤΗ
ΧΙΛΙΕΤΙΑ
ΤΕΥΧΟΣ
ΜΑΙΟΣ 2007

ΠΑΛΗΣΑΜΕ...

kanelli@hol.gr
www.nemecismag.gr

Έργο ευθύνης για την κοινωνία. Το δικό μας παιχνίδι. Η ζωή.

Το δικό μας παιχνίδι είναι ένα παιχνίδι με αξίες γύρω στα οποία
Ποδόσφαιρο, Παιδεία, Υγεία, Αθλητισμός.
Αξίες που κάνουν τη ζωή μας πιο όμορφη, πιο δημιουργική.
στηρίζουμε έμπρακτα, με υψηλό αίσθημα κοινωνικής ευθύνης
προσέγγιση και με πάθος. Σαν μια μεγάλη ομάδα. Και μαζί, για
βάσεις για ένα μέλλον πιο ανθρώπινο, πιο αισιόδοξο, πιο
γιατί το πιο όμορφο παιχνίδι, είναι η ζωή!

ΕΟΠ

Εθνικής Ευθύνης